



MØTEINNKALLING

Utval: Kommunestyret
Møtestad: 1. etg., Volda samfunnshus
Dato: 01.03.2018
Tid: 14:00

Forfall skal snarast meldast til servicekontoret/utvalsekretær på telefon 70 05 87 00 eller 7005 8886 sunniva.utnes@volda.kommune.no, som kallar inn vara. Varamedlemer møter difor berre etter eiga innkalling.

Folkevalde, både medlemer og varamedlemer, plikter å møte jf. kommunelova § 40 nr. 1, med mindre det ligg føre gyldig forfall.

Den som ønskjer å stille spørsmål om sin habilitet i ei sak, jf. forvaltningslova § 6 og kommunelova § 40 nr. 3, skal melde dette til utvalsekretær i god tid før møtet. Dette også grunna eventuell innkalling av varamedlem, jf. forvaltningslova § 8, 3. ledd.

Møtet er ope for publikum, men kan verte lukka ved handsaming av saker som inneheld informasjon som er unnateke offentlegheit.

Saksdokumenta er lagt ut til offentleg ettersyn på Volda kommune si heimeside <https://innsyn.ssikt.no/volda/dmb> og på servicekontoret.



SAKLISTE

Saksnr.	Sak
PS 13/18	Godkjenning av innkalling og sakliste
PS 14/18	Godkjenning av møteprotokoll frå forrige møte
PS 15/18	Kulturminneplan 1917-1921
PS 16/18	Langtidsleige av Volda prestegard til Møteplassen Gnisten
PS 17/18	Utgreiing om organisering og drift av nye kommunale bustader på øvre Rotset
PS 18/18	Volda ungdomsskule - Moglegheitsstudie og grunnleggande føringar for renovering/ombygging
PS 19/18	Volda Campus Arena - kommunal garanti
PS 20/18	Støtte til prosjektstilling skogprosjekt Volda/Ørsta 2018
PS 21/18	Utviding av skuleveka for 1.-4. trinn ved Dalsfjord skule
PS 22/18	Årsmelding for Volda ungdomsråd 2017
PS 23/18	Årsmelding 2017 for Råd for likestilling av menneske med nedsett funksjonsevne
PS 24/18	Årsmelding for eldrerådet 2017
PS 25/18 PS 26/18	Sunnmøre friluftsråd - Val av styremedlem og varamedlem Orienteringssaker
OS 6/18	Korleis kan helsefremmande arealplanlegging bidra til attraktivitet i Volda?
OS 7/18	Ungdommens spørretime
OS 8/18	Orientering om barnehagedagen
OS 9/18	Sluttrapport kortversjon, prosjekt Skulebakken, orientering til kommunestyret



VOLDA KOMMUNE

OS 10/18	Nettverkssamling i folkevaltnettverket 7. februar 2018 i Hornindal
OS 11/18	Årsrapport 2017 frå arbeidsmiljøutvalet
OS 12/18	Referat styremøte Søre Sunnmøre IKT nr 1-2018
OS 13/18	Sjukefråvær 2017
OS 14/18	Status HMT - plan 2017
OS 15/18	Forskrift om samanslåing av Hornindal kommune og Volda kommuner til Volda kommune er fastsett
OS 16/18	Årsrapport om bruk av bedriftshelseteneste i Volda kommune 2017 frå Stamina Helse
PS 27/18	Delegerte saker frå avdelingane
DS 14/18	Ferdigattest, tomannsbustad og garasje Gbr 11/101
DS 15/18	Ferdigattest Gbr 12/54
DS 16/18	Ferdigattest, tilbygg Gbr 17/14
DS 17/18	Melombels bruksløyve Gbr 17/180/0/10
DS 18/18	Løyve til endring Gbr 17/241
DS 19/18	Igangsettingsløyve, parkeringsplass og ombygging Gbr 18/24
DS 20/18	Mellombels bruksløyve, på delar av tiltak Gbr 19/83
DS 21/18	Ferdigattest, ny bueining Gbr 19/160
DS 22/18	Ferdigattest, rehab. pipe Gbr 19/471
DS 23/18	Ferdigattest, øyra skule Gbr 19/877
DS 24/18	Ferdigattest, rehab. pipe Gbr 19/903
DS 25/18	Løyve til tiltak, felles garasje Gbr 19/493 og 19/991
DS 26/18	Igangsettingsløyve, 2 stk tomannsbustadar Gbr 19/1006
DS 27/18	Ferdigattest, bustad Gbr 21/142
DS 28/18	Ferdigattest, einebustad og garasje Gbr 27/12
DS 29/18	Løyve til tiltak Gbr 30/232 - Mesanin Prestegata 33
DS 30/18	Løyve til tiltak. ombygging Gbr 46/17
DS 31/18	Igangsettingsløyve, tilbygg Gbr 48/11
DS 32/18	Ferdigattes, tilbygg Gbr 54/1
DS 33/18	Ferdigattest, rehab. pipe Gbr 106/4
DS 34/18	Løyve til tiltak, rehab. pipe Gbr 106/4

PS 13/18 Godkjenning av innkalling og sakliste

PS 14/18 Godkjenning av møteprotokoll frå forrige møte



SAKSDOKUMENT

Sakshandsamar:	Inger-Johanne Johnsen	Arkivsak nr.:	2016/102
		Arkivkode:	144

Utvalsaksnr	Utval	Møtedato
24/18	Formannskapet	27.02.2018
15/18	Kommunestyret	01.03.2018

KULTURMINNEPLAN 2017-2021 TIL ENDELEG GODKJENNING

Handsaming:

Røysting:

Tilråding/ Vedtak i Formannskapet - 27.02.2018

Administrasjonen si tilråding:

I medhald av Plan- og bygningslova § 11-14 vert «Kommunedelplan for kulturminne 2017-2021» godkjent slik det går fram av plandokument pr februar 2018.

Vedleggsliste:

Kommunedelplan for kulturminne 2017-2021
Merknader ved offentlig ettersyn

Samandrag av saka:

Volda formannskap har tidlegare varsla oppstart av planarbeid for Kommunedelplan for kulturminne (sak 77/16). I sak 185/2017 gjorde formannskapet vedtak om å legge kommunedelplan for kulturminne fram for offentlig ettersyn, med høyringsfrist 5. januar 2018. Denne saka gjeld eigengodkjenning av sjølve planen.

Saksopplysningar/fakta:

Formålet med planen er å gje ei oversikt over kulturminne i kommunen, og identifisere kulturminne som ikkje har eit formelt vern i dag, men som er viktige å ta vare på for ettertida.

Det har kome inn totalt 6 høyringssvar, to av desse (NVE og Hornindal kommune) hadde ikkje merknader til planen.

Fylkesmannen i Møre og Romsdal rår til at ein i arbeidet med kommunedelplanen for kulturminne også legg vekt på den verdien det biologiske mangfaldet og kulturmarkene representerer i kulturlandskapet. Å sjå den historiske bruken av naturressursane i samanheng med kulturminna, vil bidra til auka kunnskap om og oppleving av landskapet som omgir oss, skriv fylkesmannen. Kommunen bør også vurdere om det skal lagast særskilte retningslinjer for ulike typar seter- og landbruksmiljø, der formålet er å bevar heilskapen i kulturlandskapet.

Fylkesmannen spelar også inn at ein bør ta med plasseringa av kulturminna i vurderingsgrunnlaget, t.d. ved at kulturminne i risikoutsette område kanskje kan nedprioriterast til fordel for kulturminne i område utan risiko.

Kommentar: Når det gjeld kulturminne knytt til støylsdrift, så blir dette ivaretatt gjennom arealdelen av kommuneplanen og oppdateringa av støylsregisteret som er under arbeid. Plassering av kulturminne med tanke på risikoutsette område, er ikkje ein prioritert del av vurderingsgrunnlaget. Kulturlandskap er heller ikkje omtala av planen, men kommunen har likevel fokus på det gjennom rapporten «Kjerneområde landbruk (2017).

Møre og Romsdal fylkeskommune har fleire gode merknader som er meint for å sette planarbeidet i perspektiv, som kommunen blir oppmoda om å ta omsyn til i neste planrevisjon.

Odd Johan Humberset påpeiker eit par feil/manglar i teksten om Møre Støberi AS og Humberset Bil- og Mekaniske Verkstad.

Kommentar: Det er gjort korrigeringar i kulturminneplanen i tråd med det han påpeiker i sitt innspel.

Fortidsminneforeningen Sunnmøre lokallag påpeikar nokre behov for presiseringar i planen.

Kommentar: Det er gjort korrigeringar i teksten i tråd med nokre av dei punkta som Fortidsminneforeninga påpeikar.

Helse og miljøkonsekvensar:

Nei

Økonomiske konsekvensar:

Ja, jf. handlingsplan

Beredskapsmessige konsekvensar:

Nei

Vurdering og konklusjon:

Kommunedelplan for kulturminne 2017-2025 er utarbeidd i tråd med fastsett planprogram, og har vore gjennom ein god prosess med brei involvering. Planen er utarbeidd som ein kommunedelplan og inngår med det i kommunen si overordna planportefølje. Planen vil vere ein nyttig reiskap i plan- og byggesakshandsaming. Den eigengodkjente planen vil bli gjort tilgjengeleg på heimesida til kommunen.

Framover vil det vere viktig at handlingsdelen blir fulgt opp i budsjett- og ressursarbeid.

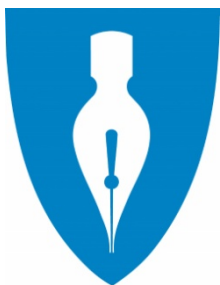
Rådmannen råar til at kommunestyret eigengodkjenner planen, jf. PBL § 11-15, slik den ligg føre.

Rune Sjurgard
Rådmann

Inger-Johanne Johnsen
sektorsjef kultur og service

Utskrift av endeleg vedtak:

Servicekontoret for publisering på heimesida til Volda kommune



VOLDA KOMMUNE

Kommunedelplan for kulturminne 2017-2021



INNHALD

1. Innleiing	5	6.1. Freda bygningar	14
1.1. Målet med planen	5	6.2. Kyrkjene	16
1.2. Rammer for planen	5	6.3. Skulehusa	17
1.3. Plantype	5	6.4. Offentlege bygg	19
1.4. Overordna føringar, anna lovverk og eksisterande planar	6	6.5. Museum	20
1.5. Organisering og medverknad	6	7. Bygdemiljø	22
2. Utfordringar i kulturminnearbeidet	7	7.1. Byggestilen	22
2.1. Kvifor ta vare på kulturminne?	7	7.2. Sentrumsmiljø	23
2.2. Utfordringar framover	7	7.3. Gardsmiljø	25
3. Aktørar, roller og ansvar i kulturminnearbeidet	8	7.4. Tuntrea	26
3.1. Statleg mynde sitt ansvar	8	7.5. Steingardar og bruer	27
3.2. Fylkeskommunen sitt ansvar	8	7.6. Setrar	29
3.3. Volda kommune sitt ansvar	8	8. Tekniske og industrielle kulturminne	32
3.4. Eigar sitt ansvar	8	8.1. Kraftverk	32
3.5. Økonomiske støtteordningar	8	8.2. Fabrikkar	34
3.6. Andre organisasjonar si rolle	8	8.3. Attåttnæring	38
4. Kulturhistorisk oversikt	9	8.4. Kystkultur og båtbyggjartradisjon	38
4.1. Kunnskapsgrunnlaget	9	9. Samferdsle	41
4.2. Kulturhistorisk oversikt for kommunen	9	9.1. Sjøvegen	41
5. Førtidsminne og minnesmerke	11	9.2. Landevegen	42
5.1. Arkeologiske kulturminne	11	9.3. Posten	43
5.2. Historiske kjelder	11	9.4. Mobile kulturminne	44
5.3. Minnesmerke	12	9.5. Paddetunnelar	45
5.4. Krigsminne	13	10. Immaterielle kulturminne	46
6. Bygningar	13	10.1. Bildande kunstnarar/kunsthandverkarar	46
		10.2. Skriftkultur	46
		10.3. Stadnamna	47



10.4.	Fotografi	47
10.5.	Musikk- og dansetradisjonar	48
10.6.	Idrettsmiljøet	49
10.7.	Bunad- og folkedraktskikk	50
10.8.	Kometland	51
11.	Gjennomføring av planen	52
11.1.	Lokalt viktige kulturminne	52
11.2.	Regionalt og nasjonalt viktige kulturminne	52
11.3.	Handlingsplan	53
12.	Kjelder og litteratur	55
12.1.	Skrivne kjelder som er brukte i planen	55
12.2.	Nyttige lenkjer og dokument for vidare lesing	55
12.3.	Om Volda skrive av og for folk i Volda	56
12.4.	Noter	58
13.	Oversikt over innsendte innspel til kulturminneplanen	59

HELSING FRÅ ORDFØRAREN

Kulturminna, definert som alle spor etter menneskeleg verksemd, viser utviklinga som danna grunnlaget for det samfunnet vi har i dag. Kulturminna er uerstattelege verdiar, og som kommune har vi eit ansvar for å forvalte desse på ein best mogleg måte.

Kulturminneplanen er viktig i arbeidet med å verne, men og å legge til rette for forsvarleg bruk av kulturminne i Volda. Verneverdige kulturminne er slike som er verna i kraft av lovgjeving og nasjonale og regionale vedtak, og i tillegg kulturminne som kommunen sjølv meiner er verneverdige ut frå lokale ønskjer og behov. Kulturminneplanen omfattar alle slike kulturminne, men med eit spesielt fokus på verneverdiar vi sjølv har identifisert som lokalt viktige kulturminne og som vi vil verne gjennom kommunale politiske vedtak – dvs. ved vedtak av kulturminneplanen.

Kulturminneplanen gir oss oversikt over aktuelle kulturminne som bør vernast, men og korleis vernet kan gjennomførast med omsyn til bruk og tiltak for å sikre verdiar og vern. I planarbeidet har det vore deltaking av innbyggjarar med interesse for kulturminne og med svært mange interessante og viktige innspel som har gitt ny kunnskap. Eg vil takke plangruppa for ein flott innsats og eit vel gjennomført planarbeid og ein spesiell takk til alle som har vore til hjelp for oss i dette arbeidet.

Det er ikkje nok å lage til ein plan, denne må følgast opp med handling. Kommunen kan ikkje gjere alt åleine, derfor må vi få med oss entusiasmen frå planleggingsarbeidet med på å gjennomføre aktuelle tiltak i eit tett samarbeid mellom privatpersonar, lag og organisasjonar, kommunen og offentlege støtteordningar.

Jørgen Amdam, ordførar



Volda sentrum, foto: Torgeir Stensø

1. INNLEIING

1.1. MÅLET MED PLANEN

Volda kommune har per i dag ikkje noko samla oversikt over kulturminna i kommunen. Informasjonen om ulike kulturminne er lagra i databasar som SEFRAK-registeret¹ og Askeladden, men dei fleste kulturminna er ikkje registrerte nokon stad. Ei samla lokal oversikt over kulturminna vil gje kommunen auka kunnskap og kompetanse om kulturarva, samtidig som ein får kartlagt dei ulike kulturminna som finst. På denne måten vil ein lettare kunne avklare kva kulturminne som bør takast vare på, og korleis ein skal gjere dette.

Forstå fortida - planlegge for framtida

Volda kommune har kulturminne og kulturmiljø av både nasjonal, regional og lokal verdi. Å ta vare på desse minna om fortida er svært viktig, fordi det er identitetsskapande og gjev kjensle av tilhøyrse hos innbyggjarane. Planen skal bidra til å fremme forståing av kva verdi kulturminna har for vår felles historie og identitet, og vil på denne måten vere med på å vidareføre kulturarven vår. Ei kartlegging vil gje innbyggjarane ny kunnskap og informasjon om kulturminna i dei ulike bygdelaga, og gje kommunen betre grunnlag for å ta vare på desse. Kulturminna påverkar ein stor del av kommunen si verksemd: Både plan- og byggesak, eigedomsforvaltning, formidlingsarbeid, næring og utvikling har kulturminne som ein del av sitt fagområde. Planen skal gje kunnskap og prioritering, og ikkje minst – planen er eit viktig reiskap i plan- og byggjesakshandsaminga.

Ved å ha ein politisk vedteken kulturminneplan legg ein føringar for korleis ein seinare skal ivareta omsynet til kulturminne og kulturmiljø i arbeidet med kommuneplanen sin arealdel. Målsettinga må vere å kunne utvikle eit moderne Volda og samtidig ha evne til å ta vare på historia og identiteten vår.

1.2. RAMMER FOR PLANEN

I samfunnsdelen til kommuneplanen, vedteken av Volda kommunestyre 26.5.2016, står det om mål og strategiar om satsingsområdet «Volda i regionen». Eit av måla er

å «bruke Volda-Ørsta sin kulturarv og identitet bevisst i arbeidet med å bygge regionsenteret». Strategien som er sett for å nå målet er:

- Kartlegge, formidle og marknadsføre kulturminne og kulturmiljø.
- Formidle og bevisstgjere innbyggjarar om Volda sin kulturarv og identitet gjennom barnehagar, skular og som ein del av integreringsarbeidet.
- Fokuserer på og vidareutvikle Volda og Ørsta sine særegne kvaliteter.
- Nytte skulestaden Volda og StudiebygdA i omdømebygging og marknadsføring i arbeidet med å vidareutvikle Volda-Ørsta som regionsenter.

1.3. PLANTYPE

Ein kommunedelplan kan vere ein plan for eit bestemt område, tema eller verksemdsområde. Denne planen er difor ein tematisk kommunedelplan, og ikkje juridisk bindande. Kulturminnelova si definisjon av kulturminne er lagt til grunn for arbeidet med denne planen. Kulturminne er definert som:

«...alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til» (Lov om kulturminne § 2).

Prosjektgruppa har valt å fokusere på følgjande tema i planen: førtidsminne og minnesmerke, bygningar, bygdemiljø, tekniske og industrielle kulturminne, samferdsle og immaterielle kulturminne. Førtidsminne (automatisk freda kulturminne) er etter lova eit kulturminne som er frå før reformasjonen i 1537. Bygningar inkluderer kyrkjer, freda bygningar og andre bygningar med kulturminneverdi. Bygdemiljø skildrar ulike gatemiljø, setrar og gardsmiljø som er typiske for Volda kommune. Tekniske og industrielle kulturminne er fabrikkar, kraftverk og liknande som kan knytast opp mot den tekniske/industrielle historia til området. Samferdsle kan vi forstå som gamle ferdselsårar og vegar, ferdsel langs fjorden og posthistorie. Det siste temaet er immaterielle kulturminne; som kunnskap, ferdigheiter, språk, stadnamn og handverkstradisjon er døme på.



1.4. OVERORDNA FØRINGAR, ANNA LOVVERK OG EKSISTERANDE PLANAR

Plan- og bygningslova legg føringar om utarbeiding av planar for kommunen.

Lov om kulturminna (kulturminnelova) seier at kulturminne og kulturmiljø skal vernast som ein del av vår identitet og kulturarv, som ledd i ei heilskapleg miljø- og ressursforvaltning. Når vedtak påverkar kulturminna, skal kommunen ta omsyn til kulturminnelova sitt formål. Kulturminne frå oldtid og middelalder inntil år 1537 er automatisk freda.

Nasjonale føringar:

- St.meld. nr 16 (2004-2005) Leve med kulturminner
- St.meld. nr. 26 (2004-2007) Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand
- St.meld. nr 25 (2012–2013) Framtid med fotfeste
- NOU 2002: 1: Fortid former framtid. Utfordringer i en ny kulturminnepolitikk

Regionale føringar:

- Regional delplan for kulturminner av regional og nasjonal verdi (2015)
- Fylkesplan for Møre og Romsdal (2013-2016)
- Regional planstrategi (2012-2016)

Lokale føringar:

- Volda kommune sin kommuneplan (samfunnsdel) 2016-2020. Vedteken 26.5.2016

1.5. ORGANISERING OG MEDVERKNAD

Arbeidet med kulturminneplanen har vore organisert som eit eige prosjekt. Temaplanen for kulturminne skal gjelde for ei periode på 4 år, med jamleg revisjon. Det vart oppretta ei prosjektgruppe med representantar frå kommunen, lokale lag og organisasjonar og andre ressurspersonar. Prosjektgruppe har vore Inger-Johanne Johnsen, Tove Aurdal Hjellnes, Heidi Istad, Torgeir Stensø, Cecilie Rørstad og Kari Hasle. Olav Myklebust og Oda Skoglund har vore engasjert i å utarbeide planen.

Formannskapet har vore styringsgruppe i planprosessen.

For å sikre lokal forankring og eigarskap til planen, har ein lagt vekt på å inkludere innbyggjarane gjennom medverknad frå sogelag, lag og organisasjonar og

ressurspersonar frå ulike område i kommunen. Vi har søkt å forankre planen i eit utval av det rike forskings- og registreringsarbeidet som er gjort på kulturminnefeltet i Volda. I registreringsarbeidet har ein lagt opp til møteverksemd og informasjon i dei ulike bygdene for å engasjere innbyggjarane til å ta del i prosjektet. Via ein facebookgruppe vart folk oppmoda om kome med innspel til temaplanen.

Utvalet vi har fått av kulturminne av lokal verdi, er eit resultat av den metodikken og prosessen som er valt for arbeidet. Dei som har kome med forslag til kulturminne har gjort det ut frå eigne føresetnader og ut frå eigen lokalkunnskap. Dette betyr at det vil vere kulturminne rundt om i kommunen som burde ha vore representert i planen, men som ikkje er det. Men dette betyr ikkje at desse av den grunn er verdilause: Kommunen har framleis eit ansvar for kulturminne som ikkje har status som lokalt viktige kulturminne og som ikkje er tekne med i den kommunale kulturminneplanen.

Denne kulturminneplanen er ein førstegenerasjons kulturminneplan, og det vil vere behov for tilføyningar og endringar når planen skal reviderast neste gong.



Røysløda i Volda sentrum har materiale i seg frå den gamle stavkyrkja i Volda som vart riven i 1858. I følge SEFRAK-registreringa er løa reist i 1870-åra, men mykje tyder på at den er langt eldre. Foto: Kari Hasle

2. UTFORDRINGAR I KULTURMINNEARBEIDET

2.1. KVI FOR TA VARE PÅ KULTURMINNE?

Kulturminne er eit viktig verktøy når ein skal forstå korleis samfunnet er bygd opp. I meir enn tolv tusen år har det levd menneske i Norge, og med hjelp av naturen har dei skapt eit livsgrunnlag. I førindustriell tid var det naturleg at ein nytta lett tilgjengeleg byggematerialar som stein, torv og tømmer. Difor kan materialbruk i møte med bygningar og andre menneskeskapte spor i kulturlandskapet fortelje oss mykje om lokalhistoria til bygda, og gjennom bruk og oppleving av kulturminna vil befolkninga oppleve tilhøyrslse, trivsel og eigarskap. På den måten kan vi sjå på kulturminna som eit identitetsskapande element.

2.2. UTFORDRINGAR FRAMOVER

Klima- og miljøutfordringar

Endringar i klima kan påverke kulturarven på fleire måtar. Skadar på bygningar, attgroing, flom og ras er berre nokre av utfordringane ein står over for, og det er difor viktig å verne kulturminna på best mulig måte. Kulturminne er ein ikkje-fornybar ressurs, så om dei blir øydelagde er dei tapte for alltid. Å sikre kulturminne blir difor viktig framover. Tiltak som å drenere vatn vekk frå bygningar, meir vedlikehald og ettersyn vil vere aktuelle.

Areal- og tettstadsutvikling

I ein stadig veksande tettstad som Volda er det viktig å henge med i utviklinga. I takt med høgare levestandard kjem det også fram ynskje om å bygge ut og bygge nytt. I Volda er det til dømes mange SEFRAC-registrerte bygningar, og korleis desse best kan takast vare på i konkurranse med nye bygg vil vere ei utfordring, ettersom det ikkje er tillagt spesielle restriksjonar for sanering av dei registrerte bygningane. SEFRAC er meint å gje ei føring for at kommunen skal gjere ei særskilt vurdering før eventuelt løyve til å endre, flytte eller rive.



Volda samfunnshus bygd i 1955, foto: Volda kommune

3. AKTØRAR, ROLLER OG ANSVAR I KULTURMINNEARBEIDET

3.1. STATLEG MYNDE SITT ANSVAR

Det er Kulturdepartementet som har det overordna ansvaret for forvaltning av kulturminne og kulturmiljø i Norge. Riksantikvaren er fagdirektoratet til departementet og skal utøve den nasjonale kulturminnepolitikken som vert vedteken av Storting og regjering. Det inneber mellom anna å vere rådgjevar for departementet i saker som omhandlar kulturminne og kulturmiljø. Riksantikvaren har fullmakt til å frede faste og flytande kulturminne ved enkeltvedtak eller forskrift. I kommunale plansaker kan dei stoppe planar ved motsegn dersom nasjonale kulturminneinteresser er trua.

3.2. FYLKESKOMMUNEN SITT ANSVAR

Møre og Romsdal fylkeskommune har to hovudoppgåver innan kulturvern; verne og ivareta faste kulturminne og ivareta museumsvesenet i fylket. Oppgåva er delegert frå Kulturdepartementet og Riksantikvaren som fagdirektorat. Fylket har også oppgåver etter eige initiativ, som til dømes rådgjeving i bygningsvern.

3.3. VOLDA KOMMUNE SITT ANSVAR

Kommunen er ikkje pålagt oppgåver etter kulturminnelova utover meldeplikta når det gjeld eventuelle tiltak på bygningar som er eldre enn 1850. Men i høve til plan- og bygningslova har kommunen som oppgåve å sjå til at det blir teke omsyn til kulturminnevernet i kommuneplanar, reguleringsplanar og når byggesaker blir handsama. Volda kommune er vertskommune for tre av avdelingane i det konsoliderte Stiftinga Sunnmøre Museum. I praksis kan kommunen ta på seg ein del oppgåver innan kulturminnevern; som til dømes utarbeiding av sektorplanar for kulturminne, skjøtseloppgåver, formidlingsopplegg og å initiere istandsetjingstiltak.

Kommunen har også ansvar for forvaltning av nyare tids kulturminne som ikkje er freda.

3.4. EIGAR SITT ANSVAR

Eigarane er den avgjerande faktoren dersom ein skal lukkast med vern av kulturminne. Nokre kulturminne er ressurskrevjande å ta vare på. I mange tilfelle er det ikkje mangel på kunnskap om føremålet med kulturvern som er avgjerande, men tilgangen på ressursar for å ta vare på dei kulturhistoriske verdiane.

3.5. ØKONOMISKE STØTTEORDNINGAR

Freding eller vern vil i seg sjølv kunne gje avgrensa vern for det enkelte kulturminne. Det aller viktigaste er at eigar sjølv er positiv og motivert for å ta vare på kulturminnet, noko som gjerne krev både kunnskap og økonomiske ressursar. Det er derfor viktig at kulturminneforvaltninga på alle nivå legg til rette for dette.

Økonomisk støtteordningar vert nytta for å bidra til at kulturminne, kulturmiljø og kulturlandskap vert tekne vare på. Støtteordningane dekkjer berre ein del av den totale kostnaden ved skjøtsel, vedlikehald eller restaurering. Dei som ynskjer å ta vare på kulturminne, kulturmiljø og kulturlandskap kan søke på støtteordningar som passar til det aktuelle prosjektet.

Under er det ei oversikt over relevante tilskotsordningar – dette er ikkje ei uttømmende liste. Det er sjølv sagt mange andre mogelegheiter til å skaffe finansiering både til formidlingstiltak og til tiltak for å ta vare på kulturarven.

- Riksantikvaren har fleire tilskotsordningar.
- Norsk Kulturminnefond er ei viktig tilskotsordning innanfor dette feltet.
- Fylkesmannen i Møre og Romsdal administrerer tilskot gjennom Regionalt miljøprogram. Tilskotsordninga for spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) er retta mot kulturminneverdiane i kulturlandskapa til jordbruket. Kommunen har eigne retningslinjer for tildeling av tilskot etter denne tilskotsordninga.

3.6. ANDRE ORGANISASJONAR SI ROLLE

Eit aktivt, frivillig organisasjonsliv er avgjerande for brei forankring av kulturminnevernet. Organisasjonane tek mange viktige initiativ og gjer ein stor og

viktig jobb med å dokumentere, informere og synleggjere lokale kulturminne. Lokalt blir det også lagt ned ein stor innsats i ulike restaureringstiltak og forvaltning av lokale kulturminne.

Det har vore fleire organisasjonar involverte i arbeidet med denne kulturminneplanen. Av aktørane i kommunen som har bidrege med innspel og informasjon kan vi nemne:

- Høgskulen i Volda
- Austefjord museumslag
- Dalsfjord fymuseum
- Dalsfjord sogelag
- Bjørkedal kystlag
- Bjørkedal båtsamlingar
- Sivert Aarflot museet
- Volda Bygdetun
- Stiftinga Volda sogelag
- Stiftinga Gamlegymnaset i Volda
- Fortidsminneforeningen

4. KULTURHISTORISK OVERSIKT

4.1. KUNNSKAPSGRUNNLAGET

Volda kommune har over tid hatt satsa på formidling av kulturhistoria til kommunen. Døme på dette er busetnadssoga skriftserien til Jostein Nærbøvik (Volda-soga 1800-1945) . Kulturminneplanen bygger vidare på denne kunnskapen. I tillegg kjem sjølvstaga dei bidraga vi har motteke frå enkeltpersonar, sogelag og lokalhistorisk interesserte.

SEFRAK-registeret: Nemninga blir brukt om bygningar som blei registrerte i regi av SEFRAK (Sekretariatet for registrering av faste kulturminne) i åra 1975-1995. Registreringane omfattar i prinsippet alle bygningar som er bygde før 1900²,

då det einaste kriteriet for registrering var alder på bygningen. SEFRAK-bygningar kan ha verneverdi, men har ikkje formelt vern. I Volda kommune har vi kring 2600 registrerte bygningar i SEFRAK-registeret

Askeladden: Inneheld data om kulturminne og kulturmiljø som er freda etter **kulturminnelova**, verna etter **plan- og bygningslova (PBL)**, eller som etter ei kulturminnefagleg vurdering er vurderte som verneverdige. Askeladden er eit verktøy for kulturminneforvaltninga, og ein må registrere seg for å få tilgang. Andre som er interesserte i kulturminne kan bruke www.kulturminnesok.no for å få tilgang på data frå Askeladden.

4.2. KULTURHISTORISK OVERSIKT FOR KOMMUNEN

Kunnskapstradisjonen i Volda har vore uvanleg sterk. Namn som Hans Strøm og Sivert Aarflot kan knytast til folkeopplysingsarbeidet før og etter 1800. Aarflot starta mellom anna første trykkeriet, biblioteket og avisa på landsbygda i Norge. Voldingane hadde god tilgang til informasjon om kva som hende ute i verda.

Det går ei linje frå dei lesande og skrivande bøndene i Bjørkedalen via fleire kjende folkeopplysningsmenn, til den skule- og kulturstaden Volda som vi kjenner i dag: Bøndene på Bjørkedalen lærte tidleg å lese og skrive fordi dei hadde pengar til å kjøpe bøker for. Pengane hadde dei tent på båtbygging, og bøkene vart kjøpt på auksjonar etter prestar og embetsfolk. Å kunne skrive ga status.

Volden høiere Almueskole vart starta i 1861 og la seinare grunnlaget for både Volda lærarskule og Volda gymnas. I 1970 vart Distriktshøgskulen etablert. I 1994 vart Lærarhøgskulen og Distriktshøgskulen slått saman til Høgskulen i Volda. Dei mange utdanningsinstitusjonane har prega utviklinga av Volda sentrum på mange måtar. Stadig nye møte med elevlar og studentar i bygda har gjeve kulturelle impulsar, næringsgrunnlag og arbeidsplassar, og kanskje sett lokale normer og tradisjonar på prøve.

Folk frå Folkestad og Dalsfjorden reiste langs heile Norskekysten i statens teneste for å bygge fyr og sjømerke. Dette var eit arbeid som gjekk i generasjonar. Dei sørge for at leia langs kysten vart tryggare. Framleis er det slik at mange frå desse bygdene arbeider i Kystverket.

Rundt Austefjorden, Kilsfjorden og i Bjørkedalen har ein mange hundre år med tradisjon for trebåtbygging som attåtnæring for jordbruket. I Bjørkedalen er handverket framleis levande.

For dei fleste fjordbøndene var fiske den viktigaste attåtnæringa på 1800-talet. Tallause menn og båtar frå bygdene i Volda dreiv fiske på Sunnmørskysten, men også lengre borte. Då båtane fekk motorar på 1900-talet, leverte Volda Mekaniske Verkstad båtmotorar over heile landet: «Volda-motoren» var ei merkevare.

Kontakta med omverda har vore sjølvsgd og nødvendig. Dette pregar framleis kommunen vår. Her er ein vant til framandfolk. Her er ein van med framandfolk og impulsar utanfrå.

For dei mange kvinnene med ektemenn borte på sesongarbeid kunne kvardagen innebere tøffe tak. I store delar av året var dei åleine om stell av born og gamle, av dyr, heim og gard. I mange tilfelle var det husmora i huslyden som var gardbrukaren i det daglege, sjølv om dette ikkje kjem fram i offisielle statistikkar.

Kulturminneplanen skal no vidare gje ein gjennomgang av dei viktigaste kulturminna i kommunen, ut frå dei fokusområda som prosjektgruppa har valt å legge vekt på.



Frå Garvarbuda, foto: Torgeir Stensø

5. FØRTIDSMINNE OG MINNESMERKE

Fornminne er kulturminne frå før reformasjonen i 1537, og det fins ei rekkje av dei i alle bygdene i kommunen. Ein finn ei god oversikt på www.kulturminnesok.no. Vi kan nemne nokre av dei viktigaste:

5.1. ARKEOLOGISKE KULTURMINNE

- To gravrøyser på Kråkeneset på Lid; 40 x 10 meter, datert til Jernalderen.
- Kjempegrava (Kjempå), gravrøys på 12 x 9 meter og 1,25 meter høg på Rotevatn, datert til Jernalderen.
- Steinalderbuplass på Furneset med funn av fleire økser og knivar, datert til Yngre Steinalder.
- Fleire gravrøyser i eit stort felt på 45 meter i Skinnvika, datert til Jernalder.
- Vikinggrava på Nausthaugen, Bjørnaset; 9 meter i tverrmål, 0,5 meter høg, datert til Jernalderen.
- Kjempegrava, røys på vestsida av Nedstevatnet ved Kile, 12 meter i tverrmål, stått ein bautastein som ligg som dørhelle, datert til Jernalderen.
- Olavskjelde på Kile er ein brønn/vannpost frå middelalderen. Den ligg på innsida av Midvatnet. Det er også ein steinkross i området her; Kilskrossen, skal vere flytta 50-100 meter austover då han vart sett opp att 1914.
- Felden – stad med tilknytt segn om steinhus og rituell bruk. Ligg mellom Dalsfjorden og Bjørkedalen.
- Gravhaug på 11 meter i tverrmål og 0,75 meter høg ved kyrkja på Dravlaus (fleire mindre gravhaugar i nærområdet), datert til Jernalderen.
- Arm- eller halsring og armbøyle av sølv (til saman 447 gram) funne på Torsheim i Torvika.
- Bogestø under fjellet Blæja mellom Volda og Vanylven, brukt til jakt og fangst i førreformatorisk tid.



Kilskrossen, fotograf: Brith Aanning Aarseth

5.2. HISTORISKE KJELDER

Den første gongen ein finn kjeldemateriale om Volda er i Snorre Sturlason: *Soga om Olav Tryggvason*. Her fortel han at Håkon og Eirik jarl låg i Hallkjellsvik med halvtanna hundre skip (180), då dei fekk vite at jomsvikingane hadde lagt inn til Hod (Hareidlandet), før slaget ved Hjørungavåg.

5.3. MINNESMERKE

I kommunen er det fleire monument og minnesmerke som viser tilbake til hendingar gjennom tidene.

Anfinnvollen, Fyrde: Bautastein 2,75 meter høg, 35 cm brei og 20 cm tjukk. Steinen skal tidlegare ha stått på ein gravhaug i nærleiken som rasa ut i sjøen. I haugen vart det funne beksel og sverd. Steinen låg så lenge under eit kvernhus i elva, før den vart atterreist her i 1898. Det er ei innskrift på søre breiside som fortel om atterreisinga. Steinen er datert til Jernalder og vart i 1983 automatisk freda etter kulturminnelova av 1978.³

Over Ottar Osdal: I 1970 reiste Austefjord Bondelag ein bautastein over Ottar Osdal på heimegarden hans i Osdalen. Ottar vart 1761 arrestert og skulda for oppvigleri av futen Ole Alsing, dei hadde samla inn underskrifter til eit klageskriv mot futen for hard skattlegging og hardhendt militærutskrivning, som dei ville levere til kongen i København. Ottar vart dømt til ½ års straffarbeid for oppvigleri i 1762, fekk seg ein helseknekk og døydde berre 59 år gamal 1764.⁴

Bautastein ved Volda-kyrkja: Steinen var teken på Mårstøylen og frakta til Volda. Han vart avduka 17. mai 1914 og innskrifta var: «Minne om voldingar som fall i krigen 1807-1814». Etter siste verdskrigen vart bautaen 17. mai 1946 supplert med ei minneplate over dei frå Volda som var falne i krigen, det var i alt 5 mann.

Bautastein i Riste-tunet på Nedre Rotset: Denne steinen var sett opp til minne om Synnøve Riste (1858-1889) som var redaktør, målforkjempar og kvinnesaksforkjempar.

Minnestein i Vassbotnen: Sett opp til minne om diktaren Anders Vassbotn (1868-1944) i 1954. På steinen er det eit relieff av Vassbotn laga av Lars Kinsarvik d.y. Anders Vassbotn var også ordførar og stortingsmann, og var ein særleg forkjempar for nynorsken og dei nasjonale verdiane.⁵

Bautastein på Folkestad: Steinen er til minne om Per J. Sollid (1891-1927). Han var flink med ord, og skreiv mykje dikt og songar – både alvor og skjemt. Folk kjende seg att i visene han laga. Han arbeidde mykje, var ei tid i fyrvesenet, og dreiv med vinterfiske i Kvalsvika, i tillegg til pliktarbeid på vegen Folkestad-

Straumshamn. Han fekk tuberkulose og døde på Granheim sanatorium. Steinen vart henta i Mårstøylhalsen i Indre Dalsfjord og avduka 1991.⁶



Bautaen på Bjørkedal, foto: Rune Løset

Bautastein i Bjørkedalen: Bautastein til minne om dei frå Bjørkedalen som deltok i Napoleonskrigane, først reist på Søre Bjørkedalen, seinare flytta til plassen ved ungdomshuset. Etter krigen vart det festa ei ny plate med namna på dei som var med i felttoget 1940.

Bautaen over Vika-Petter: Hans Peter Kalvatsvik (1823-1884) var spelemann. Bautaen står i hagen til garden Vika/Kalvassvika som han kom frå.⁷

Bautastein til minne om ekteparet Wilhelmine og Dr. Oscar N. Eng som var ein av grunnleggarane av Sanitetslaget. Den sto opphavelig ved Sanitetshuset, men har no fått ny plassering i sentrum av Volda.



Bautasteinen til minne om Wilhelmine og Norman Eng

Orkanmonument: Nyårsorkanen 1992 gjorde mykje skade på Nordvestlandet, og tok mellom anna Brunebuda. Til minne om dette vart det sett opp eit monument ved Dalsfjord skule. Sverre Lillestøl laga eit minnesmerke med ein båt som kjem drivande på ei bære. Båten vart støypt i bronse av Odd Gjersdal, og er festa til ein stein som symboliserer båra.

Både på den gamle kyrkjegarden i Volda og ved Austeffjord kyrkje er det teke vare på fleire av dei gamle gravminna i jarn. Ved Volda kyrkje er det også nokre eldre gravheller frå kistegraver som er tekne vare på.

5.4. KRIGSMINNNE

Kystbatteriet på Berkneset vart bygd opp av dei tyske okkupasjonsstyrkane i løpet av 1942. Det vart operativt som ein del av Festung Norwegen – ein samlebetegnelse på den tyske befestning av Norge. Fortet høyrte til artillerigruppe Ålesund fram til 1943, etter det artillerigruppe Stadtlandet. Dei hadde som hovudoppgåve å sikre den indre skipsleia i Rovdefjorden og Vartdalsfjorden. «Batteriestützpunkt Birkenes» var utrusta med fire 10,5 cm Schneider feltkanoner og mannskapet varierte frå 75 til det doble. Ved kapitulasjonen i 1945 vart batteriet nedlagt, men tyskarane vart likevel verande fleire veker på Berkneset for å rydde vekk piggråd og landminer. Anlegget er eit automatisk freda kulturminne.⁸

Minnestein på Folkestad gravstad: Sett opp 1945 til minne om flygaren Petter Åsebø, som omkom under krigen.

Minnestein ved forsamlingshuset Solheim i Dalsbygda: Sett opp til minne om Einar Nordal Brune som omkom under andre verdskrigen.

Minnestein i Åmelfoten ved forsamlingshuset Høgtun: Har innskrifta «Reist i takksemi av folket her» og vart sett opp til minne om to skotske moskotoflygarar som vart skotne ned over Indre Dalsfjord under krigen.

Bautastein ved Dalsfjord kyrkje: Har ei koparplate over dei frå Dalsfjorden som fall under andre verdskrig. Steinen vart tilhoggen av Sjur og Elias Koppen, og teken i Velsvika. Den vart avduka 1947 i samband med ei gudsteneste.⁹

6. BYGNINGAR

Det er fleire bygningar som er freda i Volda kommune. Freding er den strengaste form for vern, og inneber at alle inngrep på og ved kulturminna må godkjennast av fylkeskommunen.

6.1. FREDA BYGNINGAR

Volda prestegard: Består av hovudbygning, eit stabbur og eit eldhus/garasje. Volda prestegard er første gang nemnt i kjeldene i 1338 (Æyrum prestgarðenom j Valld (DN5: 124)). Prestegarden vart flytta til Øyra på andre sida av elva i 1730-åra, då prestegarden i Halkjelsvik vart kjøpt til privateige. I 1762 vart huset her rive, og det vart bygt ny prestebustad. Året etter kom presten Hans Strøm til Volda og busette seg her. Han sørge mellom anna for den fine hagen kring huset, og det var også ein eigen brønn her etter han, som var sagt å skulle ha særleg godt vatn. Den fekk namnet «Hans Strøms helsebrønn». Huset her vart vølt 1797, men alt i 1818 vart det bygd ny hovudbygning her. Det var byggmeister Mathias Løchen frå Nordfjord som bygde den nye prestelåna. Prestegarden har inntil nyleg vore bustad for prosten på Søre Sunnmøre. Stabburet er vedtaksfreda 1992 etter kulturminnelova av 1978, og området ved Volda prestegard er regulert til bevaring etter plan og bygningslova.¹⁰

Ristetunet: Ligg nede ved fjorden på Rotset. Det består av ei hovudbygning, ei borgstove, stabbur og ei sjøbud (Garvarbuda). Garden vart frådelt hovudgarden på Rotset 1816, men husa vart ifylgje Tidsregister flytta ned hit allereie 1783. Enkjefru Andrea Schjelderup dreiv handel, gjestgjevarheim og reiarlag her fram til 1820. Olai Olsen (Gamle-Olsen) overtok garden her 1838 og bygde då nytt stovehus. Han dreiv med handel og bakeri. I 1884 kjøpte Synnøve (f. Aarflot) og Per Riste garden her, og det vart starta målskule her 1887. Det vaks fram eit relativt radikalt miljø kring Ristegarden med Jon Aasen, Rasmus Steinsvik, Ola Rotevatn og Anders Vassbotn som sentrale aktørar utanom ekteparet Riste – og det er reist ein minnestein over Synnøve Riste på garden. Boktrykkjaren P.M Gjerder flytte til Volda 1888, og starta her utgjevinga av avisa *Vestmannen*, som etter kvart vart organ for Reine Venstre.¹¹

Garvarbuda vart bygd her av kjøpmann Olai Olsen i 1838. Målskulen heldt til i bygninga her ei periode, men i 1876 vart Olsenbuda seld til garvar Carl Nikolai Rødseth, som starta garveri i Nesnaustet 1858. Garvarbuda vart frådelt 1887 og det vart innreia bustad her. Garving av skinn var ein omstendeleg prosess som kunne ta frå 2 til 4 månader å fullføre, og alt vart teke vare på; man og hestehalar kunne bli selde til folk som laga kostar, og avskrap frå skinna vart kokt til lim. Bjarne Vassbotn overtok verksemda her etter bestefaren 1926. I tilknytning til Garvarbuda

er det også ein landingsvor som er freda. I dag er det Stiftinga Volda Sogelag som eig Garvarbuda, medan resten av tunet er privateigd. Ristetunet med Garvarbuda er vedtaksfreda 1927 etter bygningslova av 1920.¹²



Volda prestegard, foto: Wikipedia



Garvarbuda, foto: Heidi Thøni Sletten, Stiftinga Sunnmøre Museum

Stabbur på Arnegarden, Eikrem: Bud i ei høgd med 3 rom på langs, lafta. Buda er datert til seinmiddelalderen og ligg på toppen av ein sørvendt bakke. Verna av Riksantikvaren 1996, og vurdert som eit kulturminne av nasjonal verdi.¹³

Gardstunet på Nedre Ekset: Ligg vakkert til i Eksetvika. Den freda hovudbygninga ligg midt i tunet, omgjeve av hage og fleire uthus. Kring tunet er det mykje dyrka mark. Bygget er frå 1845, bygd på mot vest 1898 og kring 1920. Ekset er sterkt knytt til lensmannen og folkeopplysingsmannen Sivert Aarflot (1759-1817), som kom med familien til Nedre Ekset i 1798. Her fekk han i stand eit utlånsbibliotek, og i 1809 starta han det første prenteverket på landsbygda i Norge. Frå 1810 gav han ut *Norsk Landboeblad* som han sjølv var redaktør for. Hovudbygningen er vedtaksfreda 1924 etter bygningsfredingslova av 1920.¹⁴

Bukkebuda, Hunneset: Sengjabud som står midt i tunet. Framfor hovudromet er der fordør i stavkonstruksjon, med oppgang til loftet. På langveggane er der

innelukka svaler. Bukkebuda er ganske lik sengjabuda frå Eide, og er datert til siste halvdel av 1500-talet. Vedtaksfreda 1927 og vurdert som eit kulturminne av nasjonal verdi.¹⁵

Sengjabuda frå Eide i Austefjorden står i dag på Volda bygdetun og er datert til seinmiddelalderen. Sengjabudene var ofte det finaste huset på garden og vart brukt som gjestestove og lagerhus for klede og sengkledde. Her er det brukt utsøkt materiale og stökkane var ovaltelja slik ein finn i hus frå middelalderen.¹⁶



Sengjabuda frå Eide i Austefjorden. Foto: Frode Pilskog

Røykstove i Velsvika: Ei av dei best bevarte røykstovene på Sunnmøre. Store dimensjonar på tømmeret og stökkane som er hogd til i kjølforn, gjer at ein daterer huset til 1600-talet. Stova har tømra stoverom og utdør i reisverk. Freda etter kulturminnelova av 1978, og vurdert som eit kulturminne av nasjonal verdi.¹⁷

Utover dei freda bygningane (sjå oversikt i regional kulturminneplan) i kommunen har vi fleire bygningar som er registrert i SEFRAK-registeret og som kunne ha vore løfta fram som lokalt viktige bygg. Nokre av desse finn ein i oversikta over lokalt viktige kulturminne, kap11.1.

6.2. KYRKJENE¹⁸

Volda kyrkje: Volda er omtala som kyrkjestad allereie i 1432 (Halkelsviks kyrkje) (AB136)), men det er nemnt prestegard her heilt sidan 1338. Den eldste kyrkja her var ei stavkyrkje med skip på 35 x 16 alen og kor på 8 x 11 alen. Det vart bygd tverrskip på kyrkja mot sør tidleg på 1500-talet (Storkyrkja), og i 1551 vart eit korshus på Ulvestad flytta hit og skøytt på kyrkja mot nord (Nykyrkja). Volda var i den første perioden hovudkyrkje med anneks i Ørsta, Vanylven, Syvde og Hjørundfjord, i 1766 var det berre Ørsta anneks som låg under hovudkyrkja her. Det vart bygd galleri i kyrkja i 1820-åra.¹⁹

Den gamle stavkyrkja vart delvis riven i 1858 til fordel for ei langt større, kvit trekyrkje med krossforma grunnplan og våpenhus med tårn i vest. Kyrkja hadde 970 sitjeplassar og var teikna av arkitekt Christian H. Grosch i ei blanding av nygotisk- og sveitserstil. Altertavle vart måla av kunstmålaren Christen Brun. Det var tre lemar i kyrkja, på begge sidene og på vestsida der orgelet stod – den som var nærmast sjøen, vart naturleg nok kalla Dalsfjordlemen, sidan det hit var kortast veg for dei som kom sjøvegen. I 1929 brann kyrkja ned, og det blei vedteke å bygge ny kyrkje i stein på kyrkjetomta.

Den nye kyrkja vart vigsla 1. mai 1932. Arnstein Arneberg var arkitekt, og kyrkja er ein betongkonstruksjon som utvendig er kledd med upussa gråstein. Mot sør er det eit halvsirkelforma utbygg med kapell. Vesttårnet med tårnuret og det raudmåla klokkehuset dominerer kyrkja. Hugo Lous Mohr var ansvarleg den innvendige utsmykkinga og han mala også freskomaleriet på austveggen i koret. Kyrkja er i dag ei «listeført kyrkje», dvs. eit kyrkjebygg frå perioden etter 1850 med særleg høg verdi.

Austefjord kyrkje: Langkyrkje, opphavleg bygd i 1773 som Nes kyrkje i Bjugn prestegjeld. I 1879 vart kyrkja kjøpt av bygdefolket i Austefjorden for 2 800 kr, og flytta til Fyrde i Austefjorden. Gjert Lien frå Nordfjord hadde oppdraget med

riving, flytting og å byggje oppatt kyrkja. Kyrkja vart utvida med 3 alen i breidda og 1 alen i høgda, og tårnet vart sett over våpenhuset i staden for midt på skipet. Det vart også lagt inn nokre nye detaljar, som til dømes store, spisse vindauger og mønespir. Benkane og preikestolen er originale frå tida i Bjugn, medan klokke og altertavle ikkje følgde med då dei kjøpte kyrkja der og måtte skaffast nye. Altertavla skal vere måla av ein kunstmålar Sjøblom i 1908. Austefjord kyrkje er eit kyrkjebygg frå perioden etter 1850 som er vurdert til å ha særleg høg verdi.²⁰

Dalsfjord kyrkje: Kyrkja vart vigsla i desember 1910, arkitekt Ole Havnæs frå Fræna. Kyrkja er ei korskyrkje med høgt vesttårn og dåps- og prestesakristi på kvar si side av koret. Koret er femsida med ein kveling av tre. Skipet er høgrest og ope heilt opp til mønet. Altertavla er laga av Lars Kinsarvik, medan Guttorm Langstøyl rosemåla preikestolen, galleriet og korbogen. Det første orgelet var laga lokalt av Bernt M. Haugen og Lars Ulvestad.

Kilsfjord kyrkje: Det vart oppretta kyrkjegard her 1913 og kjøpt inn tomt til kyrkje, men det skulle gå over 60 år før kyrkja var på plass. Kyrkja vart vigsla 28. april 1974, og er teikna av arkitekt Alf Apelsest. Det er ei moderne arbeidskyrkje, bygd i upussa armert betong, og innvendig er det brukt mykje umåla furu og leca-blokker. Kyrkja har frittstående klokketårn. Altertavla er eit triptychon (tavle av tre med to hengsla dører) og er laga av Thorvald Moseid. I kyrkja heng det elles eit fjørefar med råsegl, laga av Saxe Bjørkedal, som kyrkjeskip – noko som knyter linjene til båtbyggjarbygda Bjørkedalen.



Kilsfjord kyrkje, foto: Kirkesok.no

Dalsfjord kyrkje og Kilsfjord kyrkje er begge vurdert som kyrkjehistoriske minne av regional verdi.²¹

6.3. SKULEHUSA

«Skulestaden Volda» er ein ofte brukt nemning. Volda vert rekna som eit tyngdepunkt innan høgare utdanning utanfor dei større byane, og trekker gjerne røtene attende til presten Hans Strøm, opplysningsmannen Sivert Aarflot, Ivar Aasen, Synnøve og Per Riste, og miljøet rundt Ristegarden. Volda har ein lang tradisjon innan skule og utdanning, noko alle dei gamle skulebygningane viser.

Omgangsskulen var den rådande skuleforma fram til omkring 1850, og frå 1832 og framover til 1854 vart det skult fast i Klokkegarden på Klepp. Då den nye

fastskulelova kom 1860, var det truleg halde skule i heile 26 skulekrinsar i kommunen. Dei første skulehusa på bygdene vart bygd på Eide og i Holsvika i Austefjorden. Skulane var viktige i lokalsamfunnet, og hadde ofte fleire funksjonar i bygda. I 1861 vart «Voldens høiere Almueskole med annecteret Dannelsesanstalt for Skolelærere» bygd på tomt av Prestegarden ved Øyra-elva. Skulen romma også fastskule for elevane i Øyra og Vikebygda, som skulle vere øvings-elevar for lærarstudentane tredje året. Dessverre vart ikkje skulen her langvarig, lisjejulasta 1865 tok Øyraelva nytt far, og sopte med seg skulen her. Skulen er med på det eldste biletet vi kjenner til frå Volda. . Ny skule vart bygd oppatt på Engeset, ved bruk av materiale frå skulen som forsvann. I 1900 vart det bygd ny folkeskule ved nedste brua over Storelva, men denne brann ned 1903. Først i 1960 vart det bygd ny skule for Øyra-krinsen på Røysbakkflata.

Henrik Kaarstad-huset: Dette er det eldste bygget på området som i dag utgjer Høgskulen i Volda. Kaarstad-huset i nyklassisk stil og med sin karakteristiske gulfarge, er eit kjennemerke for lærarutdanninga i Volda. Bygget var i utgangspunktet kalla berre «Lærarskulen», men har seinare fått namn frå skulemannen Henrik Kaarstad (1865-1927) som stod bak oppstart av det som då vart kalla Voldens privatseminarium i 1895. Han fekk bygd Gamleseminaret (no Røde Kors-huset) i 1897 og Nyeseminaret i 1911. Kaarstad-bygget blei innvigd i 1922, og lærarskulen fekk raskt ei viktig rolle i samfunnsutviklinga i Volda. Bygget er vurdert som eit skulehistorisk minne med regional verdi. Kring huset er det anlagt eit parkanlegg som også er særmerkt for området her.²²

Gamlegymnaset (Maurtua): Eit skulehistorisk bygg frå 1851. Garden her var først kapteinsgard for Bergenhusiske Infanteriregiment, seinare vart husa brukte av Voldens private Millomskule frå 1891, bygd på i 1902, og utvida til Gymnasium i 1907. Dette var det første gymnaset med eksamensrett på landsbygda i Norge i Norge. Etter at gymnaset flytta ut herifrå 1963, har det vore ulike kulturaktivitetar i bygget. I 2015 tok Stiftinga Gamlegymnaset i Volda over ansvaret for bygningen frå Volda kommune. Det er vurdert som eit viktig skulehistorisk bygg i regional samanheng.²³ **Gamlegymnastikken** vart bygd i 1921, og er også eit viktig skulehistorisk minne av regional verdi.²⁴



Gamlegymnaset på Engeset i Volda.

Volda handelsskule vart etablert 1933, og bygde eigne lokale ovanfor Røysgarden i 1935. I 1938 vart lokala utvida, slik at også dei kommunale kontora fekk plass her. Same året fekk skulen løyve til å starte handelsgymnas og

studentfagkurs. Etter at utdanninga vart flytta til Volda Gymnas 1986, vart skulehuset rive.²⁵

Distriktshøgskulen vart etablert i Volda 1970, og i 1971 reiste dei *Ivar Aasen-huset* på Røysmyrane. Høgskuleområdet vart utvida med *Hans Strøm-huset* i 1984. Då lærarskulen og distriktshøgskulen vart slegne saman i 1998, vart administrasjonen lagt til det nybygde *Berte Kanutte-huset*.²⁶

Volda ungdomsskule sitt bygg var ferdigstilt i 1960. På denne tida bar skulen namnet Øyra skule, og den romma elevar i folkeskulen, framhaldsskulen og realskulen. For Volda kommune var realiseringa av skulen eit krafttak, og bygningen sto fram som ein av dei mest moderne skulebygningane i landet. Med 16 klasserom, to skulekjøkken, to naturfagsrom, to sløydsalar, handarbeidsavdeling, lesestove med boksamling, teikne- og songrom, skuletannklinik og lækjarkontor med venterom, lærarrom, styrarrom, inspektørkontor, sekretærkontor, lagerrom, vaktmeisterbustad og ei mengd smårom vart skulen rekna som eit bygg for framtida. Aulaen på 650 kvm, og galleriet med plass til ca. 1500 menneske gav Volda ei ny storstove.

Skulereforma med innføringa av niårig skule og aukande elevtal var med på å endre namnet på skulen til Volda ungdomsskule i 1977/78 då nye Øyra barneskule stod ferdig.

Yksnøy skule/Gjerdshaugen: Førstegenerasjons fastskulehus frå 1910, brukt som skulehus til 1954, sidan forsamlingshus for folket på Yksnøya. I 1900 var det 20 barn på øya. Vurdert som eit skulehistorisk minne av regional verdi.²⁷



Yksnøy skule var i drift frå 1910-1954, og vart reist av folket på øya.

Hjartå skule vart bygd i Ervikstranda 1900, men då vegen gjennom Hjartåbygda skulle byggast i 1904, måtte skulen flyttast opp på Åseskaret. Skulehuset var i bruk til 1984, då den nye skulen vart teken i bruk. Skulen vart flytta til Hau eleit 1988, som dømme på korleis dei gamle skulehusa kunne vere.²⁸

Kalvatn skulestove: Kalvatn skule vart bygd på Nøre-Kalvatn i 1894. Elevane frå Osdalen hadde rett til tre veker heimeskule vinterstid, for å unngå den 8 km lange skulevegen. Kalvatn skule var i drift til 1983. Skulestova har sidan vore brukt til samlingshus.

Innselset skule vart bygd 1906, den stod heilt attmed vegen litt utanfor der den står no. Den første tida delte skulen lærar med Velsvik krins, slik at ein gjekk på skule 14 dagar og hadde så 14 dagar fri til neste gong. Etter at skulen vart nedlagt,

vart det frå 1970 slik at elevane reiste frå Dravlaus og hit når dei skulle ha skulekjøkken. Skulen vart sidan brukt som grendahus for Innselsetbygda, fram til han vart seld til private.²⁹

Dalsfjord gamle skule, Dravlaus: Dette er det eldste eksisterande skulehuset i Dalsfjorden, og var bygd i 1872 på bygsla tomt ved Garaelva på austsida av den gamle bygdevegen gjennom Garen. I 1929 vart skulehuset overteke av Losje Halkjell i Volda, og flytta til Aldalen. I 2014 vart Losjehytta demontert og flytta tilbake til Dravlausbygda i regi av Dalsfjord Sogelag. Vurdert som eit skulehistorisk minne av regional verdi.³⁰

Velsvik skule vart bygt så seint som i 1907 på Rota, før det veksle skulehaldet mellom gardane. Den førte tida delte bygda lærar med Ulvestadkrinsen, men frå 1946 vart det ½ lærarstilling i deling med Innselset krins. Velsvik skule vart nedlagt frå hausten 1971 og elevane flytta over til Ulvestad skule.³¹

6.4. OFFENTLEGE BYGG

Skrivargarden, Rotset: Hovudbygning frå 1816. Garden var embetsgard og sete for sorenskrivaren på Søre Sunnmøre fram til 1905. Eigedomen er vurdert som regional verneverdig.³²

Skrivargarden, Skjerva: Hovudbygning frå 1905. Embetsgard og sete for sorenskrivaren på Søre Sunnmøre. Eigedomen er vurdert å ha regional verneverdi.³³

Gamlebanken: Voldens og Ørstens Sparebank vart oppretta 1854, som den tredje sparebanken på Sunnmøre. Det er fortalt at då det blei lyst etter grunnfondskapital på kyrkjebakken i 1853, var det heile 481 personar som teikna seg. Banken heldt den første tida til på nedre Rotset, men i 1931 vart det kjøpt ei tomt like ved kyrkja og bankhuset stod ferdig 1934.³⁴

Sjukehuset: Søre Sunnmøre sjukehus vart opna 1938 etter stor innsats frå mange av kvinnene i Volda og nærområdet. Sjukehuset kosta 320 000 kr, hadde 42 sengeplassar og var slik det største sjukehuset utanom byane i Møre og Romsdal. Inntektene frå kinodrifta var ei viktig finansieringskjelde den første tida, utanom at mange kvinner i lokalmiljøet gjorde ein stor innsats for å skaffe tøy og ullteppe til sjukehuset. I 1947 overtok Møre og Romsdal drifta av sjukehuset, og dei fekk

overta bygningane vederlagsfritt. I 1960 vart sjukehuset utvida til 73 senger, og i 1970 vart det utvida med eigen fødepaviljong med 21 senger. I 1974 var sjukehuset igjen for lite, så då vart det sett opp ein provisorisk poliklinikk av Moelven-brakker. I 1986 vart det bygd nytt sjukehus med totalt 116 senger, og det gamle sjukehuset vart rive. I dag er det berre hageanlegget ved sjukehuset som vitnar om sjukehuset som låg her. Den vart teikna og planlagt av Volda Hagelag.³⁵

Pleieheimen: Volda Sanitetshus vart opna i 1912 som tuberkuloseheim med 14 pasientplassar under namnet Vonheim. Vest for huset låg det ein kurhall og Raudehuset aust for heimen var brukt til hyblar, arbeidsrom – og som lik-kjellar. Etter krigen endra behovet seg, og dei siste pasientane vart overførte til Reknes hospital i Molde på 1960-talet. Fram til 1978 vart bygget nytta som rehabiliteringsinstitusjon og til pasientavlastning for Volda Sjukehus. Bygget vart utvida i 1958. Mellom 1980 og 1988 var Volda kommune leigetakar av bygget, og dreiv sjukeheim for 16 pasientar. Deretter har bygget vore nytta av Volda Sanitetslag til diverse aktivitetar og utleige, blant anna til hyblar og lag- og foreiningsaktivitet.³⁶

Kløvertun: Voldens Sanitetsforeining vart bedne om å etablere ein heim for demente i 1963. Arkitekt Ø.H. Grimsgaard, ein av landets fremste planleggjarar av sjukehus i etterkrigstida, vart engasjert i prosjektet. Han skisserte eit anlegg med plass til 34 pasientar, og i 1967 stod institusjonen ferdig. I dag held Volda Distriktpsikiatriske Senter til her. Bygga her er vurderte som verneverdige.

Samfunnshuset: Huset sto ferdig hausten 1955. Fleire arkitektar var involvert i arbeidet, mellom andre Harald Løkeland frå Bergen og Ivar Bjordal frå Molde. Huset kosta knapt 800.000 kr da det var ferdig, og inneheldt moderne kinoframvisar og gode lokalitetar for større teaterframvisningar i tråd med riksteateret sine krav. Innviingsfesten markerte starten på ein svært aktiv periode for kulturlivet i bygda.

Idrettsbygget: Idrettsbygget vart ferdigstilt av Statsbygg i 1963 og er teikna av arkitekt Ivar Bjordal. Den grøne bygningen fungerer som eit signalbygg, og er godt synleg frå mange stader i bygda. Bygningen inneheld både gymnastikksal og symjehall.

6.5. MUSEUM

Sivert Aarflot-museet er eit personalhistorisk museum om læraren, folkeopplysaren, forfattaren, forskaren og boktrykkjaren Sivert Aarflot (1759-1817). Samlinga fortel om det omfattande livsverket hans.



Utdrag frå Aarflots ABC-bok trykt på Egset i 1815

Volda bygdetun – Haueleitet: Volda sogelag vart starta 1911, og ei av dei første sakene var å finne ein stad ein kunne flytte den verneverdige **sengjabuda frå Eide** frå 1600-talet. Det enda med at ein flytte den til Tunheim på Engeset 1912, der ein såg føre seg å lage bygdemuseum, offisielt opna 1913. I 1948 fekk sogelaget skøyte på Haueleitet på Rotset, og i 1951 vart sengjabuda flytta til ny tomt her.

Kalvatnstova er ei gamal røykstove frå Jakobsgarden på Kalvatn, som vart riven der for å gje plass til ny løe. Stova kom til Hau eleitet 1951.³⁷

Kornbergstova stod opphaveleg i Larsgarden i Bjørkedalen, men vart tatt ned der og flytta til Steffagarden på Kornberg kring 1845. Dei siste som budde i stova her døde 1945 og 1946, og eigarane baud då at bygdetunet kunne få overta den. I 1954 vart stova teken ned og sett opp på Hau eleitet 1955.³⁸

Restane av eit **kvernhus** frå Årvika vart også sett opp her, men det var i for dårleg stand til å kunne brukast. Aktiviteten i laget var mager ein del år, men frå 1977 vart det ny giv. Hau eleitet som museum var offisielt opna jonsok 1978. I 1979 vart det flytta hit ei **masstove** frå Sunndalen og eit **stabbur** frå Heltne. Frå Homberset vart det flytta ei **vedaløe** til Hau eleitet i 1980, og dette var då det 7. huset på bygdemuseet. Løda var bygd 1919-20, men er svært typisk for dei mange vedaløene som stod rundt i bygdene.³⁹

Seinare har aktiviteten ved bygdetunet auka, slik at det ved 100-års-jubileet for sogelaget var heile 20 verneverdige bygningar på Hau eleitet, som også hadde fått sanitær- og administrasjonsbygg.⁴⁰

Årsetøysamlinga/Austefjord museum: På Årsetøya er det funne spor etter eldre busetnad, men i nyare tid har Årsetøya vore busett sidan 1856. Folket på Årsetøya måtte vere sjølvhjelpete med det meste, og det som ikkje fanst av verktøy, måtte dei lage sjølve. Brørne Knut og Andreas Aarsetøy var dei siste som brukte garden på øya. Dei tok godt vare på staden og det som hadde vore brukt til gardsdrifta, og det vart etter kvart ei fin samling av gardsutstyr her. I 1972 vart Austefjord Museumslag stifta, og i 1978 vart det bygd eit tilbygg til Austefjord skule, som skulle brukast til bygdemuseum med samlinga frå Årsetøya som eit solid grunnlag. Dermed ville denne samlinga bli tilgjengeleg også for dei som ikkje hadde høve til å reise ut til øya.⁴¹

Dalsfjord fyrmuseum: Ein del av etatsmuseet til Kystverket. Stiftinga Sunnmøre Museum er eit av fem museum i landet som utgjer Kystverksmusea. Første fyret som vart bygt av folk frå dette området var Runde fyr i 1825-26, der Hans Ottesen Engeset deltok. Då fyr- og merkestellet kom inn i meir organiserte former utover mot midten av hundreåret, vart folk frå Volda og Dalsfjorden enda meir engasjerte i dette arbeidet, og særleg Ole Gammelsen Mork vart ein av pionerane her. Av alle

dei 200 fyrstasjonane, reknar ein med at folk herifrå har vore med å byggje vel halvparten. Fleire fyrvaktarar har også vorte rekrutterte frå Volda. Det vart bygd lager for utstyr på Rønstad; «Rønnestad fyroplag» og seinare også fyrnaust her.

Voldingane og dalsfjordingane var også nær einerådande på Vestlandet når det gjaldt oppsetjing av sjømerke langs kystleia. I 1875-84 var folk herifrå engasjerte med bygginga av Kabelvåg hamn, og etter kvart vart også hamneutbyggingar ein del av verksemda som vart prega av folk herifrå.⁴²

7. BYGDEMILJØ

7.1. BYGGESTILEN

Dei gamle stovehusa på Vestlandet var i eldre tid gjerne røykstover med grue midt i rommet, og der røyken vart sleppt ut av huset gjennom ei luke (ljøre) i taket. Seinare vart fleire av desse stovene bygd om med støypt omn i ei krå og skorstein. Der det var trangt om plassen, til dømes på grunn av fonnfare, kunne fleire hus kombinerast, slik at det kunne vere fjøs i eine enden og buområde i den andre.

I Volda sentrum vart byggjestilen ein annan. Her var det ofte store, enkeltstående hus – husa på embetsgardane var gjerne større låner i austnorsk/trøndersk stil. Fleire av husa er i sveitserstil, som vart vanleg på Sunnmøre kring år 1900.

Sveitserstilen har prega byggeskikken i Volda i lang tid. Sveitserstilen var ein trehusstil inspirert av bondebustadar i Sveits. Stilen vart populær i Noreg frå 1840-åra, og passa godt i eit land med god tilgang på trevirke. Stilen var ein fleksibel stil utan for mange arkitektoniske reglar, og huseigar og byggmeister kunne saman finne fram til formar og praktiske løysingar. Bustadane var ofte romslegare enn tidlegare, og skulle vere "sunnare" med meir lys og luft. Husa fekk større glasflater, ofte delt opp av ein kross. Det vart vanleg med større takhøgde inne i romma, og husa vart ofte bygd på høge kjellarmurar. Kjellarane kunne difor nyttast på ein heilt anna måte enn dei tidlegare lave "krypkjellarane". Dekorativt bogar og utskjeringar er også eit kjenneteikn. Nokre av husa fekk veranda, som var nok heilt nytt i norsk byggeskikk.

I Gamlevegen i Volda ligg fire hus i Sveitserstil på rekkje og rad. Husa er bygd rundt 1910, og eigarane har teke godt vare på den gamle stilen. Alle fire husa har bratte takvinklar, truleg for å få større takhøgde og meir lys og luft i andre etasje. Verandaene er innebygde, noko som ofte var vanleg langs kysten. Husa har også høge kjellarmurar, og kjellarroma kunne nyttast både til arbeid og bustad. Lik høgde og volum på bygningane, avstanden mellom dei, skifertaka, vindaug med krossinndeling, utskjeringar og takvinklar er element som gjer at desse husa på mange måtar "heng saman", dei utgjør eit samla bygningsmiljø.

Husa ligg i eit villastrok med gangavstand frå sentrum og med utsikt ut over Voldafjorden. Tomtene er store og hagane framanfor huset utgjør ein viktig del av miljøet. Området er grønt, frodig og velstelt. Hagane ligg i ein jamn helling opp frå vegen, og "lyftar" opp husa. Hagane er godt synlege frå vegen og inneheld mellom andre gamle frukttre, buskar og solitære staudar.



Sveitserhus i Gamlevegen, bygd omkring 1910, foto: Regine Aklestad

Evensenhuset vart bygd til ekteparet Johanna og Nils Sr Evensen og sto ferdig i 1912. Det er truleg byggmeister Rasmus Sivertson Halkjelsvik som sette opp huset. Møre Støyperier var Evensens familiebedrift, og huset ligg i Røysbakken like ved fabrikkken. Møre Støyperier var ein viktig bedrift i lokalsamfunnet, og gav mange arbeidsplassar. Det finst ikkje mange liknande hus som dette elles på Sunnmøre, og ein teori er at Evensen såg Drabløs sin Kolonialforretning i Volda (bygd 1910), og ynskte noko liknande sjølv. Evensen var ein velstående mann, noko huset vitnar om. Konstruksjon og planløysing har referansar til sveitserstilen,

medan oppbygning av fasade og detaljar på huset er henta frå jugendstilen. Eit spesielt trekk ved huset er drakane i mønene på taket. Innvendig finn ein takmåleri i stovene.



Skifertak, foto: Kari Hasle

Eit anna særtrekk ved mange av dei husa frå denne tida, er dei mange skifertaka. Dette vart gjerne sett på som eit branntryggingstiltak, og etter ein brann i Halkjelsgata 1890 vart det pålegg om å bruke skifertak for å avgrense framtidige branntilløp. Skifer fekk ein levert i ulike fasongar, i Volda særleg frå skiferbrota på Voss eller i Alta, men den raudfarga skiferen på Samfunnshuset vart truleg henta på Otta. Det var også eit skiferbrot i Syltefjorden i Vanylven.⁴³

7.2. SENTRUMSMILJØ

Jon Tvinnereim fortel at: «I 1891 var Halkjelsvik og Rotset (Volda sentrum) den klårt folkerikaste tettstaden i amtet med 93 bustadhus og 579 innbyggjarar. [...] Frå midten av hundreåret [1800-talet] gjekk Volda sentrum inn i ei rivande utvikling. Det vart då etablert handverksindustri som garveri, mølle, guanofabrikk og ullspinneri. Litt seinare kom det også meieri. Det var i denne samanhengen viktig at det vart lagt mange viktige fellestenester til Øyralandet. Sorenskrivaren for Søre Sunnmøre heldt til på Rotset frå 1840-åra. Posten og lensmannskontoret vart flytta dit frå Ekset i 1850-åra. Volda og Ørsta Sparebank vart skipa i 1854. I 1860-åra kom utbygginga av skular utover allmugeskulen, i 1870-åra fekk bygdebyen telegrafstasjon og i 1886 jamvel apotek etter mykje tautrekking. Det eine drog det andre med seg. Kring 1880 var det i Volda sentrum fem embetsmenn, ein lege, to sakførarar, fire landhandlarar og ein bokhandlar. Alt dette gjorde at mange frå distriktet måtte reise til tettstaden rett som det var, og det skapte grunnlag for nye etableringar.»⁴⁴

Halkjelsgata: berre kalla *Gata* på folkemunne, er den gamle hovudgata i Volda sentrum som gjekk frå området nedanfor kyrkja og innover mot Halkjelshaugen og Øyraelva. Det eldste huset, Ose-huset, vart bygd i 1841 av Johan Meyer Blichfeldt, som var bakar og fargar. Etter kvart kom det til bokhandel, bakeri, kafé, snikkarverkstad, urmakar, moteforretning og telegrafstasjon – for å nemne noko. I 1880-åra var Halkjelsgata etablert som Volda si sentrale forretningsgate.⁴⁵

Dei fleste einbustadane i Volda sentrum er bygde i perioden 1880-1930. Utviklinga av tettstaden som sentrum for industri, handel, administrasjon, utdanning og kommunikasjon skaut fart i dei siste tiåra før 1900. Den første tettstadutviklinga i Volda fann stad på nedre Rotset. Vidare spreidde utbygginga seg over Øyraelva og inn mot det vi i dag kallar sentrum rundt Halkjelsgata og kyrkja.

Det heiter seg at den første gata i Volda med bustadhus tett i tett på begge sider var Smitsgate, eller Tausakjerringsgata. Dei første tomtene grunneigarane la ut for bygging av einbustader var gjerne mindre tenelege for jordbruk. Bustadområdet på Hauane, med bergmark og knausar, vart tidleg utbygd. I områda

Engeset/Klepp, Gamlevegen, Anders Vassbotnvegen og rundt Røysbakken finn vi og ein del bustadar frå denne perioden.

Studerer vi folketeljingar frå området kring Vikeneset i 1900, kan vi få inntrykk av at dette var eit område med bustadar for handverkarar og arbeidarar. Folk etablerte seg her med ulike handverkssyslar, og tok 'sen'-etternamn i staden for gardsnamnet dei var døypte med.⁴⁶

Ut mot Vikeneset går det ei gate med små trehus på begge sider opp frå sjøen mot Lensmannsbakken. Den har offisielt har fått namnet Smiths gate, men på folkemunne har ho gjennom alle tider heitt berre **Tausakjerringsgata**. Namnet kom nok av at det var mange ugifte mødre her ei tid. Området her var eit handverkar-område, her vart det drive med småindustri og kaféverksemd.

Uppheimplassen: Vart valt som Volda sin tusenårsstad 2000. Her finn vi installasjonen «Egget» av Astrid Eidset Rygh. Forsamlingshuset Uppheim var møtestad og øvingsstad for mange lag og organisasjonar før Samfunnshuset kom. Trappa utanfor var som laga for ein talarstol, og dette gjorde at plassen vart fast møteplass og stoppestad for toget ved 17.mai-feiringa i sentrum.

Ved plassen er det laga eit eige parkanlegg med paviljong. Det vart 1992 sett opp eit minnesmerke over kunstnarane i Kinsarvik-familien i tilknytning til parken.

Løer: I Volda sentrum er løene til dei tre kjende sentrumsgardane Røysgarden, Moritsgarden og Skjerva. Forma på løene i Volda samsvarar med uttrykket i resten av landet, men storleiken har variert etter økonomi og næringstilhøve. Mange av bønder i Volda dreiv med attåttnæringar knytt til kysten og sjøen. Derfor er det nok færre av dei verkeleg store løene her. Løene vart ofte raudfarga, då raudmåling var den billigaste. Sidan har det vorte tradisjon, så løene er difor ein fin kontrast til dei andre bygningane.⁴⁷



Løa i Nikolaigarden, sjefsgarden på Engeset, er reist i 1880-åra. Foto: Kari Hasle

Kvernhus: Dei fleste gardar med nærleik til elv eller sjø hadde kvern. I tillegg til maling og tresking av korn, kunne kvernhusa også bli brukte til å produsere elektrisk kraft. På Ytre Dravlaus er det teke vare på eit slikt kvernhus, og det vart brukt til å drive ein dynamo for å gje elektrisk kraft til gardane der i åra før «Bygdeverket» kom i 1931. Då arbeidet med bygdeverket starta, laut brukarane på Ytre Dravlaus å skrive frå seg retten til å ha eigen dynamo og slutte seg til kraftverket som skulle vere felles for heile Dravlausbygda frå Lyngneset i sør til Skrubbeneset i nord. Kvernhuset ligg rett nedanfor det nye kraftverket til Dravlaus Kraft AS, og er det er det siste eksisterande kvernhuset i Dravlauselva.

På Folkestad er det teke vare på fleire av kvernhusa langs Rønstad-elva; Mass- og Jakobskverna i Sollida, Dei to Bakkekvernhusa og Johan-kverna på Rønstad. Opphavelag var det seks kvernhus her, men det siste; kverna til Inste Rønstad

forsvann ved utvidinga av vegen her. Frå det kvernhuset vart det også ei tid drive eit lite kraftverk som kunne gje lys til nokre lampar. Jakobskverna er restaurert.⁴⁸

Stabbur: Stabburet var eit viktig hus på garden i eldre tid. Her var det lagringsplass for blant anna mat og drikke, men det kunne også brukast som soveplass for gjestar. På gardane kunne ein også ha ei **sengjabud** med plass til overnattingsgjestar og der ein kunne oppbevare verdfulle eignelutar og klede.

Uthusa: I det meir tettbygde Volda vart det vanleg at ein hadde små uthus, som kunne ivareta fleire funksjonar. Det kunne vere vedahus, utedo, fungere som oppbevaringsstad og jamvel ha funksjon som fjøs for høner eller ein gris. Ei forklaring på dei mange og relativt omfangsrike uthusa i Volda sentrum er at ei rekkje huseigarar hadde utleige av rom til skuleelevar som ei viktig ekstraintekt. Uthusa vart slik nyttige avlastingsrom for hovudhusa. Ikkje alle uthus vart registrerte i SEFRAK, og fleire av dei har forsvunne dei siste tiåra.⁴⁹



Plakatbuda i Volda sentrum: Foto Kari Hasle

Plakatbuda er eit typisk uthus i Volda sentrum. Uthuset står sentralt plassert i krysset mellom Halkjelsgata og Røysgata. Uthuset høyrde til Kroken-huset frå 1893. I Kroken-huset har det vore drive handel av ulikt slag, og plakatbuda vart hovudsakeleg nytta til lager. Med si sentrale plassering gjorde den eine veggen på uthuset nytte som "plakatvegg". Her kunne ein til dømes sjå speleplanen for kinoen. Uthuset har framleis funksjon som plakatbud.

Svendsenbuda, Strandgata 8: Svendsenbuda er den einaste sjøbuda som står igjen i Volda sentrum, og er eit av få teikn på bygda si historiske tilknytning til sjøen. Tidlegare låg det sjøbuder på rekke og rad langs fjordkanten, og små og store båtar låg tidvis til kai langs brygga. Dei fyrste sjøbudene ved Vikeneset kom opp rundt 1880. I dag er det butikk og hyblar i den gamle sjøbuda.

7.3. GARDSMILJØ

Rønstadbakkane: Godt bevart gardstun med bustadhus for to generasjonar. På garden er det stovehus, løe, kvernhus, vårfjøs og naust. Vurdert som eit kulturminne av regional verdi.⁵⁰

Korsfurtunet, Indre Dravlaus: Alderdomleg tun med samanbygd stove, løe og fjøs. Tunet er i Regional delplan for kulturminne og kulturmiljø i Møre og Romsdal vurdert som eit kulturminne av regional verdi.⁵¹



Korsfartunet, Dalsfjord. Foto: Agnes Myren

Krusebakken, Sunndalskleiva var strandsitjarplass under hovudbruka her frå 1870-åra og gjekk seinare tilbake inn under hovudbruka. Gardshusa her er tekne vare på.

Eidseflot er ein gard i Bjørkedalen med eldre bygningsmiljø heilt tilbake frå 1600-talet med bustadhus, båtskot, oppgangssag bygd om til sirkelsag, kvernhus m.v. langs elva.⁵²

Stove på Lauvstad: Alderdomeleg stove med særeigen grue i naturstein. Vurdert som kommunalt verneverdig.⁵³

Timberhaugen er ei gruppe med vårfjøsar på Sætre, Lauvstad.

Dravlauslida er eit mindre bruk frå slutten av 1800-talet som fortel si historie.⁵⁴

Oppgangssag, Bjørkedalen; rekonstruksjon av ei oppgangssag som skal ha vore bygd av Sakse Balle kring 1570, og skal ha vore i bruk til 1906. Saga stod

opphaveleg i Laksehølen i Laurdalselva, og det var berre vasshjula, murane og stokkane att då ho blei rekonstruert og sett opp att på Lisje-Ola-gjerdet 1996. Sagene var sentrale for båtbygginga på Bjørkedalen, og den rekonstruerte oppgangssaga er vurdert som kommunalt verneverdig. Saga på Eidseflot vart bygd om til sirkelsag 1900, som den første i Volda. Denne saga er også restaurert og vert driven med vasskraft. Den er vurdert som eit teknisk-industrielt kulturminne av nasjonal verdi.⁵⁵

Smie, Samundegarden i Nøre Bjørkedalen; viktig handverk som i dette tilfellet også har nær samanheng med båtbyggjartradisjonen, i og med at all båtsaum måtte lagast lokalt. Smia er derfor vurdert som kommunalt verneverdig.⁵⁶

Gamlebuda i Løvika: Petter R. Løvik starta med handel i Løvika 1887, og bygde butikk her 1889. Han hadde også postopneriet (6134 Løvik) frå 1890 og bygde kai her 1903. Kaia vart brukt som kai for rutebåten og seinare brukt av frakteskuter som «Silva», «Veslevik» og «Lotus». Gamlebuda vart bygd i 1932, og vart den første tida kalla Nybuda, i og med at den gamle sjøbuda stod like attmed. Landhandelen var i første etasje, og har halde på sitt tidstypiske miljø med handelsvarer.⁵⁷

7.4. TUNTREA

Kring 1870 var det etablert drift av planteskule på Rotset der dei importerte edle tresortar, truleg frå austlandet. Frå den tida og utover i byrjinga på 1900-talet utvikla det seg ein tradisjon – som følge av denne geskjeften – at det på gardane i Volda sentrum vart planta tuntre sentralt mellom bygningane. Dei mest populære tresortane planteskulen tok inn, som vart nytta til dette føremålet var bok, ask og eik. Mange av desse trea har fått vekse seg gamle fram til dei seinaste åra og har som naturleg for desse treslaga utvikla enorme dimensjonar på krone og stamme. På grunn av storleiken har dei utgjort viktige karaktertrekk/landemerke i kulturlandskapet og seinare som «bytrær» under framveksten av det meir urbane Volda sentrum. I dag er det ikkje mange att av desse trea.



Illustrasjon: Tuntre, foto: Torgeir Stensø

Storalmen: På Aarflot-tunet på Rotset planta Synnøve Aarflot og Lars Olsson Høydahl ein halv meter høg alm i 1870. I 2008 var omkrinsen auka til 3,75 meter og treet hadde då stått i 139 år. Rett nok var det nære på at det velta under Nyårsorkanen 1992, men med maskinell hjelp vart treet gjenreist på plassen sin. Tuntreet var i 2007 med i ei konkurranse i NRK P1, og fekk premie for den beste historia om opphavet til treet.⁵⁸

7.5. STEINGARDAR OG BRUER

Desse gjerda av stein vart brukte til å skilje eigedomane ifrå kvarandre. Ein kan finne døme på steingardar heilt tilbake til jernalder. Bruk av steingardar har forandra seg over tid i takt med korleis landbruket endra seg. På **setrane i Høydalen** er det fleire gamle steingardar frå før-reformatorsk tid som er automatisk freda.⁵⁹

På Helset i Bjørkedalen er det ein steingard frå seint 1800-tal på 2-300 meter.

På Folkestad er det ein fin steingard oppe mot Smørkinnemyra, og den skal vere sett opp av Bakke-Ola (Ola J. Rønnestad) for å dele utmarka mellom gardane her.
⁶⁰

Frå Åseskaret i Sætreåsen går det ein steingard (**Torvgarden**) heilt opp på Snøhornegga 850 m.o.h., steingarden er 3-4 km lang. Undersøkingar viser at steingarden nok vart oppsett etter eit grenseforlik mellom gardane Feta (Lauvstad), Løndalen og Nakken på eine sida og Sætre, Sætreåsen, Grøtholen og Kvanngardsneset på den andre i 1760. Grensa vart justert noko i ei ny sak 1862, slik at nedste delen vart lagt om og ny grensegard oppsett der 1865.⁶¹



Steingard, foto: Torgeir Stensø

Bruer: I ei bygd – og mellom bygder – kan ofte elver skape eit hinder for samkvemmet mellom bygdefolket. Bruene blei bygd på forskjellig vis, alt etter tilhøva på staden og kva krav som skulle stettast. I mange høve kunne brua vere ei steinhelle over eit pass med fjell på kvar side, eller på eit oppmura bru-kar. Var det lengre spenn, blei gjerne brua bygd av tre. Meir krevjande var det å bygge ei kvelvingsbru, som vi finn fine døme på i Hjartåberga. Her finn vi ei vakker kvelvingsbru som går over Kvernelva. Den nye E39 er delvis bygd over kvelvingsbrua.



Sageelvsbro, foto: Hans Peter Eidseflot

Langs vegen over Bjørkedalseidet og Brekka til Haugen i Nordfjord finn vi fleire flotte steinbruer frå eldre tid. Frå nord Sandviksbrua («Sandviigs Broen»), Sagelvsbrua («Sage Broen») og Førvassbrua («Forvas Broen») som truleg var bygd i 1796.

Alle desse bruene er no borte. Førvassbrua var ei flott kvelvingsbru som forsvann i eit vassfløde for nokre tiår sida. Tverrelvsbrua («Tverelv Broen») som og var bygd på same tid er enno intakt. Vidare kjem vi til Langedalsbrua («Langedalsbroen») som er bygd i 1827 og er den største av bruene. Vassosbrua ligg i nordenden av Vasslidvatnet og bygd i 1845. I sørenden i av Vasslida er det ei steinbru på Osgjerdet og ei på Steinvadet (grense mot Eid). Den siste fekk ny plate i fjor så der er det lite att av det gamle. På Eidasida er der ei gammal bru over elva frå Kjenndalen, men elles ligg alle bruene på Voldasida.⁶²



Bru langs den gamle vegen over Brekka. Fotograf: Per Arild Bjørkedal



Tverrelvsbrua, foto: Hans Peter Eidseflot

På Lisjebøen på Dravlaus ligg det ei steinbru frå 1800-talet. Dette var den gamlebrua over elva mellom Hauane og Ellinggarden., der den gamle bygdevegen gjekk.

Det finst framleis også merke ei bru som gjekk over Langemyra på Mork. Dette er truleg eit av dei siste merke som er igjen etter vegen frå Morkabygda til Hovdebygda, som Ivar Aasen truleg gjekk både titt og ofte når han skulle hente kunnskap på Egset.

7.6. SETRAR⁶³

Det finst setrar til dei fleste gardane i Volda, og sjølv om det i dag stort sett er slutt på all seterdrift, så ligg seterhusa der som gode kulturminne om ei tid som var. Det er framleis mange som brukar søndagen til å besøkje ei av desse gamle setrane.

Rotevassetra: Var nok den største av setrane, heile 24 gardar og plassar setra i Rotevassdalen, og det kunne vere heilt opp mot 80 mjølkekyr utanom ungdyr, sauer og hestar på beite her. Det hende at dei måtte ta heim dyra midt på sommaren for at det skulle få vekse opp att.

Rotsetsetrane: Alle bruka på Rotset hadde beiterett med seter både ved Rotevatnet, i Lisjedalen og Høgedalen. Gamlesetra låg ved Rotevatnet, men når ho vart flytta lengre fram, vart ho heitande Lisjesetra. Det vart veksla mellom Lisjedalen og Høgedalen, så graset fekk vekse oppatt. Greivneset hadde også eiga seter, men denne vart tidleg nedlagt. Det viser murrestar etter selet her.

Hjartåsetra: Ligg på vestsida av Ullalandsvatnet og var seter for Hjartå, Reitane, Åsen og Ervika. Kring 1900 kom det køyreveg gjennom Aldalen, og då vart sela flytte frå den gamle plassen nede ved vatnet og opp til vegen. På setra her vart det beitt både kyr, geiter, sauer og hestar.

Kvivssetra: Seter for gardane på Nøre-Kalvatn og Bueidet. Her har det vore samanhengande seterdrift fram til nyare tid Lenge brukte dei dragarstreng og løypestreng for å få mjølka til gards, men etter kvart vart det også grave ned ein slange som dei sende mjølka gjennom på fast tidspunkt kvar dag.

Grøndalen: Setra for gardane på Søre-Kalvatn ligg nord for Grøndalsvatnet, på grensa mot Heggjabygda i Nordfjord. Det vart setra her fram til 1952, sidan har setra vore brukt til beite.

Rindalsetra: Var sommarseter for Indre Høydalen og Høydalsdalen, dei hadde vår- og haust-seter i **Langedalen**. Der hadde også Høydalsvikane krøtera sine på hausten, på våren hadde dei eiga seter på **Vikesetra**. Frå gamalt av vart det også setra i **Feirdalen**, men desse sela vart sidan flytte til Rindalsetra. For å få dyra hit rodde dei over Osvatnet og Rindalsvatnet, og det kunne vere opptil 60 kyr på setra,

utanom geiter. Det var fullsetring her, så dei både kinna smør og kokte brunost. Siste året det vart setra her var 1947, sidan var det brukt til sommarbeite.

Nysetra: Eigentleg to setrar som ligg berre 500 meter unna kvar andre og også går under namna **Nørdalssetra/ Ottardalsetra** og **Helsetsetra**. Fleire av husa her er truleg frå 1700-talet og vart flytte hit frå Byrjevatnet, der setrane var før. Under krigen hadde familien Kristvik ei tid opphald i Samundselet på Nysetra, då tyskarane tok lærarane til fange. Begge gardane hadde haustseter på Fladalsetra. På Nysetra vart det setra til 1963. Haustseter hadde desse gardane på **Fladalsetra**. Der er det enno eit godt bevart seteranlegg, som består av 6-7 bygningar som truleg er frå 1500-1600-talet. Dette er eit kulturminne som er vurdert å ha regional verdi og som er foreslått verna i regional kulturminneplan.⁶⁴



Laurdalsetra i Bjørkedalen, Foto: Berit Sandvik Skeide

Laurdalsetra: Ligg i Laurdalen, 390 m.o.h. og er seter for gardane i Søre Bjørkedalen. Sela har eit par gongar vore tekne av fonna frå Grøvrene, sist i 1910. 2-3 av bygningane her er likevel opphavelg frå 1500-1600-talet. Etter siste fonna bygde også fleire av dei mindre bruka seg sel her. Det kunne vere opp til 80 kyr på beite her, utanom at dalen var brukt som hestehamning for gardane i Nordfjord. Det vart setra i Laurdalen til slutten av 1950-talet.

Hamna: Seter for gardane på ytre Folkestad. Frå først av var det berre vakjarhus her, men litt før 1900 vart det sett opp sel for dei fleste gardane, og alle hadde særskilte namn som også er brukte i setre-songen for Hamna. I slutten av 1920-åra kom det køyreveg fram til setra. Det kunne vere opptil 60 kyr på beite her, og den første tida vart også sauene mjølka. Siste året det vart setra her var 1949.

Stranda: Gardane på Indre Dale hadde sjøseter (den einaste i Volda) mellom Fjøsneset og Lisjeneset fram mot 1950. Teigane her vart slegne før jonsok, og så beitte utover sommaren.

Tryfta: Seter for Indre Åmelfoten og Dalen. Vårane hadde Åmelfot-gardane beite på Rysja, medan Dalen beitte i Langedalskjeret. Det vart setra på Tryfta til kring 1955.

Storlida: Seter for gardane i Steinsvika, no verna gjennom tinglyst vern- og vedlikehaldsavtale. Det kunne vere opp til 50 mjølkekyr pluss ungdyr på setra her. Siste året det vart setra her var 1948. I 1977 vart setra flytta opp på Haugen eit stykke frå Storlid-vatnet, då Tussa ville demme opp vatnet i samband med Åmæla-utbygginga. Då vart det også bygd køyreveg nesten heilt fram til sela.⁶⁵ Vurdert som eit kulturmiljø av regional verdi.

Dansen: Skal ha fått namnet sitt ved at ei hulder trødde dansen på Trødet, ei flage like framfor setra. Dansen var seter for Ytre Åmelfoten og Åmelfotsetra. Det vart setra her til 1960.

Gamlestøylen: Ligg framme i Dravlausdalen og er seter for Midtbygda og Vika. Det kunne vere opptil 50 mjølkekyr her, utanom ungdyr. Setra var i bruk heilt til 1960.

Nyestøylen: Her stod seterhusa til Reitane og Dravlauslida, men dyra gjekk saman

med dei andre dyra frå Midtbygda, og kom hit utpå sommaren. Dyra frå Reitane beitte også på Reitefjellet, der mjølkarane laga seg eit provisorisk krypinn.



Dravlaussetra i Dalsfjorden, Foto: Berit Sandvik Skeide

¹ SEFRAK: Sekretariatet for registrering av faste kulturminne

² I Volda sentrum blei det i tillegg registrert bygningar som blei bygd heilt fram til 1950.

³ www.kulturminnesok.no.

⁴ Atle Døssland: *Med lengt mot havet* og Jostein Nerbøvik: *Myndige møringar*, band 4 i Volda-soga 1800-1945.

⁵ *Busetnadssoga for Volda, band 4b 2011*.

⁶ Ragnar Ørstavik: «Om Per Sollid sin språkbruk» i *Voldaminne 1993*.

⁷ *Busetnadssoga*, band 3 side 405

⁸ www.kulturminnesok.no og Jostein Nerbøvik: *Krigsår og motstandsvilje 1940-1945*, bd 1 i Volda-soga 1800-1945.

⁹ Ragnar Ørstavik: «Krigen 1940-1945 og dei som var med» i *Voldaminne 1995*.

¹⁰ www.kulturminnesok.no og Ragnar Ørstavik: «Om Prestelåna i Volda og nokre som budde der» i *Voldaminne 1994*. Regional delplan for kulturminne av regional og nasjonal verdi, Møre og Romsdal Fylkeskommune.

¹¹ www.kulturminnesok.no og Ingebjørg Røyhus Øyehaug: *Synnøve Riste. «Fjøyra som dreiv»*.

¹² Asbjørn Stavem: «Garvarbuda på Nedre Rotset» i *Voldaminne 1977*.

¹³ www.kulturminnesok.no.

¹⁴ www.kulturminnesok.no og Atle Døssland: *Med lengt mot havet*.

¹⁵ www.kulturminnesok.no, og regional delplan for kulturminne av regional og nasjonal verdi, Møre og Romsdal Fylkeskommune.

¹⁶ Per Sæther: ««Lat oss ryddja og byggja ...». Hus- og bygnings-tradisjonar på Sunnmøre» i Stein Ugelvik-Larsen og Jarle Sulebust (red): *I balansepunktet*.

¹⁷ www.kulturminnesok.no og Per Sæther: ««Lat oss ryddja og byggja ...». Hus- og bygnings-tradisjonar på Sunnmøre» i Stein Ugelvik-Larsen og Jarle Sulebust (red): *I balansepunktet*. Regional delplan for kulturminne av regional og nasjonal verdi, Møre og Romsdal Fylkeskommune.

¹⁸ Øystein Ekroll og Per Eide: *Sunnmørskyrkjene – historie, kunst og arkitektur*.

¹⁹ www.kulturminnesok.no.

²⁰ www.kulturminnesok.no.

²¹ Regional delplan for kulturminne av regional og nasjonal verdi, Møre og Romsdal Fylkeskommune.

²² www.kulturminnesok.no og Peder Bergem: «Skulemann og bygdehovding. Henrik Kaarstad» i Sunnmørsposten: *100 år 100 namn*.

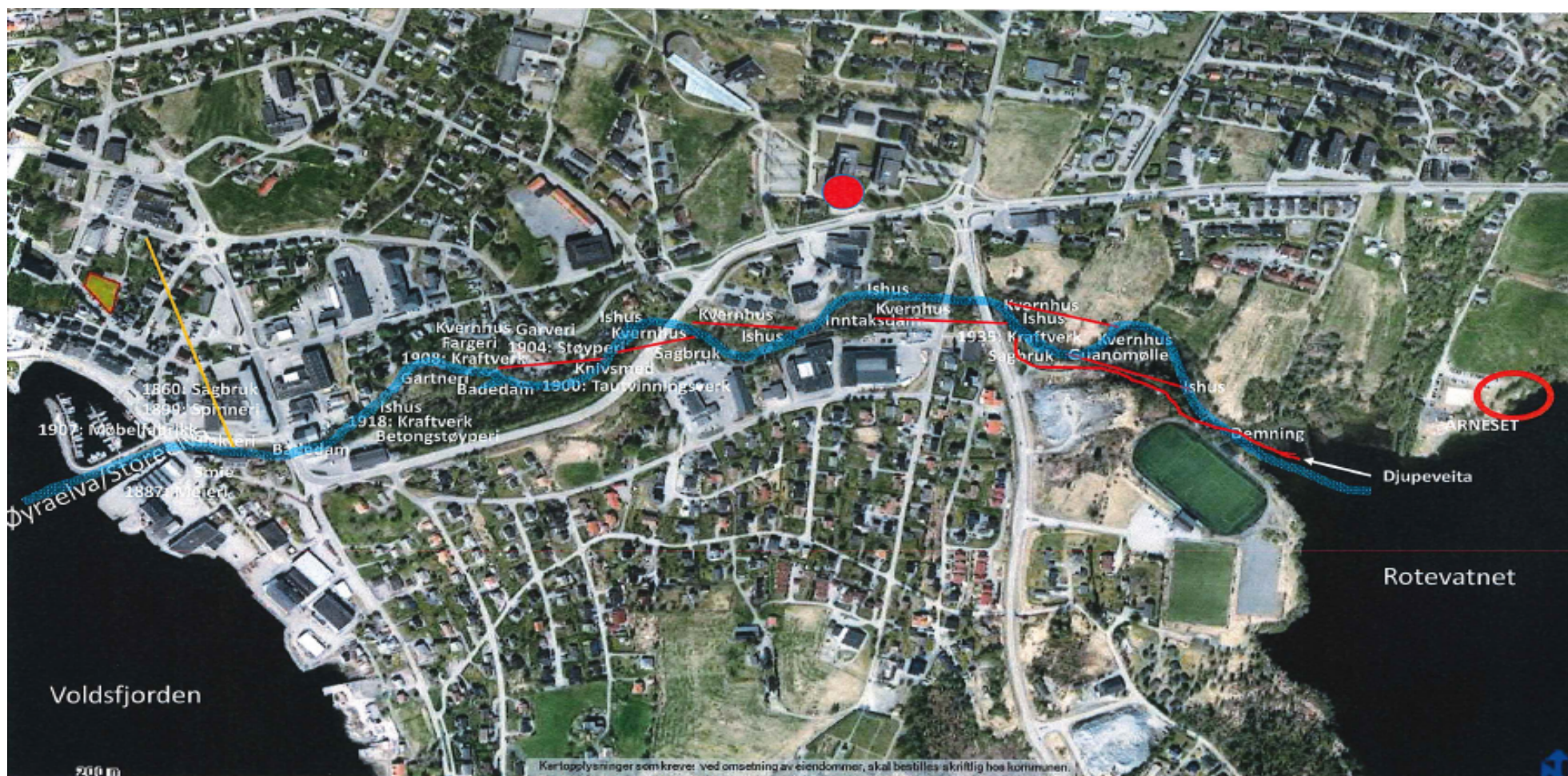
²³ Regional delplan for kulturminne av regional og nasjonal verdi, Møre og Romsdal Fylkeskommune.

er sidan byrjinga a
e samfunnet og ha

8.1. KRAFTVERK

Øyraelva: Elvadalen mellom Rotevatnet og Volda sentrum har sidan byrjinga av 1800-talet spela ei sentral rolle for framveksten av det moderne samfunnet og har stått sentralt i “industrialiseringa” og busetjinga her.

Elvadalen har frå gammalt av - forutan å vere ein ynda tilhaldsstad for sportsfiskarar og leikande born – også vore nytta til beite. I 1908 stod kraftverket til Rasmus Sivertsen Halkjelsvik ferdig - eit kraftverk som altså nytta seg av vatnet i frå Øyraelva. Halkjelsvik trengde kraft til eit **farger**i som han dreiv i området der dei



Illustrasjon av Kolbein Halkjelsvik (førre side): Dei raude strekane symboliserer vasskraftveiter som gjekk over alle bend/halvøyar nedover elva for å tilføre kraft til installasjonar på nedsida av desse. Den gule streken viser lina for vasskraft pr. vasshjul og taubane frå elva heilt til Røysløda. Denne kraftoverføringa dreiv mellom anna ei korntreske i løda.

gamle støyperibygningane ligg i dag. Overskotet av kraft selde han til andre verksemdar og til privatpersonar i området.

Seinare vart det etablert fleire kraftverk ved elva. Volda kommune bygde eitt som låg like ved prestegardstunet med inntaksdam like ved der ein finn Møre Konfeksjon Volda as sitt bygg i dag. I 1935 bygde Ragnar Aarflot eit kraftverk oppe ved Mylnefallet som Volda Sogelag no har bygd opp att.

Dei fleste gardane i Volda hadde kvernhus ved elva som vart nytta til maling av korn - i hovudsak havre til graut og flatbrød. I 1904 vart det starta opp **metallstøyper** ved Øyraelva. Her vart det produsert jarnomnar, komfyrar, vaffeljarn og gorjarn. Verksemda fekk eit kraftig oppsving etter bybrannen i Ålesund. Da krigen kom vart det slutt på produksjon av omnar og ein gjekk over på produksjon av maskindelar til båtmotorar levert til Volda Motorfabrikk.

Kolfossen, vassdraget mellom Kalvatn og Langvatn vart utbygd 1916-20. Sluttrekninga kom opp i 2,6 millionar, ein svimlande sum i 1920, og førte til at både Volda kommune og den lokale sparebanken fekk økonomiske vanskar. Kraftprisen blei sett høgt, og brukarane avgrensa bruken mest mogleg. I 1937 vart fallet mellom Osdalsvatnet og Kalvatn utbygd, **Kopeverket**.⁶⁶



Kolfossen kraftverk, foto: Wikipedia

Høydalselva: Høidalens Elektrisitetsværk vart skipa 1915, og kraftverket vart starta 1917. Men i periodar vart det for lite vatn til å drive kraftverket, så i 1920 vart det bygd demning i Osvatnet, slik at ein kunne regulere vatnet med 2,5 meter. I 1930-åra vart likeeins begge vatna i Bøjoldalen demde opp, og seinare også på Osen. Då heller ikkje dette var nok til å sikre stabil vassføring, vart det i 1942 bygd ny demning i Langedalen, der reguleringshøgda var 9 meter. Kraftverket her vart innløyst av Volda kommunale Elverk i 1966, og kraftselskapet vart nedlagt 1969. I 1998 vart det på nytt starta el-verk i Høydalselva.⁶⁷

Folkestadelva: Her vart det starta elektrisitetsverk i 1913, og etterspurnaden auka sterkt under første verdskrigen. I 1915 vart **Folkestad Mylne** starta på ei lita flate ved Storebrua. Det kom folk hit med båtlastar med korn til maling heilt frå

Stadtlandet og øyane utanfor Ålesund, og mylna vart så populær at den måtte utvidast med to større kverner. Kverna hadde også rett til å male korn under andre verdskrigen, men ei tid etter vart det slutt både på korndyrkinga og -malinga her.⁶⁸

I 2006 vart det på nytt starta kraftverk i Folkestadelva, denne gongen med mykje større fall, og dermed større kapasitet enn det gamle kraftverket.

Åmela: Kraftverket her starta i det små som eit mindre kraftverk for gardane på Mårstøylen og tønnefabrikken i 1915. Gustav Maarstøl sikra seg alle fallrettane i Åmela-vassdraget og hadde store planer om utbygging. I 1918 leigde han eit større jordstykke i Åmelfoten med plass til inntaksdam og rørleidning. Men same året gjekk tønnefabrikken konkurs og planane vart skrinlagde. I 1925 vart så **Åmelfot Kraftlag** skipa med alle i bygda som interessantar, og no vart kraftverket oppjustert slik at dei også fekk lys og kraft til eigedomane sine. Søre Sunnmøre Kraftlag overtok kraftleveringa her 1962, men kraftverket var i drift til starten av 1970-talet. I 1973 tok så utbygginga av **Åmela kraftverk** til. Kraftstasjonen i fjellet ved Mårstøylen kom i drift 1977. Eigar er i dag Tussa Energi A/S.

Tussa Kraft A/S starta også oppatt med kraftproduksjon ved Dale Kraftverk i 1990. Lisjebøvatnet vart regulert og det vart lagd rørgate på 1500 meter ned til kraftstasjonen.

I Dalsfjorden var det i tillegg ei rekkje **mindre kraftverk** i drift i perioden før Søre Sunnmøre Kraftlag tok på seg å skaffe kraft til alle innbyggjarane. Desse hadde avgrensa effekt, men sørgde likevel for lys og varme i mange heimar og gav grunnlag for lokal næringsverksemd. I ein artikkel av Hallstein Kvangarsnes er det nemnt slike mindre kraftverk på følgjande stader i Dalsfjorden: Lisje-Nautvika, Rossetvik kraftverk, Hesteflotane, Dalsbygdens Elektrisitetsverk, Eidset kraftverk, Eidheim elektrisitetsverk, Steinsvik & Vassbakke Elektrisitetsverk, Storlida, Innselset, Øggarden, Aksnes, L/L Dravlausbygda Kraftlag, to kraftverk i Breivika i Dravlaus, Ytre Dravlaus, Sætreåsen, Antungsgarden og Nilsgarden på Sætre, Åmundgarden/B.M.Haugen og Jonsgarden på Ulvestad, Lauvstad Elektrisitetsverk, Gjøsdaal/Telset Kraftverk, Koppen/Høystøylen, Plassen i Velsvika og Velsvik Kraftverk.

8.2. FABRIKKAR

Det har vore mange fabrikkar i kommunen gjennom tidene, og dei har hatt svært ulik produksjon. Til dømes har det vore fleire møbelfabrikkar i sving, men det vart også produsert både sko, kraftfôr, ski, mineralvatn og orgel. Det var heller ikkje uvanleg at det var verkstader i mange kjellarar, der ein dreiv med forskjellig slag småindustri.

Nokre av dei mest sentrale fabrikkane som har eksistert i Volda kommune er:

Møre Støberi AS vart starta i 1903 av Nils Evensen⁶⁹, og dei tok over tomte etter Voldens Aktiegarveri ved Storelva. Støyperiet overtok øydelagt støypegods etter Ålesundsbrannen, og laga «Magasinovn, Etagé- eller Circulationsovn, Indelukket Kokeovn, Komfur, Vaskekomfur, Baatovn, Heisekraner, Krabbekraner, Takvinduer, Feieluker, Trillebårhjul, Vaffeljern, Krumkakejern, Baatrat, Pollerter, Rekværkssøiler, Trappesøiler, Gravgitter, Moseharv, Skolest osv.» I 1907-08 var det 46 arbeidarar ved støyperiet. Etter kvart fekk verksemda filialar både på Molde og i Ålesund. Støyperiet her brann ned 1913, og det vart sett opp ny verkstad på branntomta. Etter nokre tøffe år på 1920-talet, overtok nokre av arbeidarane verksemda her 1933. Under krigen gjekk dei heilt over til produksjon av maskindelar. Støyperiet vart nedlagt 1967.⁷⁰

Humberset Bil- og Mekaniske Verkstad: Brørne Andreas og Elling Johnsen Humberset starta med smie og mekanisk verkstad i Løvika vest for Humberset i byrjinga av 1870-åra. Dei kalla seg Br. Jonsen Verkstad. Murane etter smia står framleis i fjøra i Løvika. Då Andreas døydd i 1898, vart verkstaden flytta til farsgarden på Humberset og brorsønene Britanus og Lars Humberset tok over drifta. Dei hadde mange mann i arbeid og laga mellom anna beslag på kjerre- og sledemeidar, hjul og beslag til fiskebåtar. Det var ikkje veg til Humberset, og all transport gjekk sjøvegen. Lars dreiv sin del av verksemda vidare på Humberset til han døydd i 1921, medan Britanus flytte sin del til Øyraelva i 1912. Han leigde folk til å sette opp mur mot elva og bygde smie, slik den står den dag i dag. Han hadde smie i første etasje, treverkstad i andre og materiallager på loftet.

Verksemda tok på seg mange slags oppdrag både for private og andre verksemder. Ein kan nemne kunstarbeid for Volda kyrkje, produksjon av verktøy og maskiner til både båtbyggjarane på Bjørkedalen, og Volda mek. Verkstad, i tillegg til alle

typar lokale konstruksjons- og reparasjonsoppdrag innan sveising og metallarbeid. Utover i 1920-åra kom dei første bilane til Volda, og verksemda tok til å produsere kasser til lastebilar og bussar. Dei bygde nytt bygg i betong i 1930-åra, og laga her mellom anna dei første bussane og lastebilane til Ragnvald Engeset sitt rutebilselskap. I etterkrigstida vart det produsert avrettarhøvlar, boremaskiner, kombinerthøvlar og meir for møbelindustrien. Autentiske og tidstypiske bygningar og produksjonslokale står framleis på opphavelig stad, med mykje av produksjonsutstyret intakt.



Humberst Bil- og mek. Verkstad, foto: Torgeir Stensø

Volda skifabrikk: På Røysbakken ligg eit hus med ei særmerkt forhistorie. I kjellaren vart det i åra 1929 til fram mot 1960 produsert mellom anna ski og skistavar, med hopp ski som spesialitet. Det var Spinneri-Syver, Sivert S. Rotevatn som starta opp denne produksjonen, og seinare tok sønene Magnar og Kjartan

over. Dagens rester av fabrikk ligg på lager hos Norsk Skimuseum på Kongsberg.⁷¹

Volda elektriske Mylne: Ei av åtte bygdemøller som framleis er i aktiv drift. Vurdert som kommunalt verneverdig. Volda el. Mylne vart starta av Rasmus Barstad og Olav Myklebust i Dalebuda på Rotset 1927. I starten var det to kverner som hadde stått ubrukte ved Øyraelva ei tid. Etter kvart tok dei imot store parti med korn til maling. I 1929 tok Gullik Norheim og Johannes Rusten over mylna her, med Johannes Sæbø som disponent. Føretaket vart då registrert som aksjeselskap. Dalebuda brann ned 1936, og det vart bygt nytt lokale for mylna. Etter Sæbø overtok Nils Normann Klepp som disponent 1939-45 og så Anders Kristiansen 1945-88, då Elias Moe overtok. Etter kvart vart produksjonen dreia over meir mot kraftfôr og Møre Felleskjøp overtok 90% av aksjane 1973. I nyare tid har mylna her vore den einaste i landet som mel mjøl med steinkverner til matproduksjon, og i 1992 vart det male 60 000 kg havre på mylna. "Mylne" er eit teknisk-industrielt kulturminne av regional verdi.⁷²



"Småstol" frå omkring 1940, foto: Wikipedia

Åslids Møbelfabrikk i Volda vart starta av Ivar Aaslid ved Øyraelva i 1907. Første tida laga dei spisestovemøblar, med bord, stolar, skjenk og skap. Stolane var i heiltre av eik og bjørk, og dei fleste møblane var mørkbeisa. Dei hadde eiga sag, og seinare også eiga materialtørke. Sønene overtok verksemda her 1936, og verksemda vart utvida mykje i 1946. Åslids Møbelfabrikk vart sjølv flaggskipet i den lokale møbelnæringa, og kring 1980 gjekk 70-80% av produksjonen til eksport, det meste til USA og Canada – og det var 45 tilsette i bedrifta. I 1987 vart verksemda avvikla, den internasjonale konkurransen vart for hard.⁷³

Aaslid Stolfabrikk i Austefjorden: Fabrikken vart bygd på Fyrde i 1936 av Per Aaslid. Han hadde gått i lære hos farbroren Ivar Åslid i Volda, og arbeidd der i 13 år før han starta for seg sjølv. Bjørk til stolproduksjonen felte dei i Skinnvika. Dei mest populære stolane var gyngestolar, armstolar og småstolar utan armlene. Dei fleste stolane hadde sete med ruter i. Per Aaslid meinte sjølv at dei hadde levert mellom 50- og 100 000 stolar frå fabrikken. I 1960-åra vart det også utvikla eit samanleggbart bord, som vart leverte til hotell, butikkar, skular og forsamlingshus. Vinteren 1978 brann fabrikkbygningen på Fyrde ned.⁷⁴

Høydal Snikkarverkstad vart starta i 1932 og laga i starten kleshengarar, seinare småmøblar. Etter kvart omfatta produksjonen spisestovemøblar i eik, bjørk og fure, soverommstølar, skatoll og skap. Verkstaden leverte alle dører og vindauger til sjukehuset i Volda 1936/37. Verkstaden var mellom dei første som skaffa seg hydraulisk finerpresse. I 1940-åra var det kring 20 tilsette. Ei anna verksemd i same bygda var **Høydal Trevarefabrikk** som var i drift frå 1942 til 1950-åra, nokre år var også **Høydal Rokkeverkstad** i drift, dei produserte rokkar.

Brønne Mineralvatn: Brønne Moritz, Arthur og Lars Brønne starta med saft- og syltetøyproduksjon i heimen på Brennene i 1925. I 1927 kjøpte dei produksjonsutstyret til nokre karar som hadde prøvd seg med Volda Mineralvandfabrik frå 1915 i Osekjellaren i Volda. Under krigen vart det auke i brussalet, og i 1953 bygde dei ut fabrikk her. Son til Lars, Martin, overtok som disponent 1960, og verksemda gjekk då over til rein produksjon av brus. Fabrikk var den største verksemda på Folkestad i 1970-åra. Brønne Mineralvatn var ein av dei siste frittstående brus-fabrikantane i Norge, fabrikk blei nedlagt i 2009.⁷⁵



Barnas Festbrus frå Volda Mineralvatnfabrik, Folkestadbygd. Foto: Agnes Myren

Hjelle & Dale Møbelfabrikk A/S vart starta av Knut P. Dale, Hans M. Hjelle og Rasmus Hjelle hausten 1946. I starten var det stolar etter eigen design dei produserte. I 1948 bygde dei fabrikk i «Smørhussvingen» utanfor Dalsbrua. Huset vart bygd av *flyplassbord*, material som tidlegare hadde vore brukt til tredekke på den tyske flyplassen på Aukra. Etter kvart fekk møbelfabrikk kontrakt med Møbelhuset, som teikna modellar til møblar og sørgde for råmateriale. Fabrikk vart utvida 1949 og sikra mot flaumvatn frå Daleelva. Straum fekk dei frå Dalsbygd Elektrisitetsverk, som var næraste nabo. I 1960 vart det ny utviding, no med ei ny etasje på bygningen. Då Dalsbygd Elektrisitetsverk vart nedlagt 1969,

fekk Hjelle & Dale overta tomte deira, og ny fabrikk på 1400 kvm vart sett opp 1970. I 1985 fekk verksemda pris for *God norsk design*.⁷⁶

I Eidsetosen vart **Dalsfjord Rivefabrikk** starta opp i 1932, som det første industriforetaket i Dalsbygda. Frå starten fekk dei overta vasshjulet som vart bygd nokre år før, og dette dreiv reimer og maskineri i fabrikk via ein aksel. Som reserveløysing hadde dei ein liten motor, og denne kunne drive maskineriet i tørkeperiodar med låg vassføring. På det meste var det opp til 5 mann i arbeid ved den vesle verksemda. Fabrikk skifta seinare namn til **Lillenes og Reites rivefabrikk**, og det var Rasmus Reite på Fjøsneset og Johannes Lillenes på Lisjeneset som dreiv verksemda som vinterarbeid. Då elektrisitet kom fekk dei jamnare og større produksjon – kring 3 000 river per år. Rivene frå Eidsetosen var ei lett modernisert utgåve av dei gamle, heimelaga trerivene. Rivehovuda var av bjørk, tindane av rogn og skafta av kvistfri furu frå Bjørkedalen. Dei vart svært populære, og med elektrisk kraft til å drive maskineriet i fabrikk, kunne dei auke produksjonen. Rivefabrikken vart nedlagt i 1964.

Møre Skofabrikk AS vart etablert av fire unge karar i Steinsvika i 1918 som Dalsfjordens Trebundskofabrik L/L. Den første fabrikk vart bygd i Kalvegjerdet, med drivkraft frå eit sagfall i Vassbakkeelva. Frå 1919 fekk dei kraft frå Steinsvik og Vassbakke Elektrisitetsverk, og no vart også kloggproduksjonen flytta til ny bygning ved sjøen. Etter kvart starta dei også med å lage *trelappestøvlar*, støvlar med trebotn. Verksemda vart aksjeselskap 1926 under namnet Møre Kloggfabrikk as. I 1931 starta dei med produksjon av feittlærstøvlar, og verksemda gjekk no under namnet Møre Sko- og Kloggfabrikk AS. Arbeidsstokken var no kring 20 mann, og dei produserte 70-100 sko kvar dag. Etter krigen auka produksjonen, det var 28 arbeidrarar i sving og i 1956 bygde ein ny fabrikk. Trekloggproduksjonen tok slutt kring 1960 – med namneskifte til Møre Skofabrikk AS - men no fekk ein i staden produksjon av vernesko og militærstøvlar. I 1977 var ein oppe i ein årsproduksjon på 50 000 par militærstøvlar, og fabrikk måtte utvidast på nytt 1978. Produksjonen vart flagga ut på slutten av 1990-talet, og arbeidet på fabrikk her vart nedlagt oktober 2000.⁷⁷

Løvik og Nesheim garnblåsefabrikk A/S: Samund Løvik og Elias Nesheim starta produksjon av garnblåser i fjøra på Dravlaus før krigen, men det var først

etter krigen at verksemda tok seg opp. I starten var det impregnert seglduk som vart brukt, seinare gjekk ein over til produksjon i plast. Ein dreiv også med produksjon av plasthanskar og dørmatter. Fabrikk vart nedlagt 1967.⁷⁸



Haugen-orgel. Foto: Kari Støren

Haugens Orgelfabrikk: Fabrikken blei opphavleg starta som Haugen & Ulvestads orgelfabrikk i 1905, som eit samarbeid mellom Bernt M. Haugen og Lars E. Ulvestad. Dei flytte ei gamal stove frå Sætreåsen og til ei tomt ved elva på Ulvestad, og i 1910 leverte dei mellom anna orgelet til Dalsfjord kyrkje. I 1912 vart firmaet oppløyst, og dei heldt begge to fram med orgelbygging kvar for seg. Lars kjøpte den gamle Ulvestad skule og flytte den til heimegarden sin og dreiv orgelbygging der. B.M. Haugen reiste til Tyskland og studerte orgelbygging der 1912-13. I mellomkrigstida vart det ei tid også drive daglegvarehandel i eine delen av fabrikk, men så tok orgelbygginga seg oppatt. I 1932 fekk B.M. Haugen kontrakt på levering av det nye orgelet i Volda-kyrkja. Under siste verdskrigen gjekk firmaet over til å produsere senger, kommodar og nattbord, då det var vanskeleg å skaffe orgel-delar frå Tyskland. Under krigen vart det også laga eit lite kraftverk i Ulvestadelva som skaffa kraft til fabrikk. I tilknytning til fabrikk vart det også bygd sag. I mange år dreiv B.M. fabrikk saman med sønene og ei rekkje tilsette arbeidrarar frå bygda. Det var snakk om å utvide fabrikk, men då B.M. døde i 1958 vart det slutt på orgelbygginga her. I 1997 brann fabrikkbygninga ned med alt inventar.⁷⁹

8.3. ATTÅTNÆRING

I tilknytning til gardsdrifta, var det ofte slik at bøndene såg seg høve til å spe på inntektene ved å utnytte andre av ressursane som fanst i tilknytning til garden. For mange vart dette eit alternativ til å søkje seg arbeid vekk. Skogen var ein rik ressurs som gav grunnlag for slik tilleggsnæring, og fleire stader finn ein eldre sager, der nokre framleis er intakte.

Sandtaka i Geitvika og Skinnvika: I Geitvika er nok sanden resultatet av at elva har teke med seg sand frå fjellet ovanfor, medan det i Skinnvika er snakk om to moreneryggar som ligg like under Lisje-Eidskyrkja. Første forsøket på å ta ut sand frå Geitvika var i 1922, men først i 1946 fekk Harry Geitvik til fast drift her. På 1950-talet vart det skaffa steinknuser, og frå 1960-talet var det tre steinknuserar i drift her. Marknaden hadde utvikla seg, slik at det no vart produsert både sand og singel til betong og veggrus. I 1984 fekk ein kontrakt med Statens vegvesen om produksjon av asfalt, og det vart laga asfaltverk her. Utskipingskapasiteten var på 100 000 tonn sand i året.⁸⁰

Langvatnet, Austefjorden: I 1954-55 gjekk bøndene langs vatnet saman om å senke vasstanden i vatnet med opptil 2 meter, slik at ein på den måten kunne drenere opp meir dyrkamark. Det vart sprengt ut ein 16 meter brei og 50 meter lang kanal frå Gjersdalsbrua og nedover mot Damfossen, og vatnet vart i realiteten delt i tre ved at ein utdjupa elve-kanalar mellom Nes og Langeneset og mellom Vindsåsen og Roteneset. Arbeidet tok i 9 år, til 1963, og hadde då kosta over 202 000 kroner. Det vart tørrlagt 357,2 da dyrkbar jord ved dette tiltaket.⁸¹

Glimmerdrift i Osdalen: På slutten av 1800-talet vart det funne ein glimmerforekomst i Osdalen. I 1900 fekk tre karar frå Dalsfjorden kontrakt om drift her, men dei måtte snart gje opp. Den neste som prøvde seg var Johan Preus Jordan frå Bergen, som bygde **Jordanhytta** i tilknytning til brotet. Det vart også sett opp løypestreng ned til gardane i Osdalen. Etter Jordan prøvde engelskmannen Robert Black seg her nokre år, før Osdalens Glimmercompani vart stifta 1917, med lokale interessentar frå området. Dei leverte mellom anna glimmer til Volda støyperi. Drifta var ikkje lønsam nok, og det blei slutt etter få år. Brotet er vurdert som eit teknisk-industrielt kulturminne med regional verdi.⁸²

8.4. KYSTKULTUR OG BÅTBYGGJARTRADISJON

Båtbyggjartradisjonen er framleis levande på Bjørkedalen. Tidlegare var dette ei viktig attåttnæring (særleg vinterstida) i heile området frå Folkestad og innover fjordane til dalane i Austefjorden, men Bjørkedalen har frå gammalt av vore eit hovudsenter for båtbygging. Det finst framleis båtskot på fleire av gardane her, som viser korleis dette handverket vart utført. Sunnmørsfuten melde i 1840 at det i åra 1835-40 vart bygt 214 større båtar (åttringar, fjørefar og seksringar) og 830 mindre båtar (trerøringar og færingar) i Volda. «Birkedalens bønder er Søndmøres første ottrings-byggere og regner sig sjølv som hørende til søndre Søndmøres aristokrati», skreiv veginspektør Gregersen i 1886.

Fram til 1880-90 var dei fleste båtane bygde som snedbetningar. Snedbetningar eller snidbotningar, var bygde slik at det nedste eller to nedste borda var skråa (snea/snida) ned mot kjølen. På færingane vart så dei neste to borda skøyte med to smale bord i framenden av båten, for at bordgongane skulle skråe ned mot stammen. Den same teknikken vart også brukt på større båtar, men då vart gjerne fleire bord skøyte på denne måten. Dette er spesielt for Sunnmøre og i motsetning til dei fleste andre båtbyggjarmiljø i Norge, der tradisjonen er båtar med heile bordgongar. Båtbyggjartradisjonen vert vurdert som eit immatrielt kulturminne med kommunal verneverdi.⁸³



Båtbyggjar Jakob Helset i arbeid. Foto: Håvard Haraldson Hatløy

Bjørkedal kystlag (starta 1994) og **Bjørkedal båtsamlingar** (starta 1993) har lenge arbeidd for å ta vare på desse tradisjonane og ein del av dei båtane som vart bygde her. Båtsamlinga er konsentrert til to grindløer (Fedenløda frå Engeset og Stårheimsæterløda), ei tømmerstove (Linastova frå Heltne) og to båtskot

(Sandvikskotet og Saxeskotet) som har vorte flytte og bygd opp igjen på den gamle opplagsplassen for tømmer i Søre Bjørkedalen. Kystlaget og båtsamlingane disponerer og eig meir enn tretti båtar.⁸⁴



Båtdragning: ein ny gavlbåt i Jakobs garden, Bjørkedalen.

Når ein bygde båtar på Bjørkedalen, så måtte desse fraktast til sjøen for å sjøsetjast der. **Båtdragninga** har slik utvikla seg til eit eige kulturminne for Bjørkedalen. Båtdragning var dugnadsarbeid, og alle stilte opp og hjelpte kvarandre når båtane skulle til sjøs. Båtane måtte gjerne bikkast og balanseras for å få dei ut av båtskota, så vart dei i eldre tid gjerne dregne over isen eller rodde over Bjørkedalsvatnet. Derifrå måtte båten forsiktig flyttast mellom dei ulike vatna nedover mot Kile, her var det tillaga faste lunnar til å drage båtane på. Det var viktig at ein hadde folk som heldt att, slik at ikkje båten «tok av» i nedoverbakkane. Etter at vegane vart køyrbare vart det brukt hest og kjerre, og

seinare traktor som trekkraft for båtane, som vart transporterte på ulike slag sledar eller vogner. Den gamle **storebåtvogna** på Bjørkedalen er framleis intakt. Bjørkedal kystlag har registrert båtdragning som immaterielt kulturminne i den nasjonale oversikta over slike.⁸⁵



Båttransport på Bjørkedalen. Kjelde: Nerbøvik-arkivet

L/L Vik Båtbyggeri: Brørne Rasmus og Håkon Høydalsvik dreiv med båtbygging både under stabburet og i kjellaren på våningshuset, før dei i 1946 starta L/L Vik Båtbyggeri. Utover i 1950-åra var det 10-15 mann i arbeid med både nybygg,

reparasjonar og ombyggingar. Båtane vart bygde med dobbeltspant fram til 1970-åra, då dei gjekk over til laminerte spant. Verksemda vart lagt ned 1995.⁸⁶

Volda mekaniske Verkstad: Nils Evensen starta som disponent ved Møre Støberi AS, og han oppdaga snart at støyperidrift og motorfabrikasjon passa godt saman. I 1913 fekk han med seg ein del dyktige folk og lokale interessantar, og bygde opp motorfabrikk på ei sjøtomt bygsla av kyrkja og Prestegarden. Det var gode tider for fiskarane under den første verdskrigen, og slik sett fekk dei ei god opning. Men i 1917 brann fabrikk ned, og dei måtte starte opp på nytt. I 1920-åra gjekk det meir trått, dei gjekk konkurs og måtte få hjelp til å kome i gang att 1928. Arbeidarane gjekk inn å kjøpte aksjar i selskapet. Fram til 1960-talet var **Volda-motorane** kjende slitarar i mang ein fiskebåt langs kysten. Motoren var utvikla av arbeidarane lokalt. På det meste vart det 140 motorfabrikkar i landet, og Volda mek. vart ein liten, men kjend fabrikk. Motorane vart rekna som solide og driftssikre. På 1970-talet dreiv Volda mek. større skipsarbeid og slipping, men dei spesialiserte seg etter kvart på skipsgir og framdriftssystem for skip. I dag går verksemda under namnet Brunvoll Volda.⁸⁷

Nothenge, Høydalen: Dei fleste bygdelaga i Volda hadde eigne notlag, der gardane hadde partar av ulik storleik og tilsvarende plikt til å stille opp med ein eller to mann når det vart registrert fiskestimar på fjorden. Stornota til Høydal notlag var 120 famnar lang og 12-15 famnar djup. I tillegg hadde ein minst to stengenøter av ulik storleik. I Høydalen finn ein eitt av få bevarte nothenge i fylket, og dette er vurdert eit kystkulturminne av regional verdi.⁸⁸

Frossen-is: Johs. Leirvik fekk i 1929 kontakt med eigarane av Bakkevatnet i Skinnvikbotnen, for å skjere is som skulle brukast til frysing av fisk om bord i båtane. Den første tida skar dei isen med hest og is-plog, seinare vart det laga ein slede med bilmotor, der ei sagkjede var montert på ein mellomaksling. Isen vart skoren i firkanta ruter, omlag 60 x 60 cm. Isen vart frakta til ein binge ved sjøen, og så vart dei stabla og dekte med sagmask slik at isen ikkje skulle smelte. Når isen skulle leverast måtte han reingjerast og leverast på ein lekter som frakta til Fosnavågen, der G. Voldnes hadde ei iskvern. Når isen var malt opp, vart den levert til fiskebåtane der. Verksemda her var i drift heilt til 1950, då Johannes Leirvik døde.⁸⁹

Rotsetfjora: Funnområde i sjøen med ballast-røys med keramikkfragment, som truleg stammar frå slutten av 1600-talet og fram mot moderne tid. Funnet er eit kulturminne under vatn eldre enn 100 år, og er slik automatisk freda etter kulturminnelova av 1978.⁹⁰

9. SAMFERDSLE

Morkabygda og Nedre Ekset har rike tradisjonar for å vere eit knutepunkt i regionen, også i ein nasjonal samanheng. Med sete for lensmann, postopneri, bibliotek og apotek hadde bygda sentrumsfunksjonar som seinare vart flytta inn til Halkjelsvik. Med Sivert Aarflot si etablering av det første trykkeriet og den første avisa på landsbygda i Noreg vart miljøet på Nedre Ekset frå rundt 1800 viktig for utviklinga av ein moderne kultur som skulle bli avgjerande for samfunnslivet i sin heilskap og Volda-samfunnet spesielt. Tradisjonen frå Ekset vart ei drivkraft i utviklinga av Volda som skulestad og sentrum for kunnskapsformidling.

9.1. SJØVEGEN

Dampskipa: Sunnmøre dampskipsselskap vart starta 1886, og i 1889 vart det sett i drift ei rute med dampskipet «Laxen» som skulle gå både i lokaltrafikk og med ruter til Ørsta – Vartdal – Ålesund. Dette vart starten på Voldens Dampskipsselskap i 1901, som no fekk nybygget «Møringen», som veksla på ruta med «Varde». Det vart laga til dampskipsekspedisjonar fleire stader i kommunen, og dampskipa fekk også rute til øyane i Sande, Herøy og Ulstein. Dampskipsrutene vart lagde ned kring 1960.⁹¹

Den gamle **ferjekaia** i Volda låg ved den gamle Kroken-kaia mellom Steinsvikhuset og Haaavikhuset, og kaia vart bygd opp på grynna ved fjøre sjø her i 1946. Hamna vart sidan mudra slik at skyssbåtane kunne legge til her, og det var også ekspedisjon for Bergenske Dampskipsselskap her. Ikkje langt aust for kaia låg Røysbryggja, som var fast landingsplass for småbåtane som kom oppom her. I dag kjenner oppveksande generasjonar og innflyttarar til bygda området berre som «Flyndra»: ein stad der russ hoppar i vatnet, og Voldakampen utspeler seg. Dette var det mest sentrale trafikkpunktet i kommunen, og eit kjernepunkt i sentrum.

Rutebåten til Austefjorden hadde i 1920 ni stoppestader: Homberset, Folkestad, Mek (på signal), Straumshamn, Bjørnaset (på signal), Høydalen, Skjeret og Fyrde. Folk frå Høydalsneset og Vikestranda kunne borde båten frå robåtar. Frå 1926 starta Ragnvald Engeset med rutebiltrafikk til Fyrde, og frå då av vart posten transportert med bil.⁹²



Ruta til rutebåten "Progress" omkring 1955. Tidlegare gjekk den også innom Lauvstad. Stoppestad nr 3 (Eidset) og nr 6 (Aksnes) var på signal, då dei vart ekspedert frå Båt. Illustrasjon: Oda N. Skoglund

Dalsfjord: Fram til vegane mellom bygdene kom på plass var det båten å stole på. «Progress III» overtok dampskipsruta 1949. Om bord var det sitjeplassar i lugaren til kring 30 personar. I Dalsfjorden var det berre på to stoppestader det ikkje var kai, der stoppa båten på signal, og folk og varer vart rodd ut til båten. Utanom

passasjerar var det også varetransport av alle slag. Mjølka vart sendt i spann til meieriet i Volda på tysdag, torsdag og laurdag, og også levande dyr vart sendt med båten (storfe og hest). Dei vart heist om bord og sto i sidegangen ved rorhuset. Båten hadde også med posten til postkontora langs fjorden og den kom kvar dag ruta gjekk. Båtruta vart nedlagt i 1962 då det kom bilveg rundt fjorden.

Ferjerutene: I 1936 vart den første faste ferjetrafikken over Voldsfjorden starta av det private selskapet «L/L Volda-Folkestad Bilferje». Ferjesambandet kom som ein naturleg konsekvens av den auka biltrafikken og det at ein no hadde fått samband over Stigedalen til Nordfjord. Den første bilferja kunne ta med 60 passasjerar og 5 bilar og gjekk 4 turar fram og tilbake kvar dag. I 1944 starta selskapet også med ferjerute til Lauvstad, og i 1945 vart dette sambandet utvida til å gå heilt til Leikong, med stoppestad også på Berkneset. I 1962 overtok Møre og Romsdal Fylkesbåtar selskapet, som då hadde fire ferjer i drift pluss ei reserveferje.⁹³

9.2. LANDEVEGEN

Ferdselsvegen frå **Vassbakkedalen** til **Stårheim** i Eid kommune: Denne ferdselsvegen vart brukt til frakting av både dyr og gods. Hestehandlarane kom frå Nordfjordeid for å byte og selje hestar, og folk gjekk gjerne over fjellet til Nordfjord for å kjøpe frukt, særleg i krigsåra. Dei som skulle på militærteneste på Nordfjordeid brukte også denne vegen. Frå Stårheim var det båtrute til Eid, og vidare innover i fjordane. Dei som brukte denne vegen jamt rekna seg kring 3 timer på å gå frå sjø til sjø. Det er berre 12 km i luftlinje til Stårheim, og det vart lenge arbeid med å få køyreveg over her, seinast i slutten av 1980-åra.⁹⁴

Alida: I 1877 vart det teke til å arbeide med vegen mellom Eikrem og Lidabygda. Mykje vart gjort av grunneigarane på begge sider, men gjennom Eikremhammaren vart det akkord-arbeid. Gjennombrøtet for veglinja kom i 1883, og det vart truleg ferdsel her frå 1884. Det vart oppretta skyss-stasjon på Berkneset, slik at folk som kom frå øyane i motvind, kunne spare seg strevet med å ro heilt til Volda eller Ørsta.⁹⁵

Den gamle **Austefjordvegen** har vore viktig for mange yrkesgrupper, og kommunikasjon mellom bygdene i regionen. Frå Austefjorden til Hunneset vart

det ordna veg i 1880-åra, og i 1903 vart **Aldalsvegen** mellom Hunneset og Vatne i Ørsta opna. Mellom Kalvatn og Bjørke var det opparbeidd køyrbar veg i 1872. Men framleis gjensto den vanskelegaste strekninga utover frå Hunneset til Volda. Vegarbeidet vart påbyrja 1901, og breidda på vegen var for det meste 3,75 meter, men dei vanskelegaste partane hadde berre ei vegbreidde på 2,5 meter. Vegen til Hjartåbygda vart ferdig 1908 og til Volda vart det samband 1912, men framleis var sjøen den sikraste og viktigaste transportåra ein del år. Vegen er eit godt døme på korleis vegarbeidarane med enkle middel og lite å hjelpe seg med, likevel kunne bygge eit flott veganlegg.⁹⁶

I 1999 vart Rotsethorn-tunnelen opna, og dermed kunne ei rasfarleg strekning av Austefjord-vegen no eliminerast.

Vegen over Bjørkedalseidet og Brekka til Haugen var den viktigaste vegen til Nordfjord frå Kile fram til vegen over Stigedalen kom. Det har truleg vore jobba med den frå 1600-talet og det har vore køyreveg her frå tidleg på 1800-talet. Frå sjø til sjø er avstanden om lag 2 mil. Fleire av bruene vart bygd i 1796. Truleg var vegen tiltenkt å vere ein del av den Trondhjemske postvegen og noko post har gått mellom Volda og sorenskrivargarden Løken på Haugen. Vegen er framleis i bruk som sommarveg og dei fleste bruene er enno intakte.⁹⁷

Vegen over **Stigedalen** vart endeleg opna for allmenn ferdsel 1932, etter at den hadde vore framme på fylkestinget i Romsdals amt alt i 1856. Vegen vart bygd i 5 meter breidde og var 12 km lang, den kosta i 1932 1,2 millionar kroner og vart bygd med hakke, spett og spade, men med ei lita kran og ei vagge på skinner for å få vekk steinen.⁹⁸

Først i åra 1878-80 vart det bygd enkel køyreveg mellom Steinsvika og Aksnes og mellom Eidset og Indre Dale. I 1881 vart vegen mellom Aksnes og Telset bygd, slik at det då var råd å køyre mellom bygdene i Dalsfjorden. Vegen vidare til Folkestad og Straumshamn vart ikkje offisielt opna før i 1938. I Nautvikstranda vart arbeidet gjort av eit lokalt arbeidslag 1931-36 som arbeidde med handemakt 9,5 timar per dag, 54 timar i veka i dei 5 sesongane arbeidet gjekk føre seg.⁹⁹

Velsvika var lenge utan køyreveg til grannebygdene både på vest- og austsida. Båten var framkomstmiddelet, og det vart ei lette då Jakob Telset i 1930-åra starta med rutebåt til og ifrå Volda to gongar per dag. Då Voldaferja tok til å gå på ruta

Volda – Leikong, fekk ho også stoppestad i Velsvika. I 1930-åra vart det sett i gang arbeid med bilveg til Rovde, og etter at den vart opna, vart det fortsett med å lage veg gjennom Voldshammaren. Vegen den vegen vart opna 1937/38.¹⁰⁰

Vegen over **Heggjadalen** frå Grøndalen til Heggja i Eid vart bygd av ein internasjonal arbeidsleir i regi av Volda og Ørsta Rotary, og vart køyrbar til jula 1962.¹⁰¹

Geislida: I 1961 vart vegen frå Fyrde til Håvika opna, og i 1966 vart vegen forlenga til Høydalsneset. Bjørnaset fekk vegsamband til Straumshamn 1946, men vegen i Geislida til Høydalen vart først opna 1973. Det var først frå då av at ein kunne køyre gjennom heile kommunen utan å måtte nytte båt.



Langedalsbrua med brustein datert 1827, foto: Hans Peter Eidseflot

9.3. POSTEN

Postvegen over Stigedalen: vurdert som regional viktig kulturminne. På Almfloten, ved grensa til Sogn og Fjordane i Stigedalen, ligg **Posthytta**, det var først ei skogaløe frå Løset. Fram til køyrevegen kom over Stigedalen, var det eigen postopnar i Bjørkedalen, som også hadde ansvaret for å føre posten frå Straumshamn og til postopneriet. Herifrå tok ein annan postfører over og gjekk til møtes med ein postfører frå Leivdalen i Nordfjord. Ved posthytta bytte dei postsekk, og så var det same turen tilbake.¹⁰²



Posthytta i Stigedalen, foto: Rune Løset

Austefjorden: Postopneriet i Volda var frå fyrst av på Ekset, men vart seinare flytta til Garvarbuda på Rotset. Herifrå måtte folk hente posten sin når dei hadde ærend i Volda eller var til kyrkje søndagane. Austefjorden fekk eige postopneri

1887, og no kom posten med båt til Fyrde kvar torsdag. Men vintrane, når isen la seg på Austefjorden, så vart posten levert i brevhuset på Skjeret – opna 1912, og så måtte postopnaren hente posten der. Hjartå og Håvika fekk etter kvart eigne brevhus, slik at bygdene etter fjorden ordna postfordelinga sjølv. **Brevhuset frå Skjeret** er i dag på Volda bygdetun.

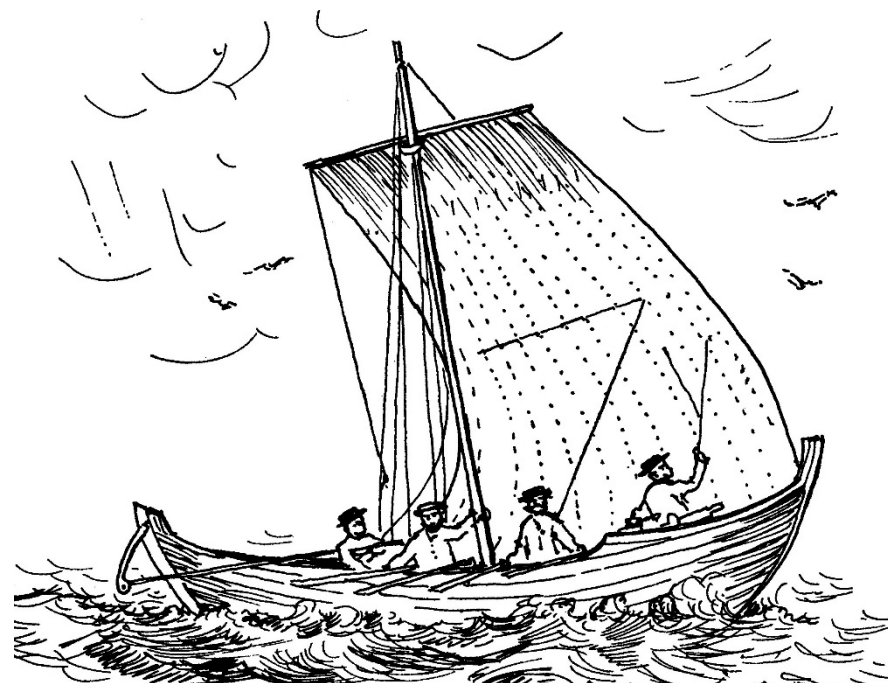
9.4. MOBILE KULTURMINNE

Veteranbussklubben i A/S Mørebil vart starta tidleg på 1990-talet, og valde då å ta vare på bussen med kjenneteikn T-1047, som ein representant for det gode, gamle, lokale ruteselskapet. Bussen vart kjøpt inn til Mørebil i 1967 frå Arna Bruks karosserifabrikk, og er ein Scania Vabis B56 med 6 sylindrar. Han er 10,4 meter lang og har sitjeplass til 32 passasjerar. Dei første åra gjekk han fast på Austefjordruta, men seinare var han brukt både på Berknesruta og i Dalsfjorden. Veteranbussklubben er med i Rutebilhistorisk Foreining avd. Sunnmøre, og har hatt med bussen på veteranbusstreff fleire stader i landet.¹⁰³



Foto: Ola Rangsæter

MB «Dreng» er ein klinka hekkbåt bygd i 1928 av Hans R. Høydalsvik frå Hansgardane i Vikane (Høydalsvikane). Båten er 21 fot lang, 6,5 fot brei og ei djupne på 3 fot. Båten hadde opprinneleg ein 4 hk Marnamotor frå 1927. Båten vart truleg nytta til heimefiske i Austefjorden og transport når ein skulle ut av bygda til kommunesenteret eller andre bygder i området. Arvid Stokkenes har i seinare tid restaurert båten, som no er i eige av Sunnmøre Museum.¹⁰⁴



Teikning av eit fjorefart. Hans Strøm: *Søndmøres Beskrivelse (Physisk og Oeconomisk Beskrivelse over Fogderiet Søndmør beliggende i Bergen Stift i Norge. Første Part. Sorøe. (1762))*

9.5. PADDETUNNELAR

Då ein skulle bygge Fyrdsberg tunnelen i 2009, viste det seg at denne ville kome ut midt i vandre- og gyteområdet til ei lokal paddestamme ved Lisjevatnet på Fyrde. Padda var raudlista, noko som gjorde at ein måtte iverksetje særskilte tiltak for ikkje å øydelegge dette området. Løysinga vart at ein laga leideveggar og grov 7 tunnelar for paddene under vegbana, slik at paddene kunne ferdast trygt utan å bli overkøyrde. Dette er vel den einaste staden at dette har vore gjort. Kunstnaren Robert Steinnes laga ein stor skulptur av ei padde som er sett opp på ein stoppeplass ved vatnet, og den har vorte svært populær.



Paddeskulpturen i betong ved Lisjevatnet på Fyrde står som eit symbol på den viktige lokale paddestammen i området. Skulpturen er laga av Robert Steinnes i 2014, foto: Regine Aklestad

²⁴ www.kulturminnesok.no og Kari Aslaug Hasle: «Volda Private Millomskule og Gymnasium» i *Voldaminne 2014*.

²⁵ *Busetnadssoga for Volda, band 4a, 2012* og Eivind Indresøvd: ««Rådhuskvartalet» vert forma» i *Voldaminne 2014*.

²⁶ *Busetnadssoga for Volda, band 4a, 2012*.

²⁷ www.kulturminnesok.no og *Busetnadssoga for Volda, band 5, 2009*.

²⁸ Olav Kriken: «Hjartå skule» i *Voldaminne 2007*. Regional delplan for kulturminne av regional og nasjonal verdi, Møre og Romsdal Fylkeskommune

²⁹ Judith Solbjørg Løvik: «Innselset skule» i *Minne frå Dalsfjord 2016*.

³⁰ www.kulturminnesok.no. Regional delplan for kulturminne av regional og nasjonal verdi, Møre og Romsdal Fylkeskommune.

³¹ Jakob Koppen: «Glimt av saga til Velsvik skule 1890-1972» i *Minne frå Dalsfjord 2011*.

³² www.kulturminnesok.no.

³³ www.kulturminnesok.no. Regional delplan for kulturminne av regional og nasjonal verdi, Møre og Romsdal Fylkeskommune

³⁴ Jon Tvinnereim: *Grotid i grenseland* og Eivind Indresøvd: ««Rådhuskvartalet» vert forma» i *Voldaminne 2014*

³⁵ Arnljot Løseth: *Likskap og lagdeling* og Yngve Norderval: «Om sykehusutbyggingen i Volda» i *Voldaminne 2008*.

³⁶ Frode Følling Birkeland: «Tuberkuloseid» i *Voldaminne 2004*.

³⁷ Kåre Gjersdal: «Litt om Kalvatnstova på bygdetunet og folka som budde der» i *Voldaminne 2004*.

³⁸ Sverre Kvangarsnes: «Kornbergstova og folket som budde der» i *Voldaminne 2003*.

³⁹ Kjell Humberstet: «Vedaløda» i *Voldaminne 2006*.

⁴⁰ Narve F. Birkeland: «Volda sogelag 100 år» og Kari Aslaug Hasle: «Museumsvandring i Volda» i *Voldaminne 2011*

⁴¹ Asbjørn Hustadnes: «Austefjord Museum, Årsetøysamlingane» i *Voldaminne 1981*.

⁴² Jostein Nerbøvik: *Holmgang med havet 1838-1914, Volda-soga bd 3* og Kjell Viken: «Voldingar i Fyr- og Hamnevesenet» i *Folk og fortid i Folkestadbygd bd 3*.

⁴³ Kari Aslaug Hasle: «Skifertaka – eit særpreg for lokal byggeskikk» i *Voldaminne 2012* og Eivind Indresøvd: «Sveitserstilen i Volda» i *Voldaminne 2016*

⁴⁴ Jon Tvinnereim: *Grotid i grenseland*.

⁴⁵ Irene Lotsberg m.fl: «Gatå» og Lars Kornberg: *Volda er Volda*.

⁴⁶ *Busetnadssoga bd. 4a*.

10. IMMATERIELLE KULTURMINNE

Volda har ei lang og brei historie med kunst i forskjellige former. Måling, vev, smedarbeid, rosemaling treskjerjing og likande er nokre av det Volda innehar av kunstnarar (avdøde) som har budd eller opphalde seg her.



Det første kjende motivet av Volda er måla av Georg Saal med tittelen Wolden i Søndmør 1855.

10.1. BILDANDE KUNSTNARAR/KUNSTHANDVERKARAR

- Georg Saal 1817-1870 Maleri
- Lars Kinsarvik 1846-1925 Rosemaling/treskjerjing

- Otto Brænde 1858-1953 Smedarbeid/kunstsmed
- Olavius Nilsen 1860-1927 Knivar
- Birte Flote 1866-1952 Vev/biletvev
- Jens Munthe Svendsen 1869-1957 Skulptur
- Johanne Heltne 1874-1961 Vev/biletvev
- Wilhelm Kvalheim 1877-1949 Maleri
- Britannus Humberset 1882-1961 Smedarbeid/kunstsmed
- Theodor Aavang 1883-1964 Maleri
- Rasmus Aarflot Riste 1886-1976 Maleri/teikning
- Hugo Lous Mohr 1886-1967 Maleri
- Per J. Vassbotn 1889-1963 Teikning/maleri
- Arne Kinsarvik 1890-1969 Rosemaling/treskjerjing
- Dagfin Werenskiold 1892-1977 Maleri/skulptur/treskjerjing
- Norvald Dahl 1897-1966 Smedarbeid/kunstsmed
- Sigvald Høibakke 1901-1975 Musikkinstrument/rokkar
- William H. Johnson 1901-1970 Maleri/tresnitt/serigrafi
- Ranveig Alvestad Halkjelsvik 1908-2004 Maleri/keramikk
- Olav Strømme 1909-1978 Maleri
- Jostein Øvrelid 1910-1983 Teikning
- Nils Vålnes 1911-1990 Maleri
- Lars Kinsarvik 1923-1990 Maleri/rosemåling/treskjerjing
- Per Nesje-Nilsen 1926-1998 Maleri
- Dagfinn Bjørneset 1927-1996 Maleri/leiker

10.2. SKRIFTKULTUR

Folkeetymologien knytter gardsnamnet Grevsneset (Greifsnaset) til terrengformasjonen Greven ovanfor garden, og til dette knytter det seg eit segn og



ei folkeviser frå folkevandringstida, før ein fekk skriftlege kjelder. Segna er knytt til kong Arthur, og han finn ein att i sagntradisjonen fleire stader på Sunnmøre; mellom anna skal han ha vore knytt til Dollsøya (no Sandsøya) i Sande, og Kong Arthur-spelet der er basert på denne legenda. Segna knytt til Volda går ut på at kong Arthur skal ha sett visekongen Osbrigt til å styre for seg, men han vart jaga frå landet. Då sende kongen greven Loke til Noreg, men også han vart vraka av nordmennene, og enda sine dagar på Grevsneset. Per Aarviknes siterer den gamle folkevisa i *Volda-soga* under garden Greivsneset.

Med klubber i hånden til Osborg man drog, og Osbrigt den konge til Birkildnes jog.
Der prøvde han på til at gjøre motstand, men må i sin skute hver engelske mand.
De drog Heraskjekla, Stål, Djupål forbi, de nordgorske kjemper ham fulgte baki.
De landede først udi Northumberland: For fred dem må skikkes en anden slags mand.
En grev hin Loke, for all slags fortræd, den fikk de tilbake og følge dem med,
og satte ham ind udi Grevsnes ur, hvor han blev indsluttet som fuglen i bur.
(Birkildnes = Berkneset, Heraskjekla = Herøyane, Stål = Stadt, Djupål = Norskerenna?)

Bjørkedalen er i ei særstilling ved at det her er bevart fleire eldre bøker som vitnar om skrivekunne i eldre tid, og som dokumenterer både eldre slektshistorie og gjev viktige kommentarar til dagleglivet i eldre tid. Frå gardane i Bjørkedalen har ein teke vare på tre eldre slektsbøker: *Jakobsboka*, *Moritsboka* og *Larsboka*. I tillegg er bøkene *Erindringer frå krigsaarene 1807-1814* og *Tidsregister* av Rasmus J. Vassbotn, f. Bjørkedal også nyttige kjelder til informasjon frå den eldste tida i Volda-historia.

Ei anna tidleg skriftleg kjelde til dagleglivet i eldre tid, er Ole Johannes Olsen Reite sin *Chronologie eller Tids-Regning* (Reite-kronologien) som fortel om smått og stort frå 1841 og utover, sett med utgangspunkt i garden Reite på Folkestad.

Ekset vart etter kvart sentralt i skriftkulturen i Volda. Sivert Aarflot (1759-1817) var skulemeister og gardbrukar på Årflot i Ørsta, før han 1798 vart utnemnt til lensmann og kjøpte lensmannsgarden Ekset. I 1797 hadde han starta med å låne ut sine eigne bøker frå tida som skulemeister under namnet «Laane-Bibliothek i Ørstens sogn». Då han flytte til Ekset tok han med biblioteket ditt og utvida det til også å gjelde Volda sokn. Ivar Aasen (1813-1896) vart tidleg ein ivrig gjest på folkebiblioteket på Ekset.

Sivert Aarflot fekk trykt fleire historiske artiklar og småskrift i Bergen, før han i 1807 søkte om kongeleg løyve til å starte eige trykkeri på Ekset. Han fekk løyve 1808, og bygde om den gamle røykstova på garden til trykkeri. Berre typane vart kjøpte nye, resten fekk han laga av folk i bygda. På trykkeriet vart det trykt mange småskrift til opplysning for bondestanden, og også ein del religiøst stoff som folk ønskte å spreie. I tillegg starta han 1810 utgjeving av *Norsk Landboeblad*, den første avisa på landsbygda i Noreg, og han var sjølv redaktør. Avisa vart ein av forløparane til det vi i dag kjenner som avisa *Møre*. Det første trykkeriet på Ekset brann ned 1844, og det vart bygd opp att eit romsleg tømmerhus med loft som trykkeri på tomta her.¹⁰⁵

10.3. STADNAMNA

Ved Distriktshøgskulen/Møreforskning vart det i 1970-åra gjennomført eit større prosjekt med innsamling av stadnamn i alle kommunane i fylket. Det var Peter Hallaråker som var fagleg ansvarleg for dette innsamlingsarbeidet. I Volda vart innsamlinga gjennomført 1976-78, og det var Rønnaug Ryssdal som stod for den praktiske innsamlinga. Grovt sett vart namna samla inn ved samtale med eldre folk i bygdene. Så langt råd vart namna kartfeste på Økonomisk Kartverk (ØK), det vart laga lydbandopptak av den lokale uttalen og namna vart så katalogiserte med både uttale, tyding (om nødvendig) og særskilte historier ein kunne knyte til namnet eller staden. For Volda sin del vart det samla inn heile 18 250 namn!¹⁰⁶

I samband med Busetnadssoga for Volda vart ein del av namna overførte til teikneprogrammet Ocad8 og brukt som kart-illustrasjonar i bokverket, men denne namneskatten er til no ikkje overført til dei kommunale kartprogramma.

10.4. FOTOGRAFI

Volda har hatt fleire fotografar som har fanga inn Volda-samfunnet gjennom fotolinsene sine. Den første ein kjenner til som tok bilete herifrå var den kjende sosialist-agitatoren Marcus Thrane (1817-90), som fotograferte kyrkja her i 1862. Den første fastbuande fotografen var Peter O. Sørheim (1852-1916) som flytte hit frå Ørsta 1882 og sette opp atelier i utkanten av Røysgarden. Etter ei tid avvikla han verksemda og selde utstyret sitt, truleg til Paul Mork.



Fotografi av Berta (Birte Sofie) Barstad kring 1910. Vi ser ungdommar i Volda. Framme frå venstre Nutta Krumsvik og Gjertrud (Gjerta Brænde. Bak heilt til høgre står Ole Drabløs, og framfor han sit Helena Andersen, gift med maskinist Sigurd Andersen. Dei poserer i fotoatelieret som låg i Seljebakken med reiseveske og ryggsekk. Kanskje er gjenstandane i biletet med på å understreke mobiliteten og utferdstrongen til ungdomen i tida?

Paul Mork (1862-1950, brukte også skriveforma Mørk) hadde lært seg å fotografere i Mosjøen, og flytte heim til Volda 1889. Han bygde det seinare Brekke-huset på Hauane 1896 og hadde ute-atelier her. Berte Barstad (1867-1938) etablerte seg med bustad og eige atelier like ved forsamlingshuset Framhald på Lensmannsbakken i 1900, og tok over drifta etter Paul Mork, då han overtok farsgarden på Mork. Ho dreiv som fotograf til 1920, då Karl Kornberg (1898-1980) overtok atelieret her. Karl var svigerson til Paul Mork, og overtok fotosamlinga etter han. Då Framhald brann ned i desember 1948, vart også huset og atelieret til Kornberg totaløydelt. Sonen Lars (Lasse) Kornberg (1931-2004) overtok verksemda her 1953.¹⁰⁷

Johan H. Nerbøvik (1859-1924) frå Aukra kom til Volda første gong i 1897, og fekk snart fast base som fotograf i Sørheim-hagen. Fotoapparat og -utstyr hadde han med seg frå eit opphald i Amerika. I 1909 kjøpte han eit tømmerhus på Brunene i Dalsfjord og bygde det oppatt i Røysgata, like ovanfor Sørheim-huset. Den første tida hadde han atelier i 2. etasje på huset sitt, men i 1907 bygde han på huset sitt slik at han fekk atelier i gate-høgde. Sonen Johan (1902-1979) overtok huset og verksemda, då faren brått døydd 1924. Han dreiv verksemda vidare heilt til han døydd 1979.¹⁰⁸

I Folkestadbygda dreiv Anders Folkestadås (1865-1914) som bygdefotograf ei tid rett etter århundreskiftet, og også Knut Nautvik og Anders Folkestad var tidleg ute med å ta bilete herifrå.¹⁰⁹

10.5. MUSIKK- OG DANSETRADISJONAR

Volda har og har hatt eit rikt kulturliv med mange lag, kor og korps. Kristelege og frilynde ungdomslag var det i nær sagt kvar bygd, når ein går ei tid tilbake, og med utspring i desse vart det ofte skipa songkor og musikkorps i bygdene. Både Lid, Høydal, Folkestad og Dalsbygda var tidleg ute med eigne blandakor. Volda Ungdomskor fungerte tidleg som kyrkjekor, og var ofte med i radiogudstenestene frå Volda kyrkje.

Musikkorps fekk ein på Folkestad og i Austefjorden 1954, seinare var det aktive korps både på Straumshamn, Dravlaus og Lauvstad. Volda hornmusikk vart skipa

alt i 1888, og kunne feire 100-årsjubileum i 1988, seinare vart det også starta skulekorps her.

Kulturskulen driv opplæring i song, spel og teikning/måling. Volda Samfunnshus er dagleg i bruk til mange aktivitetar for born, unge og eldre.

Folkemusikk- og folkedans: Volda kommune har ein rik folkemusikk- og folkedanstadisjon. Her er alt frå lokale springarvariantar, liljetonar, slåttar og stev. Fleire lokale spelmenn og spelmannslag er vidt kjende. Vi kan nemne kjelder som Anna Vassbotn Nymark og Hans Geitvik. Halkjellsvika spelmannslag og dei mange ungdomslaga har vore og er viktige aktørar for å halde folkemusikk- og folkedanstadisjonen levande. Volda er også vertskommune for Folkemusikkarkivet for Møre og Romsdal.

Sunnmøre Kammermusikkfestival: Volda er unikt ved at ein her har hatt eige symfoniorkester frå 1947. Som ein del anna av musikklivet i Volda er orkesteret knytt til høgskulemiljøet og musikklinja der. Sunnmøre Kammermusikkfestival har som mål å gje publikum på Søre Sunnmøre musikalske opplevingar av høg kvalitet gjennom å arrangere kammermusikk-konsertar med nasjonale og internasjonale artistar av høgste klasse. Festivalen ønskjer å legge vekt på «opplæringsoppdraget», og ein viktig del av festivalen er å gje førelesingar, meisterklassar og verkstadar for ålmenta, kulturskuleelevar på Sunnmøre, barn i barnehage og skule, og studentar ved Høgskulen i Volda. Slik vonar ein at festivalen og festivalmusikarane er med på å skape meirverdi for kulturlivet på Sunnmøre, for barn og unge i kulturskulane og høgskulestudentane i Volda.

10.6. IDRETSMILJØET

Kommunen markerar seg sterkt innan idrett og har lag innan dei fleste idrettsgreiner som fotball, volleyball, handball, symjing, ballett, turn, judo, tennis og skisport. Skientusiastane kan boltre seg med skitrekk og flaumlysøyper.

Det har vore idrettslag i fleire av bygdene i kommunen frå lang tid tilbake; både på Lauvstad, Dravlaus og i Steinsvika var det egne lag, som i nyare tid vart slått saman under namnet Vestsida Idrettslag. Folkestad Idrettslag vart starta 1947, og

ei tid var det også eige idrettslag på Bjørkedalen. Austefjorden fekk eige idrettslag 1975, og Morkabygda hadde eige idrettslag frå 1934. Felles for alle desse laga har vore satsing på fotball og litt skiidrett på vinterstid. Volda Turn- og Idrettslag (VTI) vart etablert i 1899, og i 1998 vart dei omdanna til VTI Allianseidrettslag med tilknytning til særiddrettslaga VTI Fotball og VTI Allidrett (symjing, nordisk/skiskyting, alpint, turn, disk-golf). Volda stadion vart bygd 1956. KFUM Volda vann eliteserien i volleyball 1973-74, og var mange år i eliteserien.

Hoppbakkane i Volda: I Volda finst det ein del hoppbakkar, og nokre restar av hoppbakkar. På Kortemyra vart det på 1930-40 talet tillaga hoppbakke. Nokon kjend hoppbakke blei det aldri, den var helst brukt lokalt av ungdomane på Heltne. Nokre av dei andre hoppbakkane var: Kråkenakken, Grøndalsbakken, Lomstjønnsnakkebakken, Åsnipa, Røyshyttebakken, Myrbergbakken, Håmyrsbakken, Lida, Sniglen, Barstadmarka, Gjølet/Hola og Skarebakken.

På Kalvatn vart det i 1935 starta arbeidaridrettslag; Kalvatn Skilag. Laget hadde 25-30 medlemmer og arrangerte langrenn allereie 1936. Dei dreiv også med skihopping, og brukte Furunakkeigen som bakke. Laget vart oppløyst etter krigen.¹¹⁰



Grøndalsrettet 4. mars 1917 Eigar: Johan Ottesen.

I 1945 vart det laga til skirenn på Bjørkedalen, der ein samla ungdomar frå heile vestsida av fjorden. Det vart laga skibakke i **Vasslida**.¹¹¹ Vestsida Idrettslag arrangerte skirenn med hopp og langrenn på Skaret i Ulvestadbygda 1969.

Skarebakken var naturskapt, og hopparane kunne strekke seg heilt ned mot 30 meter.¹¹²

«**Flommen**» var eit kjent skiområde på Engeset, der ein kunne køyre slalåm. Det var eit aktivt alpinmiljø i Volda nokre år på 1960-talet, og i 1966 vart det avvikla eit storrenn her med mange av dei beste utøvarane i landet. Det var over 600 tilskodarar.¹¹³

10.7. BUNAD- OG FOLKEDRAKTSKIKK

Bunad er ein sentral identitetsberar for mange, og nye generasjonar brukar bunad. I Volda har bruk og tilverking av bunadar lange tradisjonar og det er og har vore mange lokale bunadstilverkarar. Voldakvinna Synnøve Riste var ei av dei første

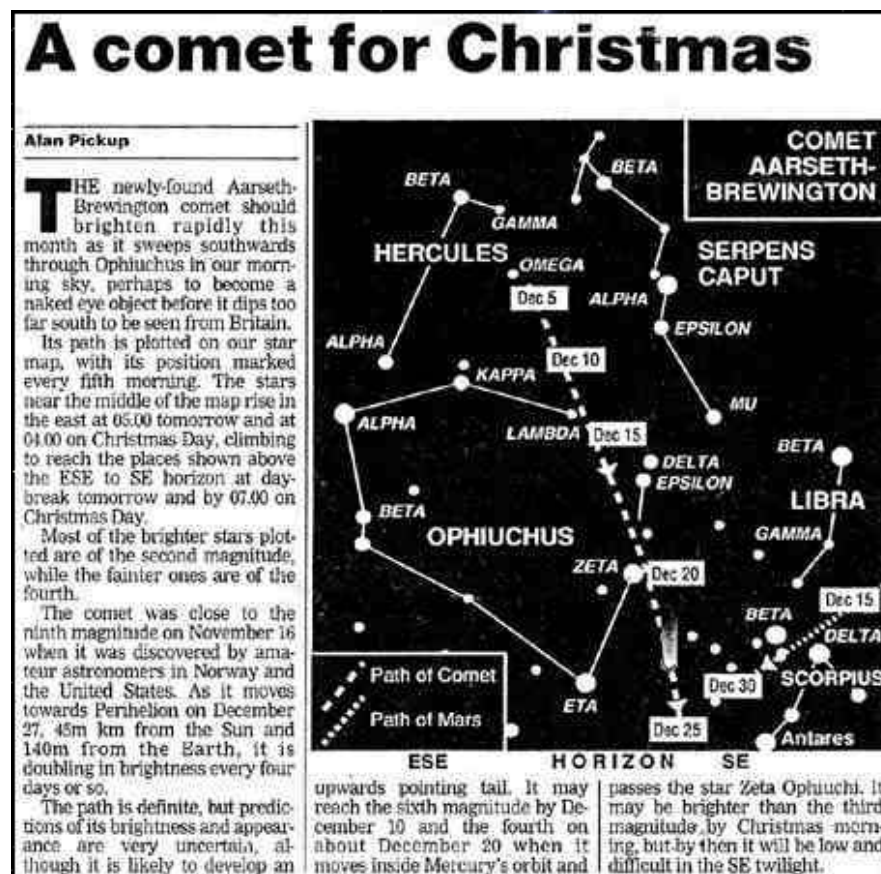
kvinnene i Norge som begynte å bruke dei lokale folkedraktene som bunad. Oline Vassbotn Drabløs var sentral i å ta vare på gamle plagg som seinare har danna grunnlag for nye bunadar, slik som bunaden for Søre Sunnmøre (Dalsfjordbunaden) (1928) og den rekonstruerte Sunnmørsbunad (1990). Den lokale draktskikken har mange uttrykk og gamle plagg finst både i musea sine samlingar og i privat eige. Mange av dei er registrert i Norsk institutt for bunad og folkedrakt sitt arkiv. Volda Husflidlag held kurs i tilverking av bunad for dei som vil lære å sy og brodere. Anne Kristin Moe har gjennom si forskning har gjeve ny kunnskap om bakgrunnen for dei lokale bunadstradisjonane.¹¹⁴



Denne bunadslivet var utgangspunkt til ei av bunadene som Oline Vassbotn Drabløs konstruerte. Denne bunaden blir i dag kalla Dalsfjordbunad eller Søre Sunnmøre bunad. Foto: Line Iversen/Sunnmøre Museum.

10.8. KOMETLAND

I åsen bak byggefeltet på Klepp, bygde Knut B. Aarseth opp eit astronomisenter for studie av himmelromet. Her er det stadig innom interesserte som vil studere planetar og stjerner til ulike deler av året. I 2017 fekk observatoriet på plass eit nytt superteleskop (finansiert ved kronerulling) som ville gjere at ein kunne sjå objekt som ligg 8-10 milliardar lysår vekk. Knut B. Aarseth oppdaga ein ny komet 16. november 1989, som sidan har fått hans namn: komet Aarseth-Brewington 1989w1.



Komet Aarseth-Brewington 1989w1 blei også omtale i utanlandske aviser, her får den britiske avisa *The Guardian*, 8. desember 1989.

11. GJENNOMFØRING AV PLANEN

11.1. LOKALT VIKTIGE KULTURMINNE

Kapittel 5 – 10 er ei oversikt viktige kulturminne i kommunen. Utvalet er eit resultat av valt metodikk og prosess, som gjer at det også vil vere andre kulturminne rundt om i kommunen som burde vore representert i oversikta.

Fleire av kulturminna i Volda kommune er vurdert som nasjonalt eller regionalt viktige, og er derfor med i Regional delplan for kulturminne. Som del av arbeidet med vår lokale kulturminneplan har vi tatt med eit utval av 26 kulturminne. Desse representerer viktige *lokale* kulturminne. Dei kjem i tillegg til allereie freda og verna kulturminne og nasjonalt og regionalt viktige kulturminne frå den regionale delplanen. Kulturminneplanen skal rullerast kvart fjerde år og oversikta over lokale kulturminne vil då kunne utvidast.

Dei kulturminna som er listeført i regional delplan for kulturminne og/eller som inngår i kommunal kulturminneplan, vil bli prioritert ved søknad om tilskot frå den fylkeskommunale tilskotsordninga. Dei bør bli tatt inn som omsynssone med tilhøyrande føresegner i kommuneplanen sin arealdel.

Dei lokalt viktige kulturminna er valt ut innanfor dei prioriterte tema: arkeologiske kulturminne og minnesmerke, bygningar, bygdemiljø, tekniske og industrielle kulturminne, samferdsle og immaterielle kulturminne.

Bygningar	
Gamlebanken	s. 19
Samfunnshuset	s. 20
Idrettsbygget	s. 20
Sveitserrekkja i Gamlevegen	s. 22
Evensenhuset i Anders Vassbotnveg	s. 22
Teglsteinhuset i Anders Vassbotnveg	s. 23
Plakatbua	s. 25
Bygdemiljø	
Krusebakkane, Austefjord	s. 26

Røysløda	s. 24
Hauane, Volda sentrum	s. 23
Dansen seter, Åmelfot	s. 30
Laurdalsetra	s. 26
Kvivssetra	s. 29
Nyestøylen, Dravlausdalen	s. 30
Tekniske og industrielle kulturminne	
Volda Jernstøyper, Elvadalen	s. 32
Humberset Bil og Mekaniske Verkstad	s. 34
Dalsfjord Rivefabrikk	s. 37
Løvik og Nesheim garnblåsefabrikk	s. 37
Kolfossen kraftverk	s. 33
Samferdsle	
Posthytta	s. 43
Ferdseisvegen frå Vassbakkedalen til Stårheim	s. 42
Fjørefare (båt i Bjørkedal båtsamlingar)	s. 45
Immaterielle kulturminne	
Båtbygging	s. 38
Bunad frå Søre Sunnmøre/ Dalsfjordbunaden	s. 48

11.2. REGIONALT OG NASJONALT VIKTIGE KULTURMINNE¹¹⁵

- Austefjord kyrkje, Fyrde
- Volda kyrkje
- Olavskjelde, Kile
- Dravlaus, gravrøyser
- Rotevatn, gravrøys
- Skinvika, gravrøys
- Eikrem, stabbur
- Velsvik, røykomnstove
- Halkjelsvik kyrkjestad, Volda
- Botnen, fornminne
- Felden
- Skrivargarden, Skjerva
- Nedre Rotset

- Berkneset
- Volda Prestegard
- Halkjelsvik tettstad
- Gamlegymnaset
- Gamlegymnastikken
- Ekset (gardstun)
- Hunnes, sengjabud
- Oppgangssak, Bjørkedalen
- Nøre Bjørkedal, Smie
- Volda Elektriske Mylne
- Glimmerbrot, Osdalen
- Båtbygging, Bjørkedalen
- Steinkrossen på Kile
- Nothenge, Høydal
- Steingardar i Vikebygda
- Rønnestadbakken, Folkestad
- Stove på Ulvestad, Lauvstad
- Årsetøya, Austefjorden
- Fladalsetra, Bjørkedalen
- Storlida, Åmelfoten
- Skrivargarden, Rotset
- Dalsfjord kyrkje, Dravlaus
- Kilsfjord kyrkje, Straumshamn
- Korsfurtunet og Brunebuda
- Dalsfjord gamle skule
- Kårstadbygget
- Skulehus, Yksnøya
- Postvegen, Bjørkedalen

Automatisk freda kulturminne kjem i tillegg til dette.

11.3. HANDLINGSPLAN

For å kunne gjere både kommunen sine innbyggjarar, tilreisande og andre interesserte meir bevisst på Volda sin kulturarv og identitet, samt å kunne sikre

viktige kulturminne (jf. Samfunnsdelen i kommuneplanen) foreslår vi følgjande handlingsplan.

Kommunen sin innsats på ulike område må tilpassast tilgong på kapasitet og ressursar. Prioriteringane som er sette opp under kan derfor bli endra.

Tiltak	Når	Kostnad	Ansvar	Sam-arbeids-partar	Kommentar
Kartfeste kulturminne av lokal verdi i <i>Askeladden</i>	2018	Eigen ressurs	Sektor for kultur og service	Møre og Romsdal fylkeskommune	Arbeidet kan starte etter vedtak av planen
Innarbeide omsynssoner i arealplanar.	2018		Sektor for Utvikling		Arbeidet kan starte etter vedtak av planen
Estetisk rettleiar og oversikt over bygningsmiljø for Volda sentrum	2018		Sektor for Utvikling		Arbeidet er starta
Oppdatere stølsregisteret	2018	Eigen ressurs	Sektor for Utvikling		Arbeidet kan starte etter vedtak av planen
Sikring og forvaltning av fotoarkivet innsamla i samband med lomarbeidet med Busetnadssoga for Volda kommune.	2019	Ikkje kjend	Sektor for kultur og service	Fylkesfoto arkivet i Møre og Romsdal, Stiftinga Sunnmøre Museum og Høgskulen i Volda ved Arnfinn Kjelland.	
Oppdatering av SEFRAX-registeret		Ikkje kjend		Møre og Romsdal fylkeskommune, sogelag, grendalag	Krev løyving i budsjettet
Elvadalen – utarbeide nye skilt og informasjonstavler		Ikkje kjend	Sektor for utvikling		Krev løyving i budsjettet

Tiltaksplan for skilting og informasjon av kulturminne			Sektor for kultur og service		Krev løyving i budsjettet
Overføre lokale stadnamn til kommunale kartverk			Sektor for utvikling og sektor for kultur og service		
Innarbeide fritak av eigedomsskatt for bygg av lokal, regional og nasjonal verdi.			Sektor for utvikling		
Kulturminnepris (inkl. immaterielle kulturminne)			Sektor for kultur og service		Prisen behøver ikkje bli utdelt kvart år, berre når ein har gode kandidatar.

12. KJELDER OG LITTERATUR

12.1. SKRIVNE KJELDER SOM ER BRUKTE I PLANEN

Dalsfjord Sogelag: *Minne frå Dalsfjord 2003-2016*.

Atle Døssland: *Med lengt mot havet. Fylkeshistorie for Møre og Romsdal bd 1; 1671-1835*, Oslo 1990.

Øystein Ekroll og Per Eide (foto): *Sunnmørskyrkjene – historie, kunst og arkitektur*. Årbok for Sunnmøre 2012, Larsnes.

Jostein Fet: *Eksetiana. Aarflots Prenteverk 1809-1935. Bibliografi og kulturhistorie*. Oslo 2006

Johann Folkestad (red): *Folk og fortid i Folkestadbygd*, 3 band, 1997-2008.

Peter Hallaråker: *Stadnamn i Møre og Romsdal. Innsamling, teori, metode og formidling*. Forskningsrapport nr 8, Høgskulen i Volda/Møreforskning Volda 1995.

Valborg Hustadnes: *Sæterliv i Voldafjell. Sætrar langs Austefjorden frå Fylsvik til Volda*. Austefjorden 2005.

Valborg Hustadnes: *Sæterliv i Voldafjell II. Sætrar i Bjørkedalen – Folkestad – Dalsfjorden*. Austefjorden 2007.

Arnfinn Kjelland, Gunnar Andenes/Eldar Høidal/Kari Hasle og Olav Myklebust: *Busetnadssoga for Volda*, 7 band, Volda 2005-12.

Lars Kornberg: *Hilsen frå Volden. Ei bildebok frå gamle Volda 1862-1938*. Volda 2001.

Lars (Lasse) Kornberg (posthumt): *Volda er Volda. Biletbok slik det ein gong var 1935-1975*. Volda 2004.

Kulturminneplan 2015-2019: Nittedal kommune

Kulturminneplan 2015-2023: Norddal kommune

Kulturminneplan 2017-2025: Sande kommune (arbeidsdokument)

Kulturminneplan 2017-2025: Ørsta kommune

Irene Lotsberg, Jan Henning Egset, Gunnar Børseth og Helge Kvangarsnes: *«Gatå». Halkjelsgata – framvekt og framtid*. Volda 1980.

Sverre Lyngnes: *Dalsfjord, Bygda, Gard og ætt*, Volda 1967, 2. opplag Volda 1983.

Arnliot Løseth: *Likskap og lagdeling. Fylkeshistorie for Møre og Romsdal bd 3; 1920-1972*, Oslo 1996.

Jostein Nerbøvik: *Volda-soga 1800-1945*, 4 band, Volda 1996-2004.

Ole Johannes Olsen Reite: *Chronologie eller Tids-Regning*, Folkestad – Sandane 2009.

Snorre Sturluson: *Noregs kongesoger*, Jubileumsutgåva 1979.

Sunnmørspostens Forlag: *100 år 100 navn. Personer som har preget hundreåret på Nordvestlandet*. Ålesund 2000.

Jon Tvinnereim: *Grotid i grenseland. Fylkeshistorie for Møre og Romsdal bd 2; 1835-1920*, Oslo 1992.

Stein Ugelvik-Larsen og Jarle Sulebust (red): *I balansepunktet. Sunnmøres eldste historie*, Ålesund 1994.

Volda Bygdeboknemnd: *«Erindringer frå Krigsaarene 1803-1814»*, Volda 1982.

Volda Bygdeboknemnd: *Rasmus J. Wasbotn: Tids-Register*. Volda 1980.

Volda Bygdeboknemnd: *Tre ættebøker frå Bjørkedalen*, Volda 1983.

Voldaminne. Tidsskrift for Volda sogelag, 1917-2016.

Ingebjørg Røyrhus Øyehaug: *Synnøve Riste. «Fjøyra som dreiv». Målstrid og kulturkamp i 1880-åra*. Sunnmøre museum 1995.

Per Årviknes: *Voldasoga, Gardar og slekter* 3 band, Volda 1970-73.

12.2. NYTTIGE LENKJER OG DOKUMENT FOR VIDARE LESING

→ <https://kulturminnesok.no/>

→ <http://kartportal.no/> - m.a. oversikt over SEFRAK-registrerte bygningar

→ <http://www.riksantikvaren.no/Prosjekter/Kulturminne-i-kommunen-KIK>

→ <https://lokalhistoriewiki.no>

→ Tettstadsanalyse;

<https://www.volda.kommune.no/Handlers/fh.ashx?Mid1=18&FilId=272>

→ Kommuneplan for Volda kommune – Samfunnsdel;

<https://www.volda.kommune.no/Handlers/fh.ashx?Mid1=138&FilId=4309>

→ <https://gamleskrivargarden.wordpress.com/husets-historie/>



12.3. OM VOLDA SKRIVE AV OG FOR FOLK I VOLDA

Utanom kjeldestoffet som er nemnt ovanfor, er det også gjeve ut fleire bøker med minnestoff om eigen oppvekst i Volda eller frå slektene som har budd her – frå heile kommunen. Det har lenge vore behov for ei oversikt over kva som finst av litteratur om lokalsamfunnet her, og dette kan vere starten på ein slik bibliografi:

50 år. *Frå Øyra skule 1960 til Volda ungdomsskule 2010.*

Gunnar Andenes (red): *Volda Husflidslag 100 år 1906-2006.*

Arne Apelseth: *Hans Strøm (1726-1797). Ein kommentert bibliografi.* Forskningsrapport nr 2, Høgskulen i Volda/Møreforsking 1995.

Arne Apelset og Atle Døssland (red): *Hans Strøm (1726-1797). Eit avsnitt frå norsk opplysningstid.* Seminarrapport nr 81, Høgskulen i Volda/Møreforsking 1999.

Marta Askeland, Åse Osdal og Torunn Sund: *Båtbygging i Volda. Frå færing til motorbåt, motorproduksjon og ferje.* Prosjektarbeid 1982/83.

A.s. *Volda Mek. Verkstad gjennom 50 år, 1913-1963.*

Austefjord bondelag 1897-1997, I arbeid og feramgang gjennom hundre år, 1997.

Peder Bergem: *Erling Kristvik i strid for eit heilskapssyn på allmennlærerutdanninga 1919-1946,* Volda 1985.

Narve Birkeland, Jacob Heltne og Eivind Indresøvd (red): *Volda kyrkje 75 år, Volda 2007.*

Jakob D. Bjørkedal: *Båtbygging i Bjørkedalen. Ord og uttrykk, Volda 1987.*

Åsmund Bjørkedal: *Bjørkedals-soga 1900-1945,* Bjørkedal 1998.

Ingvar Bjåstad: *Gjennom Hundre Aar. Volda Branntrygdslag 1866-1966.*

Sigrd og Gunnar Botn (red): *V.T.I. Turnhytta 100 år, 1915-2015.*

Atle Døssland og Geir Hjorthol (red): *Lesande og skrivande bønder. Festskrift til Jostein Fet. Foredrag frå eit symposium.* Volda 2005.

Atle Døssland, Arnfinn Kjelland, Harald Krøvel og Marte Sinderud (red): *Frå Volda til verda, fjerne og nære kultur møte. Historiestudiet i Volda 40 år.* Trondheim 2012.

Gunnar Ellingsen: *Sortert avfall gir verdi. Soga om renovasjon i Volda og Ørsta og om Volda og Ørsta Reinholdsverk, Ørsta 2013.*

Arnfinn Engen: *Lars Kinsarvik, skaparen av «den norske stilen» i nyare treskerarkunst,* Lillehammer 1996.

Bjørn Arild Erstad: *Fyrbyggerne.* Kystverksmusea 2010.

Jostein Fet: *Lesande bønder. Litterær kultur i norske allmugesamfunn.* Oslo 1995.

Jostein Fet: *Skrivande bønder. Skrifkultur på Nord-Vestlandet 1600-1850.* Oslo 2003.

Johannes Fløtre: *Stranda. Ei kulturperle i Dalsfjord, Volda 1999.*

Johannes Fløtre: *Eit lite elektrisitetsverk,* Lauvstad 2004.

Johannes Fløtre: *Haugens Orgelfabrikk,* Lauvstad 1999.

Johannes Fløtre: *Kornet og kverna,* Lauvstad 2003.

Johannes Fløtre: *Lauvstad kai 100 år 1899-1999*

Johannes Fløtre: *Vandring langs mi barndoms elv, Ulvestadelva, Volda 2011.*

Hans Geitvik: *Ein ringauk i «Møre», Volda 1990.*

Hans Geitvik: *Månaslekta og Botolvsætta frå Austefjorden.*

Hans Geitvik: *Volda Hornmusikk 1888-1988. Ein livskraftig 100-åring.* Jubileumsskrift, Volda 1988.

S.H. Geitvik: *Spelemenn på Søre Sunnmøre, i Honndalen og i Sunnlyven. Loms-Jakup og spelemannskrinsen, Volda 1938.*

Hans Geitvik: *Bondeliv på Sunnmøre, Volda 1926.*

Jakob Gjersdal: *Heimbygda i min barndom. Minne frå Austefjorden i 30-åra og under krigen, Volda 2003.*

Turid Hanken, Petter Løvik og Jon Olav Myklebust: *Butikken og bygda – handling og samhandling.* Forskningsrapport nr 33, HVO/Møreforsking, Volda 1998.

Kari A. Hasle, Jens Johan Hyvik og Harald E. Tafjord (red): *Lokale røyster i 1905. Unionsoppløysinga i aviser på Nord-Vestlandet.* Volda 2005.

Gunnar Heltne: *Buplassar. Bilete og kartutsnitt knytte til stamtavlene for John S. Heltne og Ragna Marie H. Bjørneset.* Eige forlag 2002.

Hans M. Hjelle: *Hjelle & Dale AS. Industrihistorie frå Dalsbygda, Volda 2009.*

Harald O. Homberset: *Ein glytt inn ... i Harald O. si verd. Dikt og historie.* Volda 2000.

Harald O. Homberset: *Rim, dikt og historie.* Volda 1994.

Kjetil Skjelstad Husby: *Båtbygging på Bjørkedalen gjennom 1000 år. Særoppgåve 10. klasse, Tingvoll 1997.*

Valborg Hustadnes: *Levekår på Sunnmøre i krig og naudsår.* Volda 2012.

Valborg Hustadnes: *Livsspor i Volda og Ørsta.* Volda 2009.

Eldar Høidal (red): *Idrett og samfunnsliv. Volda Turn- og Idrottslag 1899-1999.*

Eldar Høidal: *Omkring skilnader i fagorganisasjonsaktivitet mellom tre sunnmørske kommunar; Ålesund, Sykkylven og Volda frå 1920 til 1940. Hovudoppgåve i historie, Universitetet i Trondheim 1988.*

Eldar Høidal: *Øyralandets fealslag og utviklingstrekk i landbruksnæringa i Volda 1800-1965, Volda 1988.*

Andreas O. Høydal: *Høydal Elektrisitetsverk. Eit attersyn, Volda 1973.*

Sverre Håskjold: *Ei Håskjold-slekt. Med fleire sidegreiner ...* Ålesund 1996.

Eivind Indresøvd: *Ei lokalavis fortel historie. Ugebladet 1888-1901.*



Knut Olav Iversen: *Erling Kristvik – ein pedagogisk vegvisar 1882-1982*, Volda 1982.

Erik S. Kalvatn: *Kalvatnboka*, Ørsta 1982.

Rolf O. Klepp: *Du store tid!*, Volda 1992.

Rolf O. Klepp: *Kvardag og fest i Nakkeleiva*, Volda 2003.

Rolf O. Klepp: «No lyge du ...», Volda 1987.

Olav Kriken: *Volda kommunale Elverk 75 år 1918-1993*, Ørsta.

Inge Kvamme (red): *Volda vidaregåande skule 1910-2010*.

Asbjørn Lid: *Bygda vår. Lid. «Vår nære fortid»*, Lid 2004.

Asbjørg Lied: *Ei tid var ... Frå Bjørkedalen*, Volda 2009.

Jørn Olav Løset og Tove Kristin Nilsen Løset: *Ditta he ej me haurt! Ord og uttrykk frå Volda*, Volda 2012.

Marit Løset og Bjørg Bjørkedal Hjelle: *Folket på Bjørkedalen gjennom 200 år*, 2009.

Judith Løvik: *Minne frå barndomstida mi*, Volda 2008.

Petter Løvik: *Lyngnes, Løvik og Lillebø. 102 bilete frå tre gardar i Dalsfjorden før 1950*, Volda 2002.

Petter Løvik: *Innaføringar og anna folk. Fleire gamle bilete frå Dravlausbygda*, Volda 2007.

Jostein O. Mo og Per Eide: *Under sunnmørsalpane. Innsyn til Volda og Ørsta*, Volda 1990.

Rune Molvik: *Orgelfabrikkane i Ulvestadbygda, Volda, Skei i Jølster* 2002.

Per Mork: *Morkabygd-soge*, nytt opplag Volda 1982.

R.P. Mork: *Greiner frå Jakobsætta på Bjørkedalen i Volda*, Volda 2003.

Møre, avis 1903-d.d.

Solfrid Nautvik: *Veslegrenda. Avskrift frå lagsbladet «Solglytt» 1935-50*, Nautvik 2011.

Stig Nilsson: *Prots – trollmann med kor*, Oslo.

Gunvor Andbo Nygaard: *Brevene hjem. En minnebok. Volda Lærerskole 1957-1960*.

Kristian Høydal Rasmussen: *Volda Støyper 1904-1967*, Volda 1980.

Olav Riste: *Grøndalsbrev og nokre gamle minne frå utanlandsferder*, Volda 1957.

Hans Rusten og Ole Hovdhaugen: *Men Gud gjorde ingen feil. Det frie kristenliv i Volda og Ørsta frå 1893 til 1993*.

Per O. Rødven: *Møre Kreditbank A/S*, Volda 1999.

Øystein Sande: *Sivert Aarflot. Folkeopplysningsmann på Ekset*, Volda 2009.

Andy Steinsvik: *Voldaboka. Volda gjennom 80 år*, Volda 1990.

Frøde Sætre: *Yksnøya. Liv og sjøliv*, Volda 2010.

Inga Tusvik: *Berte Canutte Aarflot. Det kristne liv på Sunnmøre*.

Sverre Tverberg: *Sentrum – periferi-relasjonar i Ørsta/Volda-regionen*, Bergen 1976.

Jon Tvinneheim og Oddbjørn Melle: *Fjordbygder i forandring. Volda og Ørsta Sparebank, Sparebanken Volda Ørsta 1853-2003*, Volda 2003.

Ugebladet, avis 1888-1902.

Volda Bondekvinneleg: *Ei samling bygdesongar frå Volda kommune*, Volda 1995.

Volda lærarskule 1895-1970, Volda 1970.

Volda offentlege Landsgymnas 1910-1960.

Volda Turn- og Idrottslag 75 år, 1899-1975.

Volda vidaregåande skule, studieretning for allmenne fag 1910-1985.

Voldens Turnforening 1899, Volda Turn- og Idrottslag 1989.

Odd Vollan: *Volda og Ørsta Sparebank 1854-1954*, Volda 1953.

Ragnar Ørstavik: *Dalsfjord kyrkje. Frå krosshus til soknekyrkje*.

Ragnar Ørstavik: *Gamle ord og uttrykk. Perler frå heimegrua. Ordliste*, Volda 1996.

Jostein Øvrelid og Nils Vålnes: *Likt og ulikt*, Volda 1983.

Stein Aam: *Framdrift. Frå Voldamotor til gir og propell 1913-2013*, Volda 2012.

Maurits Aarflot: *Sivert Aarflot og hans samtid*, Volda 1951.

Knut Arne Aarset (red): *Kjære venner ... Volda Røde Kors Hjelpekorps 50 år*, Volda 1997.

Per Aarviknes: *Frå eit langt liv. Folkeminne, segn og soge*, Volda 1975.

12.4. NOTER

⁴⁷ Kari Aslaug Hasle: «Lagnadstime for løene» i *Voldaminne 2016*.

⁴⁸ Petra Folkestadås: «Langs Rønstadelva til Grovahølen» i *Folk og fortid i Folkestadbygd band 3*.

⁴⁹ Kari Aslaug Hasle: «Uthusa i sentrum» i *Voldaminne 2010*.

⁵⁰ www.kulturminnesok.no og Kari Rønnestad: «Bakkane» i Johan Folkestad (red): *Folk og fortid i Folkestadbygd bd 2*.

⁵¹ www.kulturminnesok.no og regional delplan for kulturminne av regional og nasjonal verdi, Møre og Romsdal Fylkeskommune.

⁵² SEFRAK

⁵³ www.kulturminnesok.no og Regional delplan for kulturminne av regional og nasjonal verdi, Møre og Romsdal Fylkeskommune

⁵⁴ SEFRAK

⁵⁵ www.kulturminnesok.no og Tove Aurdal Hjellnes: «Bjørkedal kystlag og Bjørkedal båtsamlingar» i *Voldaminne 2012*.

⁵⁶ www.kulturminnesok.no.

⁵⁷ Elias Nilsen: «Tidlegare handel i Dalsfjord» i *Minne frå Dalsfjord 5-2007*.

⁵⁸ Knut Arne Aarset: «Soga om Storalmen» i *Voldaminne 2008*.

⁵⁹ www.kulturminnesok.no.

⁶⁰ Jakob Sollid: «Steingarden hans Bakke-Ola» i *Folk og fortid i Folkestadbygd bd 3*.

⁶¹ Ivar A. Sætre: «-En lovlig hagar til skilsmisse for deres ejendom -» i *Minne frå Dalsfjord nr 1-2003*.

⁶² Hans Peter Eidseflot

⁶³ Kjelder: Valborg Hustadnes: *Sæterliv i Voldaffell*, 2 band.

⁶⁴ www.kulturminnesok.no.

⁶⁵ www.kulturminnesok.no.

⁶⁶ *Busetnadssoga for Volda, band 3*.

⁶⁷ Gunnar Høydal: «Kraftverkshistorie frå Høydalen» i *Voldaminne 1999*.

⁶⁸ Johannes A. Folkestad: «Folkestad elektrisitetsverk» i *Folk og fortid i Folkestadbygd, band 3*.

⁶⁹ Nils Evensen var svigeren til Andreas Humberset, ein av dei som starta Humberset Bil- og Mekaniske Verksted.

⁷⁰ Nils Jon Evensen: «Møre Støberi – Møre Støyper 1903-1967» i *Voldaminne 2014*.

⁷¹ Berit Koen: «Volda Skifabrikk – handverkstradisjon og skiopplevingar» i *Voldaminne 2004*.

⁷² www.kulturminnesok.no og Olav Aarflot: «A/S Volda Elektriske Mylne – ei eventyrleg soge» i *Voldaminne 1993*. Regional delplan for kulturminne av regional og nasjonal verdi, Møre og Romsdal Fylkeskommune

⁷³ *Busetnadssoga for Volda, band 4a, 2012*.

⁷⁴ Tormod Aaslid: «Aaslidfabrikken i Austefjorden» i *Voldaminne 2005*.

⁷⁵ *Busetnadssoga for Volda, band 2, 2006*.

⁷⁶ Hans M. Hjelle: «Hjelle & Dale AS» i *Minne frå Dalsfjord 2012*.

⁷⁷ Therese Rovde og Ann Helen Gjøsdaal: «Møre Skofabrikk AS» i *Minne frå Dalsfjord 2013*.

⁷⁸ *Busetnadssoga for Volda band 1, 2005*.

⁷⁹ Johannes Fløtre: «B.M. Haugen og livsverket hans» i *Voldaminne 2000*.

⁸⁰ Lars Håvik: «Sandtaka i Geitvika og Skinvika» i *Voldaminne 2007*

⁸¹ Reidulf Langvatn: «Senking av Langvatnet i Austefjord» i *Voldaminne 1998*.

⁸² www.kulturminnesok.no og Valborg Hustadnes: «Om Glimmerdrifta i Osdalen og menneska som dreiv der» i *Voldaminne 1994*. Regional delplan for kulturminne av regional og nasjonal verdi, Møre og Romsdal Fylkeskommune

⁸³ www.kulturminnesok.no og Jon Tvinnereim: *Grotid i grenseland*.

⁸⁴ Tove Aurdal Hjellnes: «Bjørkedal kystlag og Bjørkedal båtsamlingar» i *Voldaminne 2012*.

⁸⁵ www.lokalhistoriewiki.no.

⁸⁶ Magnar Høydal: «L/L Vik Båtbyggeri» på www.lokalhistoriewiki.no.

⁸⁷ Svein Aam: «Fyndelane som starta motorfabrikk» i *Voldaminne 2013*.

⁸⁸ www.kulturminnesok.no og Knut Høydalsvik: «Høydal notlag» på www.lokalhistoriewiki.no. Regional delplan for kulturminne av regional og nasjonal verdi, Møre og Romsdal Fylkeskommune

⁸⁹ John Leirvik: «Johs. Leirviks Isforretning & Co.» i *Voldaminne 2004*

⁹⁰ www.kulturminnesok.no.

⁹¹ Lars Håvik: «Rutebåtane langs fjordane i Volda» i *Voldaminne 2010*

⁹² Valborg Hustadnes: «Postgangen i Austefjorden og postromet i Skjeret» i *Voldaminne 2006*.

⁹³ Johann Folkestad «Volda-Folkestad Bilferje L/L» i *Voldaminne 2003*.

⁹⁴ Paul Sæterås: «Gamal vegdraum: Steinsvik – Stårheim» i *Minne frå Dalsfjord 2013*.

⁹⁵ Ivar H. Eidheim: «Gamle vegar og nye tider – Alidvegen» i *Voldaminne 2003*

-
- ⁹⁶ Einar Rasmussen: «Austeffjordvegen 100 år» i *Voldaminne 2012*.
- ⁹⁷ Ragnar Standal: Vegar før og vegar var (Hjørundfjord sogelag 1996
- ⁹⁸ Botolv Folkestad: «Stigedalsvegen 75 år» i *Folk og fortid i Folkestadbygd band 3*.
- ⁹⁹ Sverre Kvangarsnes: «Litt om gamlevegen i Dalsfjord» i *Minne frå Dalsfjord 2007* og Jakob Aasebø og Rasmus B. Nautvik: «Veg og feiring» og Solfrid Nordal Nautvik: «Stabbesteinar» i *Minne frå Dalsfjord 2014*.
- ¹⁰⁰ Jakob Koppen: «Samferdsle i Velsvik og grendene ikring» i *Minne frå Dalsfjord nr 2-2004*.
- ¹⁰¹ Endre Nes: «Om Heggjadalsvegen» i *Voldaminne 2012*
- ¹⁰² www.kulturminnesok.no og Botolv Folkestad: «Ein merkedag i postføringa» i *Folk og fortid i Folkestadbygd band 3*. Regional delplan for kulturminne av regional og nasjonal verdi, Møre og Romsdal Fylkeskommune
- ¹⁰³ Ola Rangsæter: «Rutebilen som kulturminne» i *Voldaminne 2012*.
- ¹⁰⁴ Lokalhistoriewiki.no
- ¹⁰⁵ Jostein Fet: *Eksetiana*.
- ¹⁰⁶ Peter Hallaråker: *Stadnamn i Møre og Romsdal*.
- ¹⁰⁷ Lars Kornberg: *Hilsen frå Volden og Volda er Volda*
- ¹⁰⁸ Jostein Nerbøvik: *Løyndom og røyndom. To fotografar i Volda 1898-1979*, band 3 i serien *Volda-soga 1800-1945*.
- ¹⁰⁹ Johann Folkestad: «Folkestadbygda gjennom fotolinsa» i *Folk og fortid i Folkestadbygd bd 2*.
- ¹¹⁰ Eivind Hasle: «Arbeidaridrettslaget «Kalvatn Skilag»», i *Voldaminne 1987* og www.lokalhistoriewiki.no.
- ¹¹¹ Helge Hjelle: «Skirenn på Bjørkedalen seinvinteren 1945» i *Minne frå Dalsfjord 2016*.
- ¹¹² Rune Molvik: «Vestsida Idrettslag med skirenn i februar 1969» i *Minne frå Dalsfjord 2016*.
- ¹¹³ Kjartan Årdal: «Skiaktiviteten i «Flommen»» i *Voldaminne 2012*.
- ¹¹⁴ : Anne Kristin Moe «Broderte Bunader» Duran Publishing 2014.
- ¹¹⁵ <https://mrfylke.no/Tenestoomraade/Kultur/Kulturvern/Kulturminneplan/Regional-delplan-for-kulturminne-og-kulturmiljoe-av-nasjonal-og-regional-verdi>
-

TUNTREET

Du stod der i tunet og logna
for heimen dei hundrar av år,
og enno so lauvrikt og truge
med røtene djupe du står.

Du luna når stormflaga susa
i vern for det tun som vart ditt,
og når krana i vårdagen grønkast,
sat staren og song der so tidt.

Du barnet såg leika ved rota
og fram gjennom mognande år,
til gamlingen rusla med staven
i tunet med kvitnande hår.

Du var med i feststund og gilde
i helsing til ungmøy og gut,
du var med i ferda den siste,
når båra frå heimen drog ut.

Du var med og nørde dei røter
som batt til den heimkjære jord,
og difor eg hugvarmt deg helsar
og gjev deg eit takkande ord.

Anders Vassbotn



Oversikt over innsendte innspel til kulturminneplanen

Bygningar og bygningsmiljø			
Registrert/innsendt av	Namn	Datering	Beskriving
Skulebygg			
Stein Jarle Løvik/Oddvar Mork – Dalsfjord Sogelag	Skule-Hjelle huset	Seint 1800-tal	Huset låg ved Pettergarden og Bakkely. Det vart bygd seint 1800-tal av Peder Elias P. Hjelle som kom dit som fylje av lærarmangel. Ein lærar som heitte Velsvik flytta frå Dalsfjorden og det vart difor mangel på lærarar. Peder budde fyrst i kårhus på Lyngnes, men bygde seinare huset og vart lærar. Då Velsvik seinare kom attende til Dalsfjord, flytta Peder til Volda i 1903. Deler av murane stod att til 1970-talet.
Bernt Kalvatn	Kalvatn skulehus	1890	Huset er bygd seint på 1890-talet.
Jon-Arild Kvamme Sollid	Folkestad gamle skule	1930	Ute av bruk
Hans Martin Klokke	Velsvik skule		
Offentlege bygningar			
Ola Rangsaeter	Pleicheimen (sanitetshuset)		Dette er nærast eit slags signalbygg for Volda, ikkje minst grunna den sentrale plasseringa ved E39. Huset har ei spennende historie.
Per Arild Bjørkedal/Jakob Kolbein Helset	”Posthytte”		Posthytta ligg ved grensa til Sogn og Fjordane i Stigedalen. Huset ligg på øvstesida av vegen ved fylkessteinen.
Jakob Kolbein Helset	Posthytta i Stigedalen		Var først av ei skogaløe frå Løset
Jon-Arild Kvamme Sollid	Folkestad kapell og gravplass	1921	I bruk
Bustad og gardsmiljø			
Per Ole Reite/Dalsfjord Sogelag	Pettergarden	1900	Bustaden til Petter R. Løvik som starta landhandel i Løvika. Huset har vore påbygd og modernisert i same stil. Bygd med treverk, og har skifertak. Det er også fødested og bustad for Samund Løvik, kjøpmann og ordføreren i Dalsfjord kommune.
Per Ole Reite/Dalsfjord Sogelag	Josefbakken		Restar av murar. Grunnmur av eit hus. Husmannsplass under Lillebø (Dravlaus.) Josefbakken var busett 1800-1808.
Stein Jarle Løvik/Dalsfjord Sogelag	Bugen-Petrinaplassen		Bebyggelse som var befolka. Steinen som står igjen i området skal vere steinen som heldt flaggstonga på plassen. Desse opplysningane er usikre.
Per Arne Bjørkedal	Husmannsplass, Havneset		Husa er vekk, men deler av steinmurane er der.
Jon-Arild Kvamme Sollid	Hustuft Espedalen (Folkestad?)	1800-talet?	
Jon-Arild Kvamme Sollid	Hustuft etter ”Tambur-Elling”, Indre Folkestad	1800-talet	Historisk person

Jon-Arild Kvamme Sollid	Rønstadbakkane	1800-talet	Gardstun
Jon-Arild Kvamme Sollid	Murane etter "Kyrshaudhytta"	Ca 1915	Hytta er riven, fins bilde
Jon-Arild Kvamme Sollid	Ungdomshuset "Viten"	1916	Ute av bruk
Torill Moltubakk??	Bustadhus 19/233	???	Kan det rivast???
Andreas Lyngnes	Gjetarhus (vakarhus) i området Syrevadet/Myrkevasskardet i Dalsfjord		
Hans Martin Klokk	Torvgarden på Lauvstad		
Hans Martin Klokk	Grunnmur etter hus og løde i Gjødalen (Lauvstad)		
Hans Martin Klokk	Brønnhus i Sivertgarden		
Anne Sofie Rinnan Egset	Gamlevegen 2 gamledeon, eldhuset og stabburet i Kårstadgarden		

Handel, industri og fremstilling

Per Ole Reite/Dalsfjord Sogelag	Smørhuset	1900-1940	Smørhuset var eit hus for lagring og videresalg av smør. Vart rive tidleg på 1940-talet. Oppført av smørlaget i bygda kring 1900. Bøndene leverte smør her som vart levert vidare.
Per Ole Reite/Dalsfjord Sogelag	Fyste sjøbuda til P.R. Løvik	1889	Første sjøbuda til Petter R. Løvik der han starta landhandel. Vart riven i ca. 1978 og flytta til Dravlaus-øya. Løvik opna butikken i 1889, starta postopner i 1890 og bygde kai i 1903. Ei nyare bud som framleis står vert bygd like ved i 1932 og er registrert som "Gamlebuda"
Per Ole Reite/Dalsfjord Sogelag	Gamlebuda	1932	Her har det vore butikk og postkontor (6134 Løvik). Bygning ført opp i 1932. Tidlegare stod her også ei sjøbud att med. Difor har noverande gamlebud også hatt namnet Nyebyuda. Dobbeltfalsa trekledning kvit malt. Landhandelen er i l.etg., og er i dag eit museum. Nyare leiligheit innreidd i nyare tid.
Hans Martin Klokk	Ulvestadbygdens Meieri		

Religiøse bygg

Per Ole Reite/Dalsfjord Sogelag	Dravlaus Bedehus	1969	Bygning i treverk med betongmur og kaldkjellar. Galleri over hovedetg. Lafta reisverk og skifertak. Dravlaus bedehus var tidlegare gamle Herøy Frikyrkje, og stod då i Fosnavågen. Rive i 1966, og flytta hit. Teke i bruk i 1970.
Hans Martin Klokk	Sætre bedehus		
Hans Martin Klokk	Krosskyrkja på Ulvestad		
Hans Martin Klokk	Velsvik bedehus		

Tekniske og industrielle kulturminne

Kraftverk

Per Ole Reite Reite/Dalsfjord Sogelag	Gamlekraftverket	1930	Gamlekraftverket i betong med bølgeblikkplater på tak. Gamlekraftverket i Dravlausbygda. Har også vore brukt til klekkeri av regnbogeaure. Har også vore i bruk som ungdomsklubblokale.
Jakob Kolbein Helset	El.verk Klebergfossen	1918	El.verk i Bjørkedalen. Ferdig i 1918. Leverte straum til heile bygda i 1950-talet.
Ola Rangsæter	Privat kraftverk	1947	Etter 2.verdenskrig gjekk naboane på Eidset, Lisjeneset og Fjøsneset saman om å bygge eit kraftverk i Eidsetelva. Dei fekk god fagleg rettleiing frå Sivert Åsebø i Volda. På seinsommaren 1947 sette de kraftverket i drift, og det var av slik storleik at det vart registrert med tilsyn av Elektrisitetsverktilsynet. Frå Eidset var det Per Eidset og Hans og Kåre Lillebø som var eigarar av kraftverket saman med Reite og Lillenes. Bygginga kosta kvar av eigarane om lag kr. 2000.
Ola A. Rangsæter	Eidsetelva kraftverk		Eidsetelva har vore nytta i mange samanhengar frå gjennom åra, og der har vore kraftverk som både forsynte privathusa og næringsverksemd.
Jon-Arild Kvamme Sollid	Storeelva kraftverk, Folkestad	1913	Står att noko av murane og tilførselsrenna
Tove Brautaset Yksnøy	Krigsminne på Berknes: kanonstillingar, tunnel, skyttergraver m.m.		

Fabrikkar, verkstader og oppdrettsanlegg

Per Ole Reite/Dalsfjord Sogelag	Oppdrettsanlegg	1982	Tidlegare oppdrettsanlegg med forhus og lakseslakter og kaianlegg med god vegtilkomst. Pioner i oppdrettsanlegg. Her starta elias Nesheim og Tormod Bornstein med fiskeoppdrett i 1982. Midt på 80-talet hadde over 20 personar arbeidd her. Ingen drift her no.
Per Ole Reite/Dalsfjord Sogelag	«Blåsen»	1947	Opphaveleg fabrikkbygning i treverk med bølgeblikkplater på taket. Løvik og Nesheim garnblåsefabrikk AS hadde produksjon av garnblåser og arbeidshanskar, dørmattar i plaststoff. Seinare også tankar og tankboksar til bil. Fabrikken drives til 1967.
Per Ole Reite/Dalsfjord Sogelag	Jaktnaustvoren	Ca. 1850	Elias K. Reite og Lars Holen dreiv jektebygging her. Det var også bygging av andre båttyper og dei hadde sagbruk i Dravlauselva. Truleg det første av industri i Dalsfjord.
Per Ole Reite/Dalsfjord Sogelag	Landkummar	Før 1970	Landkummar utgrevene i bakken. Er no jamna med jorda og finst ikkje meir. Tidleg lakseoppdrett. Landkummar for større fisk. Drifta stoppa opp på 1970-talet. Elias Neisheim dreiv lengst på. Like ved ligg det i dag det moderne smoltanlegget starta opp i 1985.
Ola Rangsæter	Volda Skifabrikk		Ikkje langt frå Volda sentrum ligg huset, som i kjellaren rommar ein viktig kultur- og næringshistorie på Sunnmøre. I kjellaren låg ein skifabrikk som blei nedlagt for over femti år sidan. Kjartan Rotevatn var den siste som dreiv verksemda. Dagens rester av fabrikken ligg på lager hos Norsk Skimuseum på Kongsberg.
Ola Rangsæter	Dalsfjord Rivefabrikk/Lillenes og Reites Rivefabrikk	1932	I stranda rett utom Eidsetosen vart Dalsfjord rivefabrikk starta opp i eit lite skur. Dette var det første industriforetaket i Dalsbygda. Fabrikken skifta seinare namn til Lillenes og Reites rivefabrikk, og det var Rasmus Reite på Fjøsneset og Johannes Lillenes på Lisjeneset som dreiv verksemda som vinterarbeid. Om sommaren arbeidde dei med vegarbeid. Frå starten fekk dei overta vasshjulet Andreas S. Eidset hadde bygt nokre år før, og dette dreiv reimer og maskineri i fabrikken via ein aksel. Som reserveløysing hadde dei ein liten moter, og denne kunne drive maskinertiet i tørkeperiodar med låg vassføring. Med elektrifiseringa av rivefabrikken kunne dei få ein jamnare og større produksjon. Rivene frå Eidsetosen

			var ei lett og modernisert utgåve av dei gamle, heimelaga trerivene. Rivehovuda var av bjørk, tindane av rogn og skafta av kvistfri frur frå Bjørkedalen. Dei vart svært populære. Og med elektrisk kraft til å drive maskineriet i fabrikk, kunne dei no auke produksjonen. På det meste var det i periodar opp til fem mann i arbeid ved den vesle verksemda, med rivene ut til grossistar og butikkar, sidan vegen ikkje gjekk lenger enn til Dale mesteparten av tida dei dreiv. Rivefabrikken vart nedlagt i 1964.
Ola Rangseter	Humbertsmeia, B.O. Humberset Mek.	1875	Denne verksemda har historie helit attende til om lag 1875, og har vore ei svært allsidig bedrift. Ein kan nemne kunstsmedarbeid for m.a. Volda kyrkje, produksjon av verktøy og maskiner til både båtbyggjarane på Bjørkedalen, og Volda Mek. Verkstad, i tillegg til alle typar lokale konstruksjons- og reparasjonsoppdrag innan sveising og metallarbeid.

Andre tekniske og industrielle kulturminne

Stein Jarle Løvik/Steinar Lillebø – Foreininga Dalsfjord Fyrmuseum	Telefonsentral, Bugen	1930-talet	Frå 1930-talet fikk ein telefonsentral i privathus i Bugen. Andrine Karoline Olsd. Var bestyrer fram til Dagny G. Lillebø tok over seint 1950. Telefonsentralen vart dreven fram til ca 1970, då den vart nedlagt og sentralen på Lauvstad tok over ansvaret. Det eksisterer ingenting frå denne telefonsentralen i dag.
Kjell Homberset	Hans Strøms helsebrunn		Brønnen skal ha vore der parkeringsplassen til Scana no er, der det tidlegare var hagen til prestegarden. Dei to steinane som markerte brønnen vart plassert på Bygdetunet av Kjell då oppkommet vart fylt att. Kjelda hadde alltid reint vatn, og på ein av steinane hang det ei metallause slik at forbipasserande kunne drikke.
Ola A. Rangseter	Brannhydrant		Brannhydrant av gamletypen. Denne er det ikkje mange att av, sjølv om det sikkert finst ein god del på landsbasis.
Jon-Arild Kvamme Sollid	Folkestad Læremiddelfabrikk	1940-talet	
Jon-Arild Kvamme Sollid	Brønne brusfabrikk	1920-talet-1980-talet?	
Hans Martin Klokk	Haugens Orgelfabrikk		
Hans Martin Klokk	Ulvestadbygdens Meieri		
Lars Håvik	Treskjæring: Johannes L. Høydal gjekk på Møre Fylkes Arbeidsskule 1926-1927 og lærte treskjæring.	1900-talet	Johannes L- Høydal f. 1900 var ein flink treskjærar som har etterlate seg div. interiørmøblar. Han var med på å starte Høydal snikkarverkstad (møbelfabrikk) i 1932. Han dreiv også ein del treskjæring der.

Sager, kvernhus, smie og liknande.

Jakob Kolbein Helset	Oppgangssag		Pluss to gamle sirkelsager. To av dei er direkte vassdrevne
Jakob Kolbein Helset	Kvernar Søre Bj.dal		Tre kvernar, den eine heilt intakt
Jakob Kolbein Helset	Gamal sag, naust og smie		Nøre Bjørkedal
Jakob Kolbein Helset	Gamle sag og kvernavetter		Med hustufter. Helset.
Jakob Kolbein Helset	Kvernar Søre Bj.dal		To gamle kvernar, den eine er heilt intakt.
Ola Rangseter	Kvernhus, kylne og vasshjul		Ved elva låg det kvernhus der gardsbruka mol kornet som dei dyrka i eigne kornåkrar på Eidset, og kylne der dei la korn i bløyt og tok opp til gards og brukte til brygging. Også gardsbruket Jostrand, på andre sida av fjorden, hadde rett til båtstod og bruk av kvernhus på Eidsetelva. Andreas Sivertsson Eidset bygde eit vasshjul i Eidsetelva, til bruk for å heise varer og materialer frå sjøen og opp til tunet på løypestrengen.

Frode Løvik/ Dalsfjord sogelag	Mara-hølen		Stor jettegryte i Dravlauselva vestanfor det nye kraftverket, ca. 75 m oppover langs elva. Lett tilkomst.
Frode Løvik/Dalsfjord sogelag	Kvernhus ved Dravlausbygda		I tillegg til funksjon som kvernhus var dette brukt til å drive ein dynamo for gardane på Ytre Dravlaus i åra før "Bygdeverket" kom i 1931. Då arbeidet med bygdeverket starta laut brukarane på Ytre Dravlaus skrive frå seg retten til å ha eigen dynamo, og slutte seg til kraftverket som skulle vere felles for heile Dravlausbygda. Frå lyngneset i sør til Skrubbeneset i nord. Kvernhuset ligg rett nedanfor det nye kraftverket til Dravlaus kraft AS, på nordsida av Dravlauselva og sør-vest for Dravlausbua. Dette er det siste eksisterande kvernhuset i Dravlauselva.
Magnar Høydal	Oppgangssag i Høydalen		
Per Ole Reite	Kolmilehaugen		Kolmilehaugen er eit stadnamn i Lisjebøveien rett utafor Bekkehol-hammaren. Staden er merka. Ei kolmileplass i eldre tid. Namnet tyder på at her har vore ei kolmile.
Bernt Kalvatn	Kvernhus på Kalvatn		
Frode Løvik/Dalsfjord Sogelag	Tjøremile		Ligg lett tilgjengeleg ved råsa som går opp til Skrubbenes-tjørna frå Stølsvegen på nordsida av Dravlausdalen, over Kleivane.
Jon-Arild Kvamme Sollid	Kvernhus, Storeelva, Rønstadelva og Kvidalen		Tilknytt gardsdrifta, eldste på Rønstad datert 1708
Andreas Lyngnes	Kvernhus ved Dravlauselva		
Andreas Lyngnes	Gamal Tjæremil på Dravlauskleivane		

Steingardar

Per Ole Reite/Dalsfjord Sogelag	Hestegjerde	1800-tal eller eldre	Oppmura steingjerde. Ei innhegning for hestar i utmarka. Delvis nedrasa, men tydelege spor av oppmura innhegning.
Jakob Kolbein Helset	Steingardar	Sent 1800, tidlig 1900	Helset, 2-3 hundre meter med steingardar, ca 120 år gamle
Jon-Arild Kvamme Sollid	Haggarden – Frå Eggestøylstua til sjøen	1900-talet	Står slik det var bygd
Andreas Lyngnes	Steingard i Olai-garden i Dravlausvik	1920-talet	

Samferdsel

Ferdselsvegar og vegar

Kjell Homberset	Austefjordvegen		Den gamle Austefjordvegen frå Andaneset og innover viser korleis vegarbeidarane med enkle middel og lite å hjelpe seg med likevel kunne bygge eit flott veganlegg med perfekt stiging og solide steinmurar. Dette arbeidet ser ein godt frå Andaneset.
Einar Furnes	Ferdselsvegen frå		Denne ferdselsvegen vart brukt til frakting av både dyr og gods. Hestehandlarane kom frå Nordfjordeid

	Vassbakkedalen i Steinsvik til Sårheim i Eid kommune		for å byte og selje hestar. Også frukt gjekk folket over fjella for å kjøpe, særleg i krigsåra. Dei som skulle på militærteneste på Nordfjordeid brukte også denne vegen. Frå Stårheim var det båtrute til Eid, og vidare innover i fjorden. Dei som brukte denne vegen jamnleg rekna seg ca. 3 timer å gå frå sjø til sjø, dvs. frå Dalsfjorden til Stårheim.
Ola Rangsaeter	Naturstien ved Hjartå skule		I området rundt Høgåsen
Per Ole Reite	Fossastøylråsene	1500	Det er 3 hovedråder til Fossastøyle 1. Lisjebøveien, 2. Løvikveien, 3. Lyngnesveien. Alle råsene er godt rydda og er svært gamle for det har vore sæterdrift på Fossastøyla tilbake til middelalderen. Fleire kvilestader i råsene.
Jon-Arild Kvamme Sollid	Folkestadsætrene	1700-1900-talet	2 tradisjonelle sætrestølolar
Jon-Arild Kvamme Sollid	Kornbergviten /Løndalsviten		Vardepunkt i varslingsystemet
Harald Ola Søvik	Gbr 96/1-96/10: Del av den gamle postvegen mellom Volda (Kilspollen) og Hjelmelandsdalen		
Lars Håvik	Gamal bygdeveg: Vikastrand - Kalvatn		Vedteken bygd i 1827, om lag halve lengda av vegen var køyrande med hjulredskap i 1841. No er vegen delvis attgrodd

Bruer

Per Arild Bjørkedal	Langedalsbrua		Gamle bruer på den gamle vegen over til Nordfjord
Bernt Kalvatn	Steinbru		
Per Ole Reite/Dalsfjord Sogelag	Gamlebrua, Lisjebøen	1800-talet	Steinbru, murte brukar. Store heller ligg over brukara. Forsterka med betong i seinare tid. Gamlebrua over elva mellom Hauane og Ellinggarden. Ei fin brummed steinheller. Her gjekk den gamle bygdevegen
Jarle Nes	Bru over Langemyra på Mork		Eit av dei siste merke som er igjen etter vegen frå Morkabygda til Hovdebygda. Og det var her Ivar Aasen gjekk då han skulle besøke Aarflot garden og trykkeriet på Egset. Stor aktivitet i området no kan snart truge den vesle steinbrua
Anna og Idar Mjånes	Sætrebru Vikebygda gbr 27/8 – utmarksteig nær Rotevassætra		Istandsett hausten 2016 av Harald Leif Aarset
Andreas Lyngnes	Bru over Fosselva (Lyngnes/Dalsfjord)		

Bygdemiljø

Kystkultur

Per Ole Reite/Dalsfjord sogelag	Løvik-kaia	1903	Kai bygd i tilknytning til landhandelen av Petter R. Løvik. Brukt til rutebåtkai. Seinare brukt av frakteskuter som "Silva", "Veslevik" og "Lotus". Steinmurt kai med betongdekke. Ingen fendere langs kaikant.
Per Ole Reite/Dalsfjord sogelag	Steinbrygga, Ellinggarden	1932	Steinbrygge bygd av brukar Peder K. Reite i 1932 etter at han kom frå Amerika. Ca 1/3 av brygga står att. Bygd med hjelp av ei kran på lekter. Mykje av steinbrygga vart teken av nyttårsorkanen, men har ikkje vorte bygd opp igjen. Ved siden av brygga sørover er det fylt med store mengder stein frå dyrking

Ola Rangsaeter	Gamle fergekaia i Volda		og anna. I fylgje Knut P. Reite var det ei stund diskutert om her skulle vere lagringsplass for Fyrvesen. I dag kjenner oppveksande generasjonar og innflyttarar til bygda siste dryge 20 åra området berre som "Flyndra". Ein stad der russ hoppar i vatnet, og Voldakampen utspeler seg. Dette var det mest sentrale trafikkpunkt i kommunen vår, og eit definitivt kjernepunkt i sentrum.
Stein Jarle Løvik/Frode Pilskog - Foreininga Dalsfjord Fyrmuseum	T-bolt		T-bolt med ring i fast fjell. Meget god tilstand. Området rundt fortøyingsfeste er bygd opp. Var i si tid fergekai her. I bolten kan ein også sjå den norske løva meget tydelig.
Stein Jarle Løvik/Frode Pilskog - Foreininga Dalsfjord Fyrmuseum	Fortøyingskar, Velsvik	1883	Fortøyingskar som er veldig skadet. Mesteparten av fortøyingsringen med ring ligg nedgravd i sanden. Om lag 10m lenger vest ser ein steinar som er rester etter fjerna kar. I Velsvik er det ved to høve inngått avtale om nedsetting.
Stein Jarle Løvik/Frode Pilskog - Foreininga Dalsfjord Fyrmuseum	Fortøyingsstrenger 2 Bugen, Løvik		To stengrer: Stang. Stor, om lag 1m høg. Stang, mindre står i bakkant og på eit nivå høgare enn nærmaste stang. Om lag 30 cm høg (tidlegare opplagsplass for Fyrvesenet sine båtar)
Stein Jarle Løvik/Frode Pilskog - Foreininga Dalsfjord Fyrmuseum	Fortøyingsstrenger 2 Bugen, Løvik	1920	Kryssholt sett ned i eit støypt kar. Eit malingsmerke står like ved kryssholten, malt i støypekaret. Kryssholten og karet er sett opp i 1920. Løvikhamna vart ein ofte nytta fortøyingsstad for Fyr-og merkevesenet. Fartøy som Utvær, Færder og Oksøy hadde vinteropplaget her. Før fyrarbeidet starta reiste ein til Rønnestad for å hente materiale. Deretter bar det ut langs heile norskekysten.
Stein Jarle Løvik/Frode Pilskog - Foreininga Dalsfjord Fyrmuseum	Fortøyingsstang 1 Bugen, Løvik		Stanga er brukt til fortøyning. Står ved flomålet. Stanga er ein del av tidlegare opplagsplass for Fyrvesenet sine båtar.
Stein Jarle Løvik/Frode Pilskog - Foreininga Dalsfjord Fyrmuseum	Barkekar Bugen, Løvik		Stang brukt til fortøyning. Tidlegare opplagsplass for Fyrvesenet sine båtar.
Stein Jarle Løvik/Frode Pilskog - Foreininga Dalsfjord Fyrmuseum	T-bolt Bugen, Løvik	1920	T-bolt sannsynlegvis sett opp i 1920 (tidlegare opplagsplass for Fyrvesenet sine båtar)
Stein Jarle Løvik/Frode Pilskog - Foreininga Dalsfjord Fyrmuseum	Fortøyingsstengrer 2 Bugen, Løvik		Lav stang, men kraftig dimensjon.
Stein Jarle Løvik/Frode Pilskog - Foreininga Dalsfjord Fyrmuseum	Fortøyingsstengrer 2 Bugen, Løvik		T-bolt. Sannsynlegvis sett opp i 1920. Står på berg i sjøkanten.
Stein Jarle Løvik/Frode Pilskog - Foreininga Dalsfjord Fyrmuseum	Fortøingsstegrer 2 Bugen. Løvik	1920	T-bolt. Sannsynlegvis sett opp i 1920. Står på berg i sjøkanten.
Einar Furnes	Båtruta på Dalsfjorden med "Progress"	Ca. 1900	Ca år 1900, eller litt før, vart det sett opp båtrute til Ålesund. Båten kom til Steinsvik på laurdag, og gjekk igjen på søndag morgon. Usikkert kvar denne hadde stoppestad. Ruta gjekk på 1950-talet. PROGRESS var namnet på båten og den var eigd av eit rederi på Gamlen. Om bord var det sitjeplassar i lugaren til ca. 30 stk. Det var berre på to stoppestader det ikkje var kai, der stoppa Progress på signal og folk og varer vart rodd ut til båten. Forutan passasjerar var det også varetransport av alle slag. Mjølka vart sendt i spann til meieriet i Volda på tysdag, torsdag og laurdag. Også levande dyr vart sendt med båten (storfe og hest). Dei vart heist om bord og sto i sidegangen ved rorhuset. Båten hadde også med posten til postkontora langs fjorden og den kom kvar dag ruta gjekk. Båtruta vart nedlagt i 1962, då var

			det bilveg rundt fjorden .
Stein Jarle Løvik/ Foreininga Dalsfjord Fyrmuseum	Jernsøyle Sesskjæret		Gammal jernsøyle satt opp som sjømerke i tidlig fyrvesenhistorie. Desse typene søyle er i dag forholdsvis sjeldne, og kystverket fjerner derfor ikkje desse. Søyla fungerer som sjømerke i dag.
Stein Jarle Løvik/Frode Pilskog - Foreininga Dalsfjord Fyrmuseum	Barkekar Bugen, Løvik		Barkekum like ved sjøkanten. Lødd med stein. I kummen står ei jarngrøte. Det er ei pipe i Ø-delen og moglegheit til å fyre med ved. Brukt til å barke garn. Rett ved sida, står også ei fortøyningsstang. Malingsmerket til denne er mala på barkekummen.
Jakob Kolbein Helset	Båtsamlingane i Bjørkedalen		Båtar og bygningar. Gamle naust og båtskot rundt heile vatnet.
Jakob Kolbein Helset	Båtvogna og kjerrehuset		Store-båtskuta i Vassenden og voren og tuftene på Havsnese.
Jon-Arild Kvamme Sollid	Naustområda Indre og Ytre Folkestad		Kystkulturtradisjon
Jon-Arild Kvamme Sollid	Fyrvesenkaia og –naust på Rønstad	1900-talet	Står slik det var bygd
Per O. Reite	Kaia på Innselset		Betongkaia bygd ca. 1942. Tidlegare hadde der vore ein steinvor. Kaia vart brukt av rutebåten fram til 1960-talet. Johannes Innselset var dampskipspeditor frå 17.5.1955 til 1964.
Per Ole Reite	Jaktenaustvoren gbr 146/3	Ca 1850-talet	Har tidlegare drevt jektebygging her.

Sætermiljø

Jakob Kolbein Helset	Laurdalsetra		I S.Bj.dal. Spesielt 2-3 bygningar truleg frå 15-1600-talet.
Jakob Kolbein Helset	Fladalsetra		N.Bj.dal/Helset, 6-7 bygningar, sel/fjøsar. Truleg frå 15-1600 talet
Jakob Kolbein Helset	Helset-Nysetra		Spesielt 2 gamle fjøs, og mura kvie. Truleg frå 1700-talet.
Jakob Kolbein Helset	Nørdals- Nyesetra		Spesielt 3 gamle fjøs, og gamalt sel. Truleg frå tidleg 1700-talet
Jakob Kolbein Helset	Rindalstøylen		Høydalseter frå 1703. Meget spesiell seter.
Hans Martin Klokke	Torviksætra		

Minnestøtter og andre monument

Ola Rangseter	Merkesteinar		Merkesteinane ved kommunegrensene på vegane i Volda, og tidl. Dalsfjord kommune.
Solfrid Nordal Nautvik/Dalsfjord Sogelag	Bautastein på Folkestad		Steinen er til minne om Per J. Sollid. Han vart fødd 16. september 1891, og døyde på Granheim sanatorium ved Lillehammer 6. februar 1927. Per J. Sollid vart flink med ord, og skreiv mykje dikt og songar – både alvor og skjemt. Folk kjende seg att i visene han laga. Han arbeidde mykje, og dreiv med roing og vinterfiske i Kvalsvika, i tillegg til pliktarbeid på vegen Folkestad-Straumshamn. Han jobba også i Fyrvesenet. Sjukdom satt ein stopper til slutt. Steinen vart henta i Mårstøylhalsen i Indre Dalsfjord, og avduka den 15. september 1991.
Per Ole Reite	Orkanmonument	1992-1993	Sverre Lillestøl laga ein modell av eit minnesmerke. Det er ein båt som kom drivande på ei bære. Båten vart støypt i bronse av Odd Gjersdal. Båten er festa til ein stein som symboliserer båren.
Per Ole Reite	Bauta v. Dalsfjord kyrkje	26. sept. 1947	Bautasteinen ved Dalsfjord kyrkje over dalsfjordingar som fall under 2. verdskrig.
Hans Martin Klokke	Bautastein Velsvik		

Immaterielle kulturminne

Per Ole Reite/Dalsfjord Sogelag	Blåkjellene	Gammelt segn	Segn om Blåkjellene. Segn om ein mann som heite Jo frå Dravlaus som skulle over fjellet på friarferd.
Ola Rangsæter/Rutebilhistorisk Foreining avd. Sunnmøre	Karosseri- og påbyggerfaget		Tilknyttet B.O. Humberset som er ein svært god representant for historikken kring ei stor handverksnæring som har fått lite merksemd i Noreg; karosseri- og påbyggneringa. I Noreg var det mange små og store påbyggerverksemdar kring om i heile landet, og desse bygde alt frå enkle lasteplan og varebilpåbygg, til store kombinerte bilar og bussar - i tillegg til ofte teknisk kompliserte spesialkøyrety.
Frode Løvik/Dalsfjord Sogelag	Dikt og songar av Samund O. Løvik		Songar og dikt skrivne av Samund O. Løvik (1897-1974). Songar med lokalt innhald, om daglege hendingar, og om natur og folkeliv i Dalsfjorden. Nokre av songane har i mange år vore brukte i 17. mai feiringa i Dravlausbygda, og andre er åndelege songar og dikt.
Jon-Arild Kvamme Sollid	Fyrvesentradisjonen på Folkestad	Ca 1835-d.d.	
Jon-Arild Kvamme Sollid	Losje, Ungdomslag/kor/korps	Frå 1880-d.d.	
Jon-Arild Kvamme Sollid	Per J. Sollid – bygdediktar og fyrvesenmann	1891-1927	Sette opp minnestein i Sollida i 1991
Jon-Arild Kvamme Sollid	”Tambur-Elling”		
Kolbein Halkjelsvik	Hoppbakkar i og rundt Volda sentrumt		(kart)



Volda kommune
Stormyra 2
6100 VOLDA

VOLDA KOMMUNE	
16/102	Avd: SVK
	Shs: Ingjoh
10 JAN 2018	
Finn 2	

Volda kommune

Kommunedelplan for kulturminne 2017 - 2021

Offentleg ettersyn og høyring av planframlegg

Fylkesmannen har ut frå sine ansvarsområde følgjande merknader:

Fylkesmannen er positiv til at Volda kommune har utarbeidd ein eigen kommunedelplan for kulturminne. Kopling til overordna kommuneplan med samfunns- og arealdel er viktig for å sikre planen både forankring, legitimitet og gjennomføring. Det er også på høyring «bygningssmiljø og estetisk rettleiar» for Volda sentrum. Det er svært positivt at kommunen gjennom begge desse arbeida set fokus på kommunen sine kulturhistoriske verdiar slik at ein kan gjere avvegingar basert på kunnskap for korleis kommunen skal utvikle seg framover.

Planen gir god og samla oversikt og informasjon om kulturminna i kommunen. Det blir peika på at målet med planen å gi auka kunnskap og kompetanse om kulturarven, samtidig som ein får kartlagt kulturminna som finst. Dette skal gjere det lettare å avklare kva kulturminne som bør takast vare på og korleis dette skal gjerast. Planen skal vidare gi kunnskap og prioritering, og vil vere ein viktig reiskap i plan- og byggesakshandsaminga.

Ein kulturminneplan vil vere eit viktig grunnlag for kommunen si arealforvaltning og for forvaltning av det kulturbetinga naturmangfaldet. Ei slik målsetjing er uttrykt i Stortingsmelding nr. 26 (2006-2007) Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand: «Miljøkvaliteter i landskapet skal bevares og styrkes gjennom økt kunnskap om verdier og bevisst planlegging og arealpolitikk».

I Volda kommune finn ein kulturmarktypar (www.naturbase.no) som slåttemark, naturbeitemark, hagemark og beiteskog. Kulturlandskapet har oppstått som ein følgje av lang tids bruk av naturen gjennom hogst, slått, brenning, lauving og beite av husdyr. Menneskeleg hevd har skapt ulike biotopar med spesielle plante- og dyreliv. Når den tradisjonelle bruken opphøyrer, vil ei rekkje artar knytt til kulturmarkene blir sjeldne eller forsvinne. Skjøtsel av kulturlandskapet gjennom tradisjonelle driftsmetodar, er difor ein føresetnad for å kunne ta vare på det biologiske mangfaldet. Vi vil derfor rå til at også kulturlandskapet blir løfta fram i planarbeidet.

Når det gjeld kulturminne knytt til landbruksaktivitetar vil vi også peike på at stølar og andre landbruksbygningar der det eksisterer eller tidlegare har vore næringsaktivitet, gjerne kan vere utsett for bruksendring eller påbygging til fritidsformål. Tilsvarande er det ofte ønskje om oppføring av nye fritidsbustader i tilknytning til etablerte setermiljø. Kommunen kan i kulturminneplanen vurdere om det bør lagast særskilte retningslinjer for ulike typar seter- og landbruksmiljø, der formålet er å bevare heilskapen i kulturlandskapet. Retningslinjer kan også vidareførast i arbeidet med kommuneplanen.

Samfunnstryggleik

Fylkesmannen vil spele inn at ein bør ta med plassering av kulturminne i vurderingsgrunnlaget. Med dette meiner vi til dømes at eit kulturminne i risikoutsette område kanskje kan nedprioriterast til fordel for kulturminne i område utan risiko, i dei høva ein har moglegheit til å velje. Argumentasjon for dette vil vere at kulturminne i risikoutsette område kan forsvinne med tida. Det kan og vurderast å gjere mottiltak mot naturfare i dei tilfelle ein vil ta vare på kulturminne i risikoutsette område.

Konklusjon

Fylkesmannen konkluderer med at med at planen og planarbeidet synest å vere godt forankra og tilpassa nasjonale og viktige regionale føringar. Volda kommune har lagt fram eit omfattande og godt gjennomarbeidd plandokument. Det har vore lagt opp til ein open og grundig planprosess med tett dialog og medverknad frå ei rekke ulike aktørar og interessegrupper. Planen er tett kopla til prioriteringar i kommuneplanens samfunnsdel. Vidare vil planen naturleg kunne sjåast i samanheng og samordnast med arbeidet med rullering av kommuneplanens arealdel, og elles kunne gi viktige innspel både i samband med reguleringsplanarbeid og i forhold til andre typar kommunalt plan- og utviklingsarbeid.

Fylkesmannen vil rå til at ein i arbeidet med kommunedelplanen for kulturminne også legg vekt på den verdien det biologiske mangfaldet og kulturmarkene representerer i kulturlandskapet. Å sjå den historiske bruken av naturressursane i samanheng med kulturminna, vil bidra til auka kunnskap om og oppleving av landskapet som omgir oss. Kommunen bør også vurdere om det skal lagast særskilte retningslinjer for ulike typar seter- og landbruksmiljø, der formålet er å bevare heilskapen i kulturlandskapet.

Med helsing

Sveinung Dimmen (e.f.)
samordnar

Kari Bjørnøy
seniorrådgivar

Fagsaksbehandlar

Samfunnstryggleik: Jon Erik Eik, tlf.: 71 25 84 89

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur.

Kopi:

Møre og Romsdal fylkeskommune Fylkeshuset 6404 Molde



Møre og Romsdal
fylkeskommune

Volda kommune
Stormyra 2
6100 Volda

Dykkar ref:	Dykkar dato:	Vår ref:	Vår saksbehandlar:	Vår dato:
2016/102	20.11.2017	140799/2017/KOMMUNEPLAN/1519	Anders Smith-Øvland, 71 28 02 41	09.01.2018

Volda kommune - kommunedelplan - kulturminner 2017-2021 - fråsegn ved offentlig ettersyn

Møre og Romsdal fylkeskommune har ut frå sine ansvarsområde følgjande merknader:

Kulturminne frå nyare tid

Volda kommune hadde oppstartsmøte 23.november 2016 og har no planen ute på høyring. I mellomtida er det gjort eit omfattande arbeid med vurdering av historikk og viktige kulturminne i Volda ut frå dette. Lista over kulturminne vekta til lokal verdi vart overraskande kort. Men så har Volda over 40 kulturminne som allereie er med i Regional delplan for kulturminne i Møre og Romsdal, og som sjølvstgått også har lokal verdi.

Samstundes som Volda kommune har arbeid med kulturminneplanen har kommunen laga ein plan for Volda sentrum bygningsmiljø og estetisk rettleiar. Denne er langt meir omfattande enn det som er trekt ut og tatt med i kulturminneplanen. Vi forstår at det i denne samanhengen kan vere vanskeleg å sette ei grense for kva som skal med. Vi har likevel nokre tankar om innfallsvinkel for utval av kulturminne.

Etter kvart som vi har jobba med Kulturminneplanar i Kommunane (KIK) har vi sett eit viktig trekk for utveljing av aktuelle kulturminne:

1. Fugleperspektivet som metode

Eit overordna fugleperspektiv kan gje innsikt i kva som kjenneteiknar Volda kommune. Til dømes kan ein sjå utviklinga frå langt tilbake i tid og fram til vår tid: Volda er ein fjordkommune på nordvestlandet av Noreg, ganske langt inne i fjorden, med fleire fjordarmar, og relativt mykje brattlendt terreng og lite opne og flate bygder. Fjorden har difor vore ein viktig hovudveg. Kan hende det bratte terrenget har gjeve avgrensingar i landbruket, som igjen har vore kompensert gjennom fjordfiske og sesongfiske lengre ut og medverka til produksjon av nytteprodukt til sal, noko som igjen har ført til industriutvikling? Korleis kom det til å bli så mykje båtproduksjon? Var tilgangen på materiale særleg god? Korleis vart Fyrvesenet så stort for Volda? Korleis starta det akademiske miljøet i Volda? Kvifor vart det Volda og ikkje Ørsta som vart skulestad? Har dette samanheng med geografi, naturgitte føresetnader, og kvar ein fikk impulsar frå?

2. Kulturminna er ein viktig del av heile befolkninga sin identitet

Det vert i kulturminneplanen trekt fram kvinner si rolle i fleire samanhengar, men dette vert ikkje vektlagt i dei utvalde objekta. Når det kjem til fysiske kulturminna ser vi at det er lett å knytte desse til menn, dei som har vore byggherre og bygdas

stor menn. Kvinnene vert lite synleggjort og saman med dei, dei unge, dei gamle, og dei med mindre ressursar. Kulturminner ligg til grunn for alle folks identitet, både fattige, rike, unge, gamle, kvinner og menn, sjølv om det berre ei avgrensa gruppe av befolkninga som har stått som tiltakshavar.

3. Ungdomsskulen, eit aktuelt nyare kulturminne?

Ungdomsskulen i Volda er i kulturminneplanen omtalt som eit minnesmerke over etterkrigs-Noreg. Eit bygg med omfattande filosofi bak utforming, innhald, barns oppvekstvilkår, og eit monument over lærarutdanninga og sosialdemokratiet i praksis. Dette er ein vesentleg del av bakgrunnen for det Noreg vi har i dag. Vi stiller derfor spørsmålet om ikkje Volda rette staden å ta vare på eit slikt monument?, som ein del av den same historia som elles er vurdert som viktig, både nasjonalt og regionalt.

4. Kulturmiljø

Tradisjonelle gardsbruk på våre kantar gjorde seg nytte av mange ressursar, ofte frå fjorden og opp på fjellet. Båt, naust, rutebåtkai, fisk, tare, sand, gras, potet og grønsaker, planter til ulikeformål som farging og medisin, bustadhus, løe, grisehus, hønsehus, fjøs, utløe, jordkjellar, verkstader, seterhus, vassbekk, til drikke, vask, kvernhus, kraft, brønn, utmark, innmark, tuntre, åker, ulike bruk av teigar, gjerder og steingarder. Mangfaldet av små og store kulturminne fortel saman ein del om korleis folk levde, overlevde og utvikla seg over ein lengre periode av vår historie. For å få med dei mindre kulturminna kunne ein gjennom arbeidet med kulturminneplanen og ha vurdert viktige samanhengande kulturmiljø.

5. Komplett liste over kulturminner

Alle innspel og omtalte kulturminne, som ikkje er tatt inn i lista over lokale prioriterte kulturminne, bør kunne bli omfatta av ei B-liste. B-lista vil kunne fungere som ei oversikt over dei nest viktigaste kulturminna, om nokre av dei viktigaste skulle felle i frå. Dette ville og synleggjort at dei nest viktigaste har vore vurdert og har ein verdi, sjølv om dei ikkje vert prioritert på A-lista.

Handlingsplan

Av erfaring veit vi at for å bli halde i hevd må eit kulturminne bli brukt. Ny bruk vil derfor vere viktig dersom ein skal ta vare på kulturminner som ikkje lenger er i bruk til tradisjonelle formål.

Handlingsplanen inneheld elles mange bra punkt. Vi saknar likevel at handlingsplanen var meir konkret retta mot konkrete og praktiske tiltak.

Skilting er til dømes eitt tiltak. Dette punktet kunne med fordel ha bli utforma meir konkret og samstundes bli sett i samheng med kva som elles skjer av tiltak, til dømes på idrett- og folkehelsefronten, kultursatsingar, næringsutvikling og turisme.

KONKLUSJON

Volda kommune har no laga ein 1. generasjons kulturminneplan med utvalde viktige kulturminne og som for oss vil vere nyttig ved prioritering av regionale tilskotsmidlar.

Merknadene i saksutgreiinga ovanfor er meint for å sette planarbeidet i perspektiv og meir retta mot neste revidering enn ei endring av det framlagte planarbeidet.

Det som vi rår kommunen til å vurdere no er å ta inn eit punkt som førebur neste revidering, kor ein ser det noverande arbeidet og våre råd i eit overordna perspektiv.

Med helsing

Johnny Loen
plansamordnar

Anders Smith-Øvland
overarkitekt

Brevet er elektronisk godkjent og vil ikke bli sendt i papir

Fagsaksbehandlar

Kulturminne frå nyare tid: Toril Moltubakk, tlf. 712 80 337

Kopi:

Fylkesmannen i Møre og Romsdal

Volda kommune
Stormyra 2
6100 Volda

 VOLDA KOMMUNE	
Saksnr. 2016/02	Avd. SVK
Løpnr.	Sns. lvsjch
5 JAN 2018	
Arkivdel:	Emned
Klassering P:	144
Klassering S:	

Kommunedelplan for kulturminne / høyringsvar

Eg viser til planforslaget som er ute på høyring, og vil påpeike feil/manglar i teksta om Møre Støberi AS og Humberset Bil- og Mekaniske Verkstad.

Møre Støberi AS

Her bør det nemnast at det var Nils Evensen som starta støyperiet og at han var svigersønn til Andreas Humberset, ein av dei som starta Humberset Bil- og Mekaniske Verkstad.

Eg meiner det er viktig å få fram korleis samanhengane var.

Humberset Bil- og Mekaniske Verkstad

Her er det direkte feil om starten på drifta. Eg foreslår at teksta vert endra til dette:

Humberset Bil- og Mekaniske Verkstad: Brørne Andreas og Elling Johnsen Humberset starta med smie og verkstad i Løvika vest for Humberset i byrjinga av 1870-åra. Dei kalla seg Br. Jonsen Verkstad. Murana etter smia står framleis i fjøra i Løvika. Då Andreas døydde i 1898, vart verkstaden flytta til farsgarden på Humberset og brorsønene Britanus og Lars Humberset tok over drifta. Dei hadde mange mann i arbeid og laga mellom anna beslag til kjerre- og sledemeidar, hjul og beslag til fiskebåtar. Det var ikkje veg til Humberset og all transport gjekk sjøvegen. Det var heller ikkje kai, og dei brukte færingar for å laste om frå "dampen". Lars dreiv sin del av verksemda vidare på Humberset til han døydde i 1921, medan Britanus flytte sin del til Øyraelva i Volda i 1912. Han leigde folk til å sette opp mur mot elva og bygde smie, slik den står den dag i dag. Han hadde smie i første etasjen, treverkstad i andre og materiallager på loftet.

Verksemda tok på seg mange slags oppdrag både for private og andre verksemder. Ein kan nemne kunstarbeid for Volda kyrkje, produksjon av verktøy og maskiner til både båtbyggjarane på Bjørkedalen og Volda mek. Verkstad, i tillegg til alle typar lokale konstruksjons- og reparasjonsoppdrag innan sveising og metallarbeid. Utover i 1920-åra kom dei første bilane til Volda, og verksemda tok til å produsere kasser til lastebilar og bussar. Dei bygde nytt bygg i betong i 1930-åra, og laga her mellom anna dei første bussane og lastebilane til Ragnvald Engeset sitt rutebilselskap. I etterkrigstida vart det produsert avrettarhøvlar, boremaskiner, kombinerthøvlar og meir for møbelindustrien. Autentiske og tidstypiske bygningar og produksjonslokale står framleis på opphavsleg stad, med mykje av produksjonsutstyret intakt.

Volda, 04.01.17



Odd Johan Humberset

Legg inn på sak om kulturminneplanen.



Inger-Johanne Johnsen

Sektorsjef

Sektor kultur og service

Mobil 95901061

www.volda.kommune.no

Fra: Tove Aurdal Hjellnes

Sendt: 5. januar 2018 13:31

Til: Inger-Johanne Johnsen <Inger.Johanne.Johnsen@volda.kommune.no>

Emne: kulturminneplana

Hei

Vedlagt brev frå Odd Johan Humberstet med merknadar til kulturminneplana. Eg har også levert det i brevs form i skranken på servicekontoret.

I tillegg seier han at vi har utegløymt ein hoppbakke og ein bauta.

Lomstjønnsnakkebakken:

Den ligg søraust for Turnhytta og var ein mindre bakke, som vart brukt av dei som ikkje mestra Grøndalsbakken.

Bautaen over Vika-Petter:

Hans Peter Kalvatsvik, spelemann (1823-1884).

Bautaen står i hagen til garden Vika/Kalvassvika der han kom i frå.

Sjå

Busetnadssoga, band 3, side 405, 1-10

Hans Geitvik: Meisterspelamannen Vika-Petter, Voldaminne 1978

Sivert Geitvik: Spelemenn

Helsing

Tove Aurdal Hjellnes

biblioteksjef

Volda folkebibliotek

70058850/70058852



Volda kommune

Ålesund, 19.12.2017

Innspill til kulturminneplan for Volda kommune

Fortidsminneforeningen, Møre og Romsdal avdeling, Sunnmøre lokallag, har gjennomgått kulturminneplan for Volda kommune, og ønsker å komme med noen innspill.

Planen gir inntrykk av å være resultatet av et grundig arbeid, og særlig ser det ut til å ha vært omfattende og god medvirkning i lokalsamfunnet. Noen punkter er imidlertid lite presise mht. lovanvendelse.

Punkt 1.3 i planen, Plantype: Ønsker man å bevare kulturminner med denne planen? Det er grunn til å tvile all den tid det fastslås at denne planen ikke er juridisk bindende. Det stemmer at en tematisk delplan ikke er juridisk bindende, men dette er bare så lenge den ikke er koblet opp til kommuneplanens arealdel. Vi henviser til Riksantikvarens veileder «Kulturminner, kulturmiljøer og landskap. Planlegging etter plan- og bygningsloven», punkt 7.10: «Det kan gis generelle bestemmelser til kommuneplanens arealdel, jf. § 11-9. De vil i utgangspunktet ikke være knyttet til bestemte arealer eller arealformål, men gjelde hele kommunen. Generelle bestemmelser kan likevel avgrenses til å gjelde for bestemte deler av kommunen eller for nærmere angitte områder, eller være tematisk avgrenset, for eksempel til bygninger nevnt i kommunens kulturminneplan. (...) Generelle bestemmelser kan blant annet gis om (...) • 7. hensyn som skal tas til bevaring av eksisterende bygninger og annet kulturmiljø,». Dette naturligvis i tillegg til hensynssoner med egne bestemmelser, som også kan være basert på kulturminneplanen. Det er viktig å gjøre politikerne som vedtar planen oppmerksomme på at den kan være juridisk bindende, om enn indirekte. Unnlater man dette, kan det oppfattes som villedende.

Punkt 3.3 i planen, Volda kommunes ansvar: «Kommunen er ikkje pålagt oppgaver etter kulturminnelova utover meldeplikta når det gjeld eventuelle tiltak på bygningar som er eldre enn 1850». Vi har kommentert akkurat samme ordrette påstand i vår uttalelse om kulturminneplanen for Ørsta kommune, så vi kan sitere vår kommentar til den planen også her: Det bør understrekes at det i kulturminneloven refereres til «vedkommende myndighet», dvs. at loven ikke tar stilling til *hvem* i forvaltningen som har ansvar for kulturminnevern. Det er riktig at kommunen ikke har *myndighet* i saker angående kulturminnevern, denne er delegert fylkeskommunen og Riksantikvaren. Men kommunen har så absolutt både *ansvar* og *oppgaver*. På Riksantikvarens nettsider gis en kort oversikt over aktører, ansvar og oppgaver i kulturminneforvaltningen, der det fastslås at «Kommunene har hovedansvaret for bevaring av kulturminner, kulturmiljø og landskap i lokalsamfunnet». Og ifølge St. Meld. 35 har kommunen ansvaret for å ta vare på et representativt utvalg av kulturarven, fra ulike epoker, sosiale lag, næringer og etter ulik byggeskikk og

arkitektur. Formålet med en kulturminneplan er blant annet å gjøre det mulig for kommunen å påta seg dette ansvaret, ved å velge ut dette representative utvalget. Setningen bør revideres, da den innebærer en ansvarsfraskrivelse som er i konflikt med loven og med planens formål.

Siste setning i kapittel 3.3 i planen er som følger: «Kommunen har også ansvar for forvaltning av nyare tids kulturminne som ikkje er freda». Kulturminner og -miljøer som er verneverdige men ikke fredete utgjør en svært stor del av kulturarven, og det er kommunen og kulturminneplanens oppgave å prioritere blant disse og ivareta dem. Kulturminneloven handler hovedsakelig om fredete kulturminner, med unntak av en setning angående bygninger fra før 1850. De aller fleste kulturmiljøer og kulturminner er verneverdige, ikke fredete, og vern av disse kulturminnene er sikret av plan- og bygningsloven og er kommunens ansvar. Dette bør vies mer oppmerksomhet i planen.

4.1 SEFRAK-registeret: Her bør det skilles mellom bygninger fra før 1850, som har formelt vern etter kulturminneloven (rød SEFRAK-trekant) og bygninger etter 1850 men før 1900 (gul SEFRAK-trekant) som ikke har det.

Askeladden: Hvorfor nevnes det ikke at kommunen selv kan registrere kulturminner? Slik registrering utføres ofte på grunnlag av en vedtatt kulturminneplan. Slik setningen er formulert kan det gi inntrykk av at forvaltningen ikke inkluderer kommunen.

Side 53, oppdatering av SEFRAK-registeret: SEFRAK-registeret: Det er mulig å oppdatere SEFRAK-registeret ved å registrere rivninger, men nye bygninger registreres i Askeladden som kommunalt verneverdige (eller lokal verneverdi).

Avsluttende kommentar

Vi vil gratulere Volda kommune med ny kulturminneplan, som vitner om et grundig arbeide, og håper at disse bemerkningene kan komme til nytte.

Vennlig hilsen



Jorunn Monrad
Styreleder Sunnmøre lokallag



SAKSDOKUMENT

Sakshandsamar: Elin Høydal Vatne

Arkivsak nr.: 2017/686

Arkivkode: 610

Utvalsaksnr	Utval	Møtedato
8/18	Tenesteutval for helse og omsorg	22.02.2018
29/18	Formannskapet	27.02.2018
16/18	Kommunestyret	01.03.2018

LANGTIDSLEIGE AV VOLDA PRESTEGARD TIL MØTEPLASSEN GNISTEN

Handsaming:

Røysting:

Tilråding/ Vedtak i Formannskapet - 27.02.2018

Administrasjonen si tilråding:

- 1. Volda kommune går inn på avtale med Opplysningsvesenets fond for leige av Prestegarden i Volda for etablering av dagsenteret Gnisten i huset**
- 2. Årleg husleige på kr 156 000,- vert for 2018 dekt ved bruk av disposisjonsfond. Vidare inndekning vert å handsame i komande budsjett og økonomiplan.**
- 3. Kommunestyret godkjenner at investeringar i nødvendig utstyr mv på inntil kr 510 000 for å etablere seg i bygget vert dekt ved bruk av ubunde kapitalfond.**

Vedleggsliste:

Leigeavtale

Samandrag av saka:

Volda kommune har forhandla fram ei leigeavtale med opplysningsvesenets fond for leige av Prestegarden til Møteplassen Gnisten. Avtalen gjeld for 10 år, gjeldande frå 01.03.18. Prestegarden er freda og dagsenteret kan ta i bruk bygget som det står. Noko endringar i forhold til universell tilkomst til toalett må påreknast. Husleige er sett til kr. 13 000,- pr. månad der Opplysningsvesenets fond (OVF) vil dekkje kommunale avgifter. Bygget er tømt for inventar, varme og lyskjelder, og ein treng IT utstyr og kabling så ein eventuell inngåing av leigeavtale krev noko investering til dette føremålet.

Saksopplysningar/fakta:

Rus og psykisk helseteneste i sektor helse og omsorg har hatt samanhengande drift av dagsenter sidan 1998. Dagsenteret Gnisten vart etablert i forbindelse med opptrappingsplanen for psykisk helse og starta først i Fjordsynkjellaren, jf K-sak 103/97.

Møteplassen Gnisten er eit av to lågterskeltilbod i Volda kommune som tilbyr meningsfull aktivitet til menneske som har/har hatt psykiske vanskar og/eller rusproblem. På grunn av små og uhensiktsmessige lokalar flytte Gnisten inn i Hjellehuset i 1999 med ei 10 års leigekontrakt. Denne vart seinare lengja til 2013. Leigeforholdet vart avslutta i 2011, etter at ein tilstandsrapport frå bedriftshelsetenesta Hjelp 24 rådde til ei totalrenovering før ein kunne fortsette å bruke lokala som arbeidsplass for tilsette.

Manglande areal og begrensa tilbod allereie i 2007 gjorde at kommunen greia ut ulike alternative plasseringar av dagsenteret. Volda Gamle Gymnas, Gamlebanken, Svendsen hotell og Hamna 20 vart vurdert. Dei ulike alternativa var anten ikkje tilgjengelege for utleige eller vart vurdert som lite eigna til føremålet. Til slutt landa ein på at Volda Gamle Gymnas hadde potensiale i seg til å bli ei stabil, framtidsretta og brukarvenleg plassering av Gnisten dagsenter. Kommunen starta arbeidet med ei utgreiing og hyra arkitekt til føremålet. Ein var avhengige av samdrift med andre tenester for å få realisert prosjektet, og i 2011 la kommunen bort prosjektet då det ikkje let seg gjennomføre med dei økonomiske rammene ein hadde.

Etter ein flytte dagsenteret ut av Hjellehuset i 2011 har dei halde til i mellombelse lokale på Legeloftet. Lokala er små, mindre enn Hjellehuset, og er ikkje dimensjonert til å kunne ta i mot det talet på brukarar som har behov for lågterskeltilbod.

I 2016 starta ein prosessen med å utgreie ombygging i 4 etasje på omsorgssenteret til dagsenteret. Det vart sett av midlar til prosjektering og vidare midlar til ombygging. På grunn av samhandlingsreforma og stort press på helse og omsorgstjenester er det plassmangel på Omsorgssenteret. Våren 2017 kom administrasjonen til at 4. etasje på Omsorgssenteret mest tenleg bør nyttast til kontor for tilsette. Ein starta da å sjå etter alternative eigna lokale til Gnisten. Volda Prestegard vart raskt aktuell. Kommune tok kontakt med Opplysningsvesenets fond som eigar av bygget og har vore i dialog med dei for langtidsleige av Prestegarden til Møteplassen Gnisten og var på synfaring der i april 2017.

Rus og psykisk helseteneste opplever stor pågang på tenestene. For å få til ei bærekraftig utvikling, må lågterskeltilboda byggast ut i staden for oppfølging 1:1 i utetenestene, samt redusere behovet for døgntenester. Sosial deltaking på naturlege møteplassar gir personar med psykiske problem eller rusmiddelproblem moglegheit til å etablere nettverk og relasjonar. Kommunen bør legge til rette for å etablere tilbod og møteplassar der alle kan delta ut i frå sine føresetnader, uavhengig av livssituasjon og økonomiske evner.

Kommunen har i fire år nytta eit nasjonalt kartlggingsverktøy «brukerplan» for brukarar med vedtak om kommunale helse- og omsorgstenester med rus- og psykiske helseplager. I 2014 viste kartlegginga at 70% av dei kartlagde stod utan meningsfull aktivitet. Kommunen søkte prosjektmidlar og har i ei treårsperiode fått midlar frå fylkesmannen til å integrere fleire brukarar i lågterskelaktiviteten på Gnisten og i arbeidsretta aktivitet gjennom Styrk-arbeid. I løpet av prosjektperioden har kommunen fått implementert meningsfylte aktivitetar og arbeidstrening for fleire brukarar, og klarer no å bistå 60% av brukarane med ein meir meningsfull kvardag. Slik situasjonen er i dag set størrelsen på lokale store begrensningar på drifta og alle får ikkje tilbod om det dei er i behov av.

Rus og psykisk helseteneste har også eit arbeidsretta lågterskeltilbod, Styrk-arbeid. Landbruks- og matdepartementet (LMD) innførte i 2016 ei ordning for rydding av kulturlandskap, vegkantar og utsiktspunkt av særleg verdifull karakter sett frå landbruket og reiselivsnæringa si side. Styrk Arbeid har fått tilskot til rydding av skog og kratt på to parsellar på Strandeigedommen og i Elvadalen i Volda. Styrk Arbeid har også ein plan for vedlikehald i etterkant som vil bidra til at arealet vil bli halde ope i etterkant av ryddinga. Garasjen til Prestegarden kan nyttast til lagring av plenklipparar og skogryddingsutstyr. I tillegg ser administrasjonen føre seg at Styrk-arbeid kan utføre lettare vedlikehald på bygningsmassen og at ein saman med møteplassen Gnisten held hagen i hevd.

Prestegarden er eit merkebygg med stor kulturverdi for kommunen. Prestegarden si plassering og kvalitetar inviterer til samarbeid med frivillige organisasjonar, kunst og kulturutøvarar, eit samarbeid rus og psykisk helseteneste og Gnisten ser på som særst verdifullt og viktig. Gnisten ynskjer å vere eit positivt innslag i samfunnet.

Møteplassen Gnisten og prestegarden skal dekkje mange behov, der målet er drift store delar av dagen, både som dagsenter, men også i samdrift med andre tenester. Inventar må difor vere av ein kvalitet som toler hard bruk og vask. Det er eit eldre bygg som er dårleg isolert. På grunn av at huset sin verneverdige status vil ein ikkje kunne få installert balansert ventilasjon. Oppvarming med varmepumper er det best effektive for å kunne nytte huset heile året, samtidig som ein skal kunne tilby tilsette og deltakarar eit tilfredstillande arbeidsmiljø.

Kommunen har langt tradisjon med å låne ut sine lokalar til lokallaget av organisasjonen Mental helse. Med større lokalar kan ein sjå føre seg eit utvida samarbeid med andre brukar- og pårørandeorganisasjonar. Samarbeidet rus- og psykisk helseteneste har etablert med Frelsesarmeen i høve utdeling av matvarer i julehøgtida, er også noko som kan vidareutviklast i større lokale. Det kan og opne for eit tettare samarbeid med næringslivet om utdeling av matvarer som er nær haldbarheitsdato. Slik mat må hentast, sorterast og takast vare på før den kan nyttast eller distribuerast. Kjøleskap og frysenskap vert difor viktige verktøy i arbeidet.

Samla betyr dette at prestegarden kan bli ein svært godt eigna arena for arbeid, aktivitet og ein meningsfylt kvardag, samtidig som kommunen utviklar og satsar oppå eit berekraftig tenestetilbod med aktivitetar i grupper.

Helse og miljøkonsekvensar:

Folkehelsearbeid er samfunnet sin innsats for å påverke faktorar som direkte eller indirekte fremmar befolkninga si helse og trivsel, førebygge psykisk og somatisk sjukdom, skade og liding. Folkehelse er overordna og førande prinsipp for kommuneplanen i Volda kommune. Basert på kunnskap om kva betydning sosial støtte spelar på å fremme psykisk helse og auke individets meistring av kvardagslivet sine utfordringar, er det viktig å sørgje for at menneske har moglegheit til å delta i og få tilknytning lokalsamfunnet og arbeidslivet.

Tiltak som Møteplassen Gnisten og Styrk.-arbeid er med på å styrke opplevinga av sosial støtte er helsefremjande, og kan redusere hyppigheita av både psykiske og somatiske lidingar.

Utflytting frå dagens lokale på Legeloftet frigjer areal for legane ved legesenteret. Dette gir betre rom for legane med tanke på framtidige kapasitetsbehov og betre tilrettelagt arbeidsmiljø for legane.

Økonomiske konsekvensar:

Husleige

Månadleg leigesum i kontraktsforslaget frå 2018 er kr. 13 000,- inkl. kommunale avgifter. Her pliktar kommunen å halde uteområde hevd. Leigeavtalen punkt 5 seier korleis leigesummen skal regulerast, med årleg indeksregulert leigesum.

Dersom OVF ynskjer arbeid utført på bygget, til dømes maling og kommunen tek på seg dette arbeidet, vil det redusere husleiga. OVF var med helse og omsorgssjefen på synfaring for å sjå målearbeidet Styrk-arbeid har utført på Garvarbuda, eigd av Sunnmøre Museum. Dei var imponert over arbeidet som har vore gjort der og er interessert i tilsvarande på Prestegarden.

Prestegarden er stor og dagsenteret har berre møblement i dag til to små stover på Legeloftet. Det er noko kontormøblement på lager i kommunen, elles har ein behov for inventar i 12 rom fordelt på 3 stover, eit kontor/skjermingsrom, kjøkken og hall i første etasje. 5 arbeidsrom/

Investering

IKT (antenner, switch og aksesspunkt)	kr. 27 500,-
Kabling (Frå antenne på garasje til hus og innvendig kabling)	kr. 20.000
Varme (Varmepumper x 2)	kr. 85 000,-
Belysning (lamper/belysning i alle rom, unntak kjeller og loft)	kr. 50 000,-
Kvite- og brunevarer (kjøl/frys/oppvask)	kr. 45 000,- kr. 30 000,- kr. 3 900,- kr. 4 400,- kr. 15 000,- kr. 24 000,-
Oppvaskmaskin, godkjent for off. bruk	
Kjøl/frys x 2	
Støvsuger	
Dobbel kaffetrakter	
Varmeplate (for servering)	
TV/tynnklient, tastatur og mus (fleirbruk/undervisning)	
Inventar (sofagruppe, bord, arbeidsbord, stolar og spisemøblement)	kr. 205 000,-
SUM	kr. 509 800,-

Dette vert å sjå som ei eingongsinvestering for å etablere seg i bygget. Kostnaden inntil kr 510 000 vert foreslått finansiert med bruk av ubunde kapitalfond.

Beredskapsmessige konsekvensar:

Ikkje vurdert

Vurdering og konklusjon:

Prestegarden vil vere eit framtidsretta berekraftig alternativ for lokalisering av dagsenteret Gnisten. Huset er stort og har areal og fleksibilitet til å vekse saman med brukargruppa og nye brukarar. Huset opnar for fleksibel bruk til andre formål enn dagsenter. Som ein viktig bonus vil ein istadsetting av hagen og ei eventuell renovering utvendig av bygget kunne bidra til omdømmet av Volda kommune som ei kulturbevisst kommune.

Rådmannen rår til at kommunen inngår leigeavtalen med Opplysningsvesenets fond. Ordføraren får fullmakt til å godkjenne og underskrive avtalen. Leiga på kr 156 000 i 2018

vert å dekkje ubunde disposisjonsfond, men skal dekkjast over drifta vidare framover.
Investeringskostnaden foreslår rådmannen dek ved bruk av ubunde kapitalfond.

Rune Sjurgard
Rådmann

Utskrift av endeleg vedtak:
Helse og omsorg



HUSLEIEAVTALE

Utleier: **Opplysningsvesenets fond**
Postboks 535, Sentrum, 0105 Oslo
Org.nr. 970 955 569

Utleierens kontaktperson og telefon:
Prestegårdsinspektør: Knut Berg
Telefon/e-post: 45 11 50 00, knut.berg@ovf.no

Leierens navn og adresse:
Volda kommune
Adresse: Stormyra 2, 6100 Volda
Telefon: 70 05 87 00
E-post: postmottak@volda.kommune.no
Organisasjonsnummer: 939 760 946

Leierens kontaktperson og telefon:
Kontaktperson: Svein Berg Rusten
Telefon/e-post: 91 86 83 29, svein.berg.rusten@volda.kommune.no

1. LEIEFORHOLDET GJELDER
Gårdsnummer 29 bruksnummer 1 i Volda kommune.

Avtalen omfatter leie av Volda prestebolig med hage og garasje (stabbur medfølger ikke).
Adresse: Prestegata 2, 6100 Volda.

2. BRUKEN AV BOLIGEN

Boligen skal brukes til kommunalt drevet dagtilbud for personer relatert til rus og/eller lettere psykiske problemer (Gnisten), samt kommunalt arbeidstilbud for personer som har falt ut av arbeidsliv eller skolegang (Styrk Arbeid). Det skal til enhver tid være tilstrekkelig antall ansatte fra kommunen til stede for å holde tilsyn. Annen eller utvidet bruk krever utleierens skriftlige samtykke.

Leier må til enhver tid følge gjeldende husordensregler datert 06.01.2016. Brudd på husordensregler fra leietaker, eller en person leietaker har gitt adgang til boligen, kan medføre oppsigelse eller heving av leieavtalen.

3. LEIEFORHOLDETS VARIGHET

Leieobjektet overtas av leieren den 01.03.2018 (eller så snart alle forhold er klart) i den stand den står. Husleie betales fra 01.03.2018, første husleiekrav forfaller den 01.03.2018 og gjelder for 1 måned.

Avtalen kan sies opp i leieperioden av begge parter i samsvar med husleielovens §§ 9-4 til 9-8. Oppsigelse kan likevel ikke skje i løpet av de første 10 år, med mindre kommunen misligholder bestemmelser i avtalen som gir grunnlag for oppsigelse.

Leier er kjent med at dette er en tjenestebolig (prestebolig), og at det er knyttet boret til boligen. En oppsigelse i leieperioden kan blant annet begrunnes med at boligen skal brukes som tjenestebolig. Oppsigelse på dette grunnlag er å anse som saklig grunn til oppsigelse. *Kommunen garanterer å stille med alternativ bolig dersom nytilsatt prest ønsker å bo i en tjenestebolig. Slik bolig må godkjennes av Opplysningsvesenets fond.*

Dersom boligen besluttet solgt er det avtalt mellom partene at det utløser saklig grunn til oppsigelse av leieforholdet. Salg utløser ikke oppsigelsesrett i den avtalte korteste leieperiode, i denne avtalen de første 10 år av leietiden.

Oppsigelse fra utleier eller leier må være skriftlig. Det er avtalt at oppsigelsesfristen skal være tolv - 12 - måneder. Fristen starter å løpe fra første månedsskifte etter poststemplet oppsigelse.

4. LEIE

Leiesummen er kr 13.000,- pr måned. Husleien kreves inn av Opplysningsvesenets fond forskuddsvis, med forfall den 1. i hver måned, gjeldende fra 01.03.2018.

Leieren tegner eget strømabonnement og betaler eventuelt oljeforbruk selv. Utleier betaler offentlige avgifter.

Ved forsinket betaling av forfalte krav etter denne kontrakt beregnes morarenter etter lov av 17.12.76 nr 100.

5. REGULERING AV HUSLEIEN

I samsvar med husleielovens § 4-2, kan partene kreve leien regulert med en måneds skriftlig varsel i takt med endringene i konsumprisindeksen i tiden etter siste leiefastsetting. Regulering kan skje en gang pr år. Utgangspunktet for første års regulering, er den konsumprisindeksen som forelå ved kontraktsinngåelsen.

Har leieforholdet vart i minst to år og seks måneder uten annen endring av leien enn den som kan kreves etter lovens § 4-2, kan begge parter uten oppsigelse sette frem krav om at leien blir satt til gjengs leie på tidspunktet for iverksetting ved utleie av liknende husrom på lignende avtalevilkår jf. husl. § 4-3. Ved fastsetting av leien etter første punktum skal det gjøres fradrag for den del av

leieverdien som skyldes leierens forbedringer og innsats utover vedlikeholdsplikten. Tidspunkt for iverksetting kan tidligst settes til ett år etter siste regulering. Ved uenighet fastsettes gjengs leie etter husleielovens § 12-2.

6. OVERLEVERING AV LEIEOBJEKTET

Utleieren plikter å stille boligen til rådighet for leieren til avtalt tid. Leieobjektet leies ut i den stand det er fremvist.

Overlevering skjer den 01.03.2018. Leier står for utskifting av sylinder (låser) med nøkler og ellers uhindret atkomst til objektet (frivillig).

7. LEIERENS PLIKTER

Leier skal sørge for det alminnelige indre oppsyn og vedlikehold av de rom han har i bruk. Dette medfører at leier plikter å ha tilsyn med dørlåser, kraner, vannklosetter, elektriske kontakter og brytere, varmtvannsbeholdere og inventar og utstyr i husrommet.

Leieren plikter å behandle leieobjektet (de freda bygningene) og eiendommen ellers med særlig aktsomhet og rette seg etter de vanlige ordensregler som utleieren fastsetter til sikring av ro og orden i og forsvarlig behandling av eiendommen. I stuen mot nordvest må det være forsiktig bruk og ikke noe skal festes til veggen pga tapetene. Om bilder skal henges opp, må det skje ved bruk av snører festet til taklister.

Leieren må erstatte all skade, inkludert skader forårsaket av frost, som skyldes ham selv, hans husstand, fremleiere eller andre som han har gitt adgang til objektet eller eiendommen for øvrig.

Leieren skal holde oppsyn med de rom i huset han ikke bruker, og se til at vannledninger ikke fryser og at huset generelt sett ikke "lider nød".

Leier plikter å klippe plen og å holde utomhusanlegget i velstelt stand. Han har selv ansvar for snømåking og strøing.

Leieren må ikke uten utleierens samtykke sette opp markiser eller antenner på eiendommen eller forandre leieobjektet, så som anbringelse av fast gulvbelegg, fjerne, flytte eller bytte ovner, vegger, vinduer eller annet.

Eventuelt vedlikeholdsarbeid på bygninger som kan utføres av leietaker skal avtales på forhånd mellom partene. Godtgjørelse for dette kan være fradrag i husleie.

Huseier har anledning til å gjennomføre vedlikehold på prestegarden uten å stå i noen forpliktelser til leietaker. Eventuelle tiltak skal forhåndsvarsles og gjennomføres hensynsfullt.

Oppfølging av beboere

Kommunen som leietaker har ansvaret for å sikre at brukerne får forsvarlig opplæring og oppfølging i forhold til å bruke alle tekniske installasjoner i bygningen, inkludert fyring med ved i boligens ildsteder. Kommunen må også sikre at beboerne bruker bygningen riktig, og at det er

tilstrekkelig oppfølging til å hindre skader ved feil bruk av bygningen. Eventuelle nabospørsmål håndteres av kommunen.

8. LEIERENS MELDEPLIKT

Leier plikter straks å melde til utleier enhver skade som må utbedres uten opphold. Andre skader og mangler må han melde uten unødig forsinkelse. Lar han være å gi pliktig melding, taper han sitt mulige erstatningskrav og er ansvarlig for alle skader som kommer av forsinkelsen.

9. FRAMLEIE

Leieren har ikke adgang til å framleie objektet uten utleierens skriftlige samtykke.

10. OVERDRAGELSE AV LEIEKONTRAKT

Leieren har ikke adgang til å overføre sine rettigheter eller plikter etter leieavtalen til andre uten samtykke fra utleieren, med mindre annet følger av lovbestemmelser.

11. FORSIKRING OG ANSVAR

Leieren plikter å tegne forsikring for den type skader leieren vil være ansvarlig for overfor utleieren, for eksempel hjemforsikring på vanlige vilkår som dekker innbrudd, brann, vannskade osv., vanligvis betegnet som innboforsikring.

Leieren må fremlegge forsikringsbevis senest en måned etter overtakelsestidspunktet. Utleieren har ikke ansvar for skader eller tap som oppstår som følge av innbrudd, brann, vannskade m.m. Utleier har heller intet ansvar for andre skader eller tap som følger av bruken av leieobjektet.

Kommunen er ansvarlig for alle skader brukerne påfører bygningen i leietiden, uavhengig av om det er uhell eller forsettlig skader.

12. FORSKJELLIGE BESTEMMELSER

Når forholdene krever det, må leieren finne seg i at utleieren eller noen på hans vegne skaffer seg adgang til boligen.

13. TILBAKELEVERING

I tiden før tilbakelevering plikter leieren i rimelig utstrekning å gi leiesøkende adgang for å se på objektet.

Den dagen leieforholdet opphører, skal leieren stille leieobjektet med tilbehør til utleierens disposisjon. Er ikke annet avtalt, regnes tilbakelevering for skjedd når utleieren har fått nøkler og eller uhindret atkomst til husrommet. Forlater leieren husrommet på en slik måte at leieforholdet klart må anses oppgitt, kan utleieren igjen straks disponere over det.

Ved leieforholdets opphør av hvilken som helst grunn, skal utleieobjektet være ryddet, rengjort og i godt vedlikeholdt stand, jf kontraktens pkt. 9. Dersom dette ikke er gjort, kan utleieren utføre arbeidet på leierens bekostning. Dersom vedlikeholdsplikten etter pkt. 9 er oppfylt, aksepterer utleieren normalt slit og elde frem til fraflytting.

Alle nøkler leveres utleieren ved leieforholdets opphør.

14. LEIERENS AVTALEBRUDD/TVANGSFRAVIKELSE/TVANGSGRUNNLAG

Leieren vedtar at tvangsfravikelse kan kreves hvis ikke leie blir betalt, og leieren ikke innen 14 dager etter at skriftlig varsel etter tvangsfullbyrdsloven § 4-18 er sendt, har fraflyttet utleieobjektet. Leieren vedtar at tvangsfravikelse kan kreves, jf. tvangsfullbyrdsloven § 13-2, tredje ledd.

Ved vesentlig mislighold av avtalen, kan avtalen heves, jf. husleieloven §9-9. Leieren plikter da å fravike leieobjektet.

Ved tvangsfravikelse og inndrivelse av krav etter denne kontrakt, plikter leier å betale et gebyr til dekning av utleiers utgifter.

15. TINGLYSING

Denne kontrakt kan ikke tinglyses uten utleiers skriftlige samtykke.

16. TVISTER

Hvis ikke annet blir avtalt avgjøres eventuelle tvister av de ordinære domstoler med Oslo tingrett som verneeting.

Denne avtale er utstedt i 2 – to – eksemplarer, ett til hver av partene.

Utleier

Leier

Oslo, den

....., den.....

Opplysningsvesenets fond

Volda kommune

.....

.....

Alminnelige husordensregler

06.01.2016

- Leietaker plikter å behandle boligen og eiendommen ellers med tilbørlig aktsomhet og rette seg etter vanlige ordensregler.
- Boligen må ikke brukes slik at andre påføres sjenerende støy eller annen ulempe.
- Alle rom i boligen skal til enhver tid være beboelig. Lagerrom skal brukes til oppbevaring av eiendeler.
- Utearealene skal være ryddige, og leietaker plikter å klippe plen og har selv ansvar for snømåking og strøing.
- Leietaker sikrer mot frost, nedstenging av vann, avtapping, utekraner, osv.
- Leietaker sikrer varme i boligen (ikke kun for å hindre frost, men også for å unngå bygningsskader).
- Oppbevaring av gjenstander som kan medføre fare for brann, eksplosjon eller annen skade er ikke tillatt verken i bolig, boder, garasje e.l. Det oppfordres til varsomhet ved bruk av levende lys etc.
- Røyking inne er ikke tillatt.
- Leietaker sikrer og vedlikeholder brannvernutstyr (bytte batteri brannvarsler, snu brannslukningsapparat m.v.).
- Sortering av avfall etter kommunens avfallsløsning.
- På søndager, ved begravelser, helligdager og offentlige høytidsdager skal det utvises særlig hensynsfullhet.
- Lufting/tørking av tøy på utestativ er ikke tillatt søndager, helligdager og offentlige høytidsdager.
- Utførelse av ulovlige handlinger (for eksempel bruk, oppbevaring og salg av narkotiske stoffer) er ikke tillatt og medfører oppsigelse/heving av kontrakten.
- Viktig å bruke tørr ved til fyring i alle vedovner, og at det tømmes for aske jevnlig.



SAKSDOKUMENT

Sakshandsamar: Svein Berg-Rusten

Arkivsak nr.: 2018/37

Arkivkode:

Utvalsaksnr	Utval	Møtedato
2/18	Tenesteutval for helse og omsorg	11.01.2018
7/18	Tenesteutval for helse og omsorg	22.02.2018
28/18	Formannskapet	27.02.2018
17/18	Kommunestyret	01.03.2018

UTGREIING OM ORGANISERING OG DRIFT AV NYE KOMMUNALE BUSTADER PÅ ØVRE ROTSET

Handsaming:

Røysting:

Tilråding/ Vedtak i Formannskapet - 27.02.2018

Handsaming:

Konst. helse og omsorgsjef, Svein Berg Rusten, og leiar for rus- og psykisk helseteneste, Elin Høydal Vatne, orienterte om saka.

Tenesteutval for helse og omsorg drøfta saka og kom med innspel til administrasjonen.

Tenesteutvalet vil få saka attende som ei politisk sak.

Administrasjonen si tilråding:

- 1. Kommunestyret godkjenner at bustadane får ei bemanning på 5,32 årsverk (2 på dagvakt og 2 på seinvakt) til ein årskostnad på kr 3 990 000. For 2018 er kostnaden stipulert til kr 3 325 000 (ca 10 månaders drift)**

2. Bemanninga vert finansiert slik:

Løyvd i budsjettet for 2018	1 000 000
Intern omdisponering, jfr scenario 4 i saksutgreiinga	1 250 000
Forventa auka inntekter	550 000
<u>Bruk av ubunde disposisjonsfond</u>	<u>475 000</u>
SUM	3 325 000

- 3. Bruk av ubunde disposisjonsfond er ei mellombels løysing for 2018 og skal frå og med 2019 dekkjast innanfor sektoren (ev prosjektmidlar til rusarbeid frå Helsedirektoratet eller midlar som kan frigjerast gjennom strukturelle eller organisatoriske prosessar i helse- og omsorgssektoren).**

Tenesteutvalet er kjende med at helse- og omsorgssektoren har sett i gang ein prosess der nattevaktstenesta vert gjennomgått, med håp om at dette skal frigjere ressursar som kan nyttast til delfinansiering av driftskostnadane ved dei nye bustadane. Tenesteutvalet for helse- og omsorg ber om å bli orientert om resultatet av denne prosessen i ei eiga sak når prosessen er ferdig.

Tenesteutvalet er kjende med at administrasjonen søker midlar frå helsedirektoratet til kommunalt rusarbeid. Om kommunen får innvilga søknaden må dette gå uavkorta til delfinansiering av tenestetilbodet i dei nye bustadane, heilt i tråd med intensjonen for midlane. Midlane kan givast over fire år, med nedtrapping frå 660.000,- første år til 330.000,- siste år.

Vedleggsliste:

Uprenta saksvedlegg:

<https://helsedirektoratet.no/Documents/Tilskudd/Kommunalt%20rusarbeid%20-%20regelverk.pdf>

Samandrag av saka:

I Ksak 145/17, årsbudsjett og øk.plan, vart følgjande vedtak fatta 14.12.17:

Kommunestyret ber om utgreiing om organisering og drift av ROP-bustadane og eventuelle behov for finansiering ut over budsjettforslaget.

Helse- og omsorgssektoren belyser ulike moglegheiter for å etablere forsvarleg tenesteyting i dei nye bustadane. Utfordringa har vore drøfta i leiarmøte i sektoren, der alle einingsleiarar har blitt utfordra på å tenkje og bidra for å få til finansiering av dette. Rus- og psykisk helseteneste er spesielt utfordra, då dette gjeld drift knytt til deira daglege ansvarsområde.

Fleire av forslaga som vert fremja for å frigjere midlar til bemanning av dei nye bustadane, har ukjent gevinstuttak og vil kunne ha eit fleirårleg perspektiv i seg før evt. gevinstuttak. Bruk av fondsmidlar til drift vil ikkje vere berekraftig og bør ikkje vere løysing utover eit kort perspektiv.

Saksopplysningar/fakta:

Nye oppgåver

Ved innføring av ny lov om helse og omsorgstenester i 2011 og samhandlingsreforma som vart innført i 2012, har kommunane fått fleire nye oppgåver. Rus og psykisk helseteneste har etter innføring av samhandlingsreforma merka ei betydeleg dreining av oppgåver og ansvar for dei alvorlegast sjuke pasientane frå stat/helseforetak til kommunen. Ein har saman med rådmannen løfta problemstillingar i ulike fora. Ein har saman med mange kommunar skrive høyringsuttalar både på vegleiar i lokalt psykisk helse og rusarbeid i kommunane «Saman om mestring» og høyringsttale på «Forskrift om utskrivingsklare pasientar» saman med 7-stjernekommunane. I tillegg har rådmannen løfta til rådmannsutvalet i KS denne dreinga, ein har fått pressedekning i kommunal rapport om vår bekymring – utan at kommunane sin innsats har ført til at ein får kompensert desse meirutgiftene.

I mars 2016 vart rustenesta intervjuet av Nærssynet. Ein snakka om samhandlingsreforma og auka ansvar for kommunen. Opplevinga på at brorparten av ressursane til rus- og psykisk helseteneste går med til å yte tenester til dei som treng det mest «her og no», går utover tid til å drive førebyggjande og helsefremjande arbeid. Med dei midlane ein hadde og har hatt i 2016 og 2017, rekk ikkje ressursane så langt som ein skulle ynskje. Det er dei med alvorlegaste psykiske lidningar og/eller størst rusmiddelmissbruk som tek mesteparten av ressursane. Nærssynet var i kontakt med fleire kommunar på Søre Sunnmøre som stadfesta dette biletet. I denne saka tok journalistane i Nærssynet kontakt med dåverande leiar i Helse og omsorgskomiteen, Kari Kjønås Kjos, som reagerte på uttalelsen; «*Noen kommuner er kanskje ekstra flinke til å følge opp ruspasienter, men det betyr ikke at de må slutte å forebygge. Begge deler er kommune sitt ansvar*» (...)

Samtidig som kommunen har fått overført fleire oppgåver frå staten har ein hatt ein opptrappingsplan på rusfeltet og kommunane har fått midlar til dette. Det har kome som frie inntekter og den totale ramma til kommunen har ikkje auka. Ein opplever at midlane som har kome i opptrappingsplanen ikkje står i stil med oppgåvene staten overfører til kommunane. Rus og psykisk helseteneste har i opptrappingsperioden fått 0,5 årsverk for budsjettåret 2016 og tilført eitt(1) nytt årsverk for budsjettåret 2017.

Rus og psyk. helsetj.	Årsverk	Brukarar 2017
Psykisk helseteneste	3,8	130-150
Rustenesta	4,0	65-70
Sevrinhaugen 7	10,2	22
Styrk-arbeid	2,0 (3,0)	54
Møteplassen Gnisten	3,0	25-30

Bakgrunn for bygging av 7 omsorgsbustader med bemanning på Øvre Rotset

Veileder for lokalt psykisk helsearbeid og rusarbeid for vaksne (IS 2076) skildrar tydeleg kommunen og spesialisthelsetenesta sitt ansvar for å tilby tenester til personar med psykisk helseproblem og/eller rusmiddelproblem. Lov om kommunale helse- og omsorgstenester presiserer kommunen sitt ansvar for alle pasient- og brukargrupper. Lova tydeleggjer kommunen sitt ansvar til å tilby forsvarlege tenester. Kommunen sitt ansvar for både helsefremjande og førebyggjande arbeid blir framheva i både helse- og omsorgstenestelova og i folkehelselova.

«Kva gjer de med dette?»

I november 2016 gav Rus og psykisk helseteneste ved Elin Høydal Vatne og Geir Sæther formannskapet grundig orientering om situasjonen og utfordringane i rusarbeidet i Volda. I tillegg har ein hatt orienteringsaker til driftsstyret 08.02.17 og 07.10.16, kommunestyre i 31.01.2013 og formannskap 04.09.2012.

Ei av problemstillingane som vart reist etter presentasjonen i formannskapet november 2016 frå ein av lokalpolitikarane, var at ein hadde gitt ei grundig orientering om stoda og utfordringane, men lite om korleis ein ville løyse dette?

Løysinga for rus og psykisk helseteneste er å tilby dei med stort behov for helsetenester og bistand med nødvendig helsehjelp og ein varig bustad. Ein har erfart, både ved leige av Kløvertunvegen 8 og etablering av brakkene ved Maurtua, at det ikkje er god løysing å flytte brukarar med alvorlege ROP-lidingar frå ordinære kommunale bustader og samle dei på ein stad – utan samstundes styrke helsehjelpa og stadleg bemanning.

Ein har samstundes understreka at ved å gi desse pasientane den helsehjelpa dei treng, og ikkje berre driv «brannslukking» i eigna bustader, kan andre tilsette fylle ei viktig oppgåve når det gjeld førebyggjande arbeid. Ein har ynskje om å kome inn allereie i foreldremøter i barnehagar og på barne- og ungdomstrinnet. Dette blir svært viktig arbeid for å vere med å skape ei berekraftig framtid.

Å flytte mellom 5,32 og 4.0 årsverk internt frå eksisterande tilbod, vil kunne gi store konsekvensar i høve øvrige tenestemottakarar.

Risikokartlegging og vurdering

Eit anna viktig perspektiv er risikovurderinga ein som arbeidsgjevar er pliktig å gjennomføre, både med tanke på omgjevnader/naboar til bustadane, personell som skal yte tenester og for brukarar sjølv.

«Personer med psykisk lidelse og rusbruk, og med tidlegare voldshistorie, bør behandles som risikopasienter» (Björkly 2015).

«Personer med psykisk lidelse og rusbruk, som viser dårlig sykdomsinnsikt, medisinevegring og høyt nivå av opplevd trussel og indre tap av kontroll, bør behandles som høyrisikopasienter» (Björkly 2015)

I 2017 hadde rådmann, ordførar og lensmann to møter, der politiet uttrykte bekymring for utviklinga i rusmiljøet i Volda. Politiet formidla også ei bekymring at kommunen i så stor grad er avhengige av å yte helsehjelp til nokre av våre brukara 1:1 og at tenesta kan ha ressursvanskar med å sende to helsepersonell på oppdrag.

Det bur åtte personar i Volda som er vurdert som farlege i gitte situasjonar. Desse åtte er risikovurdert av spesialisthelsetenestene. I tillegg bur/oppheld det seg sju personar i Volda der fastlege, rus og psykisk helseteneste og politiet vurderer dei anten som risikopasientar eller høgrisikopasientar. Desse sju er p.t. ikkje risikovurdert av spesialisthelsetenesta på grunn av høg terskel for innleggelse på tvang i spesialisthelsetenesta, spesielt etter lovendring i psykisk helsevernlova 01.10.2017.

Personar som Rustenesta hadde kontakt med og gav tenester til i 2016, var sju av desse sjølv mordstruga personar (alvorlege suicidforsøk/innleggelse sjukehus). 10 brukarar lever i konstant overdosefare (alkohol eller illegale rusmidler), fleire brukarar set fram alvorlege

trugslar og fleire personar utøver vold. 12 av tenestemottakarane i rus og psykisk helseteneste har sona ubetinga fengsel for voldsutøvelse. Alle desse personane er aktuell målgruppe for tenester/bu i dei nye omsorgsbustadane.

Sektoren vurderer det som heilt uaktuelt å berre vere ein tilsett på jobb med denne målgruppa/brukergruppa. Dersom vi skal ha stadleg bemanning MA det vere to på jobb for å ivareta dei tilsette si sikkerheit. Natttilsynet er tenkt ivaretatt med bruk av kameraovervaking av felles uteområde. Endeleg svar om løyve frå datatilsynet er ikkje gitt, men sektoren legg ikkje opp til stadleg bemanna nattevakt.

	M	T	O	T	F	L	S
D	2	2	2	2	2	2	2
A	2	2	2	2	2	2	2

D: 08.00 – 15.30 (7 timar aktiv teneste)

A: 15.00 – 22.00 (6.5 timar aktiv teneste)

Bemanningsplan: 5.32

Løninsnivå: 750.000,- er brukt for samla lønskostnad, inkl sosial utg pr stilling pr. år.

På nattetid jobbar kommunen med ei løysing der uteområdet vert videoovervaka. Datatilsynet har vore kontakta og ein jobbar no med å stette formalkrav for slik overvaking med interne rutiner og naudsynt dokumentasjon. Anskaffinga av slikt utstyr låg i anbodet, kabling mot fire punkt er gjort, men anskaffing av teknisk utstyr er ikkje gjort endå.

Då denne saka var lagt fram for drøfting i førre møte for tenesteutvalet for helse- og omsorg, kom det innspel om å sjekke ut moglegheita for bruk av vakselskap som vakt nr. 2 i tilknytning til bustadane. Det er innhenta pris på ei slik løysing frå eit lokalt vakselskap. Dei ville kunne ta på seg oppdraget med ein årleg kostnad på kr 1.714.000,- eks. mva. Inkl mva vert dette ein høgre kostnad enn eige personell, men det største ankepunktet til ei slik løysing er at denne vakta ikkje inngår i det faglege teamet som kan yte direkte tenester til brukarane og ein misser også ein fleksibilitet knytt til å kunne bli nytta meir heilheitleg i tenesteproduksjon dei dagane det kunne vore mogleg. Sektoren har derfor ikkje sett på den løysinga som ønskjeleg, då fleksibilitet er viktig for å tilpasse seg dei situasjonar som oppstår i det daglege.

Her presenterer ein fire senario med konsekvens for rus- og psykisk helseteneste ved budsjettforslag om auke i ramme med 1 mill.

Senario 1

Teneste	Budsjett
Kostnad 5,32 årsverk	3 990 000
Auka driftstilskot (1,3 årsverk)	1 000 000
Legge ned Styrk-arbeid (0,4)	320 000 (budsjettal drift 2017)
Legge ned Gnisten (2,5)	1 900 000
SUM	770 000 (manglar ressursar tilsv 1 årsverk)

Rus og psykisk helseteneste har 2 faste årsverk i Styrk-arbeid og 1 midlertidig årsverk. Budsjettet i Styrk-arbeid er på kr. 320 000,- på årsbasis. Ved å legge ned dette tilbodet kan ein tilføre omsorgsbustadane 0,4 årsverk.

Budsjettet til Møteplassen Gnisten finansierer 3 årsverk med 1 900 000. På grunn av at ei stilling er ei aktivtørstilling, vil dette ikkje utgjere tre fulle miljøterapeutstillingar i omsorgsbustadane.

Desse tenestene er ikkje lovpålagde oppgåver. Styrk-arbeid og Gnisten har gitt tilbod til 80-90 personar i 2017.

Ei leigekontrakt med OVF for Prestegarden er truleg snart i boks. Då kan Møteplassen Gnisten flytte frå små «midlertidige» lokaler på Legeloftet til eit stort flott bygg. I eit framtids- og berekraftig perspektiv, kan dei der yte viktig og meningsfull helsehjelp på ein mykje meir effektiv måte med å satse på lågterskeltilbod, der ein yter tenester i grupper, enn med den meir tradisjonelle måten mellom ein tilsett og ein pasient. Å kutte desse tenestene vil vere lite effektivt og føre til eit ytterlegare press på dag og døgntenester – og er ikkje berekraftig på verken kort eller lang sikt.

Med eit ekstra driftstilskot på kr. 1 000 000,- i tillegg til eksisterande budsjett frå kommunen til lågterskeltilboda på kr. 2 222 000,-, vil ein likevel måtte flytte 1 årsverk frå anten Rustenesta eller Sevrinhaugen 7. Med dagtilboda borte, vil grunnlaget for å redusere helsehjelp og omfang på vedtak til pasientar frå dag- og/eller døgndrift også vere borte.

Senario 2

Teneste	Budsjett
Kostnad 5,32 årsverk	3 990 000,
Auka driftstilskot (1,3 årsverk)	1 000 000
Flytte alle tilsette i rustenesta (4,0)	2 137 661 (Feil i budsjettering 2017)
SUM	861 330 Manglar midlar til meir enn 1 årsverk

Eit anna senario som er mogleg er å flytte dei fire faste årsverka(400%) i Rustenesta. Vi får då om lag 5,3 årsverk til å drifte omsorgsbustadane på Øvre Rotset.

Med overgang til turnusarbeid og dei tillegga det medfører, vil ein drifte det med eit meirforbruk tilsvarende kveld- og helgetillegg, samt behov for budsjettjustering for feilbudsjettering av løn/stillingar og inntekter i 2017 på ca kr. 850 000,-

Konsekvensen av dette er at kommunen fører over alle sine ressursar frå kommunalt rusarbeid til dei sju brukarane som til ei kvar tid bur der, og vil ikkje kunne oppfylle kommunens lovpålagde tenester for menneske med rusmiddelproblem som er i behov av helsehjelp i Volda utanom dei sju brukarane.

Senario 3

Teneste	Budsjett
Kostnad 5,32 årsverk	3 990 000
Auka driftstilskot (1,3 årsverk)	1 000 000
Kutt dagstilling Sevrinhaugen 7 (1 årsverk)	750 000
Kutt nattevakter Sevrinhaugen 7 (2 årsverk)	1 500 000
Kutt stilling Rustenesta (1 årsverk)	750 000
Sum	-10 (balanse)

Den siste moglegheita er å redusere Rustenesta frå fire til tre årsverk. I tillegg kutte eitt (1) årsverk på dagtid ved dei døgnbemanna omsorgsbustadane ved Sevrinhaugen 7, samt kutte ut (våken) nattevakt, som tilsvarer 2 årsverk. Til saman kan ein då dekke opp 5,32 årsverk ved dei nye bustadane.

Den første openbare konsekvensen er at det ikkje er nokon i Rus og psykisk helseteneste som føl opp brukarane og deira behov for helsehjelp eller bistand mellom 22.00 og 08.00. Andre nattevakter i helse og omsorg må eventuelt ha ansvar for kameraovervakinga og varsle politi og/eller legevakt ved behov. Alarmer frå pasientar og anna helsehjelp som vert tilbydd pasientane i dag, må overførast til heimesjukepleien (1 stk ambulerande vakt). (Nattevakta i Sevrinhaugen 7 er aktuell ressurs for å gå inn i felles ambulerande nattevakt for å få to ambulerande, sjå nærmare skildra lenger nede).

Å ikkje tilby nattevaktstenester med kvalifisert personell, utan å styrke ambulerande nattevaktsteneste, er ikkje forsvarleg, både for dei som skal yte teneste og risikoen for at helsehjelpa ikkje blir forsvarleg. Ein treng ikkje sjå lenger enn til Ørsta kommune når dei etablerte bustadane ved Viketunet utan nattevakt. Her kom diskusjonen raskt opp om problem med bråk/vald og etablering av eit «kommunalt narkoreir». Brukerutvalet ved Viketunet klaga til Fylkesmannen og innbyggjarane klaga til ordførar. Ein fekk mykje uheldig omtale i media før nattevakt kom på plass. Like så viktig vart det etablert eit miljø det er vanskeleg for fagfolk å gjere noko med/bryte opp når ein kjem inn i etterkant.

Ein har gjort likande erfaringar med busetting av brukarar i Kløvertunvegen og i brakkene ved Maurtua. Massive klager frå naboar og situasjonar med bombetruslar og liknande. Ein kjenner svært godt att farene ved å få eit senter for narkotikaomsetning, prostitusjon og kriminell verksemd.

Senario 4

Teneste	Budsjett
Kostnad 5,32 årsverk	3 990 000
Flytte eitt årsverk frå rustenesta	750 000
Flytte eitt årsverk frå Sevrinhaugen 7	750 000
Tilførte midlar i budsjettprosessen	1.000.000,-
Bruk av auka inntekter, ressurskrevjande tenester	550.000,-
Behov auka driftstilskot	940 000

Det er enda litt uklart kva tidspunkt vi skal rekne full drift av bustadene. Dersom vi tek som utgangspunkt at det vert 10 månader i 2018, så vert kostnaden 3 325 000. Med tilsvarende justering av innsparingsbeløpa og medrekna budsjetttert 1 mill og auka inntekter, så vert behovet for auka overføring til sektoren kr 475 000.

Her er det lagt inn delfinansiering med 550.000,- frå auka inntekter knytt til ressurskrevjande brukarar. Kommunen har ikkje fått auka utgifter på dei konkrete tenestene, men vedtak og tiltak gir høve for innrapportering av utgifter som gir statleg toppfinansiering.

Administrasjonen, saman med tillitsvalde, starta seint i fjor med eit prosjekt som har mål om å nytte den totale nattevaksressursen i sektoren på ein anna måte. Mellom anna ynskjer ein å flytte ressursar slik at ein kan få to ambulerande nattevakter, samstundes som ein ynskjer redusere talet kvilande nattevakter. I kombinasjon med å ta meir i bruk teknologi, vonar ein å ta ut ein årleg gevinst på meir enn 0,5 mill, men resultatet av dette er vanskeleg å budsjettere med då prosjektet er i startfasen og endeleg gevinst er uklar.

Vidare startar ein eit prosjekt no på nyåret for å redusere sjukefråvær i sektoren. Målet er redusert sjukefråvær, inkludert kvalitetsheving av tenesetene og sparte sjukevikarutgifter som viktige gevinstar. Det er vanskeleg å budsjettere med konkret gevinst som resultat av prosjektet, med tanke på delfinansiering av drifta i dei nye bustadane. På same måte vil det

vere vanskeleg å forgripe gevinstar av endå tøffare styring på forvaltning/ dagleg drift i dei ulike einingane.

Korleis finne dei siste midlane som skal til for å finansiere drifta? Kan ein redusere eller fjerne lovpålagt teneste eller er det andre tenester ein må vurdere? Innanfor rus- og psykisk helseteneste er det allereie skildra og vurdert konsekvensar av å ta vekk Styrk arbeid og Gnisten. Utgiftene knytt til drift av desse tilboda gir høg avkastning. Konsekvensen av å ta vekk desse tilboda kan fort bli auka utgifter på andre områder, der effekten av brukte midlar ikkje gir same utbyttet som lågterskeltilboda Styrk og Gnisten. Det er derfor vanskeleg å rå til å legge ned desse.

Det er og vanskeleg å tilrå at Dagsenteret for eldre skal reduserast eller leggjast ned. Det ligg i kommunen sin strategi å legge til rette for at innbyggjarane våre skal kunne bu heime så lenge som råd. I denne strategien er dagsenteret eit viktig verkemiddel for å oppnå dette. Å legge ned Dagsenteret blir fort auka utgift og auka etterspurnad av tenester på høgre omsorgsnivå.

Om ein legg ned eller reduserer talet omsorgsbustader, eksempelvis Folkestadtun eller Mork bustader, kan ein redusere tal tilsette og flytte noko av resursane til dei nye bustadane. Men ein konsekvens vil også vere at mange av dei som treng omfattande tenester, då må få dekt sine tenestebehov i privat heim eller at terskelen for å få plass i omsorgsbustad vert ytterlagre heva. Det vil umiddelbart medføre behov for å styrke heimebaserte tenester. Usikkert kva ein kan tillate seg å flytte av frigjort ressurs frå omsorgsbustad(Folkestadtun/ Mork bustader) til dei nye bustadane på Rotset. Folkestadtun og Mork Bustader vert nemnt no, fordi samhandling om drifting av samlokaliserte bustader er vanskelegare å få til lenger vekke frå øvrige tenestemråde ein er. Dette gjeld også i forhold til bruk og evt. utrykning om bruk av velferdsteknologi kan erstatte noko meneskeleg tilsyn. Å flytte tenestetilbod mot sentrum vil derfor vere rimelegare å drifte enn å oppretthalde drift vekke frå sentrum.

Forslaga som blir lagde fram her kan ein ikkje hente ut gevinstar frå raskt. Det vil ta tid med omstillingar og endringar. Menneskelege omsyn må takast undervegs i slike prosessar, det vert tidkrevjande og rettar brukarar av tenestene har må ivaretakst. Det er satt lys på fleire moglege prosjekt og løysingar som kan gi gevinst som samla vil kunne finansiere utgiftene med å bemanna bustadane. Med unntak av auka inntekter knytt til ressurskrevjande tenester, er det vanskeleg å konkret talfeste gevinstar og kva tid ein kan hente ut gevinst.

Helse og miljøkonsekvensar:

Det er lagt vekt på både verdigheits- og tryggleiksperspektiv i vurderingane omkring bemanning knytt til bustadane. Ein ynskjer å gi eit tilbod der både bebuarar, tilsette og omgjevnader vert ivaretekne på ein god måte. Dette er viktig for å etablere eit framtidsretta tilbod og ein god arbeidsstad.

Økonomiske konsekvensar:

I saka går det fram at administrasjonen ser på ulike tiltak for å sikre finansiering av tenesteytinga i dei nye bustadane. Tiltaka vert lagt fram til politisk drøfting, då fleire av tiltaka vil kunne ha konsekvensar for andre helse- og omsorgstenester.

Vurdering og konklusjon:

Rådmannen si vurdering er at senario 4 er det nærmaste ein kan kome i høve forsvarleg teneste, men at dette senarioet likevel manglar knapt 1,5 mill for å finansiere tenesteytinga i bustadane. Med bakgrunn i dette, bør ein avvente innflytting i bustadane, inntil ein får avklart

heile finansieringa av tenesteytinga ein treng i bustadane. Ein kan ikkje tilrå å redusere drifta til ein(1) person på arbeid for å få billegare drift, då ein meiner at dette ikkje er forsvarleg verken for bebuarar, tilsette eller omgjevnader. Ein kan heller ikkje tilrå innflytting i bustadane utan stadleg bemanning på plass.

Det er viktig å merke seg at det er i pleie- og omsorgstenestene vi får høgast vekst i utgiftene i åra framover. Dette gjeld både på landet og i Volda kommune. Vi ser at dette aukar i fart med auka press på Helse Møre og Romsdal og måten dei må løyse sine utfordringar med kortare behandlingstid og forventingar til oppgåveløysing i primærhelsetenesta. Desse utfordringane kan ikkje løysast ved å stadig løyve nye pengar. Volda kommune brukar om lag 18 millionar kroner av opparbeidde driftsfond/reservar for å balansere budsjettet i 2018. Dette kan gjerast i ein overgangsfase medan ein gjer omleggingar i driftar for å redusere framtidige utgifter og er ikkje berekraftig over tid. Regjeringa er tydeleg på at kommunesektoren må bu seg på å effektivisere og auke produktiviteten for å møte utgiftsveksten knytt til pensjon og demografi. Helse og omsorg utgjer om lag 38 % av kommunen sitt netto driftsbudsjett. For åra framover vil behova auke som følgje av den demokratiske utviklinga og presse frå helseføretaket. Samtidig er det eit auka behov hos yngre med pleiebehov. I 2019 vil bustader for unge funksjonshemma stå ferdig. Sektoradministrasjonen har rekna på at drifta for desse bustadene vil kome på ca kr 4,1 mill. Sektoren har vorte utfordra på å sjå drifta under eitt og utgreie nærare organisering og dekning så langt råd innan eiga ramme, slik at dette er ikkje innarbeidd som styrking i økonomiplanen.

Det er viktig at tenesteutvalet og kommunestyret er opne for også å sjå på organiseringa av tenestene innanfor denne store sektoren. Det er den samla tenesta som må ha fokus, og da bør ein vere budd på å gjere upopulære val for å frigjere midlar som kjem brukarane totalt sett til gode. Med det fokuset som ein no har frå sentralt hald med effektivisering, føreset det at ein ser på produksjonskostnadene pr. eining og gjer ei vurdering av kvar ein bind opp bemanningsressursar som kan frigjerast for å løyse framtidige utfordringar. I tillegg må ein arbeide parallelt med reduksjon av sjukefråvær og velferdsteknologiske løysingar som gir brukarane auka livskvalitet og trygghet for å leve lenger i eigen heim. Det vert arbeidd med tiltak på begge desse områda, men det vil ta tid før ein får gevinstuttak. Ei vurdering av organiseringa ved Mork bustader og Folkestadtun som vist til ovanfor er frå administrasjonen vurdert som eit nødvendig som eitt av tiltaka for at sektoren kan ha eigendekning for nye utgifter. Alternativt må sektoren få styrka ramme ved tilsvarande reduksjon på andre tenesteområde. Å ta frå desse tenestene veit ein også er vanskeleg, og greier ein ikkje å effektivisere drifta i helse- og omsorgstenestene vil ein måtte auke eigedomsskatten. Dei sentrale politiske føringane kombinert med behovet for auka tenester, set lokaldemokratiet overfor vanskelege val der ein helst vil halde nede eller fjerne eigedomsskatten og oppretthalde den desentraliserte tenesteproduksjonen. Dette vil berre vere mogleg så lenge ein har driftsfond å bruke av.

Helse- og omsorgssektoren har m.a sett i gang ein prosess der nattevaktstenesta vert gjennomgått, med håp om at dette skal frigjere ressursar som kan nyttast til å møte behov for auka tenester framover. Tenesteutvalet for helse- og omsorg vil verte orientert om resultatet av denne prosessen i ei eiga sak når prosessen er ferdig.

Administrasjonen søker midlar frå helsedirektoratet til kommunalt rusarbeid. Om kommunen får innvilga søknaden må dette gå uavkorta til delfinansiering av tenestetilbodet i dei nye bustadane, heilt i tråd med intensjonen for midlane. Midlane kan givast over fire år, med nedtrapping frå 660.000,- første år til 330.000,- siste år.

Saka har tidlegare vore lagt fram til drøfting i tenesteutvalet for helse og omsorg. Innspela dei kom med er vurderte i saksutgreiinga og er med å danne grunnlag for framlegga til vedtak som no ligg føre.

Rune Sjurgard

Svein Berg Rusten

Rådmann

Helse- og omsorgssjef

Utskrift av endeleg vedtak:

Helse- og omsorgssjefen for oppfølging
Økonomisjefen



SAKSDOKUMENT

Sakshandsamar: Siri Birkeland Solheim

Arkivsak nr.: 2017/2188

Arkivkode: 614

Utvalsaksnr	Utval	Møtedato
222/17	Formannskapet	12.12.2017
12/18	Kommunestyret	25.01.2018
18/18	Kommunestyret	01.03.2018

VOLDA UNGDOMSSKULE - MOGLEGHEITSSTUDIE OG GRUNNLEGGANDE FØRINGAR FOR RENOVERING/OMBYGGING

Handsaming:

Saka vart ettersendt til kommunestyret 24.01.2018.

Rebecca Riise Bjerknes kom med slikt framlegg til nytt kulepunkt 3:

Det skal vurderast areal til ungdomsklubb ved ungdomsskulen i samband med mulighetsstudien.

Ordføraren kom med slikt framlegg:

Saka vert utsett.

Røysting:

Framlegget frå ordføraren vart samrøystes vedteken.

Vedtak i kommunestyret - 25.01.2018:

Saka vert utsett.

Handsaming:

Sakshandsamar Siri Solheim svara på spørsmål frå formannskapet.

Odd A. Folkestad kom med alternativt framlegg til nytt punkt 2:

Kommunestyret gjer vedtak om at ein i mogelegheitsstudiet legg seg på eit ambisjonsnivå på 60-80 mill eks mva med ei dimensjonering for ungdomsskule i sentrum inkl. Mork.

Ordføraren kom med alternativt framlegg til nytt punkt 2:

Kommunestyret gjer vedtak om at ein i mogelegheitsstudien legg seg på eit ambisjonsnivå på 60 - 80 mill eks mva ved ei dimensjonering for 300 ungdomsskuleelevar i sentrum, og 80 til 100 mill eks mva for ei løysing med 400 ungdomsskuleelevar.

Odd A. Folkestad kom med framlegg om punktvis røysting på kulepunkt 1 i punkt 3.

Anders Egil Straume kom med slikt framlegg til nytt kulepunkt under punkt 3:

Volda campus arena skal brukast som gymsal for den nye skulen. Om det ikkje blir realisert skal det byggast ny hall/gymsal ved den nye skulen.

Røysting (ni røysteføre):

Punkt 1

Tilråding frå administrasjonen vart samrøystes vedteken.

Punkt 2

Prøverøysting:

Tilrådinga frå administrasjonen fekk 0 røyster.

Framlegget frå Odd A. Folkestad fekk ei røyst (Odd A. Folkestad), åtte røysta imot.

Framlegget frå ordføraren fekk åtte røyster, ein røysta imot (Odd A. Folkestad).

Endeleg røysting punkt 2

Tilrådinga frå administrasjonen fekk 0 røyster og fall.

Det vart røysta alternativt mellom framlegget frå ordføraren og Odd A. Folkestad.

Framlegget frå ordføraren fekk åtte røyster og vart vedteke. Framlegget frå Odd A. Folkestad fekk ei røyst og fall.

Punkt 3

1. Kulepunkt 1 vart samrøystes vedteke.
2. Kulepunkt 2 vart samrøystes vedteke.
3. Ordføraren kom med alternativt framlegg til kulepunkt 3:

Ein tek utgangspunkt i at skulen skal dimensjonerast for minimum 300 elevar, 65 tilsette og 12 klasserom og 400 ungdomsskuleelevar (15 klasserom, 75 tilsette).

Framlegget frå administrasjonen, kulepunkt 3, fekk 0 røyster og fall.

Alternativt framlegg frå ordføraren fekk åtte røyster og vart vedteke. Odd A. Folkestad røysta imot.

4. Kulepunkt 4 fekk åtte røyster og vart vedteke, Gunnar Strøm røysta imot.
5. Framlegget frå Anders Egil Straume, nytt kulepunkt 5, vart samrøystes vedteke.

Tilråding i formannskapet - 12.12.2017 til kommunestyret:

1. *Kommunestyret tek til vitande teknisk tilstandsanalyse av Volda ungdomsskule, datert 31.08.2017 frå XPRO AS, med konklusjon om at bygningsmassen har eit betydeleg behov for renovering/ombygging for å tilfredsstille dagens tekniske- og funksjonskrav, men at den også har ein vesentleg restverdi som kommunen må søkje å nytte vidare. Kommunestyret gjer vedtak om å gjennomføre eit moglegheitsstudie for å finne nivå og omfang av ombygging og renovering på skulen. Moglegheitsstudiet skal blant anna kartleggje:*
 - *Rom- og funksjonskrav*
 - *Tekniske krav til bygningsmassen*
 - *Myndigheitskrav*
 - *Hovudberesystem*
 - *Økonomisk ramme for gjennomføringa*
 - *Moglegheita for å «ta vare på» tilførte verdier gjennom nylege oppgraderingar*
2. *Kommunestyret gjer vedtak om at ein i moglegheitsstudien legg seg på eit ambisjonsnivå på 60 - 80 mill eks mva ved ei dimensjonering for 300 ungdomsskuleelevar i sentrum, og 80 til 100 mill eks mva for ei løysing med 400 ungdomsskuleelevar*
3. *Kommunestyret ber vidare om at følgjande prinsipp vert lagt vekt på i moglegheitsstudie:*
 - *Ein tek utgangspunkt i dei behova som skulen si brukargruppe peikar på som dei mest prekære, og ser vidare på kva meir ein kan klare å inkludere i prosjektet med det ambisjonsnivået som er satt*
 - *Ein tek utgangspunkt i at hovudbygget skal behaldast, og ein ser på moglegheita for å utvide for å inkludere meir areal til skulen*
 - *Ein tek utgangspunkt i at skulen skal dimensjonerast for minimum 300 elevar, 65 tilsette og 12 klasserom og 400 ungdomsskuleelevar (15 klasserom, 75 tilsette).*
 - *Det leggst ikkje føringar om at uttrykket til bygget skal bevarast, men det skal gjerast ei eiga vurdering av konsekvensane med tanke på økonomi og bygget sin funksjon dersom ein skulle ynskje å bevare det.*
 - *Volda campus arena skal brukast som gymsal for den nye skulen. Om det ikkje blir realisert skal det byggast ny hall/gymsal ved den nye skulen.*

Administrasjonen si tilråding:

4. Kommunestyret tek til vitande teknisk tilstandsanalyse av Volda ungdomsskule, datert 31.08.2017 frå XPRO AS, med konklusjon om at bygningsmassen har eit betydeleg

behov for renovering/ombygging for å tilfredsstille dagens tekniske- og funksjonskrav, men at den også har ein vesentleg restverdi som kommunen må søkje å nytte vidare. Kommunestyret gjer vedtak om å gjennomføre eit moglegheitsstudie for å finne nivå og omfang av ombygging og renovering på skulen. Moglegheitsstudiet skal blant anna kartleggje:

- Rom- og funksjonskrav
- Tekniske krav til bygningsmassen
- Myndigheitskrav
- Hovudberesystem
- Økonomisk ramme for gjennomføringa
- Moglegheita for å «ta vare på» tilførte verdiar gjennom nylege oppgraderingar

5. Kommunestyret gjer vedtak om at ein i moglegheitsstudiet legg seg på eit ambisjonsnivå på 60 – 80 mill eks mva ved ei dimensjonering for ungdomsskuleelevane i sentrum, og 80 – 100 mill eks mva for ei løysing som viser dimensjonering for ev å samle alle ungdomsskuleelevane i dagens Volda kommune ved Volda ungdomsskule.
6. Kommunestyret ber vidare om at følgjande prinsipp vert lagt vekt på i moglegheitsstudie:
 - Ein tek utgangspunkt i dei behova som skulen si brukargruppe peikar på som dei mest prekære, og ser vidare på kva meir ein kan klare å inkludere i prosjektet med det ambisjonsnivået som er satt
 - Ein tek utgangspunkt i at hovudbygget skal behaldast, og ein ser på moglegheita for å utvide for å inkludere meir areal til skulen
 - Ein tek utgangspunkt i at skulen skal dimensjonerast for minimum 300 elevar, 65 tilsette og 12 klasserom. Moglegheitsstudiet skal også vise korleis ein kan løyse arealbehovet dersom skulen skal dimensjonerast for å inkludere alle ungdomsskuleelevane i kommunen (15 klasserom, 400 elevar og 75 tilsette).
 - Det leggst ikkje føringar om at uttrykket til bygget skal bevarast, men det skal gjerast ei eiga vurdering av konsekvensane med tanke på økonomi og bygget sin funksjon dersom ein skulle ynskje å bevare det.

Vedleggsliste:

Teknisk tilstandsanalyse Volda ungdomsskule 2017– utført av XPRO AS

Tilbakemelding på behov frå brukargruppa ved Volda ungdomsskule

Brev frå FAU ved Volda ungdomsskule, datert 09.02.2017

Brev frå elevrådsleiar Kasper Garshol, datert 15.06.2016

Brev frå FAU ved Volda ungdomsskule, datert 07.12.2015

Uprenta saksvedlegg:

K-sak 88/08; Godkjenning etter forskrift om miljøretta helsevern – Volda ungdomsskule

K-sak 107/16; Organisering av prosessar for frigjering av ressursar – Budsjett og økonomiplanprosess

Prosessnotat økonomi d.s. 09.09.2016

Brannteknisk vurdering Volda ungdomsskule 2014 – utført av Nordplan AS

Tilstandsanalyse Volda ungdomsskule 2006 – utført av Nordplan AS

Samandrag av saka:

Det har i fleire år blitt gitt tilbakemeldingar om at Volda ungdomsskule har ei bygningsmasse som har eit klart og tydeleg behov for renovering og ombygging. Skulen er lite funksjonell og har behov for meir areal både til elevar og tilsette. Rapport etter teknisk tilstandsanalyse i 2017 og rapport frå

brannteknisk vurdering i 2014, viser at skulen også har ein del branntekniske manglar som må utbetrast.

Den tekniske tilstandsanalysen konkluderer med at skulen på tross av dette har ein betydeleg restverdi som kommunen bør nytte vidare, og det vert rådd til å kartlegge nivå og omfang av ombygging og renovering gjennom eit moglegheitsstudie. Før oppstart av moglegheitsstudiet er det viktig av ambisjonsnivået for bygningsmassen vert definert, då dette vil legge klare føringar på nivået ei moglegheitsstudie vert utarbeida på.

SAKSOPPLYSNINGAR/FAKTA

Historikk – bakgrunn for at det er behov for tiltak

Volda ungdomsskule hadde tidlegare namnet Øyra skule og vart ferdigstilt i 1960. Bygningen stod fram som ein av dei mest moderne skulebygningane i landet og skulen vart rekna som eit bygg for framtida. Skulen endra namn til Volda ungdomsskule i 1977/78 då det vart innført niårig skule og Øyra barneskule stod ferdig.

Skulen bestod opphavelig av ein hovudfløy og ein sidefløy. I ettertid har det vore to større påbyggingar på skulen som har resultert i eit nytt gymbygg, bygd som eit andre byggetrinn i 1970, og eit medietek over inngangspartiet som vart bygd i 2008.

Skulen husar i dag 58 tilsette og 280 elevar fordelt på 11 klasser.

TILSTANDEN PÅ BYGGET

Gjennom dei seinare åra har brukarane av skulen fleire gongar varsla om at det er store behov for utbetringar/ombyggingar på skulen. Dette er mellom anna gjort gjennom følgjande korrespondanse dei siste tre åra:

- Brev frå FAU datert desember 2015. Det blir i brevet peika på at det er store behov for utbetringar knytt til kontor, møterom, arbeidsplassar for lærarane, personalrom, garderobe og WC-tilhøve for personalet. Det vert også påpeika at det er generelt sett er overfylt på skulen, at ei rekke undervisningsrom er i svært dårleg stand og at det er dårleg solskjerming og manglande ventilasjon.
- Brev frå elevrådsleiaren datert juni 2016. Elevrådsleiaren skriv at det er dårleg inneklima på skulen og at det er eit stort behov for vedlikehald.
- Bekymringsmelding frå FAU datert februar 2017. Det vert i brevet mellom anna fokusert på at det er eit stort etterslep av vedlikehald på skulen, at behovet for meir plass er prekært og at arbeidsforhold for lærarane er dårlege.

Tilsyn og kartleggingar

Det er gjort fleire tilsyn og kartleggingar av skulen dei seinare åra som viser til at bygningsmassen har behov for oppgradering og renovering. I 2006 gjennomføre Nordplan ei tilstandsanalyse av skulen som konkluderte med følgjande:

Som hovudintrykk framstår bygningen i «original» stand, men prega av slitasje og manglande vedlikehald utvendig. Innvendig ber bygningen preg av slitasje på overflater, men er egentleg i brukbar stand når ein tek omsyn til alderen

Same år vart det gjennomført tilsyn etter lova om miljøretta helsevern på skulen. Gjennom dette tilsynet vart det peika på fleire behov for utbetringar av bygninga, og i kommunestyret den 19. juni i 2008 (PS 88/08) vart det fatta følgjande vedtak:

1. *Volda Ungdomsskule blir godkjent etter "Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v." av 01.12.1995*
2. *Godkjenninga blir gjort på vilkår av at det skal bli utarbeidd og godkjent ei samla og forpliktande plan for bygningsmessig vedlikehald og rehabilitering av skulen*
3. *Volda ungdomsskule skal vidareutvikle sitt internkontrollsystem innan miljøretta helsevern, slik at forskrifta sin intensjon blir kvalitetssikra*

I den tekniske tilstandsanalysen som vart utført i 2017 konkluderast det med følgjande;

Byggene har et klart og tydelig behov for renovering og også delvis ombygging for både å tilfredsstille dagens tekniske krav og funksjonskrav drift av en ungdomsskule har til bygget. Selv om bygningsmassen har betydelige renoveringsbehov har de også en vesentlig restverdi som kommunen må søke å utnytte videre. Spesielt med tanke på de oppgraderinger som er gjort de siste årene, så som ventilasjonsanleggene, vindusskifte, lys og elektriske anlegg.

Brannteknisk vurdering og branntilsyn

Rapportar frå branntilsyn på skulen, har i fleire år peika på dei same avvika på skulen. Det er også i fleire av rapportane nemnt at Volda ungdomsskule manglar ei heilskapleg vurdering av bygget i høve til nyare lover og forskrifter (1985 eller seinare).

I 2014 utførte Nordplan ei brannteknisk analyse av skulen. Målet med analysen var å avdekke feil og manglar ved bygningen, samt å foreslå utbetringar og avbøtande tiltak for å betre tryggleiksnivået i bygningsmassen. Analysen konkluderer med følgjande feil/manglar i bygningen som bør utbetrast:

1. *Sikre aulaen i Hovudfløy som rømningsveg ved følgjande tiltak:*
 - *Røykventilere aulaen gjennom vifter i taket*
 - *Skifte eventuelle dører som ikkje har brannklasse mellom aula og tilstøytande rom*
 - *Sikre at branncelleavgrensande bygningsdelar ikkje er svekka ved uklassifiserte gjennomføringar av ventilasjonskanalar, sjakter m.m.*

2. Sikre rømningstilhøva i U-etg- i hovudfløy ved å sikre at rømningsvegen ikkje er svekka av mangelfulle kanalgjennomføringar ved følgjande tiltak:
 - Brannisolere gjennomføringar
 - Etablere ny rømningsveg til det fri på austsida i U.etg.
 - Avgrense nordre del av korridoren ved å stenge den med branncelleavgrensande bygningsdelar.
3. Oppgradere trapperom i sidefløy til klasse Tr2
4. Oppgradere ein del viktige dører (m.a. i seksjoneringsvegg) til rett brannklasse
5. Etablere ny rømningsdør til det fri mot nordvest i gamal gymsal i Sidefløy
6. Betre rømningsvegar i gymsal i Byggesteg 1970 ved følgjande tiltak:
 - Skifte rømningsdør frå utstyrslager i gymsal
 - Skifte ut kledning av trepanel i garderober til platemateriale med forskriftsmessig brannklasse

Mange av desse punkta gjeld framleis i dag.

Gjennomførte utbetringar

Volda ungdomsskule er prosjektert etter Byggeforskrift 1949 som stilte heilt andre krav til bygningsmassen enn det ein har etter dagens forskrift. Gjennom åra, og då spesielt dei siste, er det gjennomført ei rekke utbetringar på skulen for å betre nivået i bygningsmassen:

- 1993: Garderober i gamle gymsal vart renovert
- 1997: Ventilasjonsanlegget vart fornya for sidefløy og gymsalar
- 2000: Det elektriske anlegget vart oppgradert og ventilasjonsanlegget for hovudfløya vart fornya
- 2008: Mediatek over inngangspartiet vart bygd. Det vart etablert ståforsterkning i aulaen for ekstra bæring for takkonstruksjonen. Det vart installert heis og gjort diverse rullestoltilpassingar i bygget. Toalettromma for gutar og jenter i kjellaren vart pussa opp.
- 2010: Dei fleste vindauge vart bytta. Dør/glasfelt mellom vestibyle og aula vart skifta
- 2013: Nytt golv i gymsalen frå 1970
- 2014: Det vart installert nytt låsesystem og etablert ny rømningsdør ut i det fri frå gymsalen i sidefløy
- 2015: Det vart etablert nye gavlveggar og dører i gymsal frå 1970
- 2016: Varmtvasstankar vart bytta. Det vart bygd eit spesialrom med stellerom og fysiorom. Det vart lagt nytt golv i gymsalen i sidefløy
- 2017: Dusjrom i gymsalen i sidefløya vart utbetra. Resterande vindauge vart bytta og det vart installert nytt ventilasjonsanlegg i gymsalar og handtverksfløy. Det vart installert vifter i taket på aulaen

Skulen sine behov

Ei brukargruppe på Volda ungdomsskule, beståande av representantar for personalet og administrasjonen, har gjort ei vurdering av skulen sine behov. Behova er delt opp i to grupper, der den eine tek føre seg prekære behov som skulen har i dag, og som er viktig å få dekkja, og den andre tek føre seg areal og fasilitetar som er ynskjelege og som gruppa meiner det vil vere eit behov for i framtida. Den generelle tilbakemeldinga er at det er sprengt kapasitet på både klasserom, grupperom, kontor og møterom, og det dermed er eit stort behov for meir areal.

Prekære behov og manglar

Behova brukargruppa har satt opp som eit minimum ved ei ombygging/renovering/oppussing er:

- Kjønnsnøytrale kroppsøvingsgarderober for elevar
- Fleire grupperom (i ulike størrelsar, også knytt direkte til klasserom)
- Møterom/telefonrom
- Toalett og garderober for tilsette

- Fleire kontor
- Fleire arbeidsplassar
- Fleire og større klasserom
- Større personalrom
- Utbetringar av ventilasjonen
- Etablering av solskjerming
- Etablering av innvendig låsesystem (kode/låsvridar inne på klasserom/grupperom)
- Utbetringar av branntekniske manglar iht. rapport frå 2014

Behov for framtida

I forhold til behov for framtida og ynskjer for skulen, har brukargruppa satt opp følgjande punkt:

- 15 gode klasserom
- Minst 1 grupperom knytt direkte til kvart klasserom
- 1 møterom/telefonrom per årssteg
- Kontor til rektor, 2 ass-rektor, konsulent, rådgivar, 2 miljøarbeidarar, helsesøster og ev. avdelingsleiarar
- Spesielle grupperom til elevar med store samansette vanskar/behov, det må vere knytt bad til nokre av desse romma
- Gode arbeidsplassar til lærarar og assistentar, samt plass til vikarar
- Grupperom for elevar knytt til Sunnmørsheimen og innføringsklasse
- Skulekjøkken som er lagt til rette med eigen arbeidsstasjon for elevar med cøliaki og ev. allergiar (samt tilrettelegging for brukarar frå Øyra om dei skal halde fram med å nytte kjøkkenet)
- Eige «treningskjøkken» for enkeltelevar
- Personalrom som kan romme inntil 75-80 vaksne, med enkelt kjøkken
- Eigne rom til nokre valfag (som teknologi, media og design)
- Eigne rom til arbeidslivsfag
- Språklab.
- Betre salar til sløyd og tekstil
- Studentrom og samtalerom
- Laboratorium til naturfag
- Musikkrom med plass til minst to fulle klasser

Ambisjonsnivå

For å få mest mogleg ut av ei moglegheitsstudie, er det viktig at ambisjonsnivået for utbygginga/renoveringa vert satt. Det er store forskjellar mellom å gjere dei oppgraderingar i bygningsmassen som må gjerast for å halde ved like bygget, mot det å få eit bygg som oppfyller ynskja for bruk og er framtidsretta. Eit ytterpunkt er å behalde eksisterande bygningsmasse og gjere tiltak for å utbetre feil og manglar, og det andre ytterpunktet er å rive all bygningsmasse og bygge nytt.

Ein kan definere eit ambisjonsnivå på mange måtar, men for å sikre at moglegheitsstudiet kjem med løysingar som er moglege å realisere for kommunen, anbefalast det å sette ei økonomisk ramme for prosjektet. Ei økonomisk ramme vil gi klare føringar på kva nivå renoveringa kan gjennomførast på.

I økonomiplanen er det innarbeidd ei auke i kapitalkostnader for Volda ungdomsskule på 4,5 MNOK i år 2021. Dette kan gjerast om til ei investeringsramme på ca. 80 MNOK. Det er naturleg at ein vel å legge den økonomiske ramma for prosjektet nær opp til summen som er innarbeidd i økonomiplanen, og ein kan då få utreda gode moglegheiter for løysingar innanfor ei realistisk og akseptabel ramme. Samtidig kan denne summen utvidast dersom ein dimensjonerer skulen for å ta ut gevinst ved samordning av fleire skular.

Dimensjonering

Statistikken viser at det i skuleåret 2024/25 vil vere 293 elevar ved Volda ungdomsskule. Dette vil seie at ein som eit minimum bør dimensjonere for 300 elevar om ein skal gjere større tiltak ved skulen.

I kommunestyremøte 29.09.2016, vart det lagt fram eit prosessnotat for økonomi (PS 107/16). I dette prosessnotatet er utfordringane i forhold til skulestrukturen omtala. Det står blant anna:

Økonomisk sett vil sentralisering av ungdomssteget i kommunen gje stor økonomisk gevinst driftsmessig, men det føreset at bygningsmassen til Volda ungdomsskule vert sett i stand slik at den stettar dagens krav til standard. Ein ville også måtte vere budde på at elevtalet på nokre årsssteg i framtida vil krevje femdeling, noko som krev fleire klasserom.

I forslaget til strategi og prosessar i notatet, vert det foreslått:

Rehabiliter og byggje ut Volda ungdomsskule og utgreie å samle alle ungdomsskulane i denne skulen.

I kommunestyret 29.09.2016 (K-sak 107/16) vart det gjort følgjande vedtak:

1. *Kommunestyret tek Prosessnotat økonomi d.s. 09.09.2016 til vitande*
2. *Prosessnotatet vert å legge til grunn i det pågåande budsjett og økonomiplanarbeidet.*

Dersom ein skal ivareta intensjonen som er presentert i notatet, burde ein dimensjonere Volda ungdomsskule til å kunne huse alle ungdomsskuleelevane i kommunen. Ser ein på statestikk som baserar seg på faktiske tal, vil det totale talet på ungdomsskuleelevar i heile kommunen i skuleåret 2024/25 vere 330 elevar. Ein bør også ta høgde for befolkningsauke og legge inn at det er mogleg med ei femdeling av klassene. Dette gir ei dimensjonering på 15 klasserom, som igjen gir rom for ca. 400 elevar.

Andre viktige parameter for planlegginga

Ved planlegging av tiltak på skulen bør det også takast stilling til følgjande parameterar:

- *Gymsalar* – den pågåande prosessen med Volda Campus Arena har påverknad på kva ein skal planlegge med av areal til gymsalar. Dersom Volda Campus Arena vert realisert er plasseringa av denne hallen i umiddelbar nærleik til skulen, og det er gode moglegheiter for at skulen kan bruke denne hallen til lokale for kroppsoving. Dette vil frigjere areal på skuleplassen som kan brukast til andre føremål. Sidan prosessen med Volda Campus Arena framleis er i ei tidleg fase, og det er usikkert i forhold til gjennomføringa av prosjektet, anbefalast det å sjå på moglege utvidingar av areal som ikkje vil gå ut over eksisterande kroppsovingslokalar. På denne måten kan ein behalde salane til kroppsoving fram til ev. ny hall er på plass.
- *Parkeringsareal* – Dersom skulen skal dimensjonerast for fleire elevar og tilsette, må det gjerast ei vurdering på parkeringsarealet til skulen. Dersom parkeringsarealet skal utvidast, vil dette krevje ein del av arealet på skuleplassen. Eit alternativ er å gå for ein grønare profil og leggje betre til rette for sykkelparkering
- *Endringar av fasade* – Kulturminneplanen for Volda kommune er no på høyring, og i denne planen er Volda ungdomsskule eit av skulebygga som er oppført. Når ein planlegg arbeid på bygget må ein ta stilling til om ein ynskjer å bevare uttrykket bygget har. Ei bevaring av uttrykket vil gje store føringar for kva nivå renoveringa kan gjennomførast på og det vil ha konsekvensar for pris og ev. også bruk av bygget.

VURDERING OG KONKLUSJON

Helse og miljøkonsekvensar:

Tidsmessig skulebygg er viktig for folkehelsa til både elevane og dei tilsette. Dette gjeld så vel universell utforming, inneklima og arbeidsforholda generelt for å ha ein tilfredsstillande kvardag for læring, mestring og yting.

Økonomiske konsekvensar:

Moglegheitsstudiet er lagt opp innanfor dei økonomiske rammene som følgjer av økonomiplanen som vert vedteken i kommunestyret 14. desember. I tillegg er det lagt opp til eit alternativ med utviding finansiert gjennom driftsrasjonalisering ved ev samordning av ungdomsskulane i dagens Volda kommune, jfr. K-sak 107/16.

Det er viktig at kommunestyret tenkjer både heilskapleg og langsiktig når ein skal gi premissar for framtidig skuletilbod for ungdomsskuleelevane i kommunen. Det vesentlege er kva tilbod ein gir elevane, samtidig heng dette saman med kommunen sitt økonomiske handlingsrom til å yte tenester. Regjeringa sine signal er tydelege på at kommunal sektor må auke produktiviteten og effektivisere drifta som eit ledd i at offentleg sektor må bu seg på mindre vekst i inntektene. Inntektssystemet er tilpassa dette og kommunane ved at dei skal dekkje kommunen sitt utgiftsbehov ut frå demografi og folketalsutvikling. Vel ein å organisere drifta dyrare enn det staten legg til grunn som utgiftsbehov, må kommunestyret dekkje dette opp sjølv ved å redusere på andre tenesteområde eller auka eigedomsskatt.

Beredskapsmessige konsekvensar:

Ingen spesielle konsekvensar bortsett frå at eit skulebygg generelt bør vere planlagt med sikte på å ivareta elevane og dei tilsette si sikkerheit.

Ut i frå ovanståande utgreiing, tilrår administrasjonen at det vert sett i gang ei muligheitsstudie for å sjå på nivå og omfang av ombygging og renovering. Moglegheitsstudien skal vurdere:

- Rom- og funksjonskrav til bygningsmassen; areal på klasserom, tal på klasserom, areal til arbeidsplassar til administrasjon og lærarar, grupperom, areal til tilrettelagt undervisning etc.
- Tekniske krav til bygningsmassen; energibruk, krav til universell utforming, generelt nivå på oppfylling av krav til gjeldande teknisk forskrift
- Myndigheitskrav; generelt må det avdekkast gjeldande myndigheitskrav til gjennomføringa av prosjektet, til dømes krav i lov og forskrift om miljøretta helsevern og arbeidsmiljølova
- Hovudberesystem; som skildra i rapporten frå 2017 er det gjennomført forsterkingar av hovedberesystemet etter oppsprekking. Det har ikkje vore mogleg å funne dokumentasjon/berekningar på desse forsterkningane eller på opphøveleg hovedberesystem. Ein må søke å avdekke om dette vil kunne gi begrensingar på framtidig bruk av bygget
- Økonomi; økonomisk ramme vil gi klare føringar på nivå renoveringa kan gjennomførast på.
- Moglegheita for å «ta vare på» tilførte verdiar gjennom nylege oppgraderingar

Administrasjonen tilrår vidare at det takast utgangspunkt i å nytte delar av eksisterande bygningsmasse gjennom å behalde hovudfløya, og at ein søker å nytte verdien i bygningsmassen, samstundes som ein ser på moglegheita for å inkludere meir areal til dømes gjennom eit nybygg. Som ein minimum bør ein søkje å inkludere dei areala brukargruppa for skulen har satt opp som prekære og nødvendige. Administrasjonen meiner også at det er viktig å sjå framover og dimensjonere for

framtida, det tilrådest difor med at ein i moglegheitsstudien også tek med seg tilbakemeldinga frå skulen om behov for framtida.

Ved fastsetting av ambisjonsnivået for moglegheitsstudiet vil dimensjoneringa av skulen spele inn. Administrasjonen tilrår at det vert satt eit ambisjonsnivå på kr. 60-80 mill eks. mva som er i tråd med dei kapitalkostnadane som er innarbeidd i økonomiplanen. Det vert vidare rådd til at ein tek utgangspunkt i ei dimensjonering på min. 300 elevar og 12 klasserom, men at ein ser på konsekvens og moglegheit for å dimensjonere opp skulen til å kunne inkludere alle ungdomsskuleelevane i kommunen med 15 klasserom. Dette kan til dømes gjerast ved at ein mogleggjer for eit byggetrinn 2 der ein kan utvide skulen ytterlegare. Ei utviding av skulen til dette nivået, vil truleg krevje ei økonomisk ramme på meir enn 60-80 mill.

I moglegheitsstudien skal det leggst til grunn at det skal vere drift i skulen under ombygginga/utvidinga.

Administrasjonen rår til at det i moglegheitsstudien også blir kartlagt konsekvens av bevaring av uttrykket til bygget i forhold til økonomi og bruk.

Rune Sjurgard
Rådmann

Kjell Magne Rindal
eigedomssjef

Utskrift av endeleg vedtak:

Eigedomsavdelinga for oppfølging
Oppvekstsjefen

Klageinstans:

VOLDA KOMMUNE

TEKNISK TILSTANDSANALYSE VOLDA UNGDOMSSKULE



XPRO

K KVALSUND
KVALSUND INGENIØRER AS

RIKSHEIM
CONSULTING AS
ENERGI MILJØ TEKNIKK

Prosjektnummer: 1-00401 Volda US	Rev: 01	Utarbeidet av: XPRO:TR/OB / TR/ KK: SEF RK: KRG
Oppdragsgiver: Volda kommune	Dato: 2017-08-31	Godkjent av: Vidar Hofseth

Angående: Teknisk tilstandsregistrering												
Bygning: Volda ungdomsskole												
B.nr.	Generelt om bygningen	Beskrivelser / spesielle sjekkpunkt	TG	S	H	E	EF	ØD	ØI	Merknad	Foreslått tiltak	PRI

Oppsummering

Omfang av analyse

- Utarbeide tilstandsgrad for bygningsdeler på 2-siffer nivå
- Registrere feil og mangler, TG2 og TG 3
- Utarbeide rapport over skolens tilstand og funksjonalitet
- Data skal rapporteres inn i FamaqWeb

Analysenivå

- Tilstandsanalysen er utført etter NS 3424, nivå 2.
- Miljøkartlegging, det er opplyst at der er noe asbest i bygget.

Referansenivå

- Ut fra formålet med tilstandsanalysen har vi lag til grunn Teknisk forskrift TEK10 som referansenivå.

Formålet med analysen

- Vurdere skadeomfang, årsak og mulige tiltak, slik at Volda kommune kan benytte funn i tilstandsvurderingen videre i en mulighetsstudie. Denne vil ha som formål å vurdere hvordan bygningsmassen kan brukes videre og hvilke renoveringstiltak som må/bør gjennomføres.

Endringer siden byggeåret.

- Garderober i gammel gymsal ble renoveret i 1993.
- Mediatek over inngangsparti, heis og diverse rullestoltilpasninger ble bygd i 2008.
- Toaletter for gutter og jenter i kjeller, og dusjrom i gamle gymsal er av nyere dato.
- Det meste av skolen fikk nye vinduer i 2010, og det er nettopp blitt byttet vinduer i 2. etg. i sidefløya, samt for gymsaler.
- Ventilasjonsanlegget ble fornyet i 1997 for sidefløy og gymsaler, i 2000 for hovedfløy og i 2008 for mediateket.
- Det elektriske anlegget ble oppgradert i 2000. Mediateket er fra 2008.

Oppsummering bygg

Hovedfløy og sidefløy er fra 1960, og fremstår bortimot med samme oppbygging av bæresystem og klimavegger som på byggetidspunktet. Unntakene er forsterkninga av taket i aulaen og utvendig platekledning på vestveggen. Dette er tiltak som har vært nødvendige på grunn av oppståtte skader.

Bygget er prosjektert etter Byggeforskrift 1949. Teknisk forskrift TEK10 legger til grunn større nyttelaster og egenlaster. Om bygget skal bevares bør byggets bæresystem gjennomgås for å avklare bæreevner, og byggets begrensninger opp mot dagens forskrifter.

Byggemetoden med eksponerte betongsøyler og betongbjelker i yttervegger er svært uheldig med tanke på kuldebroer som igjen kan føre til fukt og råte. Klimavegger med fuga teglstein har begrenset evne til å motstå slagregn, og er spesielt problematisk om sjiktet bak ikke er godt nok drenert.

I forhold til dagens forskrifter har byggene generelt lite isolasjon i tak, vegger og mot grunnen.

Grunnforholda ser ut til å være gode da bygningene ikke har synlige setningsskader.

Brannteknisk må det dokumenteres at påpekte tiltak er utført som anbefalt i brannteknisk vurdering utført av Nordplan i 2014.

Angående: Teknisk tilstandsregistrering												
Bygning: Volda ungdomsskole												
B.nr.	Generelt om bygningen	Beskrivelser / spesielle sjekkpunkt	TG	S	H	E	EF	ØD	ØI	Merknad	Foreslått tiltak	PRI

Alt av rekkverk bør skiftes eller bygges om for å tilfredsstille TEK10.

Rør i grunnen bør skiftes og drener etableres ved en eventuell rehabilitering da teknisk levetid er ca. 40 år.

Det bemerkes også at tilgjengelige himlingshøyder med tanke på fremføring av tekniske installasjoner er lavere enn en i nybygg. Miljøkartlegging har funnet asbest både i rørisolasjon og i enkelte deler av gulvbelegg. Ved en renovering må dette håndteres iht. gjeldende regelverk for asbestsanering. Basert på erfaring med materialbruk fra byggeår er det også en stor risiko for at det er mer asbest skjult i konstruksjoner.

Oppsummering VVS.

Hovedbygget er nå 57 år, gymbygget ca 50 år. Mediateket ble bygget i 2008, og er i tilfredsstillende stand.

Sanitæranlegget.

I hovedsak er dette utrangert, med unntak av garderobene i kjelleren.

Varmeanlegget.

Dette er i dag et rent elektrisk anlegg.

På et bygg av denne type er dette uhensiktsmessig, da det er ingen muligheter for alternative energikilder. Anlegget er derved blokkert for innsparinger utover det som kraftlaget vil rabatterte kwh-prisen med.

Ventilasjonsanlegget.

Anleggene er av nyere dato, ca. år 2000, og vil kunne driftes i 15-20 år til.

Anleggene er moderne oppbygget, men har en del uheldige løsninger. Anleggene har elektriske varmebatterier.

Det klages på dårlig ventilasjon i en del rom. Dette skyldes i all hovedsak manglende innregulering, eller at noen i ettertid har «tuklet» med spjeldinnstillingene.

Oppsummering Elektro.

Elektrotekniske anlegg i bygningsmassen er fra forskjellige byggeår. Hovedbygg med sidebygg fra 1960. Gymbygg fra 1970. Mediatek fra 2008. Det ble foretatt en oppgradering av anleggene i hovedbygg med sidebygg i år 2000.

Anlegget fremstår med normal slitasje etter års bruk.

Det bør fremskaffes og lages dokumentasjon på anlegget

Det er behov for oppgradering av eldre fordelinger hvor der fortsatt er eldre UZ-element.

Det er behov for opprydding i bruken av "hjemmelagde" skjøteledninger. Disse må fjernes og permanente faste installasjoner må etableres.

Det må ryddes opp i kablingen for IKT. Kablingen må utføres forskriftsmessig og av fagfolk. Merking må foretas og dokumentasjon fremskaffes.

Kontroll av brannklokker må utføres. Det må eventuelt suppleres med ringeklokker.

Angående: Teknisk tilstandsregistrering												
Bygning: Volda ungdomsskole												
B.nr.	Generelt om bygningen	Beskrivelser / spesielle sjekkpunkt	TG	S	H	E	EF	ØD	ØI	Merknad	Foreslått tiltak	PRI

Veien videre

Bygningsmassen fremstår hovedsakelig som fra byggeår, med unntak av de oppgraderingene som er gjennomført og beskrevet over. Byggene har et klart og tydelig behov for renovering og også delvis ombygging for både å tilfredsstille dagens tekniske krav og funksjonskrav drift av en ungdomsskole har til bygget. Selv om bygningsmassen har betydelige renoveringsbehov har de også en vesentlig restverdi som kommunen må søke å utnytte videre. Spesielt med tanke på de oppgraderinger som er gjort de siste årene, så som på ventilasjonsanleggene, vindusskifte, lys og elektriske anlegg.

Nivå og omfang av ombygging og renovering vil en mulighetsstudie kartlegge og definere sammen med ambisjonsnivået Volda kommune legger for gjennomføring av tiltaket. Det er flere viktige moment en slik mulighetsstudie må vurdere:

- Rom- og funksjonskrav til bygningsmassen; areal på klasserom, antall klasserom, areal til arbeidsplasser til administrasjon og lærere, grupperom, areal til tilrettelagt undervisning ect.
- Tekniske krav til bygningsmassen; energibruk, krav til universell utforming, generelt nivå på oppfyllelse av krav i gjeldende teknisk forskrift.
- Myndighetskrav; generelt må det avdekkes gjeldende myndighetskrav til gjennomføringen av prosjektet, eksempelvis krav i lov og forskrift om miljørettet helsevern og arbeidsmiljøloven.
- Hovedbæresystem; som beskrevet i rapporten er det gjennomført forsterkninger av hovedbæresystemet etter oppsprekninger. Det har ikke vært mulig å finne dokumentasjon/beregninger på disse forsterkningene eller på opprinnelig hovedbæresystem. En må søke å avdekke om dette vil kunne gi begrensninger på fremtidig bruk av bygget.
- Økonomi; økonomisk ramme vil gi klare føringer på nivå renoveringen kan gjennomføres på.

Volda kommune sitt ambisjonsnivå for bygningsmassene bør defineres før oppstart av en mulighetsstudie, dette vil legge klare føringer på nivået en mulighetsstudie blir utarbeid på. Eksempelvis er det store forskjeller i om ambisjonsnivået skal være å gjennomføre en renovering og ombygging som gjør at bygningsmassene tilfredsstiller gjeldende tekniske- og funksjonskrav, eller om en kun skal utbedre de forholdene som tilstandsvurderingen definerer som ikke akseptable.

Angående: Teknisk tilstandsregistrering												
Bygning: Volda ungdomsskole												
B.nr.	Generelt om bygningen	Beskrivelser / spesielle sjekkpunkt	TG	S	H	E	EF	ØD	ØI	Merknad	Foreslått tiltak	PRI

Definisjoner etter NS 3424:2012

TG	Tilstandsgrad	E=Estetikk	F.eks: overflater
KG	Konsekvensgrad	EF=Energiforbruk	Energivurdering F.eks. U-verdi vegg
S=Sikkerhet	F.eks: bæreevne, brann	ØD=Økonomi, drift	F.eks: økte driftskostnader m.v.
H=Helse	F.eks: luftkvalitet, støynivå	ØI=Økonomi, investering	F.eks: vedlikehold, utskiftninger

Tilstandsgrad TG 0	som nybygg / ny bygningsdel (ingen avvik / symptomer)	Konsekvensgrad KG 0	ingen konsekvenser
Tilstandsgrad TG 1	svake / uvesentlige avvik / symptomer	Konsekvensgrad KG 1	små og middels konsekvenser
Tilstandsgrad TG 2	vesentlige avvik / symptomer	Konsekvensgrad KG 2	vesentlige konsekvenser
Tilstandsgrad TG 3	kraftige symptomer. Omfatter også sammenbrudd og total funksjonssvikt.	Konsekvensgrad KG 3	store og alvorlige konsekvenser
Tilstandsgrad TGIU	ikke undersøkt		

20	Generelt om bygningen	Beskrivelser / spesielle sjekkpunkt	TG	S	H	E	EF	ØD	ØI	Merknad	Foreslått tiltak	PRI
	Byggeår	Byggetrinn 1: 1960. Hovedbygg og sidefløy. Byggetrinn 2: 1970 – gymsal 2.										
	Oppgradering	Garderobes i gammel gymsal ble renoveret i 1993. Mediatek over inngangsparti, heis og diverse rullestoltilpasninger ble bygd i 2008. Toaletter for gutter og jenter er relativt nytt. Det er nettopp blitt byttet vinduer i 2. etg. i sidefløya, samt for gymsaler.										
	Areal bygning	Bebygd areal: 2.937 m ² Bruttoareal: 6.265 m ²										

Angående: Teknisk tilstandsregistrering												
Bygning: Volda ungdomsskole												
B.nr.	Generelt om bygningen	Beskrivelser / spesielle sjekkpunkt	TG	S	H	E	EF	ØD	ØI	Merknad	Foreslått tiltak	PRI
	Kort beskrivelse	Hovedfløy: kjeller med 2 etasjer over. Sidefløy: 2 etasjer, og gymsal 1 i 1 etasje. Gymsal 2 i 1 etasje. Bygget er generelt oppført med bærende konstruksjoner i betong. Innervegger er generelt utført i murverk eller betong. Mediateket har isolert og platekledd bindingsverk. Yttertaka er generelt utført som oppfora lufta tretak. Mediateket er utført som varmt tak.										
20	BYGNING											
20	Dokumentasjon	Både arkitekttegninger og konstruksjonstegninger er mangelfulle. Nordplan har ifm. tilstandsrapport i 2005 og i senere prosjekt utarbeidet skjematiske etasjeplaner for bygningsmassen. Iflg. Nordplan har Monstad laga digitale tegninger på det elektriske anlegget som ble fornyet i 2000. Men kommunen har ikke fått de i dwg-format.	2	2				2	1	Det er ikke lagt ut arkitekttegninger og ingeniørtegninger på filarkiv i famacweb. På famacweb er der lagt ut hvilke golvoverflater som er på de ulike rom –for renholdsavdelingen.	Det bør prioriteres å fremskaffe mer dokumentasjon, samt at dette blir systematisert.	
		Brannokumentasjon og rømning.	1	1						Famacweb har en del på IK Brann. Bl.a. Brannteknisk tilstandsanalyse utført av Nordplan 02.04.2014 og kommunens Brannbok.	Kommunen <u>må</u> sørge for at brannteknisk mangler blir rettet og dokumentert.	
21	Grunn og fundamenter											
211	Grunnforhold		IU							Trolig gode grunnforhold med bakgrunn i befaring.		
	Trafikkbelastning	Normal trafikkbelastning inn mot innganger og varemottak.	IU							Antas uproblematisk.		
	Bærelag	Trolig kombinasjon av sprengstein og tilførte masser for avretting / forsterkning.	IU									
216	Fundamenter	Ringmurer og kjelleryttervegger i plasstøpt betong.	IU							Ser visuelt ut til å være bra.		

Angående: Teknisk tilstandsregistrering												
Bygning: Volda ungdomsskole												
B.nr.	Generelt om bygningen	Beskrivelser / spesielle sjekkpunkt	TG	S	H	E	EF	ØD	ØI	Merknad	Foreslått tiltak	PRI
217	Drenering	Vi har ikke tilgjengelige data over utførelse, men har fått opplyst fra Volda kommune at det ikke er etablert drencledning rundt bygget. Taknedløp er avsluttet på terreng, noe som ikke er en god løsning.	2					2		Nedløp på sidefløya er koblet til oppstikkende rør med stakeluke, men andre nedløp avsluttes på terreng.	Etablering av drencledning rundt bygget, samt føre taknedløp til ny drencledning.	
22	Bæresystemer											
	Generelt	Byggets bæresystem er generelt oppført med vegger og søyle/ dragersystem i plasstøpt betong. Kjelleryttervegger mot terreng er bygd opp av 30 cm plasstøpt betong. Plasstøpte vegger har flere steder utvendige pilastre som fremstår som fasadesøyler. Etasjeskillere og bærende undertak er utført i plasstøpt betong som dragerdekke, dvs. liten avstand mellom dragere. Dekka er opplagt på bærende betongvegger og betongsøyler.										
	Endringer i lastoverføringer.	Det er registrert og opplyst om at taket over aulaen ble forsterket med stålsøyler, ståltag og klaver i 2008.								Se neste punkt.	Se neste punkt.	
	Sprekker og riss	Kantbjelker over mesanin i 2.etasje.	2	2		2				Det er registrert betydelige sprekker i alle 4 hjørner. Vi kan ikke finne dokumentasjon på statiske beregninger for stålforsterkningen utført i 2008.	Rådgivende ingeniør engasjeres for å fastslå om rissa har endret seg siden det ble etablert stålforsterkning i 2008.	
	Statisk analyse	Ikke utført.	2	2						Bygget er opprinnelig prosjektert etter Byggeforskrift 1949. I dag gjelder Teknisk forskrift TEK10, som legger til grunn større nyttelaster og egenlasten enn forskrift fra 1949.	Ved en eventuell rehabilitering bør byggets bæresystem gjennomgås av rådgivende ingeniør. Dette for å fastslå bæreevnen, samt begrensninger opp mot dagens forskrifter.	

Angående: Teknisk tilstandsregistrering												
Bygning: Volda ungdomsskole												
B.nr.	Generelt om bygningen	Beskrivelser / spesielle sjekkpunkt	TG	S	H	E	EF	ØD	ØI	Merknad	Foreslått tiltak	PRI
222	Søyler	Fasadesøyler og innvendige søyler er utført i plasstøpt betong. Taket i aulaen ble forsterka med stålsøyler i 2008. I mediateket fra 2008 er det stålsøyler.	2			2			2	I hovedbygget med c/c 235cm. Søyler med betongskader bør følges opp. Gjelder spesielt sidefløya og gymbygget fra 1970. Gjennomgående betongsøyler i yttervegger representerer generelt kuldebroer. Vi har ikke tilgang til statiske beregninger Er innebygd – er ikke tilgjengelig, men antas å være i god stand.	Betongrehabilitering for skadede element. Bør avisoleres ved en eventuell rehabilitering. Byggherre bør fremskaffe statiske beregninger.	
223	Bjelker	Bjelker er utført i plasstøpt betong. Bjelker/ dekkeforkant mot det fri i hovedbygg Aulaen: kantbjelker over 2. etasje. I mediateket fra 2008 er det takbjelker i stål.	2				2			I hovedbygget med c/c 235cm. Gjennomgående bjelker/ dekkeforkanter i yttervegger representerer generelt kuldebroer. I aulaen har kantbjelkene over 2. etasje tydelige riss. Gjelder i alle 4 hjørner der kantbjelkene møtes. Har også ført til riss i dekker inn til dragere, og vegger over dragere. Er innebygd – er ikke tilgjengelig, men antas å være i god stand.	Bør avisoleres ved en eventuell rehabilitering. Rådgivende ingeniør engasjeres for å fastslå om rissa har endret seg siden det ble etablert stålforsterkning i 2008.	
225	Brannbeskyttelse av bærende konstruksjoner	Generelt betongkonstruksjoner med god brannmotstand. -Taket i aulaen ble forsterket med stålsøyler i 2008. Søylen er behandla med brannmaling til klasse R60. -I mediateket fra 2008 er søyler og takbjelker utført i stål, brannisolert til brannklasse R60.								Det vises til brannteknisk vurdering utført av Nordplan 02.04.2014. Brannbok på Famacweb viser at siste tilsyn var 07.12.2016.	Kommunen <u>bør</u> dokumentere at anbefalte tiltak i rapporten fra Nordplan er blitt gjennomført.	
23	Yttervegger											

Angående: Teknisk tilstandsregistrering												
Bygning: Volda ungdomsskole												
B.nr.	Generelt om bygningen	Beskrivelser / spesielle sjekkpunkt	TG	S	H	E	EF	ØD	ØI	Merknad	Foreslått tiltak	PRI
231	Bærende yttervegger 1960. Hovedfløy og sidefløy.	<u>Type 1:</u> -Klimaskjerm av plasstøpt betong i pusset utførelse. Utvendige pilastre som fremstår som fasadesøyler. <u>Type 2:</u> -Klimaskjerm av fuga teglstein. <u>Type 3: trappegang sidefløy</u> -Klimaskjerm av plasstøpt betong i pusset utførelse -Parokelementer i heissjakt. <u>Type 4: nytt mediatek i 2. etasje - 2008</u> -Stålsøyler og stålbjelker (brannisolerte R60) -Klimaskjerm med utlekta sementbaserte fasadeplater -2x8 bindingsverk isolert med 200mm mineralull	3 2	3		3 2			3 2	Eksponert armeringskorrosjon på flere søyler. Spesielt sidefløy og gymsal 2. Pussede flater bærer preg av manglende vedlikehold. Fasade sørvest der det opprinnelig var værhud av fuga teglstein, har fått fasadekledning av sementbaserte plater pga. problemer med lekkasjer. Pussede flater bærer preg av manglende vedlikehold. Ved evt. riving av pusset eller malt mur/betong må det tas prøver for å kartlegge mengde PCB/tungmetall i maling/puss. Bæresystem står inne i vegger. Fasadeplater i god stand.	Betongrehabilitering for skadede element. Pussede flater bør rengjøres og overflatebehandles. Fuga teglstein har begrenset evne til å motstå slagregn – sjiktet bak må være godt drenert. Pussede flater bør rengjøres og overflatebehandles.	
231	Bærende yttervegger 1970. Gymsal 2.	-Klimaskjerm av plasstøpt betong i pusset utførelse. Utvendige pilastre på langvegger som fremstår som fasadesøyler.	3 2	3		3 2			3 2	Søyler med betongskader bør følges opp. Gjelder spesielt sidefløya og gymbygget fra 1970. Pussede flater bærer preg av manglende vedlikehold.	Betongrehabilitering for skadede element. Pussede flater bør rengjøres og overflatebehandles.	
	Grunnmurer	Overflater og overgang mot terreng.	2			2	2	2	2	Grunnmurer bærer preg av kapilærsug fra terrenget. Har medført riss, sprekker og avskalling	Etablere funksjonelle beslag.	

Angående: Teknisk tilstandsregistrering												
Bygning: Volda ungdomsskole												
B.nr.	Generelt om bygningen	Beskrivelser / spesielle sjekkpunkt	TG	S	H	E	EF	ØD	ØI	Merknad	Foreslått tiltak	PRI
232	Ikke- bærende yttervegger 1960. Hovedfløy og sidefløy.	Type 1: -2x4 bindingsverk isolert med 100mm mineralull -Alukraftpapp med diffusjonssperre -Vekselpanel, alternativt gipsplater i oppussa rom	2				2	2		Dårlig U-verdi pga. lite isolasjon og gjennomgående/ uisolerte betongsøyler og dekkeforkanter/ bjelker. Ingen isolasjon på kald side.	Ved en eventuell rehabilitering bør det vurderes å etter-isolere fasadene.	
		Type 2: -2x4 bindingsverk isolert med 100mm mineralull -Alukraftpapp med diffusjonssperre -Vekselpanel, alternativt gipsplater i oppussa rom -Fasade sørvest er i ettertid utlekta og kledd med sementbaserte fasadepalter.	2				2	2		Som type 1.	Som type 1.	
		Type 3: trappegang sidefløy -Isolasjon av 100mm mineralull -Fuga teglstein (eventuelt pussa siporex)	2				2	2		Som type 1.	Som type 1.	
		Type 4: nytt mediatek i 2. etasje - 2008 -Vindsperre av fuktbestandige gipsplater -2x8 bindingsverk isolert med 200mm mineralull -Innvendige gipsplater type Robust	1				1	1		Ser ut til å være i god stand	Ikke behov.	
232	Ikke- bærende yttervegger 1970. Gymsal 2.	-2x4 bindingsverk isolert med 100mm mineralull -Diffusjonssperre av plastfolie -Stående utlekta trepanel	2				2	2		Dårlig U-verdi pga. lite isolasjon. Ingen isolasjon på kald side.	Ved en eventuell rehabilitering bør det vurderes å etter-isolere fasadene.	
		I inngangspartiet er isolasjonen av 10cm lecastein satt i forskaling, pussa innside, istedenfor bindingsverk med mineralullisolasjon.	2				2	2			Som type 1.	
232.1	Fuktskader – hele bygget	Fuktighet, skadet isolasjon, råteskader eller soppdannelse.	2		2		2	2		Det antas at der er fuktskader i yttervegger. Dette pga. byggeår og byggemetode, samt at fasade mot sørvest er blitt platekledd pga. fuktproblemer	Vegger bør åpnes for kontroll.	
232.2	Luftlekkasjer – hele bygget	Trolig, men ikke observert da utetemperaturen var høy på registreringsdagen.	2		2		2	2		Lav U-verdi og mange kuldebroer kan gi følelse av trekk når kaldt ute	Foreta trykktesting på typisk rom	
	Varmetap	Isolering.								Se pkt. 232 over.		

Angående: Teknisk tilstandsregistrering												
Bygning: Volda ungdomsskole												
B.nr.	Generelt om bygningen	Beskrivelser / spesielle sjekkpunkt	TG	S	H	E	EF	ØD	ØI	Merknad	Foreslått tiltak	PRI
234	Vinduer, dører og porter	Vinduene i hovedbygget og i sløyd/ forming ble skiftet til 2-lags energivindu i 2010. Overlysvindu aula mot sørvest mangler dekklist, dekklist er etablert på de 3 andre fasadene . Vinduer i mediateket er 2-lags trevindu med alukledning utvendig. Store åpningsvinduer. Vinduene i begge gymsaler og i 2. etasje sidefløy (handarbeid, musikk og gang).	1 3 1 0				1 1 0		3	Har dermed ikke 2-trinns tetting. Ble skiftet til 3-lags vinduer i 2017.	Dekklister må etableres.	
	Sålbenkbeslag	Overlysvindu aula mot sørvest har mangelfulle sålbenkbeslag mellom vinduene.	3						3	Er skjøttet på en uheldig måte.	Må utføres som på de 3 andre fasadene.	
	Rømning gjennom vinduer i hovedbygget.	Lysmål rømningsvinduer	3	3						I brannrapport fra Nordplan er det kommentert at åpningsfeltet ikke fullt ut tilfredsstillende krav til rømningsvindu etter TEK10. Åpningsvindu har netto mål b x h = 470 x 930 mm. I sløyd og forming 540 + 930 mm.	Avklares i neste branntilsyn.	
234.1	Ytterdører	Ytterdørene er i aluminium m/ glassfelt. I hovedinngangspartiet er det montert nye aluminiumsdører m/ glassfelt og åpnings-automatikk. I inngangsparti til wc i kjeller hovedfløy er det montert 2 nye ytterdører i aluminium m/ glassfelt. 1 stk. kompakt hvit ytterdør til kjeller øst.	1 1 1 2				1 1	1 1		Er ikke montert forskriftmessig mtp. tetting i smyg.	Mangler utbedres.	
	Takluke	Luke til yttertak hovedbygg.	3	3			3	3	3	Luken er ikke tilfredsstillende hverken for bruk/ sikkerhet eller varmeteknisk.	Byttes ut.	
	Port	I kjeller mot sørvest	IU							Ser ut til å være i god stand		

Angående: Teknisk tilstandsregistrering												
Bygning: Volda ungdomsskole												
B.nr.	Generelt om bygningen	Beskrivelser / spesielle sjekkpunkt	TG	S	H	E	EF	ØD	ØI	Merknad	Foreslått tiltak	PRI
235	Utvendig kledning og overflate 1960	Type 1: -Pusset betong malt i ulike farger. utførelse	2			2		2		Bør behandles.	Rengjøring og maling.	
		Type 2: -Fuga teglstein	2			2		2		Bør behandles.	Rengjøring og evt. impregnering..	
		Type 3: trappegang sidefløy -Pusset betong malt i ulike farger. utførelse	2			2		2		Bør behandles.	Rengjøring og maling.	
		Type 4: nytt mediatek i 2. etasje -Sementbaserte fasadeplater	1			1		1		Generelt vedlikehold.	Rengjøring.	
	Utvendig kledning og overflate 1970 Gymsal 1 og 2	-Pusset betong i malt utførelse	2			2		2		Bør behandles.	Rengjøring og maling.	
		-Liggende enkeltfalsa panel i møner/ gavler osv.	2			2		2		Bør behandles.	Rengjøring og maling.	
237.1	Solavskjerming	Fastmonterte aluminiumslameller på sørside 2.etg.	IU								Innfesting bør sjekkes mot nedfall	
24	Innervegger											
241	Bærende innervegger	Plasstøpt betong med puss eller forblendet med mangeholstegl.	2			2		2		Pussede flater bærer preg av slitasje. Veggene er ikke sjekket for bæreevne.	Flikk og maling.	
242	Ikke-bærende innervegger 1960	- ½ og 1 steins teglvegger med puss og maling	2					2		Generelt er veggene veldig slitt. Panel og veggplater bærer preg av mye slitasje. Generelt av nyere dato og ok.	Flikk og maling.	
		- ½ steins pussa teglvegger m/ keramisk flis i garderobes og toalettavdelinger i kjeller.	1					1				
		- 1 steins fuga teglvegger.	1					1				
		- Vegger i klasserom generelt.	2					2				
		Noen vegger i isolert bindingsverk og platekledd på begge sider er satt opp ifm. ominnredning. Gjelder bl.a. i mediateket, grupperom data osv..	1					1				

Angående: Teknisk tilstandsregistrering												
Bygning: Volda ungdomsskole												
B.nr.	Generelt om bygningen	Beskrivelser / spesielle sjekkpunkt	TG	S	H	E	EF	ØD	ØI	Merknad	Foreslått tiltak	PRI
	Ikke-bærende innervegger 1970	- ½ steins teglvegger med puss og maling - Malt panel i garderober. - ½ steins pussa teglvegger m/ keramisk flis (dusj, garderober) - 1 steins fuga teglvegger i garderober. I garderober er der murvegger kledd med malt trepanel	2 2 1 1 3					2 2 1 1		Generelt er veggene slitt. Generelt er veggene slitt. Vi viser til Brannteknisk tilstandsanalyse utført av Nordplan.	Flikk og maling. Flikk og maling. Mtp. brann bør panelen fjernes og erstattes med eksempelvis gips med rett brannklasse.	
	Lydisolering	Er ikke undersøkt.	IU							Bør sjekkes ved lydmålinger.	Sjekkes opp mot NS 8175 klasse C.	
	Råteskader i våtrom		IU									
244	Vinduer, dører, foldevegger	Vinduer mellom trapperom og aula										
244.1	Innvendige dører:	Originale dører er utført dels som lettdører med overflater av finer, dels som tofløya ramtredører i hardved. Dørene bærer preg av slitasje etter lang tids bruk. Mange av de innvendige dørene har ikke nødvendig brannklasse, Gjelder spesielt mellom klasserom og aula, samt dør i seksjoneringsvegg mellom vestibyle og sidefløy 1.etg.. Noen dører mellom klasserom og aula er skiftet.	3 3 1			3		3 3 1		Generell elde og slitasje. Lyd og brannfunksjon kan være redusert. Jf. pkt. 8.3.3 i Brannteknisk rapport fra Nordplan. Viktige stikkord er bl.a. rømning og seksjonering.	Dørene bør skiftes. Kommunen må utføre mangler, og så dokumentere dette.	
246.1	Spanskvegger	Vegger i toalettavdelinger i kjeller.	1					1		Nyere vegger i laminat..	Normalt vedlikehold.	
		Vegger i garderober gymsal	2			2		2		Bærer preg av slitasje.	Trenger vedlikehold.	
25	Dekker (og gulv på grunn)											

Angående: Teknisk tilstandsregistrering												
Bygning: Volda ungdomsskole												
B.nr.	Generelt om bygningen	Beskrivelser / spesielle sjekkpunkt	TG	S	H	E	EF	ØD	ØI	Merknad	Foreslått tiltak	PRI
251	Frittbærende dekker Byggetrinn 1960	Hovedfløy: Plasstøpte dekker med tykkelse kun 100mm over kjeller, 1. og 2. etasje. Dekkene er støpt som dragerdekke dvs. med liten senteravstand mellom betongdragerne. Slike dekker er svært tynne i forhold til dagens standard. Mesanindekke over 1. og 2. etasje krager ut inn mot aulaen – her er dekket kun 80mm. Sidefløy: Plasstøpt dekke med tykkelse 150mm over vestibyle. Dekket er opplagt på bærende yttervegger og midtstilt betongdrager. I klasserom er det plasstøpte dekke (dragerdekke) over 1. og 2. etasje.								Opplysninger fra Nordplan sin rapport av 02.04.2014. Opplysninger fra Nordplan sin rapport av 02.04.2014.		
	Frittbærende dekker Byggetrinn 1970	I gymsalen er det støpt dekke over garderobene med ukjent tykkelse.								Opplysninger fra Nordplan sin rapport av 02.04.2014.		
	Skjevheter	Mesani 2. etg. utenfor administrasjonen.	1	1		1				Golvet heller mot rekkverket.		
252	Gulv på grunn Byggetrinn 1960	Hovedfløy: Kjellere har støpte betongplater 100mm på 200mm avretta kultlag. Tidligere vaktmesterbolig har oppfora og 75mm isolert tregolv. Sidefløy: I denne delen er det lufta kryperom under det plasstøpte dekket. Arkitekttegninger viser at golvet er isolert på undersida med 50mm isopor satt i forskalinga.	2		2			2		Opplysninger fra Nordplan sin rapport av 02.04.2014.	Hovedbygg Belegg er generelt slitt og det anbefales utskifting Tiltak som radonmålinger anbefales utført for de forskjellige bygningene. Gjelder både for de som er etablert med gulv på grunn og etablert med lufta kryperom. Ved eventuelle registreringer over anbefalte grenseverdier må tiltak iverksettes.	

Angående: Teknisk tilstandsregistrering												
Bygning: Volda ungdomsskole												
B.nr.	Generelt om bygningen	Beskrivelser / spesielle sjekkpunkt	TG	S	H	E	EF	ØD	ØI	Merknad	Foreslått tiltak	PRI
	Gulv på grunn Byggetrinn 1970 Gymsal 2	Arkitekttegninger viser støpt plate direkte på avretta komprimert kultlag. Oppå denne grovplata er det i gymsalen et oppfora tregolv (elastogolv). Golvet har diffusjonssperre av plastfolie, og er isolert med 50mm mineralull. Golvet har fått nytt kunststoffbelegg med baneoppmerking. I dusjer og garderober er det støpt en finplate. Hverken tykkelse eller eventuell isolasjon fremgår av tegninger.	1		2			1		Opplysninger fra Nordplan sin rapport av 02.04.2014.	Tiltak som radonmålinger anbefales utført for de forskjellige bygningene som er etablert med golv på grunn Ved eventuelle registreringer over anbefalte grenseverdier må tiltak iverksettes.	
253	Oppforet gulv, påstøp	Se 252 og 255										

Angående: Teknisk tilstandsregistrering												
Bygning: Volda ungdomsskole												
B.nr.	Generelt om bygningen	Beskrivelser / spesielle sjekkpunkt	TG	S	H	E	EF	ØD	ØI	Merknad	Foreslått tiltak	PRI
255	Gulv og overflate Hovedfløy og sidefløy 1960	Golv på grunn hovedfløy: Kjeller: toalettavdelingene har nyere fliser på golv. Kjeller: belegg av vinylfliser, betongmaling, terrazzo m.m. 1 og 2 etasje: Oppfora tregolv t=130mm isolert med 25mm sydde matter. I korridorer, aula og på utkragede dekker er det 3cm stålglatte finplate. Belegg av ulike typer som banebelegg av vinyl, vinylfliser og terrazzo-belegg i våtrom. Sidefløy: Belegg av vinyl, vinylfliser og terrazzo.	1			1		1				
			2			2		2		Prøvetaking for å kartlegge innhold av asbest Underetasje / kjeller Prøvetaking P2 og P3 av belegg og lim ved trapp opp til mellomfløy / inngang for kartlegging av asbest, ikke påvist asbest	Alt. 1 Sanering Områder hvor det er påvist asbest, må det ved eventuelt sanering av bygget behandles etter gjeldene regler og i henhold til forskriften om asbest.	
			2			2		2		1, og 2.etg Prøvetaking P5 av belegg i rom 231 (Lærerrom) viser innhold av Krysotilasbest.	Alt. 2 Rehabilitering For Prøvetaking P5 og P6 (som antas å dekke klasserom og lærerrom i 1. og 2. etg hovedbygg) registreres det med henvisning til oppbygging av golv at asbestholdige materialer er i et mellomstjikt. Asbest er beskyttet og vurderes som mulig å ikke nødvendigvis sanere.	
			2			2		2		Prøvetaking P6 av belegg på podie i klasserom 213 viser innhold av Krysotilasbest. Prøvetaking P7 I gang ved sløyd 132, ikke påvist asbest. Alt vinylbelegg i bygningene antas å være Ftalatholdig og må leveres til godkjent mottak som farlig avfall ved riving.	Overflater på golvbelegg er generelt slitt og bør skiftes. Leveres som Ftalatholdig farlig avfall.	

Angående: Teknisk tilstandsregistrering												
Bygning: Volda ungdomsskole												
B.nr.	Generelt om bygningen	Beskrivelser / spesielle sjekkpunkt	TG	S	H	E	EF	ØD	ØI	Merknad	Foreslått tiltak	PRI
	Gulv og overflate Byggetrinn 1970	Gymsalen har oppfora tregolv/ elastogolv. Dusjene har nyere fliser. Garderobene har terrazzo.	1 1 1			1 1		1 1		Det er ikke foretatt prøvetaking av materialer for oppbygging av golvkonstruksjoner i gymsalene da det ikke er ønskelig å ødeleggematerialer i bygning i drift. Med bakgrunn i at bygningene er oppført rundt 1970 så antas risikoen for at benyttede materialer er miljøskadelige som marginale.	Det må allikevel ved en eventuell sanering gjøres en kartlegging som viser om det er brukt materialer som inneholder miljøskadelige produkter som for eksempel asbest.	
	Asbestholdig lim / gulvbelegg									Se kommentarer over.		
256	Faste himlinger og overflatebehandling	I klasserom er det i hovedsak nedfora himling av perforert trefiber akustikkplater er gipsplate. I gymsaler er det trepanel i himlinger. I aula i hovedfløy er der akustisk dempende treullsementplater. Underside mesanin er det malt stenk puss. Utvendige skjermtak har faste himlinger av trepanel.	2 1 1 1 1		2	 1 1 2 2		2 1 1 1 1	2	Det er tatt stikkprøvekontroll over himling i mange rom, og det er ikke funnet asbestholdige materialer der. Det gjøres samtidig oppmerksom på at det erfaringsmessig som følge av byggeår er sannsynlig at det er asbest skjult i konstruksjoner over himling.		
	Skade i himling		1			1				Generelle slitasjer		
	Hulrom	Ikke undersøkt	IU									

Angående: Teknisk tilstandsregistrering												
Bygning: Volda ungdomsskole												
B.nr.	Generelt om bygningen	Beskrivelser / spesielle sjekkpunkt	TG	S	H	E	EF	ØD	ØI	Merknad	Foreslått tiltak	PRI
26	Yttertak											
261	Primærkonstruksjon 1960	Hovedfløy: bærende konstruksjoner i betong utført som dragerdekker nevnt i pkt. 251. Yttertaket er utført som oppfora lufta kaldt tretak. Isolasjon lagt direkte på bærende undertak av betong. Etter tegning er det isolert med 70 + 30 mm mineralullmatter. Det er også tilleggsisolert med innblåsing av mineralull. Tykkelsen på denne tilleggsisolasjonen er ikke kjent, men vi antar den varierer. Aulaen har saltak bygd opp av betong, oppfora 2x4 åser, 100mm isolasjon, vindsperre av papp, 2x2 krysslekting for lufting, samt sutaksbord. Taket i aulaen ble forsterket med stålsøyler i 2008. Mediatek: kompakt varmt tak med sperrer av kryssfiner (Kerto). Undertak av trodbord.	2				2	2		Lite isolasjon ift. dagens forskrifter.	Taket bør etterisoleres.	
			2				2	2		Lite isolasjon ift. dagens forskrifter.	En eventuell etterisolering må prosjekteres	
			1					1				
	Primærkonstruksjon 1970	Garderobeanlegget: taket er flatt og utført som oppfora lufta tretak (kald tak). Isolasjonen er lagt direkte på bærende undertak av betong. Etter tegning er det isolert med 100mm mineralullmatte + 20 mm sydd mineralullmatte. Gymsalen har lufta kald takkonstruksjon (mønetak) av selvbærende W-takstoler. Isolasjon av 25mm mineralull + 100 mm Mineralull m/papir.	IU							Taket var ikke tilgjengelig.		
			IU							Taket var ikke tilgjengelig.		

Angående: Teknisk tilstandsregistrering												
Bygning: Volda ungdomsskole												
B.nr.	Generelt om bygningen	Beskrivelser / spesielle sjekkpunkt	TG	S	H	E	EF	ØD	ØI	Merknad	Foreslått tiltak	PRI
262	Taktekking bygg fra 1960	Hovedfløy: Asfaltbelegg av typen Derbigum på sutak av trodbord. Aulaen er også tekka med Derbigum. Sidefløy: Mønetak er tekka med dobbelfalsa rød uglassert teglstein. Mediateket er tekket med 1,5mm folie og migreringssjikt, mekanisk forankra.	2 2 2 2					2 2 2 2		Generell slitasje og elde. Generell slitasje og elde. Generell slitasje og elde. Generell slitasje og elde. Derbigum inneholder erfaringsmessig Ftalat og må leveres som Ftalatholdig farlig avfall ved riving.		
	Taktekking bygg fra 1970	Yttertaket over flatt parti på garderobeanlegget er tekka med Derbigum. Gymsalen er tekka med dobbelfalsa raid uglassert teglstein.	IU IU							Taket var ikke tilgjengelig. Taket var ikke tilgjengelig.		
263	Takluker	1 stk. takluke i hovedbygget fra 2. etasje til tak.	3	3			3		3	Både «trinn/leider» og luke var uegnet mtp. bruk.	Ny leder og luke etableres – spesielt mtp. sikkerhet ved bruk, samt varmetap	
264	Takoppbygg	Tak over aula er hevet for å få inn overlys via vertikale vinduer.	2			2		2		Takoppbygget bærer preg av langvarig slitasje. Spesielt renner, nedløp, beslag og fasader.	Hele oppbygget rehabiliteres da eventuelle lekkasjer får store følgeskader.	

Angående: Teknisk tilstandsregistrering												
Bygning: Volda ungdomsskole												
B.nr.	Generelt om bygningen	Beskrivelser / spesielle sjekkpunkt	TG	S	H	E	EF	ØD	ØI	Merknad	Foreslått tiltak	PRI
265	Gesimser, takrenner og nedløp											
	Gesimser	Gesimser er generelt gamle. Tak over hovedbygget.	2					2		Gesimser er forholdsvis høye og utført med stangfals. Taktekinga er her limt oppå topp gesimser. Beslag som avdekker limt kant mangler.	Suppleres med toppbeslag.	
		Tak over garderober Gymsal 2.	2					2		Høye gesimser utført med stangfals.	Suppleres med toppbeslag. Vi var ikke på taket men antar samme som for hovedbygget.	
	Nedløp	-Tak over aula: nedløp har store hull og lekkasjer. -Gymbygg 2: nedløp inngang sørvest er defekt. -Gymbygg 1 mot Gymbygg 2: nedløp på hjørne er defekt. -Sidefløy: nedløp ved ventilasjonssjakt nordøst er midlertidig ledet ut på asfaltert areal. -Heissjakt og tak inngang sørvest: nedløpene har uheldig avrenning mot asfaltert uteareal og inngang wc for jenter. -Materiallager sidefløy: nedløp og renner har mekaniske skader.	3 3 3 3 3 3			3 3 3 3 3 3		3 3 3 3 3 3		Nedløpene er generelt i dårlig stand. Medfører følgeskader som nedfukting, lekkasjer og skjemmende fuktskade der overganger i tak / vegg. Ved evt. sanering støpejernsrør må blyskjøter saneres.	Nedløpene skiftes.	
	Takrenner	Tak over aula Sidefløy Gymsal 2	3 2 2			3 2 2		3 2 2		Er i dårlig stand « «	Bør skiftes. « «	
	Beslag	Sålbenkbeslag tak over aula. Hovedtak	2 3							Mangelfulle og dårlig utførelse – spesielt mot sørvest.. Mangler avdekkingsbeslag for takteking – kun limt til gesimsbeslag.	Suppleres og rettes. Etableres.	
	Snøfangere	Sidefløyen har ikke snøfangere. Gymsal 2 har snøfangere	3	3					3		Etableres.	
27	Fast inventar											
273	Kjøkkeninnredning	Skolekjøkken	1			2				Generell slitasje og elde.	Kjøkkeninnredning bør byttes i sin helhet.	

Angående: Teknisk tilstandsregistrering												
Bygning: Volda ungdomsskole												
B.nr.	Generelt om bygningen	Beskrivelser / spesielle sjekkpunkt	TG	S	H	E	EF	ØD	ØI	Merknad	Foreslått tiltak	PRI
275	Faste skap og reoler		IU									
276	Sittebenker, stolrader, bord		IU									
277	Skilt og tavler		IU									
28	Trapper, balkonger mv.											
281	Innvendige trapper	Innvendige trapper i plasstøpt betong. Hovedtrapper har belegg av terrazzo.	1			1		1		Er i forholdsvis bra stand med tanke på alder.		
	Sikkerhet	Rekkverk i trapper til administrasjonen, og rekkverk i trappene mot sidefløya har kun 90cm høyde på repos, og c/c stående spiler er 27cm. Ved rampe er rekkverket lavere enn 90 cm. Trappene mangler også håndlister iht. dagens forskrifter.	3	3					3	Dette tilfredsstillende ikke TEK10. Trappa til administrasjonen og trappa til 2. etasje sidefløy er generelt smale mtp. rømning.	Rekkverk skiftes.	
			3	3					3			
282	Utvendige trapper	Trapper i betong.	2	2					2	Trappene er generelt slitt. Med og uten skifer i inntrinnene.	Rehabiliteres.	
	Sikkerhet	Utvendige trapper til administrasjonen, gymsal 2 og gymsal 1 mangler rekkverk. Rekkverk til toalettavdelinger i kjeller	3	3					3	Rekkverk mangler.	Rekkverk etableres.	
			3	3					3	Tilfredsstillende ikke TEK10.	Rekkverk skiftes.	
284	Balkonger og verandaer	Rekkverk på balkong ut fra administrasjon.	3	3					3	Tilfredsstillende ikke TEK10. Observert fra bakken.	Rekkverk skiftes.	
286	Baldakiner og skjermtak	Vedlikehold	2			2		2		Generelt er det tydelige slitasje for skjermtakene.	Stål behandles mtp. rust. Treverk rengjøres og behandles.	
289	Mesanin	Rekkverk på mesanin er kun 90 cm høyt, og stående spiler har c/c 14cm.	3	3					3	Dette tilfredsstillende ikke TEK10.	Rekkverk skiftes.	
3	VVS											

Angående: Teknisk tilstandsregistrering												
Bygning: Volda ungdomsskole												
B.nr.	Generelt om bygningen	Beskrivelser / spesielle sjekkpunkt	TG	S	H	E	EF	ØD	ØI	Merknad	Foreslått tiltak	PRI
30	Dokumentasjon	Generell dokumentasjon er manglende, både på opprinnelig anlegg og på ombygginger foretatt seinere.	2	2				1	2	Manglende dokumentasjon kan gi usikker driftssituasjon	Dokumentasjon bør oppgraderes med elektroniske tegninger over installerte anlegg m/endringer.	
31	Sanitær											
310	Generelt	I hovedsak er anlegget fra 1960 og 1970, med unntak av toalettene i kjelleren og skolekjøkkenet. Vann- og avløpsledninger, samt det meste av utstyret er fra samme periode.	1	1	1			1	1	Fortsatt finnes det mange 2-greps armaturer, men det meste har vært skiftet ut.	Med unntak av toalettavdelingen i kjelleren og skolekjøkkenet, er det meste foreldet.	
	Drikkevann	Drikkevann leveres av: Volda kommunale Vannverk.								Det er installert vannmåler.	OK, ingen foreslåtte tiltak.	
	Merking sanitærinst.	Rørledningsnett								Rørnett bare delvis merket	Gjenstående merking bør utføres.	
311	Bunnledningsnett	Avløp: Føres mot syd ut av bygget, og inn på kommunalt avløpsanlegg. Kvaliteten er ukjent.	1	1				1	1	Anlegget fungerer.	Mangler tegninger.	
		Vann: Vannledning føres fra kommunalt nett inn i teknisk rom.								Armaturløsning for avstenging og vannmåler er plassert her.	OK, ingen foreslåtte tiltak.	
312	Ledningsnett over grunnen	Avløp: Type SA-rør med muffeskjøter. Nyere tilpasninger av avløpsrør er utført av MA-rør. Plast avløp fra utstyr.									OK, ingen foreslåtte tiltak innv.	
		Avløp ute: Taknedløp på fasade. Oppstikk av SA til ca 2m over terreng.	2			2		2	2	En del manglende vedlikehold på taknedløp.	Utbedres.	
		Overvannskummer med slukrister.								En del tette kummer. Manglende vedlikehold.	Utbedres.	
		Vann: Vannledninger av kobberør nr 16, og av tynnveggede kobberør for kapillarlodding. Det er også benyttet en del plastbelagte mykgjødde kobberør.(prisørør)	1	1				1	1	Anlegget bærer tydelig preg av alderdom, og stadige tilpasninger.	OK, - ingen foreslåtte tiltak.	
314	Armaturløsninger for sanitærinstallasjoner	Foruten de renoverte områdene (toaletter i kjeller, skolekjøkken), så er her fortsatt armaturer i bruk som er fra 1960.	2				2	2	2	Slitt og trege å bruke, - vannsløsing for å få ønsket temp. Stor forskjell i bruk, - enklere å betjene. Servantbatterier bør være av berøringsfri type.	Bytte til ettgreps-/berøringsfrie armaturer.	

Angående: Teknisk tilstandsregistrering												
Bygning: Volda ungdomsskole												
B.nr.	Generelt om bygningen	Beskrivelser / spesielle sjekkpunkt	TG	S	H	E	EF	ØD	ØI	Merknad	Foreslått tiltak	PRI
315	Utstyr for sanitærinstallasjoner	Det er benyttet standard porselen og rustfritt utstyr. Moppemaskin m/lokasse ok.	1	1				1	1	Slitt, og med noen mindre skader. Utsyr fra 1960 og 1970 er foreldet.	Utskiftes ved anledning.	
		Varmtvannsberedere har vært utskiftet i ettertid.								Alle beredere er i funksjon, men levetiden er ca halvert.	Ved ev renovering skiftes de ut.	
316	Isolasjon for sanitærinstallasjoner	Isolasjon av vannledninger. Cellegummi k.v. Steinullskåler v.v. Synlige rør mantlet og malt.								Delvis skjult og synlig isolasjon. Forskjellige typer. Rørisolasjon av cellegummi inneholder bromerte flammehemmere og må leveres som farlig avfall til godkjent mottak ved evt. riving.	Kaldt vann isoleres der isolasjon mangler. Tapes hvor isolasjon er løs.	
	Asbestholdig isolasjon									Prøvetaking P4 Rørisolasjon (bend) rom 020 Garasje, påvist amosittasbest. Befaringen har avdekket overnevnte tilfelle, det kan muligens være andre plasser i bygget som har asbestholdig isolasjon som ikke er avdekket ved kontrollen. Nyregistreringer ved eventuell sanering eller rehabilitering må behandles som nevnt i «forslag til tiltak».	Saneres i henhold til gjeldene regelverk og forskrift om asbest. Gjør oppmerksom på at rørene kan pakkes i plast før riving for å unngå spredning av asbest.	
32	Varme											
		Varmeanlegget er direkte elektrisk både for romoppvarming, ventilasjon, og varmtvann. Opprinnelig var skolen oljefyrt, og oppvarmet via ventilasjonsluft.								El oppvarming montert i år 2000. Det er benyttet oljefylte elektriske radiatorer.	Beholdes inntil videre.	
		Lønnsomheten i et varmepumpeanlegg bør vurderes.						2	2	Krav til energifleksible anlegg bør etterkommes.	Utreedes.	
33	Brannslukking											

Angående: Teknisk tilstandsregistrering												
Bygning: Volda ungdomsskole												
B.nr.	Generelt om bygningen	Beskrivelser / spesielle sjekkpunkt	TG	S	H	E	EF	ØD	ØI	Merknad	Foreslått tiltak	PRI
331	Manuell brannslukking med vann	Brannslanger i skap i BK og korridorer. Korridordører merket, men anvisningsskilt mangler.	1	1				1	1	Det utføres jevnlige kontroller, og gamle slanger er utskiftet i gamle skap.	Ingen tiltak. Anvisningsskilt.	
332	Brannslukking med sprinkler	Skolen er ikke sprinklet.										
	Ledningsnett	Intet.										
	Armatyr	Intet.										
	Utstyr	Intet										
334	Brannslukking med pulver	Følgende rom er utstyrt med skum håndslukkeapparat: Rom: Tekniske rom, fysikk/kjemi, naturfag/biologi.	1	1				1	1	Egen rapport om type og kontroll intervall.	Apparater kontrollert og funnet i orden.	
34	Gass og trykkluft	Det er ingen trykkluft på bygget.										
35	Kulde	Ikke installert kuldeanlegg.										
36	Luftbehandling											
		Skolen har følgende systemer: 360.03 Skolekjøkken 360.05 Sidefløy 360.06 Hovedbygg, sone 2 og 3. 360.07 Hovedbygg, sone 1 og 4. Balansert ventilasjon for alle rom. Alle batterier er for direkte el-oppvarming.	2		1	1	2	2	2	Luftbehandlingsanleggene er av nyere dato. Installert omkring år 2000. Det har foregått, og foregår, et EPC-prosjekt i dette bygget. Klager på dårlig luftkvalitet. Registrerer innreguleringsspjeld som er stengt, etc, etc.	Lønnsomhetsvurdering ved bruk av varmepumpe. Innregulering, og låsing av spjeld. Mange uheldige løsninger.	
360	Dokumentasjon luftbeh. anlegg	Generell dokumentasjon mangler – både på opprinnelig anlegg, og på nyere installasjoner.	2	2				1	2	Manglende dokumentasjon kan gi usikker driftssituasjon.	Fremskaffes.	
	Merking luftbehandlingsanlegg	Aggregater er merket med systemkomponenter.										
361	Kanalnett i grunnen	Bygget har ikke kanaler i grunnen.										
362	Kanalnett for luftbehandling	Utført i hovedsak av spirokanaler. Firkantkanaler ved kritiske høyder. Åpne kanaler i kjeller. Øvrige kanaler er stort sett innkasset.	2		1	2			1	Kanalnettet er ukritisk utført, og har mange uheldige løsninger og utførelser. Gjelder også betjeningsutstyr og luftfordelingsutstyr.	Tiltak utføres ved ev rehabilitering.	
	Asbestholdig kanalnett	Ikke observert asbestholdige kanaler.								Sjakter ikke kontrollert.		

Angående: Teknisk tilstandsregistrering												
Bygning: Volda ungdomsskole												
B.nr.	Generelt om bygningen	Beskrivelser / spesielle sjekkpunkt	TG	S	H	E	EF	ØD	ØI	Merknad	Foreslått tiltak	PRI
364	Luftfordelingsutstyr	Lufttilførsel i noen undervisningsrom og fellesarealer via diffuse luftfordelingsventiler. Klasserom etc har stort sett bakkantinnblåsing. Himlingsmonterte diffusorer i mindre rom.	1		1	2				Uheldige løsninger med diffus lufttilførsel forårsaker trekkproblemer. Ventilene er utsatt for hærverk.	Bygges om ved ev rehabilitering.	
		Avtrekk via sentralt plasserte avtrekksrister, og vegg-/himlingsmonterte kontrollventiler.										
365	Luftbehandlings-utstyr	Aggregater er av nyere dato. Alder ca. 17 år. Aggregat i sidefløy er nytt.								De eldste aggregatene vil holde i ca 15 år til før ev påkrevd utskifting skal vurderes.	Se pkt. om varme.	
366	Isolasjon av inst. for luftbeh.	Isolerte kanaler for luftinntak-/luftavkast.										
		Brannisolering kanalnatt ved branncellebegrensende vegger,								Brannetting er til dels mangelfullt utført.	Montasjen umuliggjør en skikkelig utførelse.	
		Brannstrategi/brannplaner								Finner ikke instruksmateriell. Det er ikke brannisolerte kanaler i kjeller mellom rømningsveg og undervisningsrom.	Kontrolleres.	
4	EL-KRAFT											
40	Dokumentasjon	Generelt er dokumentasjon manglende. Det finnes byggtegninger, men tegninger for elektriske anlegg er mangelfulle. Det som eksisterer er noen tegninger fra 1996/1997 som viser installasjoner i plan 1 hovedfløy skolekjøkken og plan 1 og 2 sidefløy.	2	2				1	2	Manglende dokumentasjon kan gi både en dårlig driftssituasjon og en dårlig sikkerhet. Ved evt. riving skal alt elektrisk og elektronisk avfall leveres til godkjent mottak som EL-avfall.	Dokumentasjon bør oppgraderes med elektroniske tegninger av det som er installert. Det bør lages FDV-dokumentasjon.	
41	Basisinstallasjoner for elkraft	Vedrørende de elektrotekniske installasjoner har byggherre ingen fast serviceavtale med elektroentreprenør. For nødlysanlegg har byggherre fast avtale med elektroentreprenør med tilhørende årlige kontroller og rapportskjemaer. Det er installert en rekke anlegg. Opplegget er for en stor del skjult installasjon, men med noe åpen installasjon i tekniske rom. Det registreres at der er ført mange kabler gjennom brannvegger uten at der er branntettet rundt kablene. Store anlegget ble renoveret i 2000.	2	2				1	1	Det registreres at der er ført mange kabler gjennom brannvegger uten at der er branntettet rundt kablene.	Det bør opprettes egen serviceavtale med elektroentreprenør på generelle elkraft- og teletekniske anlegg. Brannetting må gås over og det må forskriftsmessig branntettes rundt kabler som er ført gjennom brannskiller.	

Angående: Teknisk tilstandsregistrering												
Bygning: Volda ungdomsskole												
B.nr.	Generelt om bygningen	Beskrivelser / spesielle sjekkpunkt	TG	S	H	E	EF	ØD	ØI	Merknad	Foreslått tiltak	PRI
411	Systemer for kabelføring	En kombinasjon av kabelstiger, el-kanaler i konvektorsystem på yttervegger, kanalsystem på innervegger, rørinstallasjon, skjult rørinstallasjon med bokser, samt åpent kabelanlegg for de respektive anlegg.								Ingen merknader. System for kabelføring vurderer til å være dekkende for de anlegg som er installert i bygget. Det er overfylte kabelstiger i korridorer i underetasje hovedfløy.	Ingen foreslåtte tiltak.	
412	Systemer for jording	Anlegget er jordet etter gjeldende forskrifter for elektriske anlegg, basert på monteringsdato. Det er montert anlegg for jordfeilovervåking i hovedfordeling.									Ingen foreslåtte tiltak.	
413	Systemer for lynvern	Det er montert isolasjonsovervåking i hovedfordeling								Ingen merknader	Ingen tiltak.	
42	Høyspenning	Beskrivelse Det er montert egen trafo i eget traforom.								Trafo anses som å være dekkende for den install. som er i bygget.	Ingen tiltak.	
421	Fordelingssystemer	Bygget har installert 230-volt IT-anlegg								Ingen kommentar.	Ingen tiltak.	
422	Nettstasjoner	Bygget har installert egen trafo i bygget. Trafo er plassert i eget traforom.								Trafo er dekkende for de anlegg som er installert i bygget.	Ingen tiltak.	
43	Fordeling / lavspent forsyning											
431	Inntaks- og stigeledninger	Inntaksledninger : Blanke kobberskiner fra byggets trafo med forskriftsmessig avdekning. Stigeledninger : Kabler på kabelstiger/ i rør eller på vegg til respektive underfordelinger eller maskintavler.	1	1				1	1	Både inntaks- og stigeledninger anses som dekkende for installerte installasjoner. Det er registrert noen eldre stålmantlede stigekabler. Diss er av eldre dato.		
432	Hovedfordeling	Plattekapslet stålskap sentralisert i hovedfordelingsrom med tilgang både fra for- og bakside. Inntaksledninger og stigeledninger i topp av tavle. Hovedfordeling består av effektbrytere for de respektive stigekabler samt automatsikringer for kurser brukt i hovedfordelingsrom og nærliggende rom. Hovedfordeling har nettanalysator, målere for fjernavlesning og anlegg for jordfeilovervåking., voltmeter og effektmåler i tavlefront, samt underfordeling for SD anlegg.	1	1				1	1	I hovedfordelingsrommet er der lagret materiell som ikke skal være lagret i rom av denne karakter. Det dreier seg om vinduer, datautstyr samt kabler av diverse karakter.	Rommet må ryddes Oppjustering og reinskriving av kursfortegnelse.	

Angående: Teknisk tilstandsregistrering												
Bygning: Volda ungdomsskole												
B.nr.	Generelt om bygningen	Beskrivelser / spesielle sjekkpunkt	TG	S	H	E	EF	ØD	ØI	Merknad	Foreslått tiltak	PRI
4331	Underfordeling alm. bruk	Det er montert flere typer underfordelinger. Det er stort kapslede sikringsskap innfelt i vegg eller nisjer. Underfordelingene er fra forskjellige årstall alt etter hvilket bygg de er installert i. I underetasje hovedbygg er der noen fordelinger med UZ-element. Ellers er fordelingene i 1. og 2. etg. i hovedbygget opprustet med automatsikringer.	1 (2)	2 (3)				1	1	Alle underfordelinger er godt merket med tilhørende tavleskjema for nyere fordelinger. Kursfortegnelse virker å være noenlunde oppdaterte. Det er en del tilføyelser og endringer gjort manuelt.. Ihht.gjeldende forskrifter krever installasjonen betjening av instruert personell. En instruert person er definert i siste mangel-rapport fra det stedlige el-tilsyn. Vi observerte at flere fordelinger, spesielt i hovedbygg ikke var avlåst. Enkelte underfordelinger har vært termofotografert. Det var noe "rot" liggende i enkelte fordelinger.	Vi anbefaler at fordelinger med gamle UZ-element oppgraderes med automatsikringer. Fordelinger må sikrest slik at de ikke blir stående åpne. Kursfortegnelser bør oppdateres og renskrives. Det anbefales at det ryddes opp i fordelinger.	

Angående: Teknisk tilstandsregistrering												
Bygning: Volda ungdomsskole												
B.nr.	Generelt om bygningen	Beskrivelser / spesielle sjekkpunkt	TG	S	H	E	EF	ØD	ØI	Merknad	Foreslått tiltak	PRI
4332	Kursopplegg for alm. bruk	Kursopplegg er en kombinasjon av skjult og åpent anlegg.	1	1 (3)				1	2	Generelt er kursopplegg ok, men med noen unntak. I undervisningsrom er kabling på opphengsskiner for lys ikke forskriftsmessig forlagt. Kabler går delvis i luftspenn. Det virker som om kabler har vært for korte. I rom 013 og 015 var der registrert løse kabler i tak. I rom 014 var der montert en dobbel stikkontakt på side av overskap. Denne var via en ledning med maks tverrsnitt 0,75m2 tilkoblet støpsel for komfyr for tilkobling i komfyrkontakten under benken. Denne komfyrkontakten er sikret med 2A0 eller 25A. Dette er et grovt brudd på gjeldende forskrifter og er direkte brannfarlig. Det er høy risiko for skade og for brann. Kabel ble klipt av under befaringen for å sikre at dette ikke ble tilkoblet. I datarom 108 er der laget til provisoriske skjøtekontakter for tilkobling av datautstyr for den midtre pultrekken. Dette er "hjemmesnekret" og ikke i henhold til gjeldende forskrifter. Et antall stikkontakter er montert på trebord og tilkoblet via bevegelig ledning til kontakter i tak. Trebordene med kontakter er plassert delvis på gulv og delvis på pulter. I den ene var kabel dradd ut av kontakt. Det er høy risiko for skade på personer ved bruk av dette utstyr. Der er og en forhøyet risiko for branntilløp pga. utførelsen.	Kabler må forskriftsmessig forlegges og festes på opphengsskiner for lys i undervisningsrom. Løse kabler i tak må forskriftsmessig festes til underlaget. Midlertidige stikkontakter i datarom 108 må fjernes og det må legges opp permanente faste stikkontakter for midtre pultrekke. Skinne i tak med stikkontakter kan være en god løsning for dette. Løs kabel i damegarderobe gymsal 2 må festes.	

Angående: Teknisk tilstandsregistrering												
Bygning: Volda ungdomsskole												
B.nr.	Generelt om bygningen	Beskrivelser / spesielle sjekkpunkt	TG	S	H	E	EF	ØD	ØI	Merknad	Foreslått tiltak	PRI
4341	Underfordeling for driftstekn. inst.	Det er montert flere typer underfordelinger for driftsteknisk bruk: Fordelinger er utført som ålatekapslede skap og plassert i teknisk rom.	1	1				1	1	Ingen merknad..	Ingen spesielle tiltak.	
4342	Kursopplegg for drifts.tekn. inst.	Kursopplegg er en kombinasjon av skjult og åpent anlegg.	1	1					1	Generelt er kursopplegg ok. Ingen synlige defekte/-skadede elementer.	Ingen spesielle tiltak.	
44	Lys											
		Det er montert lysanlegg til ulike formål. Ved befaring ble det ikke foretatt kontroll av lysmengder.								Generelt er lysanlegg ok.		
442	Belysningsutstyr	Anlegget er en blanding av innfelte, delvis innfelte, utenpåliggende og delvis utenpåliggende lysarmaturer med varierende lyskilder. Varierende alder, utseende, lyskilde, virkningsgrad og avblending. I undervisningsrom er belysningen montert på opphengsskinner nedpendlet fra tak. Det er montert tavlebelysning i enkelte undervisningsrom. <i>Mye av belysningsanlegget ble utskiftet ved rehabilitering av elanlegget i 2000. Det er noe gammel belysning i form av glødelamper i underetg, hovedbygg.</i>	1 (2)					1	2	Belysningsutstyr er generelt ok, men noe av det bærer noe preg av elde. I foaje innenfor hovedinngang er en avdekning på takarmatur knust. 1 stk, veggarmatur i gang i underetasje hovedbygg mangler avdekning. I rom 033 var der defekte lysrør i en armatur. I rom 020 var der en defekt armatur som også manglet avdekning. I damegarderobe gymsal 1, manglet en armatur avdekning.	Glødelampearmaturer bør vurderes utskiftet. Manglende og knuste avdekninger på armaturer må erstattes,. Defekte armaturer skiftes ut..	
443	Nødbelysning Nødlysanlegg for bygget:	Det er montert desentralisert nødlysanlegg bestående av markeringslys ved alle rømningsdører, samt ledelys i rømningsveier. Armaturene er for 230V med innebygget batteri i hver enkelt armatur. Anlegget har ingen sentral overvåking.	2	3					1	Serviceavtale med Tusssa Installasjon AS. Faglig kontroll av nødlys utført 09.02.2017. Påvist feil ved 16 markeringslys og 1 stk. ledelys. Det er prosedyre for egenkontroll og faglig kontroll.	Armaturer med feil må utbedres. Skiting av batteri eller lysrør.	
45	El-varme											
		Hele bygget er oppvarmet med elektrisk varme. Det er installert flere typer varmekilder.	1					1	1	Generelt er varmeanlegg ok. Se merknader under pkt. for varmeovner og varmekabler.		

Angående: Teknisk tilstandsregistrering												
Bygning: Volda ungdomsskole												
B.nr.	Generelt om bygningen	Beskrivelser / spesielle sjekkpunkt	TG	S	H	E	EF	ØD	ØI	Merknad	Foreslått tiltak	PRI
452	Varmeovner	Det er generelt benyttet oljefylte varmeovner. Strålevarmepaneler i tak i aula. Varmeanlegget er delvis styrt av SD-anlegget. I mindre rom er det montert termostat på varmeovnene. Det er montert vrmluftsporter over inngangsdører i foaje/hovedinngang. I ventilasjonsaggregat er det installert elektriske varmebatteri.								Generelt er varmeovner ok.	Varmeovner som ikke er styrt av *SD-anlegget bør tilkobles dette for bedre regulering.	
453	Varmeelement for innbygging, ESWA mv.	Det går frem av forskjellige skriv at der skal være ESWA anlegg i enkelte områder.								Det er ikke verifisert hvilke områder dette gjelder.	Kartlegging av områder med ESWA.	
5	TELE OG AUTOMATISERING											
50	Dokumentasjon	Generelt er dokumentasjon manglende. Det finnes byggttegninger, men tegninger for elektriske anlegg er mangelfulle. Det som eksisterer er noen tegninger fra 1996/1997 som viser installasjoner i plan 1 hovedfløy skolekjøkken og plan 1 og 2 sidefløy.	2	2				1	2	Manglende dokumentasjon kan gi både en dårlig driftssituasjon og en dårlig sikkerhet	Dokumentasjon bør oppgraderes med elektroniske tegninger av det som er installert. Det bør lages FDV-dokumentasjon.	
51	Basisinstallasjoner for tele og automatisering	Bygget har installert flere teletekniske installasjoner. Se etterfølgende pkt. Basisinstallasjoner har fremføringsvei som lys og tekniske installasjoner.	1	1				1	1	Ingen merknad.	Ingen spesielle tiltak.	
514	Inntakskabler for teleanlegg	Det kommer inn fiberfra legesenteret til bygget som er terminert i eget fiberskap plassert i hovedfordelingsrom i underetg. hovedbygg	1	1				1	1	Ingen merknad.	Ingen tiltak.	

Angående: Teknisk tilstandsregistrering												
Bygning: Volda ungdomsskole												
B.nr.	Generelt om bygningen	Beskrivelser / spesielle sjekkpunkt	TG	S	H	E	EF	ØD	ØI	Merknad	Foreslått tiltak	PRI
515	Telefordelinger	Det er montert telefordelinger for sprednett på flere steder i bygget. Telefordeling for fiber er plassert i hovedfordelingsrom i undereet. Hovedbygg. Det er plassert rack for terminering av ikt-kabling flere steder. I tillegg er det montert separate switcher rundt om i forskjellige rom.	1	2				1	2	Rack fremstår som litt kaotiske. Kabler er noen steder ført inn til rack gjennom åpen dør. Dette medfører at dører ikke kan lukkes og låses. Det er mangelfull merking av kabling. Det er manglende dokumentasjon av kabling i skap. Switcher er montert i enkelte rom. I datarom 006 er der lagt en switch oppe på skinne for kontakter. Det er stor fare for at denne kan falle ned og gjøre skade på personer..	Det må ryddes opp i timefordelinger. Kabling må forskriftsmessig føres inn i skap via kabelinnføring. Kabling må merkes og nødvendig dokumentasjon i skap må fremskaffes. Switcher som er montert ute i anlegget må fysisk sikres slik at de ikke kan falle ned. Det må vurderes om svitsjer montert i tak i rommene er en riktig måte å løse nettverket på. Det bør vurderes om det skal sette opp flere telefordelinger eller at det kables til eksisterende telefordeling.	
52	Integrert (data)kommunikasjon											
		Bygget er tilkoblet nett via fiberoptisk kabel fra legesenteret.	2	3				2	2	Se merknader under punkt 521.	Se tiltak under punkt 521.	

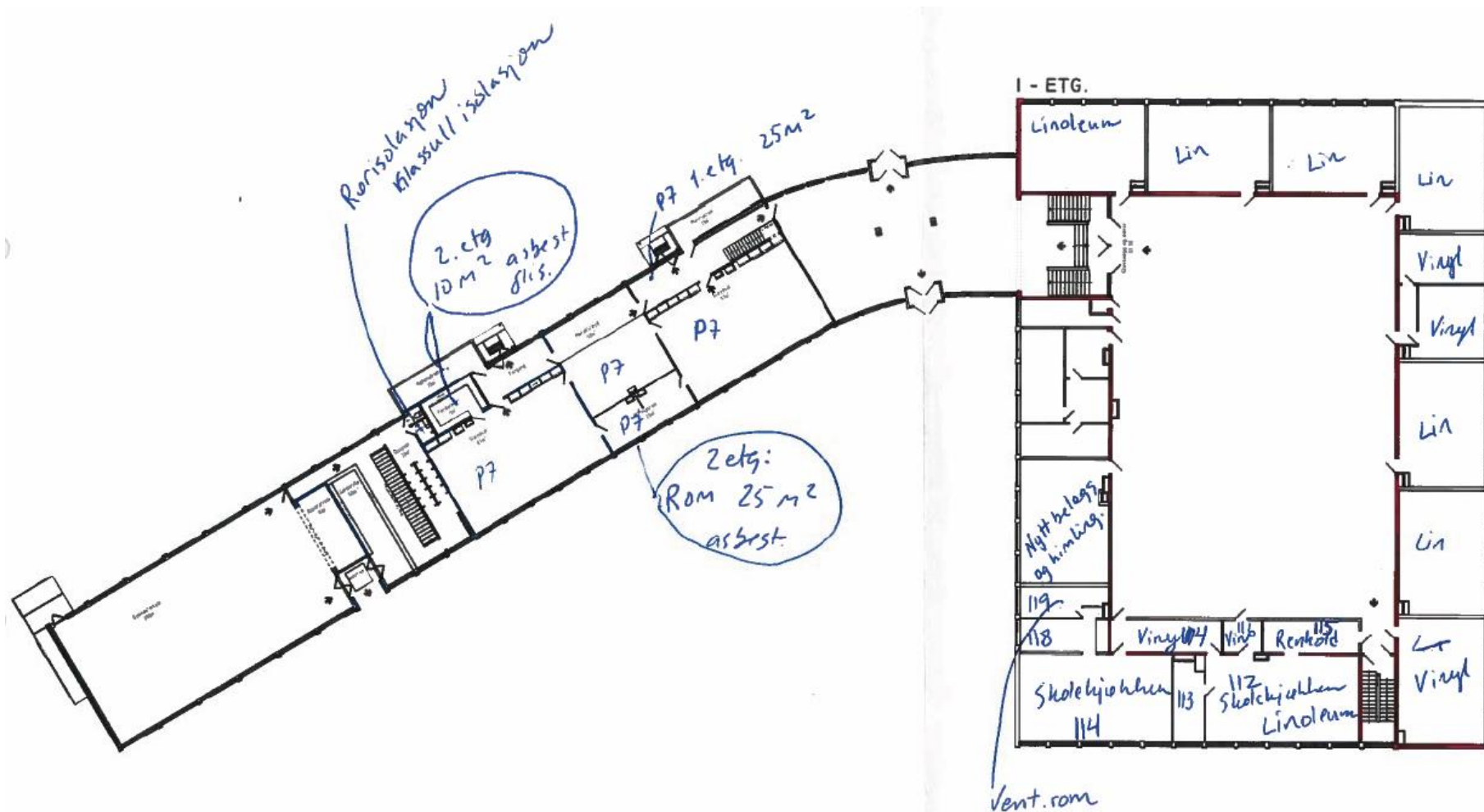
Angående: Teknisk tilstandsregistrering												
Bygning: Volda ungdomsskole												
B.nr.	Generelt om bygningen	Beskrivelser / spesielle sjekkpunkt	TG	S	H	E	EF	ØD	ØI	Merknad	Foreslått tiltak	PRI
521	Kabling for IKT	Bygget inneholder nett for administrasjon og eget nett for elevene. Alle undervisningsrom, fellesrom og kontorarbeidsplasser har en blanding av faste og trådløse nett.								Det opprinnelige nettverket ser ut til å være ok. Men det har blitt foretatt supplering av nettverket. Denne suppleringen av nettverket fremstår kablingsmessig som planløst og ikke utført av fagkyndige personer. Kabler er ikke forskriftsmessig forlagt og ligger på kryss og tvers i arealene. Kabler er ført gjennom brannskiller uten at det har blitt branntettet rundt kablene. Kabler er ført gjennom ventilasjonsventiler og gjennom ventilasjonskanaler. Kabler er bare hengt opp i konstruksjoner uten forsvarlig festing. Dette være seg i undervisningsrom, rømningsveier etc. I datarom 006 er der så mye kabling som henger og slenger over alt at kan medføre problemer for evakuering av rommet ved en kritisk situasjon. F.eks. brann. Det gjøre oppmerksom på at forskriftene krever samme fagmessige utførelse av kabling for dette formål som for annen kabling. Merking av kabling er mangelfull. Det finnes ikke dokumentasjon av kablingen.	All datakabling må gjennomgås. Kabler må forskriftsmessig festes til underlag med dertil godkjente festemidler for kabling. Det kan også benyttes minikanaler der det er flere kabler. Kabler må merkes i begge ender og det må lages nødvendig dokumentasjon over kablingen.	
53	Telefoni og personsøking											
		Er ikke vurdert.	IU	IU				IU	IU			
532	Telefonsentral	Er ikke vurdert.								Ingen merknad.	Ingen merknad.	
534	Callingsentral / porttelefon	Det er ikke montert egen callingsentral i bygget.								Ingen merknad.	Ingen tiltak.	
54	Alarm – og signalanlegg											

Angående: Teknisk tilstandsregistrering												
Bygning: Volda ungdomsskole												
B.nr.	Generelt om bygningen	Beskrivelser / spesielle sjekkpunkt	TG	S	H	E	EF	ØD	ØI	Merknad	Foreslått tiltak	PRI
		Det er installert brann og adgangskontrollanlegg på bygget.	1	1 (2)				1	1	Se merknader på pkt. 542 og 543	Se pkt. 542 og 543.	
542	Brannalarm	Det er installert automatisk brannalarmanlegg på bygget. Sentral med tilhørende orienteringsplan er plassert ved utgangsdør hovedinngang. Anlegget består av klokke i respektive rom, røykdetektorer alle rom samt manuelle meldere ved utganger. Brannalarm blir overført automatisk til godkjent alarmsentral.								Fast serviceavtale Tussa Installasjon AS av brannalarmanlegg med tilh. årlige kontroller og rapport-skjemaer. Det er bemerket ved egenkontroll av brannalarmanlegget den 09.06.2016 at der var dårlig eller ingen lyd i noen grupperom ved utløst brannalarm. Kan få store konsekvenser ved brann hvis ikke alle blir varslet.	Ved neste kontroll av brannalarmanlegget må det foretas en sjekk av lydnivået på de enkelte rom ved utløst brannalarm. Det er et absolutt krav at den akustiske varslingen skal varsle alle. Det er satt krav til lydstyrken.	
543	Adgangskontroll og innbruddsalarm	Det er i 2016 installert et adgangskontrollanlegg som dekker alle ytterdører.								Kabel til adgangskontroll ifor ytterdør til herretoiletter, som er forlagt i ledningskanal i tak har løstnet fra tak.	Kabel må forskriftsmessig festes i tak. Liming av ledningskanal/kabel er ikke tilfredsstillende.	
545	Uranlegg	Det er montert ut i enkelte undervisningsrom. Batteridrevne klokke på alle undervisningsrom.								Ingen merknader.	Ingen tiltak.	
55	Lyd og bilde											
		Det er installert flere lyd og bildeanlegg på bygget.	1						1	Ingen merknader.	Ingen tiltak.	
552	Antenner	Ikke vurdert.								Ingen merknader.	Ingen tiltak.	
555	Lydanlegg	Ikke vurdert.								Ingen merknader.	Ingen tiltak.	
556	Bilde og AV-systemer	I alle undervisningsrom er det installert nyere smartboard med tilhørende projektor.								Ingen merknader.	Ingen tiltak.	
56	Automatisering / kontrollanlegg											
		Anlegget dekker styring av varme og ventilasjon.	1	1			1	1	1	Der er noen rom hvor det er varmeovnene har egen termostat som ikke er tilkoblet SD-anlegget.	Rom med ovner med påbygd termostat, bør omarbeides og tilkobles SD-anlegget.	
6	ANDRE INSTALLASJONER											
60	Dokumentasjon											

Angående: Teknisk tilstandsregistrering												
Bygning: Volda ungdomsskole												
B.nr.	Generelt om bygningen	Beskrivelser / spesielle sjekkpunkt	TG	S	H	E	EF	ØD	ØI	Merknad	Foreslått tiltak	PRI
62	Heiser / person og varetransport.	Det er montert egen rullestolheis i bygget i forbindelse med påbygg av 2. etg. over hovedinngang.. Heisalarm er tilknyttet godkjent alarmsentral for automatisk overføring til godkjent alarmfirma. Egen serviceavtale om vedlikehold.	1	1				1	1	Ingen merknad.	Ingen tiltak.	
7	UTENDØRS											
72	Utendørs konstruksjoner											
721	Støttemurer o.a. murer	Betong under utv. trapperepos								Puss / betong løsner	Bør utbedres pga. utseende	
73	Utendørs VA	Anlegget består av avløpssytemer for spillvann og overvann med fall-ledninger til kommunalt nett. Vanntilførsel for forbruksvann fra kommunalt nett.	1	1				1	1		Ingen tiltak.	
74	Utendørs el-kraft											
	Utvendig belysning ved innganger.	Det er montert utvendige lysarmaturer ved alle innganger	1	1				1	1	Ingen merknader.	Ingen tiltak.	
76	Veger og plasser	Relativ store asfalterte plasser.	1			1		1				
761	Veger	Asfaltert.								Asfalt har stedvis lett krakelering		
762	Plasser	Asfaltert.								Asfalt har stedvis lett krakelering, mangler oppmerking.		
763	Utvendig skilting	På bygget								Varierende utforming på skiltene		
764	Sikkerhetsrekkverk, avvisere mv.	Rekkverk på balkong kommentert under pkt. 284										
77	Park og hage	Generelt plener, busker og trær	2			2		2		Trær og busker inntil bygget ikke heldig ift. nedfukting fasader.	Vegetasjon inntil bygg bør fjernes.	
773	Utvendig utstyr	Svært sparsommelig utstyrt, noen sittebenker og utstyr for ballspill.								Slitt utstyr	Oppgraderes dersom ønskelig med mer uteaktivitet	
78	Utendørs infrastruktur	Se pkt. 42 og 310.										

Angående: Teknisk tilstandsregistrering												
Bygning: Volda ungdomsskole												
B.nr.	Generelt om bygningen	Beskrivelser / spesielle sjekkpunkt	TG	S	H	E	EF	ØD	ØI	Merknad	Foreslått tiltak	PRI

Vedlegg 1: Oversikt over prøvetaking miljøkartlegging, se B.nr. 255, 316



Bygning: Volda ungdomsskole

Rorisolasjon
 Nedlekket gipshimling.

Høyde i kjeller 270
 gulv til tak!

P4
 5 bender!

Lys 8+11+8+8
 Rorisolasjon 15+40+5+

Gang:
 Parkett på malt
 betong i deler
 av gangen.

Kjeller
 016
 017
 018
 019
 020
 021
 022
 023
 024
 025
 026
 027
 028
 029
 030
 031
 032
 033
 034
 035
 036
 037
 038
 039
 040
 041
 042
 043
 044
 045
 046
 047
 048
 049
 050
 051
 052
 053
 054
 055
 056
 057
 058
 059
 060
 061
 062
 063
 064
 065
 066
 067
 068
 069
 070
 071
 072
 073
 074
 075
 076
 077
 078
 079
 080
 081
 082
 083
 084
 085
 086
 087
 088
 089
 090
 091
 092
 093
 094
 095
 096
 097
 098
 099
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507

Ombygging/ rehab.VUS, første tilbakemelding til Per Ivar

Oktober 2017

Skulen sitt behov for areal:

- Mange nok og store nok klasserom
- Grupperom, i ulike storleikar, også grupperom knytt direkte til klasserom
- Kontor til alle «yrkesgrupper» og arbeidsrom med gode arbeidsplassar til lærarar og assistentar
- Møterom/ telefonrom
- Toalett og garderobe for tilsette
- Personalrom
- Spesialrom til praktisk estetiske fag og ulike valfag
- Ynskjer å behalde aula
- Kroppsøvingssalar, garderobebbehov
- Lagerplass
- Undervisningsmateriell til utlån – knytt direkte til bibliotek
- Kjøkken, ADL-trening
- Skulekjøkken, som også er lagt til rette med tanke på allergiar m.m.
- Laboratorium
- Musikkrom, med plass til minst to fulle klasser (60 elevar)

Kor mange tilsette og elevar skal det dimensjonerast for?

- Bør tenkje opp mot 330 – 350 elevar
- 75 tilsette (er per i dag 58 tilsette på bygget)

Framtidig arealbehov:

- 15 gode klasserom
- Minst 1 grupperom knytt direkte til kvart klasserom (moglegheit for deling/grupper)
- 1 møterom per årsteg (telefonrom?)
- Kontor: rektor, 2 ass.rektor, konsulent, rådgivar, 2 miljøarbeidarar, helsesøster (avdelingsleiarar??)
- Grupperom til elevar med store samansette vanskar/ behov, unngå å gå ned i kjellaren. Nokre av desse romma må det vere knytt bad til.
- Arbeidsrom og gode arbeidsplassar til lærarar og assistentar, og plass til vikarar
- Grupperom for elevar knytt til Sunnmørsheimen
- Innføringsklasse??
- Tenelege toalett/ garderobe til tilsette
- Skulekjøkken, som også er lagt til rette med eigen arbeidsstasjon for elevar med cøliaki og evt. allergiar
- Skal Øyra halde fram å ha tilgang på kjøkken, må det vere lagt til rette for det også

- Skal skulekjøkkena også i framtida vere til utleige på ettermiddags-/ kveldstid?
- Eige «treningskjøkken» for enkeltelevar
- Personalrom som kan romme inntil 75/80 vaksne (?), med enkelt kjøkken
- Nokre valfag vil ha behov for eige rom; teknologi, media, design
- Arbeidslivsfag bør ha eige rom
- Språklab
- Sløyd/ tekstil
- Garderober knytt til kroppsøving: kjønnsnøytrale elevgarderober, ordinære elev- og lærargarderober
- Kunne få alt utlånsmateriell til undervisning i tilknytning til biblioteket
- Behalde aula
- Studentrom og samtalerom
- Laboratorium til naturfag
- Musikkrom (plass til minst to fulle klasser)

Prekære behov og ynskje ved ei ombygging/ rehab:

- **Kjønnsnøytrale kroppsøvingsgarderober for elevar! HASTAR!!!**
- Grupperom som tidlegare skissert
- Møterom/ telefonrom
- Toalett/ garderobe for tilsette
- Nok kontor
- Nok arbeidsplassar til alle tilsette
- Klasserom
- Personalrom
- **Kan eigentleg vise til punkta under framtidig arealbehov**

Areal skulen manglar i dag som er viktig å få dekkja:

- Nok klasserom
- Grupperom
- Kontor
- Møterom/ telefonrom
- Toalett/ garderobe for tilsette
- Personalrom

Tekniske behov, andre manglar:

- Ventilasjon
- Solskjerming
- Innvendig låsesystem (Kode/ låsvridar inne på klasserom/ grupperom)
- Kva med kjellaren??
- Brannsikring (sjå «Brannteknisk vurdering» frå 2014)

FAU

Volda ungdomsskule

Volda, torsdag 9. februar 2017

Volda kommune

Stormyra 2

6100 Volda

Ved

ordfører Jørgen Amdam,

rådmann Rune Sjurgård og

oppvekstsjef Per Ivar Kongsvik

Bekymringsmelding vedrørende Volda ungdomsskule

FAU ved Volda Ungdomsskule ser med bekymring på at ungdomsskulen framleis ikkje er høgt oppe på prioriteringslista over investeringar i kommunen. Ungdomsskulen har vore gjenstand for utsette investeringar i mange år. Vi ser at skulen ligg inne i investeringsbudsjetta framover, men det er på langt nær tidleg nok, heller ikkje midlar nok. Vi treng ein funksjonell og stor nok ungdomsskule til å romme elevane i åra som kjem.

FAU kan ikkje sitje og vente på at dette held fram. Vi trur ikkje at administrasjonen og politikarane forstår godt nok korleis situasjonen ved skulen er. FAU forstår ikkje prioriteringa til kommunen når den planlagde renoveringa og utbygginga stadig blir utsett. Må det gå så langt at skulen blir kondemnert før kommunen reagerer? Vi meiner at renovering og utbygg ikkje er godt nok. Etterslepet allereie er altfor stort, og behovet for meir plass er prekært. Det er mange flotte og nye skulebygg i Volda, men den største og mest befolka skulen er no heilt nedsliten. Kommunen treng ein ny ungdomsskule, og arbeidet må begynne med ein gong!

Skuleleiinga har skrive til kommunen vedrørende den prekære romsituasjonen. Om nokre få år vil skulen ha 12 klasser – det er det rett og slett ikkje plass til. Kjellaren kan ikkje brukast til klasserom. Klasseromma er for små slik dei er i dag. Det er nesten ikkje grupperom på skolen. Elevar med spesielle oppfølgingsbehov har særskild dårlege fasilitetar. Handtverk- og sløydsalar er utdaterte, og kan karakteriserast som museum. Dataromma er ein katastrofe. Både den dårlege luftkvaliteten, varmen, manglande lyssetting og eitt virvar av elektriske installasjonar, gjer romma ueigna til undervisning og gjennomføringa av skriftleg eksamen. Volda kommune, ved Opplæring og oppvekst, har som målsetjing at grunnskulepoeng og resultat frå eksamen skal vere høgare enn fylkes- og landsgjennomsnittet. Men kva med dei elevane som sit på desse prøvene i rom med dårleg ventilasjon og ingen solskjerming på fine dagar. Det er ikkje mange av oss vaksne som ville halde ut og prestert i ein slik arbeidssituasjon.

Arbeidsforhold for lærarane er svært dårlege, både arbeidsrom, pauserom og toalett er underdimensjonerte og utdaterte. Vi foreldre er glade for at arbeidsmiljøet på skolen er godt, vi tør ikkje tenkje på konsekvensane dersom lærarane bestemmer seg for at «nok er nok». Lærarane og administrasjonen gjer det umoglege mogleg under utfordrande arbeidsforhold. Opplæringslova slår fast at skulen skal ha eit godt samarbeid med foreldre. Korleis kan lærarane ved Volda ungdomsskule ha samtalar med foreldra når dei ikkje har møterom å møte foreldra i, og heller ikkje har uforstyrre rom for teiepliktige telefonsamtalar? Lærarane skal samarbeide med PPT, barnevern og andre

instansar. Når lærarane ikkje kan snakke uforstyrta verken med foreldre eller andre primære samarbeidspartnarar, i kva grad ivaretar et eit skulebygg utan møterom då teieplikta? Det er forventa at skular skal drive omfattande kompetanseutvikling. Erfaringsdeling og refleksjon er blant dei viktigaste verktøya lærarane har. Korleis er det for leiarane og lærarane ved Volda ungdomsskule å utvikle skulen til ein lærande organisasjon når det ikkje finst eigna rom for erfaringsdeling og kollegarettleiing? Vi vil vite kva kommunen meiner.

Skulen er ei av basisoppgåvene til ein kommune. Krava som er skissert ovanfor, er lovpålagde. Dette er ikkje Volda verdig.

I studiebygda Volda, som har drive med lærarutdanning i over 150 år, er Volda ungdomsskule ein viktig praksisskule for studiebygda sine lærarstudentar. Men ungdomsskulen har ikkje møterom, og studentane må få rettleiing av praksislærarane på gangen. Korleis kan Volda ungdomsskule vere ein god partner i utdanninga av nye lærarar når det ikkje finst møterom der rettleiing og tilbakemelding kan foregå, og når det ikkje er plass til studentane på lærarrommet? I dag blir studentane viste til eit trangt rom i kjellaren, langt unna resten av personalet.

Kommunen byggjer ny Øyra skule, det meiner vi er på tide og veldig fint. Men vi stiller spørsmål med kor langsiktig kommunen planlegg når det ikkje blir bygd skulekjøkken eller gymsal i tilknytning til skulen. Då verkar det som om der er ein forventning om at dette skal gå føre seg på ungdomsskulen. Ungdomsskulen har allereie store utfordringar med omsyn til plass og kapasitet. Korleis skal dette løysast?

FAU ved Volda ungdomsskule håper administrasjon og politikarar vaknar og forstår alvoret og behovet for investeringar og nybygg. Vi kan ikkje sitje å sjå på at skulen forfell og at elevar, lærarar og lærarstudentar har så dårlege arbeidsforhold. FAU har bestemt seg for å halde eit ope møte på ungdomsskulen i løpet av våren, der vi vil inviterer representantar frå kommuneadministrasjonen og kommunepolitikarane. Vi vil med dette rette søkelyset på behovet og oppnå større merksemd rundt situasjonen ved skulen.

Skulen må prioriterast, no!

Med helsing

Styret i FAU ved Volda ungdomsskule

Janicke W. Driveklepp

Steinar Høydal

Truls Eidset

Ellen Engeseth

Kopi:
Perkon
Kelnin

VOLDA KOMMUNE	
Saksnr. 2016/1018	Ans. Ordf. Jørgen Amdam
Løpnr.	
Volda 15.06.2016 17 JUN 2016	
Arkivnr.	Emne 614
Klassering P	
Klassering S	

Kjære ordførar Jørgen Amdam.

På vegne av elevrådet ser eg meg nøydd til å informere om tilhøva på Volda ungdomsskule slik elevane opplever det. Vi i elevrådet har behandla mange saker som handlar om klimaet på skulen vår. Eg reknar med at De las innlegget i lokalavisa om rotter i gymsalen. I løpet av ei veke brukar elevane gymsalane veldig ofte, og det er heilt klart eit behov for renovering.

På VUS er det generelt eit stort behov for vedlikehald for at elevane skal ha eit forsvarleg inneklima. Slik situasjonen er no, er dette ikkje ivarettatt. Vi i elevrådet har, på vegne av elevane, lista opp nokre punkt som politikarane snarast bør ta tak i:

1. Klimaanlegg i klasseroma: Klimaanlegget i klasseroma lever sitt eige liv. Vi frys og sveittar om kvarandre. Varmeomnane kan ikkje regulerast og det kan heller ikkje ventilasjonen. Det er stor skilnad på temperatur i dei ulike klasseroma og innstillingane som vert gjort i kjellaren passar slett ikkje for alle. Nokre frys og nokre sveittar. Spesielt om vinteren er det ille. Aulaen er iskald og elevar må ta med pledd for å ikkje fryse og bli sjuke.
Ikkje alle vindauger kan opnast når vi treng å lufte på varme dagar. Dette er fordi sensorane då gir beskjed om at romet er for kaldt og så blir det pøst på med meir varme.
2. Dusjane i nyegymmen er for dårlege. Ikkje alle virkar og dusjhovuda er av svært varierende kvalitet. Vasstrålane går hit og dit.
3. Golvet i gamlegymmen: Golvet her må fornyast og det kvikt. Det er utgått på dato og er farleg å bruke.
4. IKT-situasjonen: Vi har for dårleg system her. Det tek altfor lang tid å koble seg på nettverket. Her taper vi mykje verdifull tid! Når vi brukar berbare datamaskiner i klasseroma må vi ha mange skøyteledninga, og vi er redd for overbelastning og evt. brann. Her må det gjerast noko!

Vi ber om at ordføraren tek tak i desse sakene og gjer ein innsats for at forholda på VUS skal vere gode nok for undervisning og læring.

Mvh.

Kasper Garshol

Kasper Garshol
elevrådsleiar Volda ungdomsskule

FAU ved Volda ungdomsskule

Volda kommune
Stormyra 2
6100 Volda

Volda, 7. desember 2015

Kopi: Politiske gruppeleiarar

Merknader til budsjett 2016 og økonomiplan 2016-2019

Det skulle vere godt kjent at Volda ungdomsskule har ein bygningsmasse som sår treng oppgradering og vedlikehald. FAU ved Volda ungdomsskule er difor vonbrotna over at kommunen også ved dette budsjettframlegget ikkje vil gjere noko med tilhøva på skulen. Rådmannen løfter fram viktigheita av «tidleg innsats» i budsjettframlegget, men dette gjeld tydelegvis ikkje vedlikehald av bygningsmassen.

Det er laga ein plan for oppgradering av deler av personalfløya som vil løyse nokre behov knytt til kontor, møterom, personalrom, garderobe og WC-tilhøva for personalet. Men denne planen løyser berre ein liten del av behovet. Arealet avsett til arbeidsplassar for lærarane er til dømes ikkje inkludert i planane sjølv om behovet for oppgradering også her er stort. Ei rekkje undervisningsrom er også i svært dårleg stand. Dette gjeld særskild kunst og handverk-romma, naturfaglaboratoriet, gymsalane og datarommet i kjellaren.

Å gi elevane digital kompetanse, som er ei av dei grunnleggande ferdigheitene, blir ein stadig viktigare del av skulekvardagen. Og delar av eksamen i matematikk og engelsk skal gjennomførast digitalt. Dei forholda som denne opplæringa og eksamensavviklinga går føre seg i er ikkje forsvarlege. Dårleg solskjerming og manglande ventilasjon gjer seg dårleg i kombinasjon med tronge og overfylte rom.

I juni 2008 fatta kommunestyret vedtak om at «... det skal bli utarbeidd og godkjent ein samla og forpliktande plan for bygningsmessig vedlikehald og rehabilitering av skulen.» Det er nettopp ein slik *heilskapleg og forpliktande* plan vi etterlyser, og med ein forpliktande plan følgjer det sjølv sagt pengar til gjennomføring. FAU støtter kommentarane som Utdanningsforbundet har kome med til budsjettframlegget.

Vi vil oppmode det nye kommunestyret til å gjere seg kjende med forholda ved Volda ungdomsskule. Kva med å legge eit kommunestyremøte til skulelokala? Ei synfaring ved skulen vil gjere det klart at denne saka ikkje lenger kan skuvast fram i tid. Her treng vi politikarar med handlekraft som ikkje gjer ungdommen vår til ein salderingspost.

Med helsing

FAU ved Volda ungdomsskule

Frode Opsvik

Per-Martin Vikene

Bodil Egset

Hilde Bjørkedal



SAKSDOKUMENT

Sakshandsamar:	Kari Mette Sundgot	Arkivsak nr.:	2018/303
		Arkivkode:	256

Utvalsaksnr	Utval	Møtedato
20/18	Formannskapet	13.02.2018
19/18	Kommunestyret	01.03.2018

VOLDA CAMPUS ARENA - KOMMUNAL GARANTI

Handsaming:

Rådmannen la til følgjande tillegg til administrasjonen si tilråding.

Volda kommune garanterar for spelemidlar pålydande kr 29.6 mill - jfr Retningslinjer om tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet pkt 2.2.4

Røysting (ni røysteføre):

Tilrådinga frå administrasjonen, med tillegg frå rådmannen, vart samrøystes vedteken.

Tilråding i formannskapet - 13.02.2018 til kommunestyret:

Med atterhald om Fylkesmannen si godkjenning, gjev Volda kommune garanti til Volda Campus Arena AS for eit lån pålydande kr. 45 000 000,- i Sparebank 1 Søre Sunnmøre, i samsvar med lånetilsegn datert 10.01.2018.

Garantien vert gitt på slike vilkår:

1. *Garantien er ein sjølvskyldnargaranti*
2. *Garantien gjeld for inntil 25 år*
3. *Garantien skal avkortast i samsvar med nedbetaling av lånet*

Volda kommune garanterer for forskotering av spelemidlar pålydande 29,6 mill kr. Midlane vert finansiert med bruk av disposisjonsfond og vert utbetalt når tilskot er innvilga.

Volda kommune har som intensjon å etablere ein 20 års leigeavtale med Volda Campus Arena. Ein føresetnad for ein slik avtale og garanti for lånet er at Møre og Romsdal fylkeskommune forpliktar seg til tilsvarende langsiktig leigeavtale på 20 år.

Volda kommune garanterar for spelemidlar pålydande kr 29.6 mill - jfr Retningslinjer om tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet pkt 2.2.4.

Administrasjonen si tilråding:

Med atterhald om Fylkesmannen si godkjenning, gjev Volda kommune garanti til Volda Campus Arena AS for eit lån pålydande kr. 45 000 000,- i Sparebank 1 Søre Sunnmøre, i samsvar med lånetilsegn datert 10.01.2018.

Garantien vert gitt på slike vilkår:

4. Garantien er ein sjølvskyldnargaranti
5. Garantien gjeld for inntil 25 år
6. Garantien skal avkortast i samsvar med nedbetaling av lånet

Volda kommune garanterer for forskotering av spelemidlar pålydande 29,6 mill kr. Midlane vert finansiert med bruk av disposisjonsfond og vert utbetalt når tilskot er innvilga.

Volda kommune har som intensjon å etablere ein 20 års leigeavtale med Volda Campus Arena. Ein føresetnad for ein slik avtale og garanti for lånet er at Møre og Romsdal fylkeskommune forpliktar seg til tilsvarende langsiktig leigeavtale på 20 år.

Vedleggsliste:

- Søknad om kommunal garanti – Volda Campus Arena, datert 31.01.18
- Forhandsgodkjent plan Volda kommune
- Idrettsfunksjonell forehands godkjenning
- Brev frå Volda kommune ifm spelemidlar, datert 15.01.18
- Tilleggsbevilling frå Kulturdepartementet, datert 25.01.18
- Lånetilsagn Sparebank1 Søre Sunnmøre, datert 10.01.18

Uprenta saksvedlegg:

Samandrag av saka:

Volda Campus Arena AS (VCA) har i brev datert 31.01.18 søkt Volda kommune om kommunal garanti knytt til lån til ny idrettshall. Planane om ny idrettshall i Volda har gått føre seg i lang tid, og planane som ligg føre er eit resultat av ein prosess som har føregått mellom dei ulike interesseorganisasjonane og brukarinteresse som representerer dei ulike idrettsmiljø og skulane. Prosessen har medført ei justering i innhald og areal til ca 6900 kvm. Dette inkluderer både klatrevegg og 2 aktivitetssalar m.m som vil gje auka aktivitet og verte ei styrking av miljøet.

VCA er organisert med eit styre på 5 medlemmar derav 2 frå Volda Handball, 2 frå Volda Volley og ein økonomiansvarleg.

Saksopplysningar/fakta:

VCA si klare målsetjing er at det i løpet av første halvår 2018 vert utarbeida definerte krav som skal inngå i eit konkurransegrunnlag for anbodsinnhenting.

Hønefoss Arena og Utleirahallen er nytta som referanseprosjekt og erfaring i frå der ligg som grunnlag i økonomiske vurderingar knytt til investering, drift og finansieringsmodell.

Samla netto investeringskostnad er på 111,7 mill kr utan mva.

Planen er at desse skal finansierast slik:

- 30 mill kr i kommunalt tilskot, jf vedtak i kommunestyre 24.11.16 sak 143/16
- 29,6 mill kr i spelemidlar
- 10 mill kr i eigenfinansiering
- 45 mill kr i lån, med kommunal garanti

Ein føresetnad for søknad om spelemidlar er dokumentasjon på kommunal garanti.

Sidan det kan ta 2-4 år før spelemidlar vert utbetalt søkjer ein om at kommunen forskotterer desse i åra fram til utbetaling.

Det kommunale tilskotet på 30 mill kr skal forsvare investerings- og kapitalkostnadane for dei kommunale skulane sitt behov for kroppøvingslokale og gjennom sin bruk på dagtid.

Tilskotet slik det går fram i finansieringsoppsettet og i lånebeviset frå Sparebank1 Søre Sunnmøre er meint å vere eit eingongstilskot. Ein føresetnad frå banken si side er at tilskotet frå Volda kommune kjem inn i prosjektet før byggelånet frå banken blir opna.

Dette betyr at Volda kommune må ut med 59,6 mill kr, der det kan gå opp til fire år før ein får utbetalt spelemidlar. Kommunen kan ikkje ta opp lån for å finansiere tilskota og må difor nytte seg av midlar frå disposisjonsfondet.

Banken har og ein føresetnad om at både Volda kommune og Møre og Romsdal fylkeskommune begge etablerer ein langsiktig leigeavtale med VCA på 20 år. For Volda kommune er det også ein føresetnad at fylkeskommunen vert med i prosjektet og forpliktar seg gjennom ein leigeavtale som dekkjer all kroppøvingsaktivitet for Volda vidaregåande skule. Det er også forventning til fylkeskommunen om at dei i si handsaming vurderer totalt bidrag inn mot tiltaket som ei samfunnsinvestering. Den nye idrettshallen er vil vere dobbelt så stor som dagens Voldahall som vert avløyst av den nye hallen.

Helse og miljøkonsekvensar:

Ein ny idrettshall har vore etterlengta i fleire år. Tiltaket er eit løft for folkehelse i kommunen og vil fremje fysisk aktivitet og vere eit viktig bidrag til ytterlegare aktivitet for innbyggjarane i Volda både for opplæring og fritid.

Økonomiske konsekvensar:

Volda kommune sin ressursbruk inn i prosjektet er viktig for å få det heile realisert. I tillegg til risikoen med kommunal garanti skal kommunen inn med eit tilskot og forskotering av spelemidlar. Tilskotet må som nemnt vurderast som kommunen sitt bidrag for å dekkje behovet i undervisningsføremål og kjem som eit alternativ til at kommunen må byggje sin eigen idrettshall til dette formål. Ein ny idrettshall er eit viktig tiltak for utvikling av samfunnet i Volda, og det er dermed naturleg at kommunen deltek tungt for å få realisert tiltaket.

Den økonomiske innsatsen frå kommunen er dermed todelt.

1. Tilskot på 30 mill kr, vedteke i kommunestyret den 24.11.16 og forskotering av spelemidlar på 29,6 mill kr.
2. Kommunal garanti på lån pålydande 45 mill kr

Volda kommune eig også delar av tomte som idrettshallen skal byggjast på. Dette vil også vere eit vesentleg bidrag i hallprosjektet.

Det kan vere usikkerheitsfaktorar knytt til infrastrukturtiltak knytt til uteområde rundt hallen, og at det kan verte aktuelt at kommunen ev kan ta delar av dette som kommunalt prosjekt.

Tomteområdet vert regulert både for idrettshall og svømmehall. Det kan verte utfordrande å gjennomføre begge prosjekta samtidig, og truleg vil svømmehallen kome som eit kommunalt prosjekt når hallen er oppført.

Beredskapsmessige konsekvensar:

Ingen

Vurdering og konklusjon:

Ein kommunal garanti vil påføre kommunen ein risiko. Risikoen må vurderast opp i mot verdien som vert resultatet. Som tidlegare nemnt er ein ny idrettshall viktig både for undervisning i skulen og som eit viktig samfunnstiltak for Volda og regionen. Verdien av å endeleg få prosjektet gjennomført har stor betyding for kommunen og innbyggjarane. Ved å stille ein kommunal garanti vil VCA oppnå gunstigare rente og dermed lågare driftskostnader.

Vi rår difor kommunestyre til å godkjenne kommunal garanti til Volda Campus Arena AS. I og med at beløpet er over 500 000 kr skal kommunestyret si godkjenning til Fylkesmannen for endeleg godkjenning. Vidare rår vi til at kommunen forskotterer for spelemidlane til desse vert utbetalt. Følgjande tilråding vert lagt fram:

Med atterhald om Fylkesmannen si godkjenning, gjev Volda kommune garanti til Volda Campus Arena AS for eit lån pålydande kr. 45 000 000,- i Sparebank 1 Søre Sunnmøre, i samsvar med lånetilsegn datert 10.01.2018.

Garantien vert gitt på slike vilkår:

1. Garantien er ein sjølvskyldnargaranti
2. Garantien gjeld for inntil 25 år
3. Garantien skal avkortast i samsvar med nedbetaling av lånet

Volda kommune garanterer for forskotering av spelemidlar pålydande 29,6 mill kr. Midlane vert finansiert med bruk av disposisjonsfond og vert utbetalt når tilskot er innvilga.

Volda kommune har som intensjon å etablere ein 20 års leigeavtale med Volda Campus Arena. Ein føresetnad for ein slik avtale og garanti for lånet er at Møre og Romsdal fylkeskommune forpliktar seg til tilsvarande langsiktig leigeavtale på 20 år i tråd med VCA sin kostnads-/driftsplan vedlagt søknaden om spelemidlar. Det er også forventning til fylkeskommunen om at dei i si handsaming vurderer totalt bidrag inn mot tiltaket som ei samfunnsinvestering.

Rune Sjurgard
Rådmann

Kari Mette Sundgot
Økonomisjef

Utskrift av endeleg vedtak:

Volda Campus Arena AS
Storgt 2
6100 Volda

Volda, 31.01.18

Volda Kommune
Stormyra 2
6100 Volda

SØKNAD OM KOMMUNAL GARANTI – VOLDA CAMPUS ARENA AS

Viser til korrespondanse i samband med planlegging av Volda Campus Sparebank 1 Arena.
I samband med søknad om tilskot frå spelemidlane er det stilt vilkår om garanti for spelemidlar samt garanti for låneopptak - jfr. retningslinjer for tildeling av tilskot til anlegg for idrett og fysisk aktivitet (2017) pkt 2.2.4.

Gjennom den idrettsfunksjonelle førehandsgodkjenninga godkjent av Volda kommune 09.01.18, og søknad om spelemidlar sendt 15.01.18 utgjør samla spelemidlar kr 27.1 mill.

I brev og vedtak av 25.01.17 frå Det Kongelege Kulturdepartementet er prosjektet no godkjent med auka ramme i basistilskotet på 3 mill, frå 16 mill til 19 mill. Etter korrigering i høve antal garderoberesett gjev dette ein nettoauke for tildeling av spelemidlar til prosjektet på 2,5 mill. Samla ramme for spelemidlar slik planane ligg føre jfr idrettsfunksjonell førehandsgodkjenning av 09.01.18 og på bakgrunn av Kulturdepartementet sitt vedtak er auka til kr 29.6 mill.

Spelemidlane fordelar seg slik:

Dobbelhall (48x45), takh. 12.5 m	19.0	mill
Styrketreningsrom (150m2)	0.7	mill
Sosialt rom (100m2)	0.5	mill
Klubblokale x 2 (VH og VV)	1.0	mill
Aktivitetssaler 2 stk (250m2)	2.4	mill
Garderobe(2 ekstra sett)	1.0	mill
Lager (4 ekstra a min 50m2)	2.0	mill
Klatrevegg	3.0	mill
Sum	29.6	mill

Volda Campus Arena AS – Søknad om kommunal garanti

Ved søknaden om spelemidler er det stilt krav til dokumentasjon for kommunal garanti (jfr. brev av 15.01.18), og ein søker difor Volda kommune om kommunal garanti for spelemidlane på kr 29.6 mill og kommunal garanti for lån på inntil kr 45 mill.

- Kommunal garanti for spelemidlane på kr 29.6 mill. Garantien skal vere ein sjølvskyldnargaranti og garantitida skal vere 20 år.
- Kommunal garanti frå Volda kommune på lån i Sparebank 1 Søre Sunnmøre på inntil 45 mill jfr. tilsagn av 10.01.2018. Garantien skal vere ein sjølvskyldnargaranti med garantitid tilsvarande nedbetalingstida.

Vi legg til grunn at det vert etablert:

- Langsiktig leigeavtale (minimum 20 år) med Volda kommune.
- Langsiktig leigeavtale (minimum 20 år) med Møre og Romsdal fylkeskommune.
- Dersom kostnadane og lånebehovet i prosjektet vert endra, vil det krevje endring i den kommunale garantien tilsvarande endring i låneramma.
- Ved kontrahering med entreprenør skal Volda kommune orienterast mht kontraktsinnhald og plan for gjennomføring med prosjektleiing m.m.

Investeringskostnad, egenkapital, lån og leigeavtalar

Planen viser at finansieringsbehovet ved samla netto investeringskostnad på 111.7 mill skal løysast med 30 mill i kommunalt tilskot, 29.6 mill i spelemidler, eigenfinansiering på 10 mill i egenkapital og inntil 45 mill i lån.

Langsiktige leigeavtalar med Volda kommune og Møre og Romsdal Fylkeskommune skal sikre ein god basis i driftsøkonomien.

Arbeidet for å få dette etablert vil vere prioritert og er nedfelt som vilkår i Sparebank 1 Søre Sunnmøre sitt lånetilsagn.

VCA vil i perioden fram til byggestart arbeide for å innhente ytterlegare kapital i bidrag frå både det offentlege og private. Det vil m.a. verte lansert teikning av folkeaksje for dette samfunnsnyttige prosjektet i Volda.

Spelemidler forskottering:

Forventa ventetid på spelemidler er 2-4 år slik at ein kvalifisert søknad om spelemidler for 2018 vil syte for kortast mogleg ventetida på denne betydeleg delen av finansieringa.

Det er normal praksis med kommunal forskottering av spelemidler.

Det er imidlertid ikkje krav til dokumentasjon for dette i samband med søknaden om spelemidlane.

VCA har prioritert arbeidet med søknad om spelemidler for å gjere mellomfinansieringsperioden så kort som mogleg, og det har så langt også resultert i auka ramme frå Kulturdepartementet (jfr vedtak av 25.01.18)

Kommunalt tilskot:

I kommunestyremøte sitt vedtak av 24.11.16 (sak 143/16) er det vedteke å yte 30 mill i finansiering til prosjektet som skal betjene renter og avdrag til nedbetaling av tilsvarande lån.

Det kommunale bidraget på 30 mill skal forsvare investerings- og kapitalkostnaden for dei kommunale skulane sitt behov for kroppsøvingslokale og gjennom sin bruk på dagtid.

I vår oppstilling er beløpet på 30 mill definert som eit kommunalt tilskot der det er lagt til grunn at kommunen sitt bidrag her vert finansiert i eigen kommunal regi.

Alternativt vil finanskostnadane for 30 mill måtte belastast gjennom leigeavtalen.

Mva:

Samla prosjektkostnader inkl. mva vil vere 137.575 mill, derav mva utgjør 25.875 mill.

Volda Campus Arena AS vil ved førehandsregistrering i mva-registeret kunne få refundert mva fortløpande og soleis ikkje vil utgjere investerings- eller likviditetsbelastning for prosjektet.

Bakgrunn og framdrift

Planane om ny idrettshall i Volda har gått føre seg i lang tid i Volda, meir enn 25 år.

Det er også sterkt behov for utvida og modernisert kroppsøvingslokale for både Volda sin nye sentrumsbarneskule Øyra og Volda ungdomsskule. Planane om Volda Campus Sparebank 1 Arena som no ligg føre er eit resultat av ein prosess som har føregått mellom dei ulike interesseorganisasjonane og brukarinteresse som representerer dei ulike idrettsmiljøa og skulane. Prosessen har medført ei justering i innhald og areal frå ca 5200 kvm til ca 6900 kvm – dette inkluderer både klatrevegg og 2 aktivitetssalar m.m. som vil gje auka aktivitet i prosjektet og verte ei styrking av miljøet. Vi vil for ordens skuld orientere at planane framleis kan vere justerte både av omsyn til leigetakarane sine behov og gjennom evaluering av innkomne anbod.

VCA si klare målsetning er at det i løpet av 1. halvår 2018 vil det verte utarbeida definerte krav som skal inngå i konkurransegrunnlaget for anbodsinnhenting. Då det offentlege engasjementet i prosjektet og samla off. tilskot (spelemidlar + kommunalt tilskot) utgjør meir enn 50 % av prosjektkostnad må lov om offentlig anskaffelse fylgjast. Vi vil for prosjektet søkje realisering gjennom totalentreprise. På bakgrunn av innkomne tilbod vil innhaldet kunne verte justert i henhold til VCA og brukarane sine krav og prioriteringar av omsyn til å optimalisere prosjektet innanfor dei definerte økonomiske rammer.

Referanseprosjekt

Vi har søkt kunnskap og erfaring frå samanliknbare hallprosjekt som er realisert i seinare år.

I hovudsak frå Hønefoss Arena og Utleirahallen. Gjennom synfaring og innsyn i økonomimateriale har vi samla god referansekunnskap. Dette ligg til grunn i våre økonomiske vurderingar knytt til investering, drift og finansieringsmodell. Vi har og skaffa oss god oversikt over kostnadsnivået for drifta som ligg til grunn i utarbeida kalkyler.

Hønefoss Arena

Hønefoss Arena er eit anlegg på vel 8000 kvm og vart realisert for ca kr 115 mill i 2015.

Prosjektet kom til etter privat initiativ og realisert gjennom aksjeselskap med eigenkapital på 19.1 mill og lånefinansiert dekt inn gjennom langsiktige leigeavtalar med Buskerud fylkeskommune og Ringerike kommune.

Utleirahallen

Utleirahallen i Trondheim er eit noko mindre prosjekt som tjener same basisbehov innan handball. Anlegget er på ca 4000 kvm med prislapp på ca 65 mill med marginal eigenkapital, 15 mill i kommunalt tilskot og ein langsiktig god leigeavtale med Trondheim kommune.

Organisering av prosjektet

Volda Campus Arena er organisert med eit styre på 5 medlemmar derav 2 frå Volda Handball, 2 frå Volda Volley og økonomiansvarleg:

Arild Bakke (styreleiar)
Rune Aarflot (nestleiar)
Idar Flo
Erlend Krumsvik
Torill Rødven Eide.

Prosjektet er no over i ein fase der det vil etablerast ei prosjektgruppe beståande av brukargruppene: Gruppa skal inneha naudsynt kompetanse og kapasitet for planlegging/gjennomføring/oppfølging av prosjektet. Ingeniør Ottar Skare i Mulvik AS er tiltenkt rolla som byggherreombod.

Med venleg helsing



Volda Campus Arena AS
Arild Bakke

Vedlegg:

Søknad om idrettsfunksjonell førehandsgodkjenning / Prosjektbeskrivelse
Vedtak av Volda kommune om idrettsfunksjonell godkjenning (09.01.18)
Brev frå Volda kommune til Møre og Romsdal Fylkeskommune vedr. spelemidlar (15.01.18)
Kulturdepartementet sitt vedtak vedr. auka rammer (25.01.18)
Lånetilsagn frå Sparebank 1 Søre Sunnmøre (10.01.18)



Volda Kommune

VOLDA CAMPUS ARENA

Idrettshall på Joplassen.

Prosjektet er gjennomgått og vurdert i høve til gjeldende føresegner om tilskot til anlegg for idrett og fysisk aktivitet - 2017 (V-0732) og ved brev av 10.01.2017 gitt Idrettsfunksjonell førehandsgodkjenning for søknad om tilskot frå spelemidlane.

Volda den 10.01.2018

Etter f.m.

Per Helge
Fagansvarleg plan Volda kommune



Søknad

førehandsgodkjenning



Volda Campus Arena AS

01.01.2018

Innhold

Kapittel 1 - Informasjon om prosjektet	4
1.1. Idrettshallens plassering og innhold	4
1.2. Krav til/opplysingar om søkar.....	5
1.3. Eigarforhold /bruk av hallen	5
1.4. Framdrift	6
1.5. Kommunestyrevedtak om utbygging	6
1.6. Generelle vedlegg til søknaden	6
1.6.1 Volda kommune sin kommunedelplan for idrett og fysisk aktivitet.....	6
1.6.2. Universell utforming	6
a) Overordna krav:	7
b) Adkomst og fordeling av funksjonar:.....	7
c) Heis:.....	8
d) Tribune:	8
e) Garderobar:	8
f) Liten aktivitetssal/Minisal:	9
g) Andre rom:	9
h) Uteområdet:	9
1.6.3 Situasjonsplan disponibelt område, utvidingsmulegheiter og byggetrinn	9
1.6.4 Behovsoppgåve.....	9
a) Voldahallen:	10
b) Idrettsbygget m/symjeanlegg	10
d) Symjebasseng.....	11

e) Idrettens behov:	12
f) Handball	12
g) Volleyball.....	13
1.6.5. Kostnadsoverslag	15
1.6.6 Foreløpig plan for finansiering og drift av anlegget	16
1.6.7. Dokumentasjon av anleggets tilpasninger til nabobebyggelse	17
a) Struktur/estetikk/byform/eksisterende bebyggelse	17
b) Topografi og landskap.....	18
c) Plassering og bygningshøgde.....	18
1.6.8. Planteikningar	21
1.6.9. Snitteikningar.....	23
1.6.10. Fasadeteikningar.....	24
1.6.11. Skildring for arkitektur og miljø	25
a) Krav jfr V-0914 sjekkliste arkitektur.....	25
b) Krav jfr V-0915 sjekkliste Miljø.....	25
1.6.12 Spesifikasjon av type golvbelegg.....	25
1.6.13 Lysberekninger.....	25
Kapittel 2 - Eit regionalt anlegg	26
2.1. Støtte fra andre idrettslag	26
2.2. Intensjonsavtale med Norges handballforbund / Norges volleyballforbund.....	26
2.3. Samarbeidsavtaler med lokalt næringsliv	26
Vedlegg	26

Kapittel 1 - Informasjon om prosjektet

Idretten spelar ei viktig rolle for lokalsamfunna og ikkje minst for skulestaden Volda. Volda har i regional samanheng hatt ein leiande posisjon i hallidrettane - særskilt innan handball og volleyball. Det er stor underdekning på hallkapasitet som i dag berre dekkjer 1/3 av etterspurnaden.

Hallplanar har pågått i Volda i ca 25 år, og prosjektet er framfor alt viktig og sentralt for barn og unge sine oppvekstvilkår, for busetnad og næringsutvikling. Samstundes vil ei slik satsing også avgjerande for Volda sitt omdøme og posisjon som regional motor for utdanning.

Denne sentrale plasseringa legg på ein unik måte til rette for eit godt samspel mellom eit vidt spekter av brukarar. Anlegget vil kunne bli ein viktig sosial møteplass både for unge og vaksne, bidra til gode og trygge oppvekstvilkår, god folkehelse og ei positiv samfunnsutvikling i Volda.

1.1. Idrettshallens plassering og innhald

Idrettshallens plassering på Joplassen er ei løysing som er framtidsretta og gjev god arealutvikling. Tomta er lokalisert ved «sentrumsskulane» i Volda. Ein sambruk mellom skule og idrett vil her kunne utløyse gode synergjar og stimulere området til stor aktivitet og bli ein viktig og verdifull møteplass på dag- og kveldstid. Nærleik til god infrastruktur med E39 rett utanfor, kollektivtilbod og kort avstand til innslaget for den komande Voldatunnelen gjer kommunikasjonsforholda optimale.

Volda Campus Arena er ein moderne idretts-/fleirbrukshall med to speleflater og ekstra takhøgde på 12 meter som vil oppfylle internasjonale krav for volleyball og krav til eliteseriespel handball. Publikumskapasitet: 2000-2500. I bruk til skule/undervisning på dagtid og fritidsaktivitetar på kveldstid og helg.

Hallen blir bygd med Volda Campus Arena AS som byggherre. Hallen vil i hovudtrekk innehalde:

- 2 stk speleflater for handball inkl. sikkerheitssoner
- Styrkerom
- Lokaler for klatring/buldring
- Kampareal for kampsport
- 4 sett garderober for salar
- Garderober for aktivitetssal/minisal
- Tribuner
- Lagerrom
- Sosialt rom
- Kafè/kjøken/kiosk
- Sekretariat/klubblokaler/presserom
- Administrasjon/kontor/møterom

Anlegget er planlagt med eit bruttoareal 6900 m². Areal i foreliggende planer pr denne søknad er ca 6900 m².

1.2. Krav til/opplysingar om søkar

Volda Campus Arena AS (VCA AS) er søkar. Selskapet er skipa av Volda Handballklubb og KFUM Volda Volleyballgruppe. Selskapet har vedtekter som tilfredstille reglane for mottak av spelemidlar. Selskapets vedtekter er vedlagt.

1.3. Eigarforhold /bruk av hallen

Byggherre/tiltakshaver er Volda Campus Arena AS. Hallen skal byggast på tomt eigd av VCA AS og delvis på tomt som er eigd av Volda kommune. Tomterettane vil bli avklart mellom Volda kommune og VCA AS før realisering av bygget. Det er godt samarbeid mellom partane om dette. Det arbeidast med å etablere ei løysing for forvaltning og drift av eiendommen.

Bruken av hallen og fordeling av treningstider vil bli basert på en avtale mellom partene. Øyra barneskule, Volda ungdomsskule og Volda vgs vil bli brukere på dagtid i vekedagane.

1.4. Framdrift

Framlegg til reguleringsplan for området der idrettshallen skal byggjast er sendt ut på høyring med medio januar 2012 som frist for å kome med merknadar. Arbeidet med planlegging av idrettshallen og førebuing til anbodskonkurranse og realisering pågår slik at hallen skal vere klar til bruk frå skuleåret 2019.

1.5. Kommunestyrevedtak om utbygging

Vedtak i Volda Kommunestyre av 24.11.2016 (sak 2016/179) gav tilslutning til at VCA AS skulle arbeide for å realisere planane om ein ny idrettshall.

1.6. Generelle vedlegg til søknaden

1.6.1 Volda kommune sin kommunedelplan for idrett og fysisk aktivitet

Volda kommune sin kommunedelplan for fysisk aktivitet og anlegg for idrett- friluftsliv og nærmiljøtiltak blei handsama i Volda kommunestyre i desember 2016. I denne planen er Volda Campus Arena prioritert på 5.plass.¹

1.6.2. Universell utforming

VCA AS blir prosjektert for å tilfredsstille krav i TEK til universell utforming. Departementets veileder og NS 11001-1:2009 blir vidare lagt til grunn. Tiltakshavar vil samarbeide med Volda kommune og Møre og Romsdal fylkeskommune som har gode rutiner og interne krav for å ivareta krav til universell utforming i sine nybygg.

I tillegg til at det skal bli ein arena for idrett, ser vi det som svært viktig at det også skal fungere som ein god sosial møteplass. Vi har difor lagt vekt på å inkludere kafe, sosial rom, klubbrom og liknande funksjonar som skal gje gode fysiske rammer for at anlegget skal bli ein god møteplass for alle, også dei som ikkje driv med idrett.

¹ Volda kommune sak 178/16 Kommunedelplan for fysisk aktivitet og anlegg for idrett- friluftsliv og nærmiljøtiltak.

I romprogrammet er det spesifisert to speleflater for handball og tribuneanlegg for ca. 2000 tilskodrarar, med tilhøyrande garderobe, toalett, styrkerom. mm i den delen av anlegget kor primærfunksjonen skal vere tilknytt idrettslege aktivitetar.

Det er god og eksisterande infrastruktur med E39 rett utanfor med busstopp fram til VCA. Det blir gode parkeringsforhold for rørslehemma ved bygget, og med gode forskriftsmessige samband inn i bygget. Det vurderast å etablere parkeringskjellar.

a) Overordna krav:

Kompakt og arealeffektivt bygg, funksjonelt bygg, god arkitektur og estetikk, miljøvenlege material, og låge fdv-kostnader. Samtidig har universell utforming så langt vore ein viktig faktor, og vil også vere det vidare i heile prosessen. Ved endeleg utforming av anlegget vil VCA ta utgangspunkt i rettleiaren «Universell utforming av idretts- og nærmiljøanlegg» (V0511) utgjeven av Kulturdepartementet, samt gje brukargruppe høve til å kome med innspel.

b) Adkomst og fordeling av funksjonar:

Det er i dette prosjektet lagt vekt på at anlegget skal kunne brukast av alle. Alle skal kunne ha adkomst til alle lokala, og anlegget er oversiktleg og logisk organisert slik at det skal vere lett å finne fram, også for dei med nedsette kognitive ferdigheiter.

Generelt skal det leggst til rette for at personar med redusert synsevne skal kunne orientere seg gjennom utstrakt bruk av taktil og tydeleg visuell merking (både bokstavar og pliktogram) med god kontrast til informasjonstavler og eksempelvis heis, trapper, rekkverk, søyler, dører. All merking skal vere logisk og lett gjenkjenneleg. Det skal også brukast kunstige (td i golvareal) og naturlege (td. rekkverk) ledelinjer. Det skal også leggst vekt på god belysning som ikkje gjev blanding. Ein skal legge til rette for personar med redusert høyrsele gjennom gode akustiske forhold som i størst muleg grad avgrensar bakgrunnsstøy. Det vil også bli installert teleslynge ved skrankar, kafe ol. Det skal også vere visuell brannvarsling.

Hovudinngangen med informasjon og kafe mm. ligg i 2. etasje på bakkenivå med god adkomst for alle. Plasseringa på nordsida av hallen er gjort for å kunne sjå hallen i samanheng med ein eventuell symjehall mot nord. Ved ei eventuell realisering av symjehall, blir inngangen liggande i eit innhjørne i lè for ver og vind frå vest. Det er satt av to p-plassar for rørslehemma lagt i umiddelbar nærleik til inngangspartiet. Det er også lagt til rette for oppstillingsplass for buss nær hovudinngangen.

Det er også planlagt eigen inngang til det nivået frå vest, slik at skuleelevane og andre kan gå direkte inn i garderobedelen utan først å måtte gå rundt bygget og ned ein etasje.

Fleirbrukshallen ligg på ei flat tomt, med ein adkomst som er godt definert og lett tilgjengelig med automatiske dører, trinnfritt og med god plass for rullestolbrukarar. Ved vestibylen skal det vere ei infotavle med god kontrast og taktil merking som skal gje sjåande og svaksynte informasjon om orientering vidare i anlegget.

c) Heis:

Det vil vere ein heis med plass til å manøvrere ein rullestol mellom alle etasjar. Beteningspanel skal leggst til rette for sittande betening.

d) Tribune:

Anlegget er planlagt med fokus på at aktivitetsflatene som ligg på bakkenivå skal vere i størst muleg grad til idrettslig bruk, men anlegget har også publikumstribuner for ca. 2000 tilskodarar. Publikum skal i hovudsak leiast inn frå hovudinngangen i 2. etasje og ned til plassane sine på tribuna. Det vil bli lagt til rette for 10-15 plassar for rullestolbrukarar på 2. etasjes nivå. Plassane vil bli utforma slik at dei kan sitte ved sidan av vener og familie, og der dei vil ha god sikt.

e) Garderobar og lager:

Garderobane ligg logisk plassert i forhold dei respektive salane. Alle garderobesett har HC-toalett og tilstrekkeleg manøvreringsareal for rullestolbrukarar i direkte tilknytning, og 1-2 dusjar vil ha høgderegulerbare dusjar. Utstyr, innreiing og betjeningspanel skal leggst til rette for sittande betening. Dette gjeldogså dommar/instruktørgarderobar.

Det vil vere høg utnyttingsgrad av salane og stort behov for at garderober er ledige for bruk til rett tidspunkt. Det er difor planlagt til saman tre ekstra garderobesett i høve til normen for slike hallar. Erfaringar frå andre idrettshallar tyder på at behovet for lagringsplass ofte blir undervurdert. I denne hallen vil det vere mange ulike brukargrupper, der både skulane og forskjellige idrettar har stort behov for lagringsplass. For å legge til rette for ein effektiv og smidig bruk av salane, er difor planlagt meir lagerplass enn det som er normen for slike hallar.

f) Liten aktivitetssal/Minisal:

Liten aktivitetssal/minisal i tredje etasje er planlagt mellom anna med tanke på tilrettelagt kroppsøvningsundervisning for personar som av ulike helsemessige årsaker ikkje kan/bør ha kroppsøving i ein ordinær stor gymsal.

g) Andre rom:

Også andre rom som skal vere tilgjengeleg for publikum/aktive og som i mindre/liten grad er knytt direkte til idrettsaktivitet skal vere universelt utforma. Dette gjeld til dømes sosialt rom, klubbrom og undervisningslokale. Det skal vere HC-toalett lett tilgjengeleg for alle i alle etasjar.

h) Uteområdet:

Uteområdet (BUT) kan utstyrt med benkar, leikeapparat o.a. som naturleg høyrer til og skal opparbeidast med tilgjenge i samsvar med prinsippa for universell utforming.

1.6.3 Situasjonsplan disponibelt område, utvidingsmulegheiter og byggetrinn

Hallen vil bli bygd med Volda Campus Arena A/S som byggherre og lokalisert på Joplasse like ved Høgskulen i Volda. Framlegg til reguleringsplan tek høgde for framtidig bygging av symjeanlegg mot nord.

1.6.4 Behovsoppgåve

VCA blir bygd ved «sentrumsskulene» og vil inngå som en heilhet saman med resten av skuletilbodet i sentrum av Volda. Reguleringsplanen tek høgde for framtidig utviding av symjeanlegg. Aktiviteten til hall-idretten og kroppsøvinga til skulane i Volda er i dag i hovudsak knytt til Voldahallen og Idrettsbygget. I tillegg har idretten også brukt gymsalane i kommunen. Det det har i mange år vore eit sterkt engasjement for ein ny idrettshall i Volda, og det må sjåast i lys av manglande kapasitet i høve til idretten og skulane sine behov, og tilstanden til eksisterande bygg. Vi vil fyrst presentere i kva no-situasjonen for desse bygga, og deretter peike på kva som er behovet for skulane og idretten.

a) Voldahallen:

Voldahallen (1978) har eit brutto flateareal på 1725 m². Bygget har ikkje vore endra på og har behalde fasade og utsjånad, men bygget er sterkt prega av slitasje og etterslep på vedlikehald. Dette har gjeve seg særleg synlege utslag på dusj- og garderobeanlegg. Ein tilstandsrapport frå 2014 viser eit kostnadsoverslag på renovering til kr 25. – 30. millionar kroner eks. mva.

Hallen er i dagleg bruk av Volda kommune ca 20 skuletimar i veka, Volda vidaregåande skule (VGS) nyttar salane ca 90 timar i veka i dag. VGS har uttrykt vanskar med fleire grupper i hallen samtidig, då det er svært mykje støy mellom salane. I tillegg er der full aktivitet i hallen fram til kl. 23.00 på kvardagar. I helgar er der ein del bruk til ulike kampar, turneringar og liknande. Kapasiteten i hallen er sprengt i dag. Grunnskulen i Volda og VGS er avhengige av kapasiteten til hallen mellom kl. 0800-1500 kvar dag for å kunne stette sine krav til opplæring. Det er utfordringar knytt til HMS-krav med så stor kapasitetsutnytting på dagtid.²

b) Idrettsbygget m/symjeanlegg

Volda Campus Arena har som ein del av reguleringsarbeidet vist at det kan vere muleg å bygge eit symjeanlegg til tilknytning til fleirbrukshallen som eit eventuelt byggetrinn 2. Dette har VCA gjort med bakgrunn i vedtak i Volda kommune. Det er derfor relevant å vise til tilstanden for Idrettsbygget m/symjeanlegg.

Idrettsbygget ved Høgskulen i Volda (HVO) inneheld ein gymsal på storleik med ei handballbane, men høgda under taket stettar ikkje krav for seriespel i handball. Då det stod ferdig i 1961, hadde Idrettsbygget det einaste 25-meters symjebassenget mellom Bergen og Trondheim. Statsbygg har gjort ei byggteknisk vurdering av symjehallen som konkluderer med at den treng omfattande reparasjonar. Statsbygg reknar med at det kan koste om lag 50 millionar kroner å rehabilitere heile Idrettsbygget til dagens krav. Dei største kostnadane er knytt til symjebassenget som treng betydeleg rehabilitering, mellom anna av sikkerheitsmessige årsaker, og det er difor planlagt at symjebassenget skal bli stengt for godt i 2020.

² Når det gjeld fleire detaljar kring tilstanden til Voldahallen, sjå sak PS 38/15 «Voldahallen, tilstand, rehabilitering, nybygg» samt vedlegg til saka: Tilstandsrapport utarbeidd av Nordplan, dagsett 21.11.14.

c) Grunnskulen sine behov:

Behovet for nye anlegg for kroppsøving er blitt vurdert slik av Volda kommune: «Volda ungdomsskule og Øyra skule deler på to gamle kroppsøvingssalar lokalisert på Volda ungdomsskule. Desse kroppsøvingssalane oppfyller ikkje lenger krava til dagens standard. Kroppsøvingsseksjonen ved Volda ungdomsskule skildrar situasjonen slik:

«I forhold til dei andre store ungdomsskulane på Søre Sunnmøre, er Volda ungdomsskule utan tvil den skulen med dei dårlegaste fasilitetane. Vi har to gamle gymsalar som er altfor små. I den nyaste gymsalen er det lagt nytt golv, noko som er veldig bra. Salen er for liten til lagring av utstyr. Vi har ikkje plass til utstyr til elevar med spesielle behov. Ventilasjonsanlegget fungerer dårleg vinterstid. Garderobedelen er pussa opp, men er framleis for dårleg etter dagens standard. I den andre salen er golvet klart for utskifting. Garderobedelen er i god stand, men garderobane er for små og tronge. Der er heller ikkje omkleddingsrom for lærar (mann). I denne salen er der enda mindre plass til lagring av utstyr. Alle takoppheng må dessutan skiftast ut og ventilasjonsanlegget er svært dårleg vinterstid.»

Gymsalane stettar heller ikkje det arealbehovet dei to skulane har for kroppsøvingssanlegg i dag. Salane er i bruk i alle timar kvar skuledag, og i tillegg brukar Øyra skule 20 veketimar i Voldahallen. Likevel treng Øyra skule minst 8 veketimar til for å stette sitt salbehov. Frå 2018 vil det verte ei klasse til på Volda ungdomsskule, noko som gjer at skulen treng minst 3 veketimar til i gymsal.

d) Symjebasseng

Volda kommune har ikkje lenger noko symjeanlegg i Volda sentrum, og elevane ved Mork skule, Bratteberg skule, Vikebygda skule, Øyra skule og Volda ungdomsskule har no symje- og livbergingsopplæring i varmtvassbassenget ved sjukehuset og i symjehallen i Idrettsbygget. Volda kommune vurderer tilhøva slik: «Symjehallen i Idrettsbygget er ikkje eit eigna opplæringsbasseng for dei minste, då det er kaldt og djupt. Varmtvassbassenget passar dei aller yngste elevane, men er for varmt for dei som er symjedyktige og skal øve på å symje lengre distansar. Det er administrasjonen si vurdering at skulane i sentrum vil kunne få vanskar med å nå dei nye kompetansemåla med dei ressursane og fasilitetane vi har i dag.»³

³ Volda kommune, sak nr. 96/15 «Vurdering av kroppsøvingssanlegga for sentrumsskulane».

e) Idrettens behov:

VCA arrangerte eit ope møte 19. desember 2016 der idretten i Volda var invitert for å kome med innspel om ønskje/behov for den nye idrettshallen. Mange idrettar nytta dette høvet, og innspela tok VCA med i den vidare planlegginga.

Volda har i dag aktive innan fleire ulike hallidretter som handball, volleyball, innebandy, klatring, judo og bordtennis.

Desse hall-idrettane har ulike behov for tilrettelegging for trening og konkurransar. Felles for idrettane er at tidsrommet mellom kl 17.00 og 21.00 er vurdert som den beste treningstida fordi barn yngre enn 15 år ikkje bør trene etter kl. 21. I praksis er det dermed berre 20 timar per veke som er tilgjengeleg treningstid for barn i Voldahallen. Dette er mykje for lite, og vil eksempelvis berre kunne dekke behovet til jentelaga i Volda HK. I eit slikt reknestykke vil verken gutelaga til Volda HK, volleyball eller andre hallidrettar kunne få tilbod om treningstid i Voldahallen i dette tidsrommet. Dette gjer det svært vanskeleg fordele treningstider og er ein av hovudgrunnane til at idretten i Volda treng ein idrettshall med to speleflater.

f) Handball

Med sine 370 aktive har Volda Handballklubb markert seg som ein av dei største klubbane i Møre og Romsdal. Klubben har eit uttalt mål om å spele handball i toppserien, og det er det difor viktig at hallen oppfylle spesielle krav som blir stilt til ein elite-arena. Vi vil nemne nokon av dei viktigaste krava frå handballforbundet (NHF):

Det skal vere ein hall med to speleflater, kvar på 25 x 45 meter kor ein elitearena sentralt over dei to banene skal ha fri golvflate ferdig rigga arena på minimum 48 x 26 m. Det skal vere minimum 9 meter fri takhøgde, og kombielastisk golv.⁴ Hallen skal ha publikumskapasitet på minimum 2000 plassar, og det skal med omsyn til lys, presserom etc leggst til rette for tv-produksjon.⁵

4 Kulturdepartementet: "Idrettshaller - Planlegging og bygging" (V-0989B) (17.03.2016)

5 For NHF sine krav, sjå https://www.handball.no/globalassets/nhf-sentralt/praktisk-info/klubber-og-haller/arenakrav_topphandball.pdf

g) Volleyball

KFUM Volda Volleyball og Sandvolleyball (1964) har i dag 113 aktive medlemmar. Treningsarena er Årneset (sandvolleyball), Voldahallen, Idrettsbygget, Austefjord Skule, Hornindalshallen og Bratteberg skule. Kamparena er: Voldahallen, Honndalshallen og Årneset.

KFUM Volda Volleyball har ambisjonar om at ein ny hall skal stette internasjonale krav slik at ein kan arrangere landskampar, E-cup og liknande. Arealkrav netto speleflate for volleyball er 9 m x 18 m. For å oppfylle internasjonale krav skal det totale arealet fri for hindringar vere 19 m x 34 m. Dette kravet gjeld også for kampar i norsk eliteserie og 1. divisjon. På dette arealet kan merkas opp hovudbane med internasjonale mål og fire baner på tvers til trening og spel i aldersbestemte klassar og lågare divisjonar. Fri takhøgde over hele friområdet er i det internasjonale regelverk 12,5 m. VCA vil elles legge til grunn Kulturdepartementets rettleiar.6

h) Innebandy

Volda innebandyklubb blei skipa i 2013. Klubben har i dag i alt 65 aktive medlemmar, men ser eit potensiale til å få 120-150 medlemmar dersom dei får tildelt meir halltid. Speleflate for innebandy er tilsvarende speleflate for handball.

i) Klatring

Sunnmørsk klatreklubb (1974) har i 2015 over 100 medlemmar og dekkjer heile Sunnmøre. Klubben har alle typar klatrarar, og har aktivitet i Volda i ein ombygd «klatresilo» ved Berte-Kanutte huset på Campus. I tillegg har også Sunnmøre Alpine redningsgruppe ein del aktivitet i klatresiloen.

j) Kampidrettar

I Volda har vi fleire aktive lag for kampidrettar som for eksempel judo og taekwondo. Desse har treningstid i gymsalar spreidd rundt på ulike skular i Volda. Felles for fleire av desse

6 Kulturdepartementet: "Idrettshaller - Planlegging og bygging" (V-0989B) (17.03.2016)

idrettane er at krav til rom kan være ganske like. Typisk storleik på rom kan variere mellom 250 og 500 m² dersom det også skal vere arena for konkurransar, og med takhøgde 4 m.

k) Klassisk og moderne dans

I tillegg til desse hall-idrettane bør det også føyast til at Volda har eit stort miljø innan klassisk og moderne dans. Ørsta/Volda ballettskule er ein av landets største med over 400 aktive jenter og gutar i alderen 5 til 18 år, og trener i leigde lokale i Ørsta. Dans er også ein del av studietilbodet på topp-idrettslinja ved Volda vgs., og som kan ha behov for lokale tilrettelagt for denne aktiviteten.

1.6.5. Kostnadsoverslag

Alle tal er eks mva

	Volda Campus Arena	Volda Kommune	Fylket	VCA AS
Arealbehov kvm	6900	5200	5200	6900
Kostnad per m2 BTA	15 000			
Byggekostnad	103 500 000			
Tomt	8 200 000			
Sum investering	111 700 000			
Tilskot				
Spelemidler	27 100 000			
Volda kommune	30 000 000			
Finansieringsbehov	54 600 000	30 000 000	30 000 000	14 600 000
Egenkapital	10 000 000			10 000 000
Lån	44 600 000		30 000 000	14 600 000
Avdrag (30 år)	1 487 000		1 000 000	487 000
Rente	2 000 000		1 500 000	500 000
Kapitalkostnad	3 487 000		2 500 000	987 000
FDVU kostnad				
FDVU kostnad per m2	500	580	580	500
FDVU kostnad per år	3 450 000	1 508 000	754 000	1 188 000
Årskostnad/leige	6 937 000	1 508 000	3 254 000	2 175 000

Inntekter

Idrettsarrangement/sponsoravtaler	1 500 000
Leieinntekter helg	400 000
Leieinntekter kveld	750 000
Sum driftsinntekter	2 650 000

Sum driftsresultat	475 000
---------------------------	----------------

1.6.6 Foreløpig plan for finansiering og drift av anlegget

Spelemidlar:

Det er i kalkylen sett inn tilskot frå spelemidlar på kr 27.1 mill fordelt slik:

Dobbelhall (48x45):	15.0 mill
Tillegg for 9 m takhøgde:	1.0 mill
Styrketreningsrom (150m2):	0.7 mill
Sosialt rom (100m2):	0.5 mill
Klubblokale x 2 (VH og VV)	1.0 mill
Aktivitetssaler	2.4 mill
Garderobe(3 ekstra sett)	1.5 mill
Lager (4 ekstra a min 50m2):	2.0 mill
<u>Klatrevegg</u>	<u>3.0 mill</u>
Sum:	27.1 mill

Eigenkapital og lån:

Planen viser at finansieringsbehov ved den samla investeringskostnaden på 111.7 mill skal løysast med 30 mill i kommunalt tilskot, 27.1 mill i spelemidlar og ei eigenfinansiering på 10 mill i eigenkapital og 44.6 mill i lån.

Langsiktige leigeavtalar med Volda kommune og Møre og Romsdal Fylkeskommune vil sikre ein god basis i driftsøkonomien.

Vedr. lån på 44.6 mill er det lagt til grunn langsiktig lån på 40 mill og kortsiktig lån på 4.6 mill der det kortsiktige lånet primært skal avløysast gjennom auka spelemidlar, offentleg/privat tilskot evt rentefritt lån.

Det vil bli søkt kulturdepartementet om tilleggsføring av spelemidlar for takhøgde på 12.5 med formål om tilrettelegging av internasjonal standard for volleyballspel.

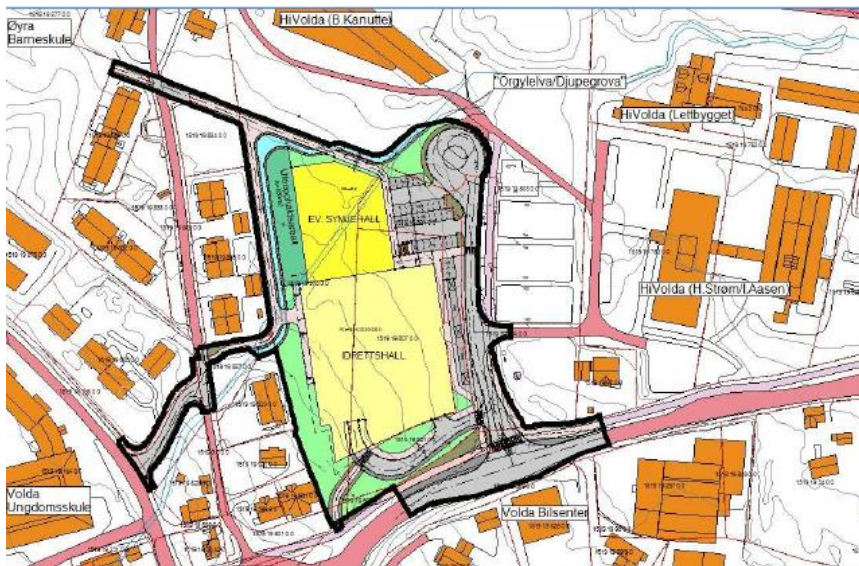
Det er lagt til grunn ein lineær avskrivningstid på 30 år, og ein kapitalisering/rentesats på 5 % (inkl risikomargin)

Volda kommune og Møre og Romsdal fylket betjener hhv 50% og 25 % av driftsutgifter knytt til arealstorleik på 5200 kvm.

1.6.7. Dokumentasjon av anleggets tilpasninger til nabobebyggelse

Planområdet ligg på gnr.19 bnr.807 m.fl på Joplassen/Røysmarka like aust for sentrumskjerna i Volda. Sjølv planområdet er i hovudsak ubebygd dyrkamark, mens nordre korridor vestover mot Øyra Skule kryssar gbnr.19/884, Røystunvegen og bustadtomta gbnr.19/883. Korridoren mot ungdomsskulen i sør kryssar ein flik av bustadtomta gbnr.19/829, friområdet på gbnr.19/887 og Røystunvegen mot Porsemyrvegen. Friområdet er opplyst å tene som leikeplass for Sameiget Røystunet, men er ikkje utstyrt som leikeplass og ber heller ikkje preg av å vere i bruk.

Planområdet grensar mot bustadar i vest, høgskulebygg i nord og trafikkareal elles.



a) Struktur/estetikk/byform/eksisterande bebyggelse

Eksisterande landskap og bebyggelse rundt planområdet med Berte Kanutte-bygget i nord med si karakteristiske form, ubehandla lerkekledning og taktekking av sink.

Vest for Berte Kanutte er nye Øyra barneskule no ferdigstilt med kvit betongfasade og flatt tak.

Vest for sjølve planområdet – og inntil plangrensa - er det bustadar i form av eine-, 2- og 4-mannsbustadar med saltak og liggande kledning.

Joplassvegen i aust er teken inn i planområdet, og aust for tilgrensande parkeringsplassar for HVO ligg høgskulebygga «Hans Strøm» og «Ivar Aasen» - oppført som distriktshøgskule på 70-talet. Dette er enkle bygningar med flatt tak og fasader av betongelement.

Mellom Berte Kanutte og Lettbygget er det elles under planlegging eit høgskulebygg (Mediebygget) med eit moderne arkitektonisk uttrykk med m.a stort innslag av glas i fasaden.

b) Topografi og landskap

Planområdet fell svakt mot sørvest med mellom 1:20 og 1:15. Gjennom tomta renn «Djupegrova» som munnar ut i «Øyraelva» ved enden av Røysbakken.

c) Plassering og bygningshøgde

Bygningane (Idrettshall og symjehall) plasserast innanfor byggjegranser og linjer for planlagd bebyggelse med maksimal byggjehøgde som framgår av føresegner og plankart.

Linjer for planlagd bebyggelse er lagt innanfor gjeldande områdeplan si byggjegrænse mot E39 og ny grænse mot Joplassvegen justert i samsvar med endra vegtrasè. Bygningane er elles plassert på tomta utifrå tilgjengeleg areal (herunder omsynet til «Djupegrova»), tomta si form og fall på terrenget. Dermed er det største volumet (idrettshallen) plassert lengst sør på tomta der det er best plass, mens det mindre arealkrevjande symjeanlegget er plassert nord på tomta. Dette gjev også nok areal til omlegging av Djupegrova som i dag kryssar området.

Innanfor arealet avsett til symjehall er det plass til både øvings- og konkurransebaseng, samt tribuner og eigne garderobar. Dette legg til rette for ei stegvis utbygging og samtidig bruk av dei to hallane.

For å spare flateareal i idrettshallen, har ein utnytta fallet på tomta til å fordele hovudfunksjonane i to etasjar. I første etasje er det planlagt garderobar, lager m.m i tillegg

til sjølve speleflata. Det er også planlagt eigen inngang til dette nivået frå vest, slik at skuleelevane kan gå direkte inn i garderobedelen utan først å måtte gå rundt bygget og ned ein etasje. Dette vil også spare reingjerings-kostnader og generell slitasje.

Hovudinngangen er lagt til andre etasje saman med café, klubblokale og mediaproduksjonsrom m.m. Plasseringa på nordsida av hallen er gjort for å kunne sjå hallen i samanheng med ein eventuell svømmehall mot nord. Ved ei ev. realisering av symjehall blir inngangen liggande i eit innhjørne i lè for ver og vind frå vest. Parkeringsplassar på terreng er lagt i umiddelbar nærleik til inngangspartiet.

Over café og klubblokale i tredje og fjerde etasje er det tenkt utleige for ulike formål som t.d idrett, kontor, undervisning og annan offentleg/privat tenesteyting.

Hallen er elles dimensjonert i samsvar med internasjonale krav til volleyballbaner som m.a betyr 12,5m netto innvendig høgd. Hovudvolumet har difor den høgda som trengs for dette mot sør, aust og nord, medan ein mot bustadhusa i vest legg til eit volum utanpå der høgda er trappa ned med ca 2 etasjar. Dette vil dempe høgdeverknaden mot busetnaden der.

I sørvest er volumet trekt inn for ikkje å komme for nær bustadhuset på nabotomta, medan ein mot E39 går ut med full høgde då dette er signaturfasaden mot passerande der ein gjerne ser føre seg ein opplyst klatrevegg bak ein flott glasfasade.

Ein ser vidare føre seg bruk av solide og bestandige materialar – t.d ei mørkare trekledning - i dei to nedste etasjane mens ein vidare opp tenkjer kledning med eit mest mogleg skalanøytralt uttrykk som t.d ein heilt slett vegg utan mønster eller inndeling. Bruk av kvitt gjer skalaen så abstrakt at bygget vil verke mindre og lavare enn det er, og glas i fasaden gjev god kontakt mellom det som skjer inne i bygget og det som skjer ute. Dette vil også bryte opp dei store fasadane og få bygget til å sjå opnare og mindre ut.

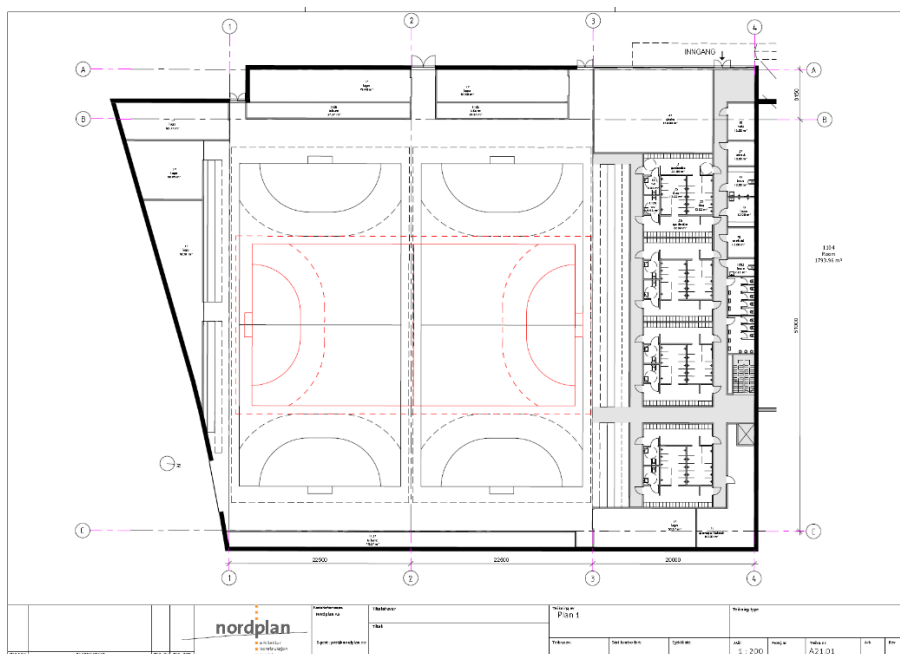


Dronefoto frå aust mot vest med krysset E39/Joplassevegen i nedre biletkant. I bakgrunnen frå venstre mot høgre: Volda ungdomsskule, Øyra barneskule og Berte Kanuttebygget (HiVolda).

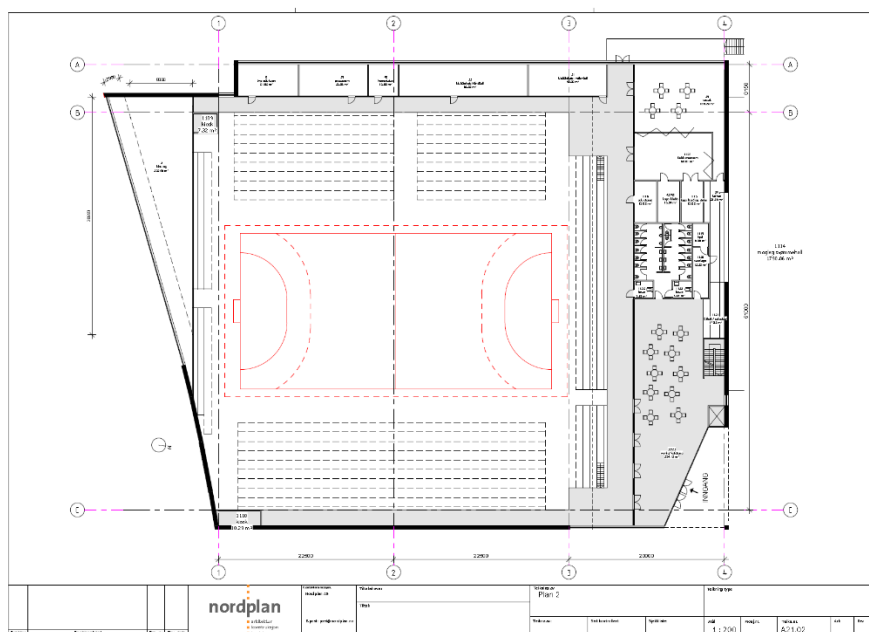


1.6.8. Planteikningar

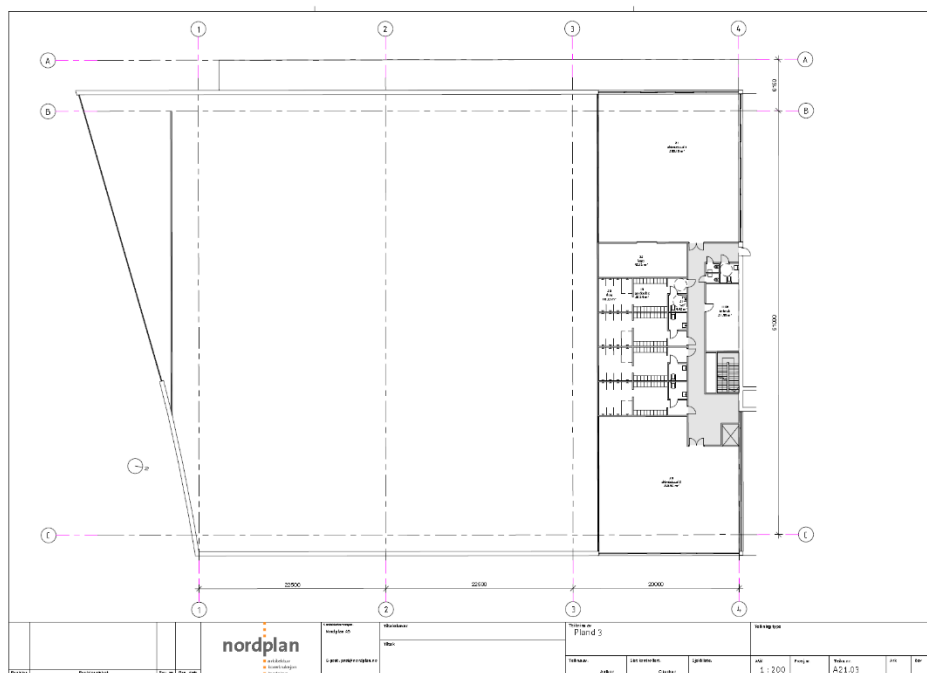
Plan 1.



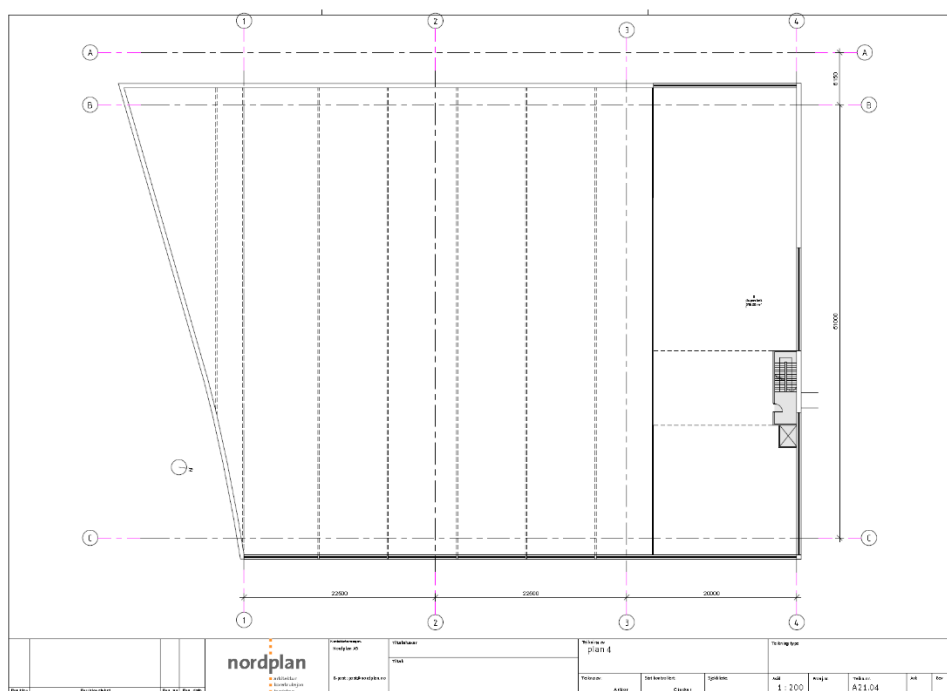
Plan 2.



Plan 3.

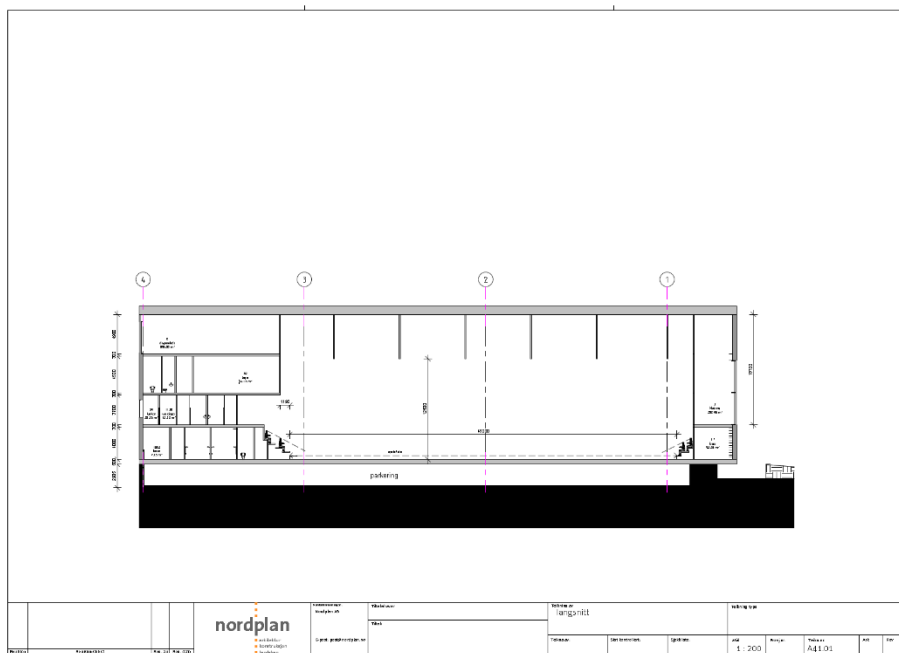


Plan 4.

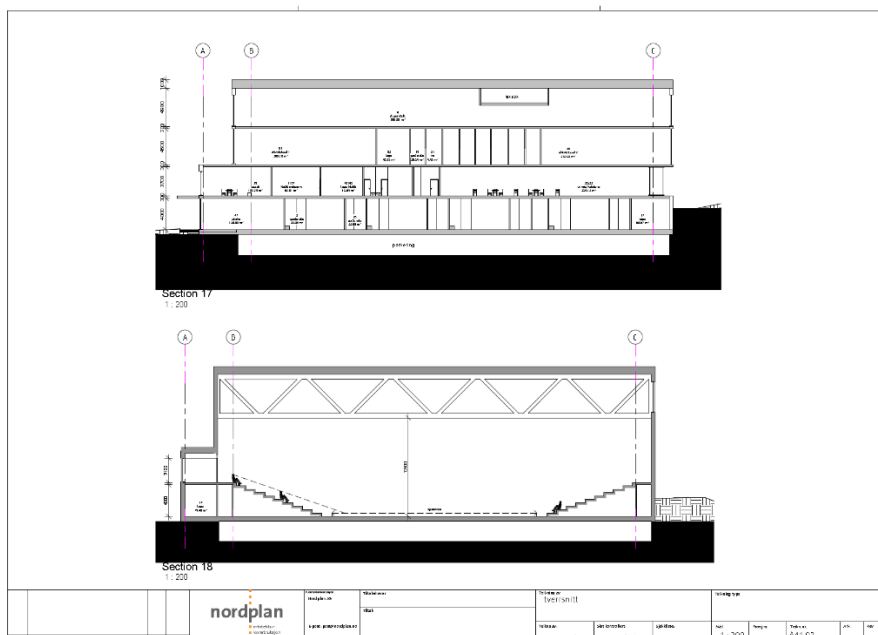


1.6.9. Snitteikningar

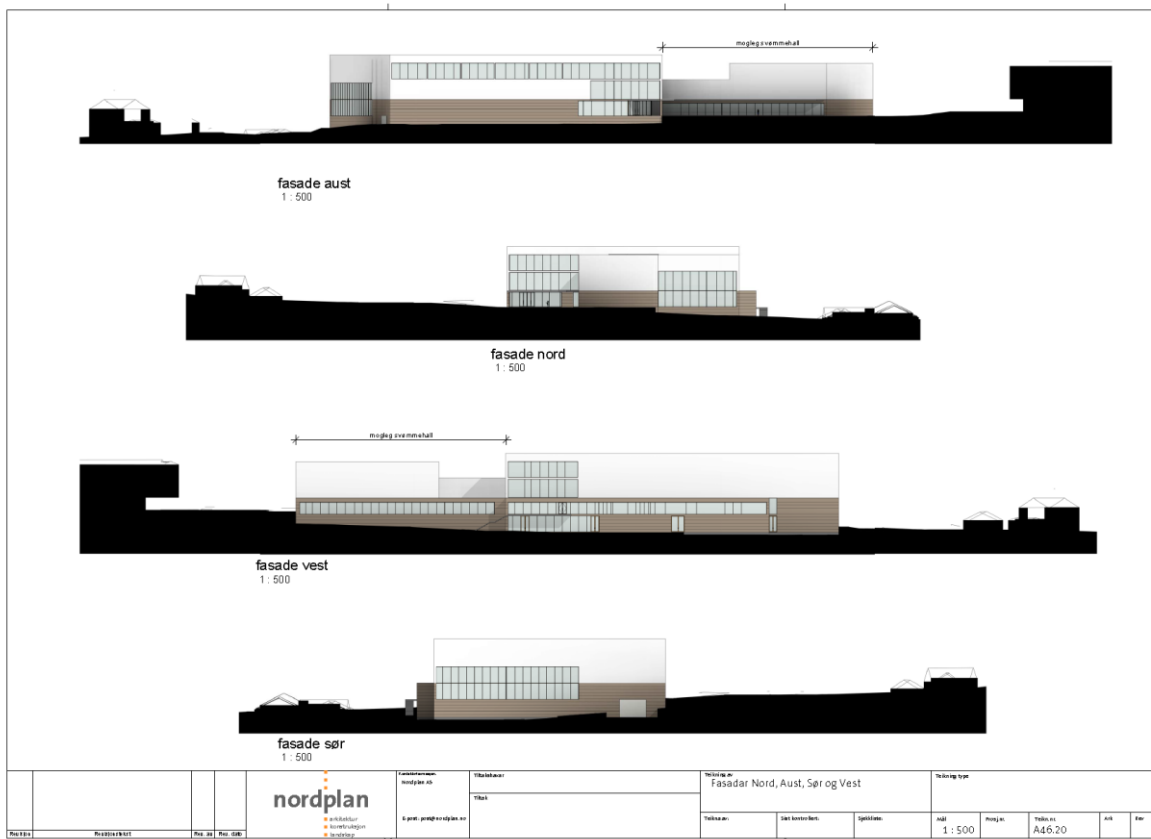
Langsnitt



Tverrsnitt



1.6.10. Fasadeteikningar



1.6.11. Skildring for arkitektur og miljø

a) Krav jfr V-0914 sjekkliste arkitektur

Prosjektet er i en tidlig fase. Alle relevante krav for søknad jmf rundskriv V-0914 frå Kulturdepartementet, i lov og forskrift samt tiltakshavar sine egne krav, vil bli ivareteke.

b) Krav jfr V-0915 sjekkliste Miljø

Prosjektet er i ei tidleg fase. Alle relevante krav for søknad jmf rundskriv V-0915 frå Kulturdepartementet, i lov og forskrift samt tiltakshavar sine egne krav, vil bli ivareteke.

1.6.12 Spesifikasjon av type golvbelegg

Det planleggast et kombielastisk golv. Som grunnlag viser ein til Kulturdepartementets "Standard anbudsbeskrivelse for idrettsgolv" V-0855B, og Kulturdepartementets publikasjon "Golv i idrettsbygg", siste revisjon.

1.6.13 Lysbereikningar

Lysanlegget skal dimensjonerast etter NS-EN 12193. Det leggst til grunn publikasjon nr 3 fra Lyskultur om Idrettsbelysning og Norges handballforbund sine eliteserie-krav for idrettshall. I tillegg skal det leggst til rette for fjernsynsproduksjon.

Kapittel 2 - Eit regionalt anlegg

2.1. Støtte fra andre idrettslag

Prosjektet har brei støtte frå idretten i Volda. I prosessen har ein hatt god dialog med Volda Idrettsråd. I ein e-post den 17.11.2016 til Volda kommune sendte Idrettsrådet ei tilråding om at Volda Campus Arena skulle kome inn på lista over idrettsanlegg som skal realiserast.⁷ Prosjektet har også støtte frå Volda Turn- og Idrettslag (VTI Alliance)⁸

2.2. Intensjonsavtale med Norges handballforbund / Norges volleyballforbund

Det vert arbeidd med siktemåle om intensjonsavtale med dei to forbunda i samband med arrangement av turneringar og kampar på nasjonalt nivå.

2.3. Samarbeidsavtaler med lokalt næringsliv

Prosjektet har sterk oppslutnad frå lokalt og regionalt næringsliv. Det er inngått ein omfattande samarbeidsavtale med Sparebank 1 Søre Sunnmøre til ein verdi av ca 9 mill som sikrar selskapet og prosjektet ein betydeleg eigenkapital, og erverving av tomt av utan kapitalkostnad.

Sparebanken Møre har ytt kr 1 mill i gåvemidlar, og inngår som eigenkapital.

I tillegg har næringsliv og private bidrege med kr 400-500.000,- i planleggingsmidlar til prosjektet, og tilsvarande bidrag frå Volda kommune.

Vedlegg

Teikningsmateriale

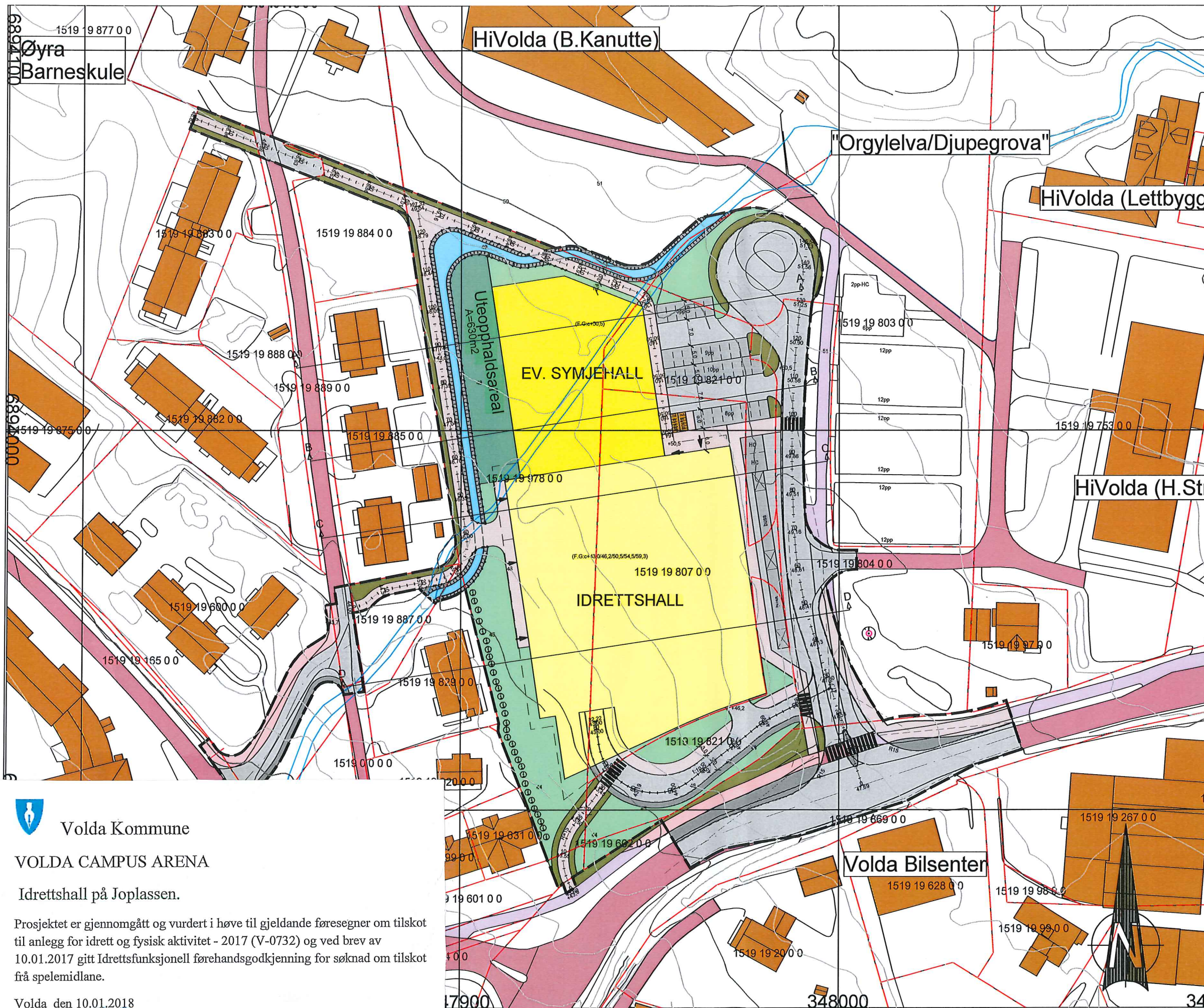
Selskapets vedtekter

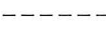
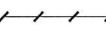
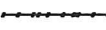
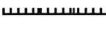
Kulturdepartementet sin godkjenning av vedtektene

Fråsegn frå Norges Volleyball Forbund

⁷ Volda kommune sak 178/16 Kommunedelplan for fysisk aktivitet og anlegg for idrett- friluftsliv og nærmiljøtiltak.

⁸ Sjå <http://mre.no/nyhende/vti-allianse-stottar-volda-campus-arena/19.3845>



Teiknforklaring			
	Fleirbrukshall		
	Symjehall		
	Takoverbygg inngang		
	Mellombygg/garderober symjehall		
	Sykkelparkering		
	(Klatrevegg)		
	Trafikkareal		
	Overheng buss		
	Gangvegar		
	Parkeringsplassar		
	Grønnstruktur		
	Eksist. vegkant (og vegflate)		
	Eksist. kant gang/sykkelveg (og flate)		
	Omlagt elv/bekk (evt.kulvert)		
	Eksist. bygningar (takflate)		
	Regulert tomtegrense		
	Byggegrense		
	Regulert senterlinje		
	Frisiktlinje i veikryss		
	Parkeringsfelt bakkeplan		
	Parkeringsfelt garasje		
	Plangrense		
	Måle-/avstandslinje		
	Teiggrense		
	Eksist. vegdekkekant		
	Eksist. elv/bekkekant		
	Kulvert		
	Sikringsgjerde		
	Mur-/plastringsfot		
Revisjon	Revisjonstekst	Sign.	Rev.dato
Firma			
	Firma: Per Mulvik AS	Sentral: 70 07 49 90	
	Adresse: Holmen 7	Direkte: 70 07 49 94	
	Postnr./stad: 6100 Volda	E-post: jan@mulvik.no	
	Org.nr.: 941 987 516		
Prosjektnamn:			
Detaljregulering Volda Campus Arena - gbnr.19/807			
Oppdragsgivar:			
Volda Campus Arena AS			
c/o SR Volda AS			
6100 Volda			
Prosjekterande:			
			
Tittel:		Teikna av: JMO	
Illustrasjonsplan		Dato: 05.10.17	
		Kontr.av:	
		Dato:	
		Erstattar teikn.:	
Teikningstype:			
PLANILLUSTRASJON			
Prosjektnr.:	Teikn.nr.:	Målestokk:	Rev.
2413	901	1:1000	



Volda Kommune

VOLDA CAMPUS ARENA

Idrettshall på Joplassen.

Prosjektet er gjennomgått og vurdert i høve til gjeldande føreseigner om tilskot til anlegg for idrett og fysisk aktivitet - 2017 (V-0732) og ved brev av 10.01.2017 gitt Idrettsfunksjonell førehandsgodkjenning for søknad om tilskot frå spelemidlane.

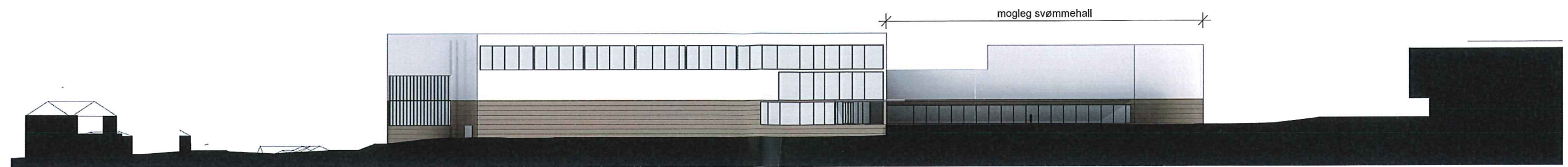
Volda den 10.01.2018

Etter f.m.

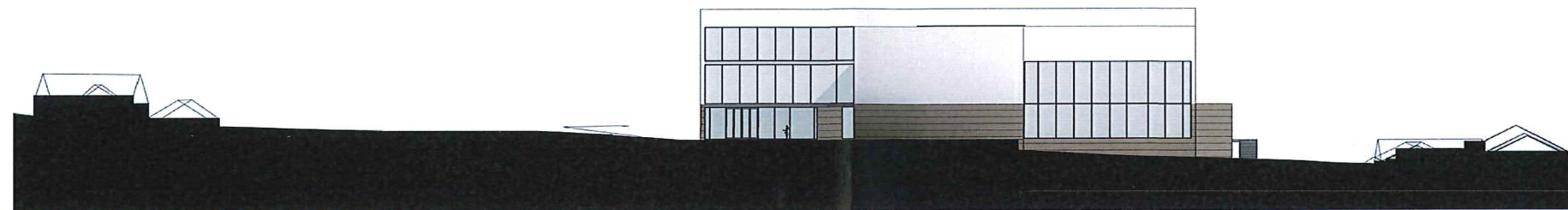
Per Helmer

Fagansvarleg plan Volda kommune

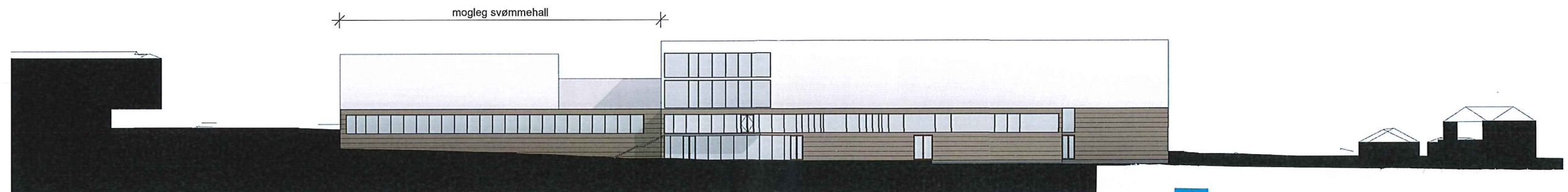




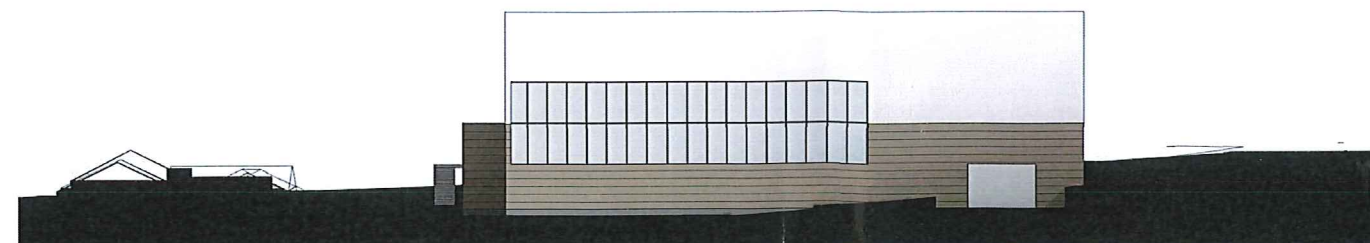
fasade aust
1 : 500



fasade nord
1 : 500



fasade vest
1 : 500



fasade sør
1 : 500



Volda Kommune

VOLDA CAMPUS ARENA

Idrettshall på Joplassen.

Prosjektet er gjennomgått og vurdert i høve til gjeldende føresegner om tilskot til anlegg for idrett og fysisk aktivitet - 2017 (V-0732) og ved brev av 10.01.2017 gitt Idrettsfunksjonell førehandsgodkjenning for søknad om tilskot frå spelemidlane.

Volda den 10.01.2018

Etter f.m.

Per Helge
Fagansvarleg plan Volda kommune



Revisjon	Revisjonslekt	Rev. av	Rev. dato	 nordplan arkitektur konstruksjon landskap	Kontaktinformasjon: Nordplan AS E-post: post@nordplan.no	Tiltakshavar Tiltak	Teikning av Fasadar Nord, Aust, Sør og Vest Teikna av: Sist kontrollert: Sjekkliste:	Mål 1 : 500	Prosj.nr. A46.20	Teikn.nr. Ark Rev
----------	---------------	---------	-----------	---	--	----------------------------	--	----------------	---------------------	-------------------------



Volda Kommune

VOLDA CAMPUS ARENA

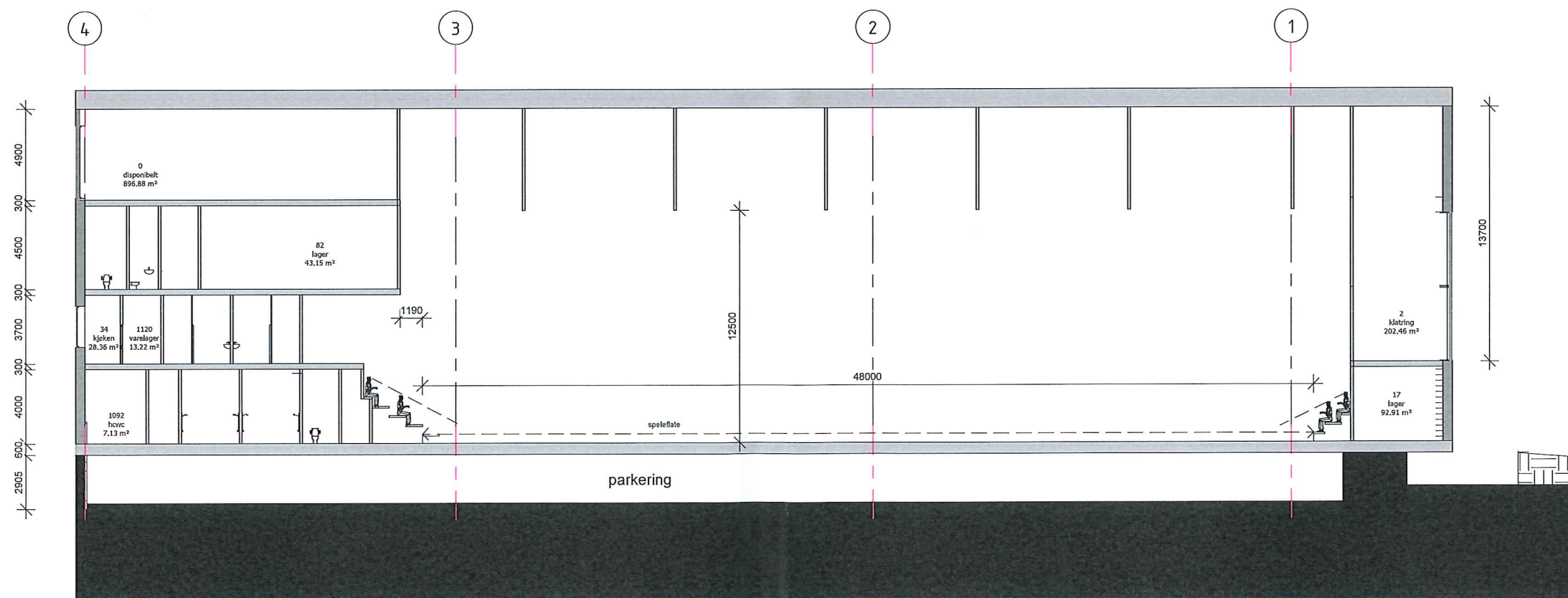
Idrettshall på Joplassen.

Prosjektet er gjennomgått og vurdert i høve til gjeldende føresegner om tilskot til anlegg for idrett og fysisk aktivitet - 2017 (V-0732) og ved brev av 10.01.2017 gitt Idrettsfunksjonell førehandsgodkjenning for søknad om tilskot frå spelemidlane.

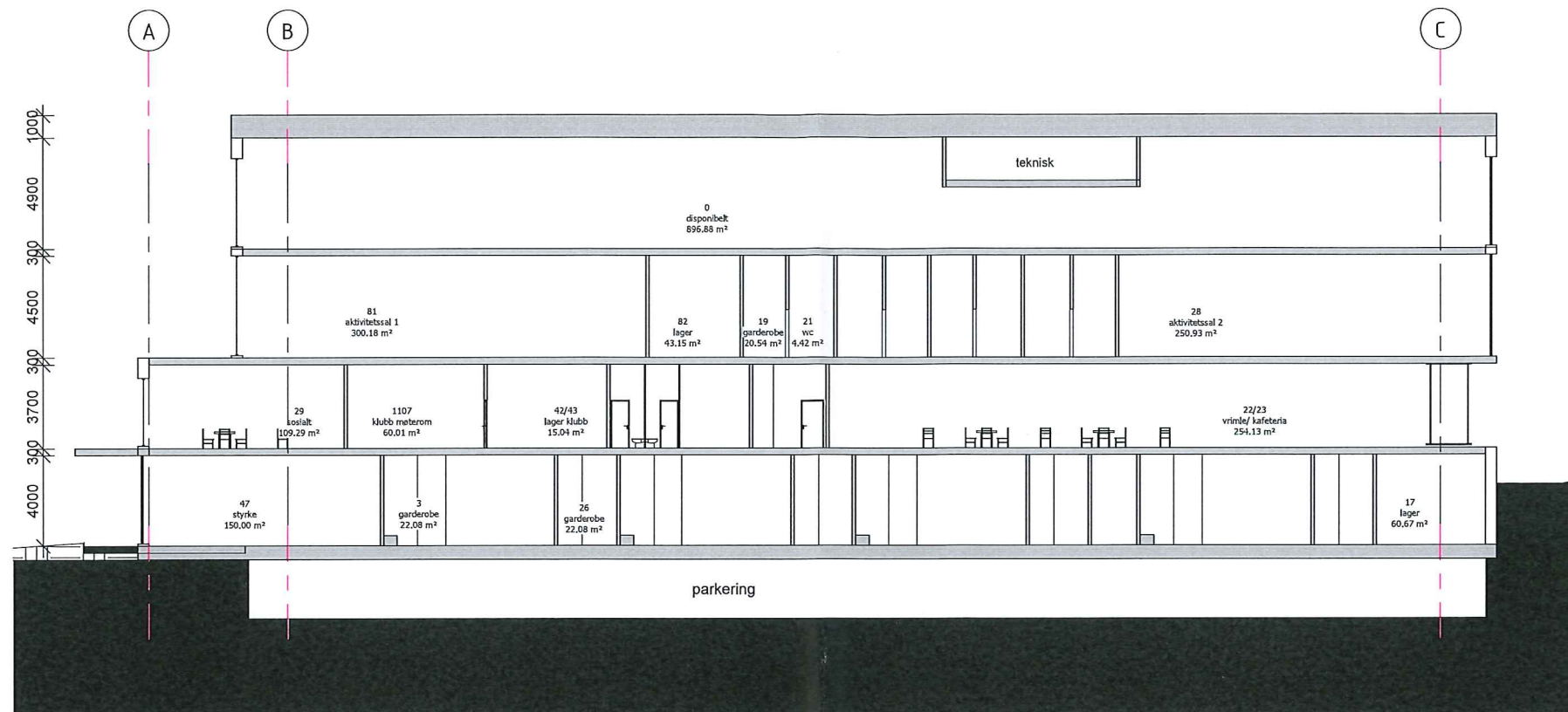
Volda den 10.01.2018

Etter f.m.

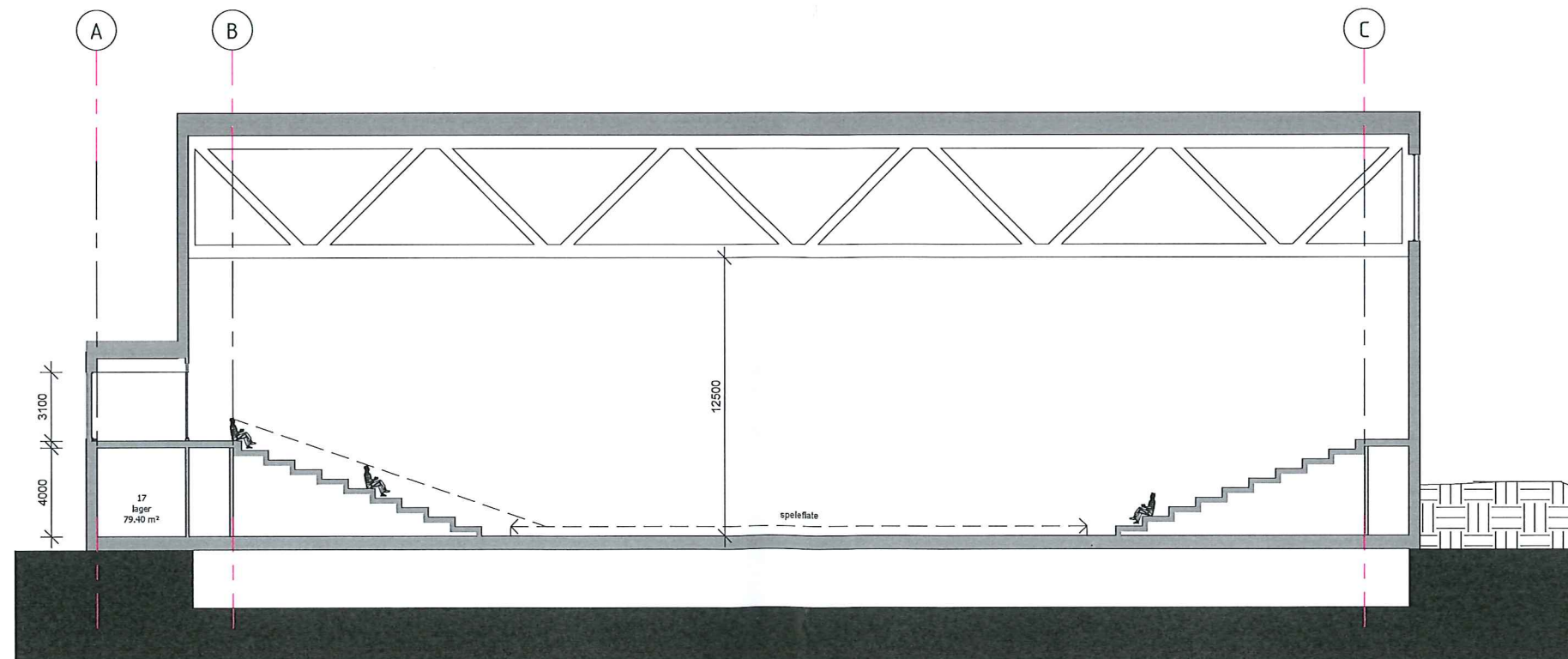
Per Helge
Fagansvarleg



 arkitektur konstruksjon landskap				Kontaktinformasjon: Nordplan AS E-post: post@nordplan.no		Tiltakshavar Tiltak		Teikning av langsnitt			Teikning type			
Revisjon	Revisjonstekst	Rev. av	Rev. dato	Teikna av:	Sist kontrollert:	Sjekkliste:	Mål 1 : 200	Prosj.nr.	Teikn.nr. A41.01	Ark	Rev			



Section 17
1 : 200



Section 18
1 : 200



Volda Kommune

VOLDA CAMPUS ARENA

Idrettshall på Joplassen.

Prosjektet er gjennomgått og vurdert i høve til gjeldende føresegner om tilskot til anlegg for idrett og fysisk aktivitet - 2017 (V-0732) og ved brev av 10.01.2017 gitt Idrettsfunksjonell førehandsgodkjenning for søknad om tilskot frå spelemidlane.

Volda den 10.01.2018

Etter f.m.

Fagansvarleg plan



nordplan arkitektur konstruksjon landskap				Kontaktinformasjon: Nordplan AS		Tiltakshavar		Teikning av tverrsnitt			Teikning type				
				E-post: post@nordplan.no		Tiltak									
Revisjon	Revisjonstekst		Rev. av	Rev. dato				Teikna av: Author	Sist kontrollert: Checker	Sjekkliste:	Mål 1 : 200	Prosj.nr.	Teikn.nr. A41.02	Ark	Rev



Volda Kommune
VOLDA CAMPUS ARENA

Idrettshall på Joplussen.

Prosjektet er gjennomgått og vurdert i høve til gjeldende føresegner om tilskot til anlegg for idrett og fysisk aktivitet - 2017 (V-0732) og ved brev av 10.01.2017 gitt Idrettsfunksjonell førehandsgodkjenning for søknad om tilskot frå spelemidlane.

Volda den 10.01.2018

Etter f.m.

VOLDA KOMMUNE
Per Helge
Fagansvarleg på Volda kommune

nordplan

- arkitektur
- konstruksjon
- landskap

Kontaktinformasjon:
Nordplan AS

E-post: post@nordplan.no

Tiltakshavar

Tiltak

Teikning av
Plan 1

Teikna av:

Sist kontrollert:

Sjekkliste:

Teikning type

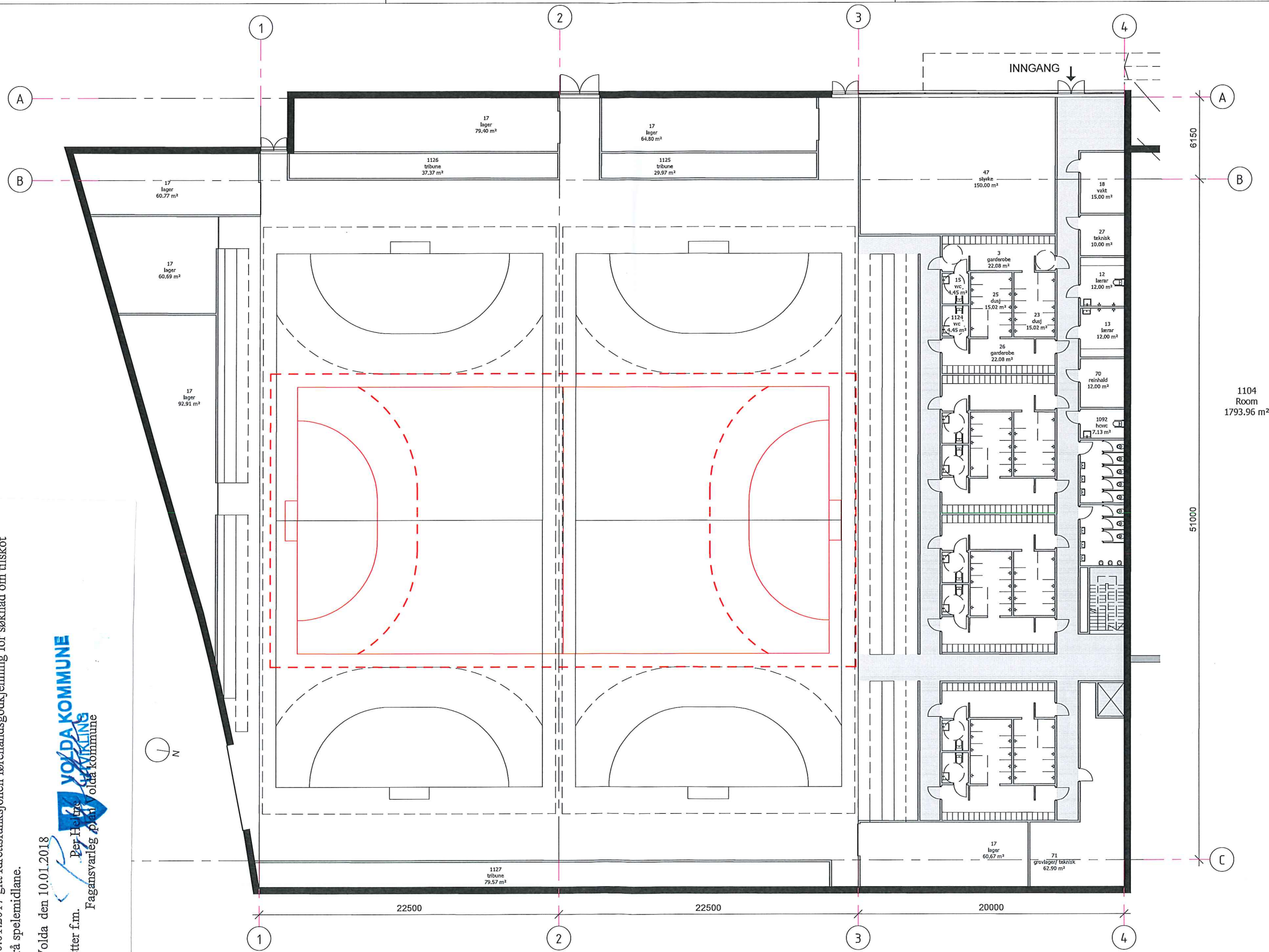
Mål
1 : 200

Prosj.nr.

Teikn.nr.
A21.01

Ark

Rev





Volda Kommune

VOLDA CAMPUS ARENA

Idrettshall på Joplassen.

Prosjektet er gjennomgått og vurdert i høve til gjeldende føresegner om tilskot til anlegg for idrett og fysisk aktivitet - 2017 (V-0732) og ved brev av 10.01.2017 gitt Idrettsfunksjonell førehandsgodkjenning for søknad om tilskot frå spelemidlane.

Volda den 10.01.2018

Etter f.m.

Per Helge Hovik

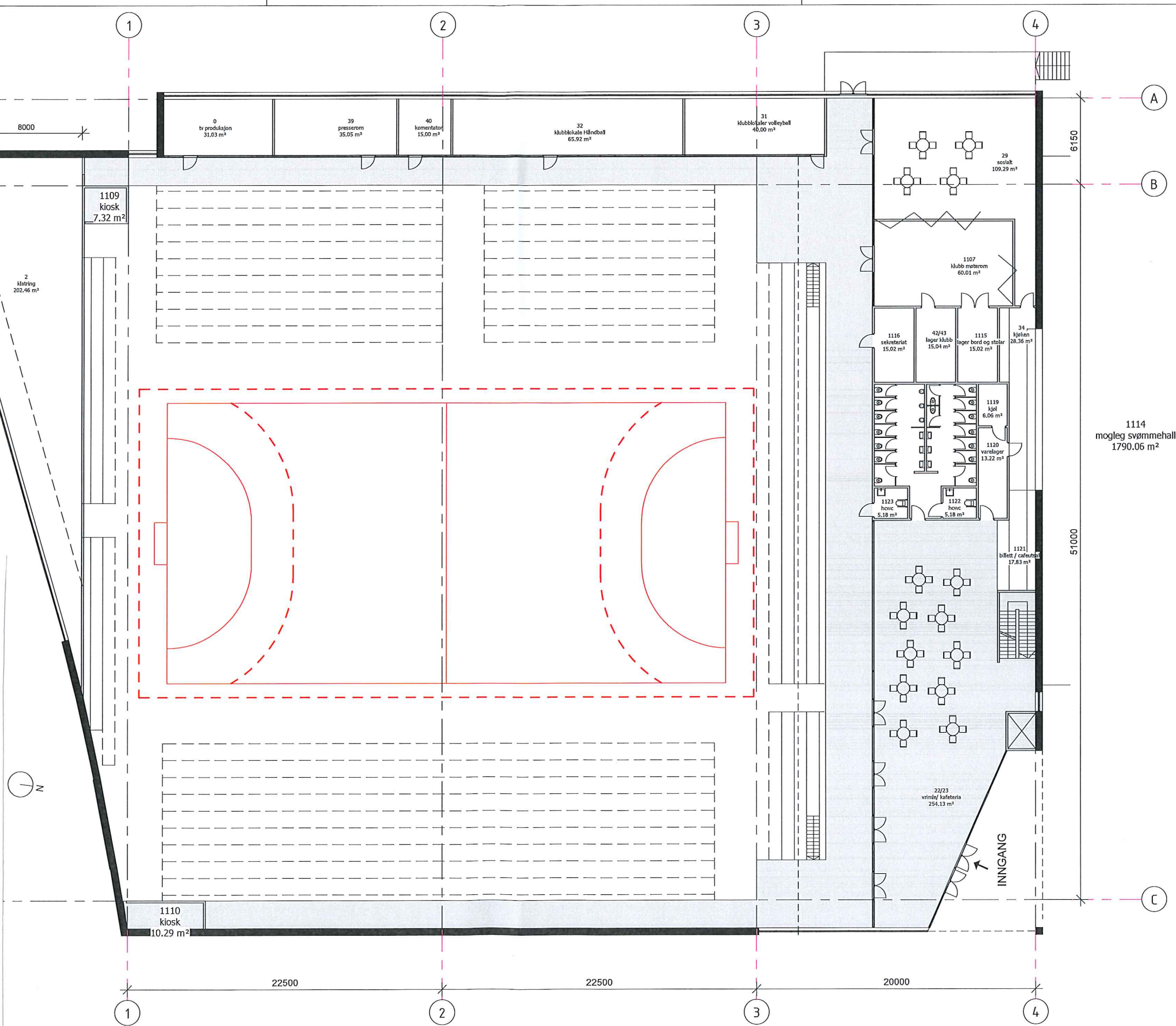
Fagansvarlig plan Volda kommune

VOLDA KOMMUNE

PLAN

UTVIKLING

Volda kommune



nordplan

- arkitektur
- konstruksjon
- landskap

Kontaktinformasjon:
Nordplan AS

E-post: post@nordplan.no

Tiltakshavar

Tiltak

Teikning av
Plan 2

Teikna av:

Sist kontrollert:

Sjekkliste:

Teikning type

Mål

1 : 200

Prosj.nr.

Teikn.nr.

A21.02

Ark

Rev



Volda Kommune

VOLDA CAMPUS ARENA

Idrettshall på Joplassen.

Prosjektet er gjennomgått og vurdert i høve til gjeldende føresegner om tilskot til anlegg for idrett og fysisk aktivitet - 2017 (V-0732) og ved brev av 10.01.2017 gitt Idrettsfunksjonell førehandsgodkjenning for søknad om tilskot frå spelemidlane.

Volda den 10.01.2018

Etter f.m.

VOLDA KOMMUNE
Per Helge
Fagansvarleg plan Volda kommune

nordplan
arkitektur
konstruksjon
landskap

Kontaktinformasjon:
Nordplan AS

E-post: post@nordplan.no

Tiltakshavar

Tiltak

Teikning av
Pland 3

Teikna av:
Author

Sist kontrollert:
Checker

Sjekkliste:

Teikning type

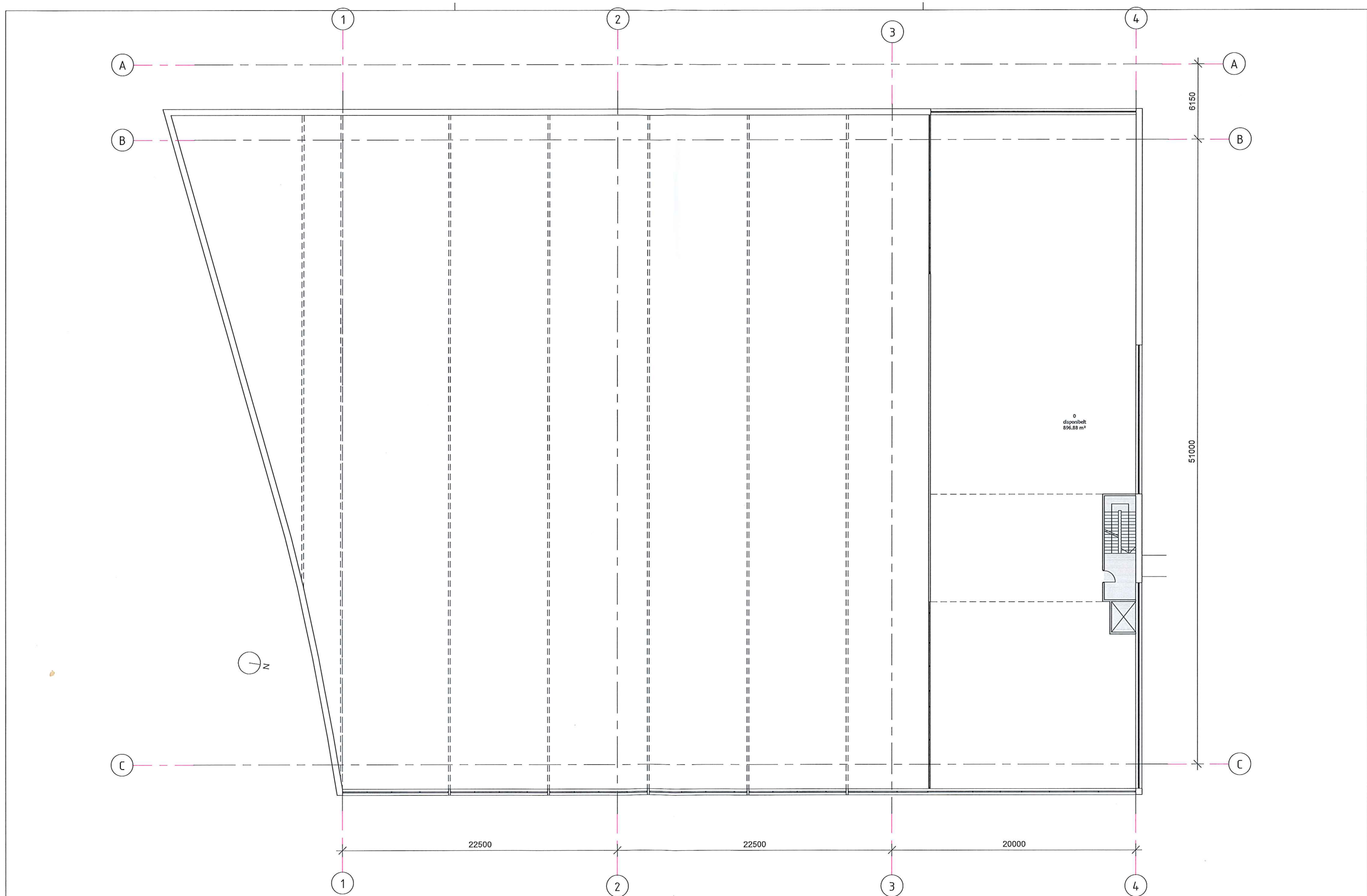
Mål
1 : 200

Prosj.nr.

Teikn.nr.
A21.03

Ark

Rev



		 arkitektur konstruksjon landskap	Kontaktinformasjon: Nordplan AS E-post: post@nordplan.no	Tiltakshavar	Teikning av plan 4			Teikning type				
					Tiltak							
Revisjon	Revisjonstekst		Rev. av	Rev. dato		Teikna av: Author	Sist kontrollert: Checker	Sjekkliste:	Mål 1 : 200	Prosj.nr.	Teikn.nr. A21.04	Ark



Volda Campus Arena as
v/Jonny Kragset
Johnny@kragseteigedom.no

Arkivsak nr.	Løpenr.	Arkivkode	Avd/Sakshandsamar	Dato
2016/1917	538/2018	D11	UTV/ PERHEL	09.01.2018

**PROSJEKT VOLDA CAMPUS ARENA - IDRETTSFUNKSJONELL
GODKJENNING AV UTBYGGINGSPROSJEKT FOR SØKNAD OM TILSKOT
FRÅ SPELEMIDLANE TIL IDRETTSANLEGG**

Volda kommune har mottatt e-post datert 5.01.2018, med søknad om idrettsfunksjonell førehandsgodkjenning av planane for Volda Campus Arena, Idrettshall i Volda kommune. Kommunen har ved fleire møter blitt haldne orientert om planlegginga av hall og planlagt innhald og utforming.

Plan for Idrettshall inngår i Volda kommune sin kommunedelplan for Fysisk aktivitet og anlegg for idrett og friluftsliv.
Prosjektet er gitt prioritert plass i handlingsplan etter vedtak i kommunestyret i sak 2016/179, den 24.11.2016.

Kommunen har vurdert planen og finn etter samla vurdering å kunne gje idrettsfunksjonell godkjenning av plan for Volda Campus Arena –Idrettshall, med følgjande merknader:

- Det vert føresett at det nye idrettsdekket i idrettshallen tilfredsstiller funksjonskrava for golv i idrettsbygg (jf NS-EN 14904) og at det blir levert felt-test av dekket etter overlevering.
- Det vert føresett at anlegget er gjort tilgjengelig for brukarar med nedsett funksjonsevne og at tribuner, garderober, dusjrom og toalett vert utforma og utstyrt i samsvar med vegleiar "Universell utforming av idretts- og nærmiljøanlegg" V-0511. og "Forskrift om tekniske krav til byggverk TEK17 (Byggteknisk forskrift), NS 11001-1:2009 Universell utforming av byggverk – Del 1: Arbeids- og publikumsbygninger".
- Det vert føresett at valt lyssetting i idrettshallen tilfredsstiller krav i
 - NS-EN 12193, klasse 2.
- Det kan søkjast om tilskot på 1/3 av godkjent kostnad , inntil:

Dobbelhall (48x45): med 4 sett garder. og min. 200 m2 lager for idrettsmateriell.	Kr. 15.0 mill
Tillegg for 9 m takhøgde i hall:	kr. 1.0 mill
Styrketreningsrom (150m2):	kr. 0.7 mill
Sosialt rom (100m2):	kr. 0.5 mill

Postadresse:	postmottak@volda.kommune.no	www.volda.kommune.no
	Telefon:	Org. nr:
	70058717	939 760 946
	Telefaks:	Bankgiro:

Klubblokale x 2 (VHandb. og VVolleyb.)	kr. 1.0 mill
Aktivitetssaler 2 stk til ulike akt.behov	kr. 2.4 mill
Garderobe(3 ekstra sett)	kr. 1.5 mill
Lager (4 ekstra a min 50m2):	kr. 2.0 mill
Klatrevegg	kr. 3.0 mill
Sum:	kr. 27.1 mill•

Eit sett med planer følger i retur påført kommunen sitt godkjenningsstempel.

Idrettsfunksjonell førehandsgodkjenning gjelder for 2 år. Det kan søkjast om lenging. Skulle planane for anlegget bli endra, må ny oppdatert plan for anlegget oversendast for fornya idrettsfunksjonell førehandsgodkjenning. Kommunen vil elles særskilt peike på at ein i vidare prosjektering/detaljeringsfase bør vurdere nærare funksjonar som areal for renovasjon/søppelhandtering og areal for trafo/tavlerom teknisk rom, samt arealbehov knytt til ventilasjon/varmegjennvinning i høve sambruk med ev symjehall.

Idrettsfunksjonell førehandsgodkjenning gir ikkje garanti for tilskot frå spelemidlane. Idrettsfunksjonell førehandsgodkjenning erstattar heller ikkje naudsynt krav om godkjenning av tiltaket etter reglane i Plan og bygningslova, jf PBL kap 12 og Kap 20-21.

Idrettsfunksjonell førehandsgodkjenning er ein føresetnad for å kunne søkje om tilskot frå spelemidlane, men gir ikkje garanti for tilskot frå spelemidlane.

Kommunen gjer elles merksam på at ved innsending av søknad om tilskot frå spelemidlane må fylgjande dokumentasjon ligge ved:

Detaljert kostnadsoverslag:

• *Kostnadene skal spesifiseres på relevante poster for prosjektet. Oppsettet skal skille mellom prosjektkostnader som er tilskuddsberettigede (jf. pkt. 2.1.1) og prosjektkostnader som ikkje er tilskuddsberettigede (jf. pkt. 2.1.2). Kostnadspostene skal settes opp på en slik måte at de lar seg kontrollere mot relevant dokumentasjon/vedlegg tilhørende prosjektet. Verdien av eventuelt dugnadsarbeid skal inngå i oppsettet som en kostnad.*

Finansieringsplan med dokumentasjon for alle deler, som t.d.:

bekreftelse i høve eigenkapital ved kontoutskrift.
Kommunale og fylkeskommunale tilskot ved kopi av vedtak..
Lånetilsegn-
kommunal garanti ved kopi av vedtak.

V-0732 kap 2.2.3 «.Krav til finansierings- og driftsplan for kostnadskrevende anlegg Dersom andre enn kommuner og fylkeskommuner står som søker for store kostnadskrevende anlegg (investerings- og driftsmessig), kreves det at søker framlegger grundige planer både for finansiering og drift av anlegget. Dersom planene ikke er tilfredsstillende dokumentert, vil søknaden ikke bli imøtekommet.»

Kommunal garanti for spelemidlane:

Etter vegleiar V-0732 pkt 2.2.4 er det for slike større anlegg, der andre enn kommunen står som søkjar, krav om kommunal garanti for tilbakebetaling av spelemidlar ved ev. misleghald.

Plan for drift:

Planen skal vise løysing for planlagt drift og bruk av anlegget. Planen skal minimum ha med følgjande opplysingar:

- *plan for forvaltning og bruk som angir forvalter av anlegget, planlagt lengde på sesong og antall brukstimer (f.eks per uke) i sesong*
- *driftsbudsjett med inntekter og utgifter, inkludert finansutgifter. For større anlegg, som f.eks idrettshall, skal det i tillegg legges ved en plan for vedlikehold og utvikling av anlegget»*

Kostnader knytt til drift er i søknaden om førehandsgodkjenning lite spesifisert, og er basert på netto kostnader knytt til investeringskostnader for hallen. Det er lagt til grunn stor deltaking i drift av prosjektet frå Volda kommune, og av M.R.Fylkeskommune (Vidaregåande skule) og ved leigeinntekter utan at dette er dokumentert nærare. Slik dokumentasjon og avtalar knytt til drift må vere på plass før utbygging.

Reguleringsplan for området der hallen skal plasserast er under handsaming i kommunen. Plan er no ute til offentleg ettersyn, jf Plan og bygningslova §12-10, og kommunen legg til grunn at plan er godkjent før utbygging kan settast i gang.

Kommunen legg også til grunn at det gjennom plan og avtalar mellom utbyggarar og kommunen vert nærare avklara korleis naudsynt infrastruktur i området skal finansierast og opparbeidast, og rekkefylgje for dette sett i høve til planlagde byggetiltak.

Med helsing

Jørgen Vestgarden
utviklingssjef

Per Heltne
fagansvarleg, plan

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur.

Kopi:

Møre og Romsdal Fylkeskommune

Volda kommune - Utvikling

Volda kommune - Teknisk sektor

Volda kommune – Opplæring og oppvekst

Volda kommune –økonomi og rekneskap

Rådmann



VOLDA KOMMUNE

Utvikling

Møre og Romsdal Fylkeskommune
Fylkeshuset

6404 MOLDE

Arkivsak nr.	Løpenr.	Arkivkode	Avd/Sakshandsamar	Dato
2017/1238	508/2018	243	UTV/ PERHEL	15.01.18

VOLDA KOMMUNE - OVERSENDING AV KOMMUNAL PRIORITERING AV SPELEMIDDELSØKNADER 2018

Volda kommune har ved vedtak i Forvaltningsutvalet i sak 5/2018, den 9.01.2018, vedteke prioritering av årets søknader om tilskot til anlegg for idrett og fysisk aktivitet.

Alle søknader om tilskot til anlegg for idrett og fysisk aktivitet er elektronisk overførte til fylkeskommunen i saksbehandlingssystemet for spelemiddelsøknader.

Vedlagt følger vedtak og utskrift av prioriteringslista frå saksbehandlingssystemet for spelemiddelsøknader.

Volda kommune stadfester med dette at søknadene er behandla i samsvar med Kulturdepartementet sine føresegnar om tilskot til anlegg for idrett og fysisk aktivitet. Volda kommune tek på seg ansvaret som kjem fram av føresegnene.

Volda kommune viser til at det i tilknytning til søknad –søknadsnr. 127676, Volda Skisenter-Idrettsbygg, manglar dokumentasjon og naudsynte vedlegg knytt til kommunal garanti for lån. Dette er til handsaming i kommunen og er tilrådd. (kommunestyret som sak den 25.01.2018 – skal vidare godkjennast av Fylkesmannen).

Vi reknar med at slik godkjenning vil ligge føre i løpet av februar 2018 og kan bli oversendt dykk innan 1.03.2018.

Volda kommune viser til at det i tilknytning til søknad –søknadsnr. 130197, Volda Campus Arena, manglar fylgjande dokumentasjon og naudsynte vedlegg:

Kommunal garanti for spelemidlar – V-0732 pkt 2.2.4

Kommunal garanti for lån.

Kostnadsoverslag ikkje nok detaljert til at det kan gje grunnlag for kontroll.

Manglar dokumentasjon for kommunen si medverknad i drift.

Manglar dokumentasjon for M.R. Fylkeskommune si deltaking i drift (og ev finansiering)

Samla finansiering synest heller ikkje ta naudsynt høgde for kommunestyret sitt vedtak om bidrag til finansiering, sak at 143/16, og at også spelemidlane truleg må forskotterast nokre år (2-4) før desse kan reknast utbetalt. Desse tilhøva må avklarast før søknaden kan vurderast som godkjent.

Vi avventar tilbakemelding om slik godkjenning frå søkjar, og legg til grunn at dette vil kunne ligge føre i løpet av februar 2018, og at dette vert oversendt dykk innan avtalt frist, seinast innan 1.03.2017.

Er det spørsmål til søknadane frå kommunen ber vi om tilbakemelding om dette og at det vert gitt høve til naudsynt oppdatering.

Med helsing

Rune Sjurgard
Rådmann

Per Heltne
fagansvarleg, plan

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur.

Postadresse:

postmottak@volda.kommune.no
Telefon: 70058717
Telefaks:

www.volda.kommune.no
Org. nr: 939 760 946
Bankgiro:

Høgskulen i Volda
Postboks 500
6101 VOLDA

Dykkar ref
Idar Flo

Vår ref
18/85-3

Dato
25. januar 2018

Idar Flo Volda Campus Arena - søknad om spelemidlar for å bygge ein idrettshall - tilbakemelding

Kulturredpartementet har motteke e-post datert 15. januar 2018, med søknad om fastsetting av rammer for spelemidlar for å bygge ein idrettshall med 12,5 meter fri takhøgde. i Volda kommune.

Departementet har vurdert søknaden og det kan søkjast om tilskot på 1/3 av godkjend kostnad inntil:

- 19,0 mill. kroner til idrettshall 48x45 m (dobbelthall), med 12,5 m fri takhøyde, 4 sett garderober og min. 150 m² lager for idrettsmateriell.

Dette brev gjev ikkje garanti for tilskot frå spelemidlane.

Med helsing

Ole Fredriksen (e.f.)
avdelingsdirektør

Frode Langø
seniorrådgjevar

Dokumentet er signert elektronisk og har derfor ikkje handskrive signaturar

Kopi
Møre og Romsdal fylkeskommune
Volda kommune

Postadresse
Postboks 8030 Dep
0030 Oslo
postmottak@kud.dep.no

Kontoradresse
Grubbegata 1
www.kud.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org no.
972 417 866

Avdeling
Avdeling for
sivilsamfunn og idrett

Saksbehandlar
Frode Langø
22 24 80 75

Volda Campus Arena AS
v/ Arild Bakke

6100 Volda

Volda, 10. januar 2018

Stadfesting av lånefinansiering til Volda Campus Arena AS

Vi syner til dykkar søknad til banken av 14.12.2017. Vi har gleda av å stadfeste at vi har innvilga slik finansiering til Volda Campus Arena AS:

Byggelån/samla låneramme på kr 45,0 mill som omsøkt.

Lånet skal konverterast til eit langsiktig lån med inntil 25 års nedbetaling når bygget er ferdigstilt, dette er det lengste banken kan tilby på denne typen lån.

Trygd:

Nytt 1. prioritets pant i bygget/tomta med pantobligasjon minst pålydande:	kr 47.500.000.
Nytt 1. prioritets pant i driftslausøyre med pantobligasjon minst pålydande:	kr 47.500.000.
Nytt 1. prioritets pant i kundefordringar med pantobligasjon minst pålydande:	kr 47.500.000.
Kommunal garanti frå Volda kommune på minst:	kr 45.000.000.

Rentevilkår og andre vilkår på byggelån og langsiktig lån vert å kome attende til på eit seinare tidspunkt.

Andre vilkår:

Dette lånetilsegnet føreset at desse vilkåra vert innfridd før utbetaling:

- Banken får levert ei godt kvalitetssikra kostnadskalkyle på heile byggeprosjektet. Kopi av kontraktene knytt til kostnadskalkyla skal leggst ved.
- Tilskot frå Volda kommune på kr 30 mill kjem inn i prosjektet før byggelånet frå banken blir opna.
- Banken føreset at selskapet har ein finansieringsplan knytt til mva-refusjon og utbetaling av tippemidlar før byggelånet på kr 45 mill kan opnast.
- Dersom den endelige kostnadskalkyla avvik oppover i høve til dagens kalkyle på kr 111,7 mill, så føreset banken at avviket vert dekt med eigenkapital.

- Dersom den endelige kostnadskalkyla avvik nedover i høve til dagens kalkyle på kr 111,7 mill, så føreset banken at byggelånets relative storleik vert justert nedover tilsvarande.
- Banken føreset at dei langsiktige leigeavtalane på minimum 20 år med Volda kommune og Møre og Romsdal Fylkeskommune vert inngått som føresett i søknaden.
- Byggelånet skal trekkast opp av kunderådgjevar i banken med utgangspunkt i fakturaer som er godkjent og signert av ekstern byggekontrollør.
- Banken føreset at prosjektet får innvilga kommunal garanti på alle kostnadselement/likvide forskotteringar i byggeperioden, som må byggelånsfinansierast, herunder eventuelle overskridingar av dagens kostnadsramme.
- Banken føreset at Volda Campus Arena AS, før byggeprosessen startar opp, leverer eit kvalitetssikra driftsbudsjett som dokumenterer betjeningsevne av lånet over ein 25 års periode.

Tilsegnet gjeld så lenge prosjektet blir gjennomført i samsvar med søknad av 14.12.2017 og innanfor planlagt tidsperiode.

Med venleg helsing
SpareBank 1 Søre Sunnmøre

Sigrun Heltne Vartdal
Banksjef Bedriftsmarknad

Sverre Haugen
Kunderådgjevar Bedriftsmarknad



SAKSDOKUMENT

Sakshandsamar: Jørgen Vestgarden

Arkivsak nr.: 2017/2186

Arkivkode: V70

Utvalsaksnr	Utval	Møtedato
31/18	Formannskapet	27.02.2018
20/18	Kommunestyret	01.03.2018

STØTTE TIL PROSJEKTSTILLING SKOGPROSJEKT VOLDA/ØRSTA 2018

Handsaming:

Røysting:

Tilråding/ Vedtak i Formannskapet - 27.02.2018

Administrasjonen si tilråding:

Kommunestyret vedtek å bidra med kr 100.000 i støtte til ei prosjektstilling for skogprosjektet Volda/Ørsta 2018.

Tiltaket vert dekt innanfor driftsramma for utviklingssektoren.

Vedleggsliste:

Søknad om støtte til prosjektstilling

Referat frå møte den 06.12.2017

Epost korrespondanse om prosjektet, datert 14.11.2017

Uprenta saksvedlegg:

Samandrag av saka:

Landbrukskontoret har søkt om støtte til ei prosjektstilling for eit skogprosjekt som etter planen skal verte gjennomført i 2018 i Volda og Ørsta.

Rådmannen rår til at kommunen yter eit tilskot på kr 100.000. Rådmannen rår til at tilskotet vert dekt ved budsjettkorrigering innanfor driftsramma.

Saksopplysningar/fakta:

Landbrukskontoret har søkt om støtte til ei prosjektstilling for eit skogprosjekt som etter planen skal verte gjennomført i 2018 i Volda og Ørsta. I søknaden står det:

Vi viser til møte om Skogprosjektet 06.12.2017 og søker med dette tilskot i samsvar med den finansieringsskissa som vart sett opp på møte. Legg for ordens skyld ved referatet.

Totalt budsjett: 640.000

Søknadssum: 100.000

Prosjektbeskriving:

Målet til prosjektet er å auke skogplantinga, både i mengde og kvalitet. Fyrst og fremst gjennom oppfylgning av allereie tilplanta områder. Ein mistenker at mykje av den gamle forynginga har eit sterkt behov for supplering. Feltregistreringane vil synleggjere behovet. Ein anna viktig oppgåve for prosjektet er å fylgje opp dei voksa plantene som ein har satt ut i Ørsta og Volda. Får ein voksa planter til å fungere vil det gjere det mogleg å plante rett etter hogst utan å bekymre seg for snutebilla. Dette gjer også at ikkje anna vegetasjon rekk å bli like stort, samt at ein har betre tid til ev. supplering seinare. Det er heilt avgjerande at ein kjem i gong med prosjektet i løpet av 2018 før anna vegetasjon rekk og bli for stort som igjen betyr at ein får ein stor kostnadsheving i form av meir arbeid til rydding før ein kan supplere. Viser til tidligare sendt e-post og samrådsmøte 6.12.17.

Likelydande søknad vert sendt til dei andre på budsjettmatrisa.

Kommuneplan, samfunnsdelen:

Eit mål i samfunnsdelen under temaet klima og miljø er:

Volda kommune skal arbeide for ein berekraftig naturforvaltning og sikre biologisk mangfald.

Tilhøyrande strategi for å oppnå dette målet er:

Stimulere til berekraftig næringsutvikling og miljøtiltak innan jord-, skog- og havbruk.

Dette prosjektet vil vere eit konkret tiltak innafor denne strategien for å nå det overordna målet om berekraftig naturforvaltning.

Helse og miljøkonsekvensar:

Prosjektet vil vere med å hindre at gode plantefelt veks igjen av uønskt vegetasjon.

Økonomiske konsekvensar:

Kostnad for kommunen er kr 100.000.

Viss ein kjem i gong med prosjektet no i 2018 kan ein få lågare kostnader i framtida ved at det vert mindre arbeid til rydding av vegetasjon før supplering.

Beredskapsmessige konsekvensar:

Ingen vesentlege

Vurdering og konklusjon:

Det er eit stort etterslep både på skogplanting og supplering i Volda og Ørsta. Ved å få i gong eit slikt prosjekt kunne skogplantinga auka, både i mengde og kvalitet. Sidan det er mange aktørar, blant anna Fylkesmannen og Allskog, som kan vere med i prosjektet vil kostnaden for kommunen vere relativt liten forhold til utbytte ein kan oppnå ved prosjektet.

Auka skogplanting gir på sikt meir sysselsetting innafor hogst- og transportsektoren.

Rådmannen rår derfor til at kommunen yter eit tilskot på kr 100.000. Rådmannen rår til at tilskotet vert dekt ved omdisponering innanfor budsjetttramma.

Rune Sjurgard
Rådmann

Jørgen Vestgarden
utviklingssjef

Utskrift av endeleg vedtak:

Ørsta og Volda landbrukskontor

Klageinstans:

Fylkesmannen



VOLDA KOMMUNE

Stormyra 2
6100 VOLDA

Saksnr	Løpenr.	Arkiv	Saksansvarleg	Dato
2018/28	159/2018	V72	PEDMAG	04.01.2018

SØKNAD OM STØTTE TIL PROSJEKTSTILLING SKOGPROSJEKT VOLDA/ØRSTA 2018

Att.: Ordfører Jørgen Amdam

Vedr.: søknad om kr. 100.000 til å hyre inn ein prosjektleiar til skogkulturprosjektet.

Vi viser til møte om Skogprosjektet 06.12.2017 og søker med dette tilskot i samsvar med den finansieringsskissa som vart sett opp på møte. Legg for ordens skyld ved referatet.

Totalt budsjett: 640.000

Søknadssum: 100.000

Prosjektbeskriving:

Målet til prosjektet er å auke skogplantinga, både i mengde og kvalitet. Fyrst og fremst gjennom oppfølging av allereie tilplanta områder. Ein mistenker at mykje av den gamle forynginga har eit sterkt behov for supplering. Feltregistreringane vil synleggjere behovet. Ein anna viktig oppgåve for prosjektet er å fylgje opp dei voksa plantene som ein har satt ut i Ørsta og Volda. Får ein voksa planter til å fungere vil det gjere det mogleg å plante rett etter hogst utan å bekymre seg for snutebilla. Dette gjer også at ikkje anna vegetasjon rekk å bli like stort, samt at ein har betre tid til ev. supplering seinare. Det er heilt avgjerande at ein kjem i gong med prosjektet i løpet av 2018 før anna vegetasjon rekk og bli for stort som igjen betyr at ein får ein stor kostnadsheving i form av meir arbeid til rydding før ein kan supplere. Viser til tidligare sendt e-post og samrådsmøte 6.12.17.

Likelydande søknad vert sendt til dei andre på budsjettmatrisa.

Med helsing

Liv Bente Viddal
seksjonsleiar

Peder Magnus Magnussen
fagansvarleg skogbruk

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur.

Samrådsmøte (skog)

Møtereferat onsdag 6.desember 2017 kl. 1300. Ørsta rådhus.

Desse møtte: Olav Aambøe (Volda/Ørsta skogeigarlag), Odd Løset (fylkesskogmeister), Åsmund Asper (fylkesskogsmeister), Helge Kårstad (kystskogbruket), Jørgen Amdam (ordførar Volda), Stein Aam (ordførar Ørsta), Magnar Erlend Helset (Bjørkedal skogeigarlag), Andreas Fjærli (Allskog) og Peder Magnussen (skogbruksansvarlig i Ørsta og Volda kommune).

Skogprosjektet: Underteiknande orientere fyrst litt om tanken med prosjektet. Fylkesskogsmeister Odd Løset meinte det var opp mot 3.000 da som ikkje var tilplanta etter 2012. Ein kan bruke NMSK midlar til prosjektet (desse midlane er sårt tiltrengte til å dekke tilskot til skogkultur og derfor lite aktuelt). Det var sterkt optimisme og tru på prosjektet og Helge Kårstad meinte at dette kunne bli eit pilotprosjekt for heile Vestlandet.

Dyktige fagfolk til å fylle ei deltidsstilling vart drøfta og det ser ikkje ut til å vera vanskelig å finne.

Arbeidsoppgåver for prosjektleiar:

- Kontrollere felt som er tilplanta etter 2010. Ser for meg at ein deler Ørsta/Volda inn i større aktuelle områder på forhand som ein kikkar nærmare på. Små felt med lite da vil gje lite igjen da ein bruker mye tid/ressursar. Dette er felt skogbruksansvarleg sjølv får sjekke opp.
- I kvart området vart det laga ein liste over skogeigarar med saldo på skogfond (her vil skogbruksansvarleg vere svært delaktig). Ein tek kontakt med skogeigar på forhand og tilbyr han/henne å vere med på ev. synfaring/registrering.
- Registreringane vart ført på eit Excel ark som vart sendt vidare til skogbruksansvarleg. Lista over interesserte skogeigarar (til supplering) vart sendt til Allskog som står for suppleringsarbeidet (dersom skogeigar ikkje kan gjere det sjølv).
- Felt som ikkje er tilplanta tidlegare har vi data på og eg er dermed usikker om ein skal bruke prosjektleiaren på dette. Dette har underteiknande og Allskog relativt god kontroll på.
- Oppfølging av voksa planter. Prosjektleiar må få ein oversikt over alle stader kor det er nytta voksa planter. Her må ein gjere ein grundig registrering tidleg på våren og minst ein registrering til seinare på året. Resultata brukast til å lage ein rapport for Allskog.

Skulle prosjektleiar vorte ferdig med arbeidsoppgåvene som er satt opp (lite truleg og viktig at ein ikkje «gapar over for mykje») har eg eit forslag på at vi brukar det som måtte bli igjen av midlar til å lage ein oversikt over egna areal for nyplanting av gran (areal kor det ikkje har vore gran tidligare). Dette er områder som allereie har infrastruktur, fine driftsforhold (ikkje for bratt), god jord (ikkje grov ur og vassjuk mark) og det i dag står kratt og oreskog på. Vi må nok akseptere at det er områder det tidlegare har vore planta gran på som ikkje er egna for skogsdrift. Dermed er det viktig at ein fin nye egna areal slik at vi gir komande generasjonar same mogligheit som vi sjølv har fått. Til info så har eg ein skogeigar i Skjåstaddalen (Bjørke, Ørsta) som vurderer nyplanting på opp mot 50 da.

Finansiering: Det er laga til eit finansieringsforslag på til saman 640.000,- fyrste året som vil tilsvare ca. eit halvt årsverk inklusive kostnader (550 kr/time). Det vil vorte sendt ein formell førespurnad til dei forskjellige.

Parter	Beløp
Rentemidlar skogfond Ørsta/Volda	140 000 kr

Kommunalt tilskot	
Volda kommune	100 000 kr
Ørsta kommune	100 000 kr
Fylkesmannen i Møre og Romsdal	100 000 kr
Allskog (markberedningsprosjekt)	200 000 kr
Sum	640 000 kr

Framdrift for prosjektet: Skogbruksansvarleg vart ansvarleg for framdrifta i prosjektet og vil søke assistanse/bistand hos skogeigarlaget og fylket. Prosjektet effektuerast når snøen er borte. Føreset at det formelle med finansiering er på plass i god tid før dette (dvs. i løpet av januar). Grovt skissert.

Desember: Førespurnad til dei forskjellige om finansiering.

Januar: Finansiering på plass.

Februar: Gjere avtale med aktuell kandidat.

Mars-Oktober: Prosjektet er i gang.

Ørsta tømmerterminal:

Øystein Mårstøyl (Ørsta kommune) orienterte om framdrifta. Siste pålen vart slått ned 5.12.17 og det jobbast med plastring og terrenget rundt. Elementa kjem på nyåret. Prosjektet ligger innanfor dei økonomiske føresetnadane og er i rute til overtakingsdato 18.april 2017. Det er fortsatt eit spørsmål med ISPS godkjenninga.

Avverking framover i Ørsta og Volda:

Skogbruksansvarleg og Per Gunnar Sande (Allskog) arbeidar saman om arbeidet med avverking, plan for hogst, vei og framdrift.

Vestlandet er no blitt ein rein råvareleverandør av tømmer, utan eigen verdiskaping. Tømmeret går enten til eksport eller til Trøndelag – slip og sag.

Etablering i bransjen er enten svært store integrerte anlegg eller små spesialbedrifter. Interesse for starte opp ny verksamheit her er ikkje den heilt store.

Allskog er heller ikkje framoverlent idet deira forretningsområde i fyrste rekke er å skaffe til veie råstoff til eksisterande industri.

I fyrste tida vil det være interessant å kartlegge bruk og framtidig bruk av trevirke i vårt geografiske «nærområde» både for byggvirke og spesialskur og utifrå dette grunnlaget finne eventuelle muligheiter for etablering i framtida.

Fra: Rune Sjurgard[Rune.Sjurgard@volda.kommune.no] Sendt: 15.11.2017 13:15:43 Til: V-Postmottak Tittel: VS: Skogprosjektet på Sunnmøre 2017-2019
For journalføring

Fra: Helge Kårstad [<mailto:helge@kystskogbruket.no>]

Sendt: tysdag 14. november 2017 20:33

Til: Peder Magnussen <peder.magnussen@orsta.kommune.no>; Jørgen Amdam

<jorgen.amdam@volda.kommune.no>; Stein Aam <stein.aam@orsta.kommune.no>; 'olaperry@online.no' <olaperry@online.no>; 'Olav Aambø' <olav.aa@tussa.com>; 'Løset, Odd' <fmmrodlo@fylkesmannen.no>; 'Per Gunnar Sande' <per.sande@allskog.no>; Liv Bente Viddal <liv-bente.viddal@orsta.kommune.no>

Kopi: Torgunn Sollid <torgunn@kystskogbruket.no>

Emne: SV: Skogprosjektet på Sunnmøre 2017-2019

Dette er eit SVÆRT GODT initiativ !

Når det gjeld pengar frå kystskogbruket kan du ta ein telefon til Torgunn Sollid, muleg ho kan gi eit råd...ho har tlf nr. 99498088. Vi lever igrunn sjølve på prosjektmidar, men Torgunn har kanskje gode tips, - eg legg ho på kopi her. Og de må utfordre Nortømmer på lik linje med Allskog. Send gjerne ein søknad både til Nortømmer og Norskog.

Eg har lova Arnt Laukeland å skrive ei sak om Sogn og Fj og dette tema på nettsida vår...håpa eg får tid denne veka. Det har nemleg gått svært godt der, - for det viser seg at skogeigarar er jamt interesserte i å plante opp igjen skog etter hogst ! Og det er sjølvsaft viktig fordi skogproduksjon gir store ringverknader i kommunar og fylke. Sjå berre på den årlege auken i sysselsette innafor hogst og transport. Og får vi no utvikla sagbruksindustrien m.m. også i dykkar fylke blir det endå betre verdiskaping.

SVÆRT BRA !

Helge Kårstad
Kystskogbruket
48020261

Fra: Peder Magnussen [<mailto:peder.magnussen@orsta.kommune.no>]

Sendt: 14. november 2017 17:41

Til: Jørgen Amdam <jorgen.amdam@volda.kommune.no>; Stein Aam <stein.aam@orsta.kommune.no>; Helge Kårstad <helge@kystskogbruket.no>; 'olaperry@online.no' <olaperry@online.no>; 'Olav Aambø' <olav.aa@tussa.com>; 'Løset, Odd' <fmmrodlo@fylkesmannen.no>; 'Per Gunnar Sande' <per.sande@allskog.no>

Kopi: Liv Bente Viddal <liv-bente.viddal@orsta.kommune.no>

Emne: Skogprosjektet på Sunnmøre 2017-2019

Hei alle,

Som nemnt fleire gonger er ettersleppet på planting formidabelt i Ørsta og Volda, for ikkje å snakke om supplering som antakeleg er meir eller mindre ikkje eksisterande. Har laga ein liten oversikt frå 2012-2016 som syner at det er ca. 54 000 m3 som det ikkje er tilplanta etter. Det utgjør ca. 1.200 da og 300 000 planter. Ein del lågare ein kva som står i prosjektbeskrivinga. Skyldas nok at ein del av dette er tilplanta siste tida og at noko areal rett og slett gjeng ut av andre grunnar. Over 2.000 da er tilplanta og behovet for supplering skulle vore vurdert. Ein formidabel jobb verken Allskog eller skogbruksansvarleg dessverre har tid til. Derfor meina eg at behovet for ein stilling til å utføre denne jobben er sterkt skrikande og må på plass i 2018. Helst så fort som mogleg. Let vi flatene gro att ennå eit år vart det verre å plante grunna mykje vegetasjon. Eg har lese igjennom prosjektbeskrivinga nokre gongar og det generelle synspunkt mitt er at den er for detaljorientert og omfattande.

Måla for prosjektet meina eg må vere følgjande:

- Felt som ikkje er tilplanta etter Dagmar og nyare må plantast til i løpet av 2018 dersom ikkje skogeigar har ein god grunn til å ikkje plante.
- Vi må sjå på behovet for supplering på så mange gamle felt som mogleg (særleg der skogeigar har pengar på skogfond).

- Jamleg kontroll av felt med voksa planter. Syner det seg at voksa planter fungerer meina eg vi må satse hardt på planting rett etter hogst. Det gjer mykje betre tid til ev. supplering før anna vegetasjon rekk å bli for stort.

Viktig med dei andre kortsiktige måla som er satt opp i prosjektet, men dette er oppgåver som eg føle allereie ligg på kommunen. Dessutan har vi ein svært oppegåande og dyktig skogbruksleiar på Sunnmøre som er flink til å «prate opp og fram skogbruket», samt få skogeigarane til å sette av rikeleg på skogfond slik at det vart lettare med både planting, supplering og ungsogpleie framover. Ungsogpleie er helt nødvendig for å få opp kvalitetsskog og kanskje det mest gunstige skogeigarane kan foreta seg etter planting, det gjer også skogen meir stormsikker. Dette er likevel noko eg meina vi bør prioritere seinare. Det er fyrst og fremst og få opp plantene som er det viktigaste nå.

Arbeidsoppgåver for prosjektleiar:

- Skrive ut kart og lage seg ein plan på områder som skal kontrollerast.
- Feltarbeid. Ut å kontrollere gamal forynging så fort snøen forsvinn. Resultata rapporterast til skogbruksansvarleg som tek det vidare med Allskog.
- Overvake de voksa plantene for å sjå ev. endringar.

Eg trur at det vart vanskeleg å finansiere ein 100 eller 50 % stilling. Mitt forslag er derfor at vi hyrar inn nokon på timesbasis, det gjer også utfordringa med finansiering enklare, samt at vi slepper arbeidsgivaransvar (kontorlokale osv.). Må nok regne med 400/450 kr per time til prosjektleiar + køyring. Så brukar vi dei midlane vi har til det er slutt. Det viktigaste er at vi får i gong noka, det vere seg om vi har 150.000,- eller 500.000,- til rådighet.

Dei har hatt eit tilsvarande prosjekt pågåande i Sogn og Fjordane no i 2017. Der var målet fyrst og fremst å auke planting med oppsøkende verksemd og skogdagar, noko som resulterte i over 200.000 ekstra planter. Finansieringa vart gitt av fylkesmannen med skogkulturmidlar, Skoglaget (og Vestskog) stod som søkarar. Dei leigde inn (på timespris) Arnt Laukeland i aktivt skogbruk som prosjektleiar.

Kjenner vi nokon aktuelle kandidatar? Bør vere nokon som har kjennskap til skog, er godt kjent i området og kan jobbe fleksibelt no og da. Kanskje ein pensjonist eller student?

Finansiering: Forstod at det var dette som stoppa prosjektet sist. Spørsmål mitt er kva den enkelte kan bidra med? FM/M og R - fylkeskommune?

Volda kommune?

Ørsta kommune?

Skoglaget?

Allskog?

Skognæringa (kystskogbruket)?

Rentemidlar? Eg har lagt opp til at ein kan bruke ca. 140.000,- frå rentemidlane til prosjektet.

Legger ved kopi av prosjekt skogkultur 2017-2019.

Helsing

Peder Magnussen

Skogbruksansvarleg

Kultur og landbruk

Direkte 70049615

Mobil 45282680

E-post peder.magnussen@orsta.kommune.no

Web www.orsta.kommune.no



SAKSDOKUMENT

Sakshandsamar: Håvard Strand

Arkivsak nr.: 2016/1929

Arkivkode: B06

Utvalsaksnr	Utval	Møtedato
9/18	Tenesteutval for oppvekst og kultur	14.02.2018
30/18	Formannskapet	27.02.2018
21/18	Kommunestyret	01.03.2018

UTVIDING AV SKULEVEKA FOR 1.-4. TRINN VED DALSFJORD SKULE

Handsaming:

Røysting:

Tilråding/ Vedtak i Formannskapet - 27.02.2018

Handsaming:

Røysting:

Seks røysteføre.

Tenesteutval for oppvekst og kultur gjekk samrøystes inn for tilrådinga frå administrasjonen.

Tilråding i Tenesteutval for oppvekst og kultur - 14.02.2018 til formannskapet

- 1. Kommunestyret vedtek at frå skuleåret 2018-2019 skal det vere femdagars skuleveke for alle elevane ved Dalsfjord skule, og vel alternativ 2 i høyringsbrevet som organisering.*
- 2. SFO-tilbodet ved skulen vil verte utvida, slik at det også vert open SFO onsdagane.*
- 3. Det er ein føresetnad for tiltaket at sektor for opplæring og oppvekst i samråd med Dalsfjord skule finn dekning innan gjevne rammer for 2018. For komande år vert administrasjonen beden om å innarbeide utvidinga i budsjett.*

Administrasjonen si tilråding:

- 4. *Kommunestyret vedtek at frå skuleåret 2018-2019 skal det vere femdagars skuleveke for alle elevane ved Dalsfjord skule, og vel alternativ 2 i høyringsbrevet som organisering.***
- 5. *SFO-tilbodet ved skulen vil verte utvida, slik at det også vert open SFO onsdagane.***
- 6. *Det er ein føresetnad for tiltaket at sektor for opplæring og oppvekst i samråd med Dalsfjord skule finn dekning innan gjevne rammer for 2018. For komande år vert administrasjonen beden om å innarbeide utvidinga i budsjett.***

Vedleggsliste:

Høyringsbrev, dagsett 26.09.2017

Høyringsvar, SU ved Dalsfjord skule

Høyringssvar Runhild Hånes Aksnes og Jan – Øystein Aksnes

Høyringssvar June – K Klingberg

Høyringssvar, Utdanningsforbundet Volda ved Dalsfjord skule

Høyringssvar, FAU ved Dalsfjord skule

Uprenta saksvedlegg:

Opplæringslova

Protokoll, kommunestyremøte 14.12.17 – sak 139/17 (Betalingssatsar, SFO)

Samandrag av saka:

Sak om utviding av skuleveke for 1.-4. trinn ved Dalsfjord skule har bakgrunn i O-sak 33/16 i det dåverande Driftstyret, då følgande ordlyd vart vedteke: «Driftstyret ber administrasjonen om å utrede mogheita for å utvide skuleveke til 5 dagar for elevane i 1.-4. klasse ved Dalsfjord skule».

Saka kom til Driftstyret etter eit vedtak i SU, der det var sett fram ønskje om 5 dagar skule for alle elevane frå hausten 2017.

Sakshandsamar fekk ansvar for saka hausten 2017, og det vart sendt ut høyring med frist for innspel 26.10.17.

Saksopplysningar/fakta:

Kommunen har fridom etter opplæringslova når det gjeld korleis ein vil organisere skuledrifta i kommunen. Ein kan og velje ulik organisering frå skule til skule.

Opplæringslova gir og tydelege føringar for retten til skuleskyss, der fylkeskommunen etter lova er ansvarleg for organisering av denne.

Historisk har det vore grunna billigast mogleg skyss at bygdeskulane har organisert skuleveke slik at dei yngste elevane har ein fridag, medan dei dagane dei har gått på skule har vorte lengre enn om ein samanliknar med skulane i sentrum. Då det kom eit initiativ frå SU ved Dalsfjord skule, var det grunngjeve med at foreldre/føresette no ofte er i fullt arbeid begge to, noko som vert vanskeleg med ein fridag for elevane i veka.

I denne skulekrinsen er det og som kjent ein privatskule (Ulvestad barneskule). Denne har organisert drifta si med skuleveke der det er skule alle dagar for alle trinna.

I høyringsbrevet vart det skissert tre ulike alternativ ein vart beden om å uttale seg om. Desse alternativa var:

- 1) 0-alternativet. Ein held fram med same organisering som i dag.
- 2) Alle går på skule kvar dag. Ulike sluttider for elevane, noko som utløyser ekstra skuleskyss tre dagar i veka.
- 3) Alle går på skule kvar dag. Ulike sluttider for elevane, men lik skuleskyss for alle. Skulen vil då organisere aktivitetar i «ventetida» for bussen. Dette alternativet er avhengig av frivillig aksept frå alle foreldre/føresette.

I den vidare saksutgreiinga vil ein kort gi eit samandrag av høyringssvara, med administrasjonen sine kommentarar der ein vurderer det naudsynt. Ein viser elles til økonomiske konsekvensar under eige punkt i saksutgreiinga.

Høyringssvara er elles vedlagt saka i heilskap.

SU ved Dalsfjord skule: Ønskjer alternativ 2 i høyringsbrevet, tek elles høyringsbrevet til vitende.

Runhild Hånes Aksnes og Jan-Øystein Aksnes: Ønskjer nullalternativet, med alternativ 3 som eit andreval. Meiner at ein fridag i veka er eit godt avbrekk i kvardagen. Meiner at ein heller bør kunne tilby SFO på fridagane til dei foreldra som treng det. Er kritisk til alternativ 2, då dette vil tvinge fleire til å betale for SFO.

Kommentar frå administrasjonen: Alternativ 2 vil truleg føre til at fleire vel SFO. For skule og administrasjon er det positivt at SFO blir styrka, og det gjer og tilbodet meir føreseieleg. SFO er lovpålagd å ha i ein kommune, men det er ingen plikt for kommunen å ha SFO ved kvar skule. Administrasjonen vurderer dette tiltaket som ei betydeleg styrking av SFO-tilbodet, der brukarbetalinga er regulert i kommunestyrevedtaket datert 14.12.17.

June-K Klingberg: Peikar på alternativ 3 som det meste aktuelle, men og at alternativ 2 er ok. Meiner at tida for femdagars skuleveke er komen, m.a for at det skal vere attraktivt for unge foreldre å velje Dalsfjord. Ho nemner og dette med kulturskuletilbod i ei bussvent-tid.

Utdanningsforbundet Volda ved Dalsfjord skule: Meiner dagens ordning er ei belastning særleg for dei yngste elevane – dagane vert lange og det er lite å gå på. Klubben hadde røysting, der dei samla seg om at alternativ 2 var det beste. Dei føreset samstundes at SFO-ressursen ved skulen vert utvida.

Kommentar frå administrasjonen: Viser til kommentar over, om at SFO-tilbodet vil verte utvida.

FAU ved Dalsfjord skule: Føreset at SFO-tilbodet vert utvida i tråd med alternativa, og forventar at prisen på ein 100% SFO-plass ikkje aukar pga lengre opningstider. FAU landar elles på alternativ 3 som det beste, og ønskjer kulturskuletilbod i bussventetida.

Kommentar frå administrasjonen: SFO-tilbodet vil verte utvida, slik at det stettar behova etter ny organisering. Kulturskuletilbod er teke opp med rektor for kulturskulen som vil arbeide for best moglege løysingar. Prisen på SFO vart fastsett av kommunestyret i sak 139/17, og vil vere gjeldande også for SFO ved Dalsfjord skule. Prisen som er vedteke er

2122,- for 16 timar SFO. Vedtaket vi viser til, seier vidare at avvikande timar i SFO vert utrekna i høve til pris for 16 timar. Dette betyr i praksis at dersom ein nyttar seg av tilbodet utover 16 timar, vert kostnaden over dette ca 130,- pr time. Som tidlegare kan ein ved Dalsfjord skule velje fleksible løysingar når det gjeld kor mykje SFO ein kan bestille. Det vert framleis lagt opp til at opningstidene ved SFO følgjer skuleruta, og at ein difor betalar for 10 månader SFO. Til samanlikning betalar dei som nyttar SFO ved sentrumsskulane 11 månader.

Dei fleste høyringssvara gir altså eit positivt svar om ei ny organisering. Når det gjeld alternativa sprikar det noko kva ein meiner er det beste. Administrasjonen har vurdert alle alternativa etter høyringsrunden, og vurderer alternativ 2 som det beste. Ein vurderer at dette er eit meir stabilt og varig alternativ enn alternativ 3, då det siste alternativet føreset at alle foreldre/føresette sluttar seg til det til einkvar tid. Ingen kan pålegge dei føresette å slutte seg til det, og ein er kvart år avhengig av at dei føresette frivillig gjer det – utan noko form for press.

Alternativ 2 føreset såkalla «midtskyss» tre dagar i veka. Midtskyss er ein skyss som kommunen må ta kostnadene ved. Lova om skyss er utforma slik at ein kan ha ulik sluttid for 1.-7. trinn og 8.-10. trinn utan at dette gir auka skysskostnader for kommunen. Ekstra kostnad vert utløyst først dersom ein har ulik sluttid f.eks for 1.-4. klasse og 5.-7. klasse. Dette blir tilfelle i denne saka tre dagar i veka dersom vi vel alternativ 2.

Økonomiske konsekvensar:

Det er to kostnader som aukar ved å velje alternativ 2: skyss og auka personalkostnad. Samtidig er det ei mogleg inntektsside ved at fleire vil velje SFO-plass. Inntektssida er usikker, medan utgiftssidene er føreseielege. Vi må difor gjere eit estimat på kva vi kan forvente av nye inntekter. Dersom til dømes tre nye barn vel SFO, vil dette bety ei auke i foreldrebetalingane på i overkant av 60 000 pr år. Noko av dette vil gå til ekstra kostnader til mat, materiell mm, elles vil nye deltakarar på SFO representere ein reell inntektsvekst. Retningslinjene for tal barn pr tilsett i SFO seier 12-15 barn. Utifrå det vi veit om noverande og komande elevtal i 1.-4. klasse ved Dalsfjord skule dei nærmaste åra vil det ikkje verte utløyst ekstra tilsette ved SFO.

Den auka skysskostnaden vil verte 113 000 + mva, medan auka ressurs til utvida SFO vil vere om lag 110 000 pr år. Ny SFO får ei total opningstid på 27,5 timar kvar veke. Dette er heilårseffekt, slik at for budsjettåret 2018 er det 5/12 av dette, noko som utgjer ca 93 000,- . Tiltaket vert å innarbeide i budsjett for dei komande åra.

Beredskapsmessige konsekvensar:

Ingen

Vurdering og konklusjon:

Det vert vurdert som ei betre pedagogisk og fagleg organisering at alle elevane går på skule kvar dag. Det gjer det og enklare å nytte personalressurs meir fleksibelt når ein fordelar på ein vekedag ekstra. Tilbakemeldingane gjennom høyringa viser og at dette for dei fleste er ei ønska retning.

Oppvekstsjef og rådmann si vurdering er at tiltaket kan og bør gjennomførast, men føreset at Dalsfjord skule sjølv finn dekning for tiltaket, i dialog med opplæring og oppvekst.

Rune Sjurgard
Rådmann

Per Ivar Kongsvik
oppvekstsjef

Utskrift av endeleg vedtak:

Dalsfjord skule

Opplæring og oppvekst

Dalsfjord skule, FAU

Dalsfjord skule, SU

Klageinstans:



VOLDA KOMMUNE

Opplæring og oppvekst

«MOTTAKERNAVN»

«ADRESSE»

«POST» «POSTSTED»

»

Arkivsak nr.
2016/1929

Løpenr.
12166/2017

Arkivkode
B06

Avd/Sakshandsamar
OPP/ HAVSTR

Dato
26.09.2017

HØYRING - SAK OM UTVIDING AV SKULEVEKA FOR 1.-4. TRINN VED DALSFJORD SKULE

Bakgrunn

I O-sak 33/16 i Driftsstyret vart det fatta følgande vedtak:

Driftstyret ber administrasjonen om å utrede muligheita for å utvide skuleveka til 5 dagar for elevane i 1.-4. klasse ved Dalsfjord skule

Dette vedtaket vart gjort på bakgrunn av initiativ frå SU ved Dalsfjord skule, som i møte 15.11.16 gjorde følgande vedtak:

SU/SMU ved Dalsfjord skule ynskjer 5 dagar skule for alle elevane frå hausten 2017. For å få til dette må ein utvide SFO tilbodet. SFO tilbodet må aukast frå ei 60 % stilling til ei ca. 82% stilling. Kostnaden her vil ikkje vere så stor i forhold til alle fordelane ein vil få med utviding frå 4 dagar skuleveke til 5 dagar skuleveke. Vi håpar at Volda kommune meiner det er viktig at vi arbeider for ein felles struktur for organisering av skuleveka for alle elevane i kommunen.

Begrunningar/drøftingar/oppsummeringar

Når spørsmålet om 5-dagars veke for alle elevane no er aktualisert, er det fleire argument som er løfta fram.

Frå pedagogisk hald vert det argumentert med at det vert lettare å organisere opplæringstilbodet med full veke. Vidare seier dei tilsette at dei yngste elevane vert slitne på slutten av lange dagar, og at ein difor ikkje får godt nok utbytte av all undervisninga.

Frå nokre foreldre argumenterer ein at kvardagskabalen må gå opp, og dette er vanskeleg når ein har ein dag fri kvar veke. Det har etter kvart vorte vanleg at begge foreldra er i full jobb, noko og skuleorganiseringa må ta høgde for. Vidare vert det peika på at den ordninga vi har i dag, kan vere til hinder for likestilling all den tid erfaring viser at der er kvinna som oftast reduserer arbeidsstillingane sine når familiane må det.

Frå andre foreldre vert det ytra at ordninga i dag er god, og at dei set pris på å kunne ha ein fridag saman med ungane sine.

Postadresse:

postmottak@volda.kommune.no
Telefon:

Telefaks:

www.volda.kommune.no
Org. nr: Bankgiro:
939 760 946

Volda kommune har etter dette initiativet gjort eit administrativt, førebuande arbeid der vi har sett på ulike modellar for korleis vi kan organisere skuledagen slik at alle elevane får 5-dagars skuleveke.

Historikk

Dalsfjord skule har lenge organisert seg slik at 1.-4. klasse har hatt fri onsdagane. Dette har sjølvstøtt medført lengre skuledagar dei andre dagane, og elevane har samla sett fått det timetalet dei skal ha. Ein har og historisk hatt organiseringar der også 5.-7. klasse har hatt fri på utvalde onsdagar, for å få rett timetal samla sett.

Motivasjonen for denne organiseringa har vore å få ned skyssutgiftene. Iflg opplæringslova § 13-4 og §7.1 er det Fylkeskommunen som saman med kommunen skal samarbeide om skyssordninga, og der det er 1.-10 skule kan ein sjå barneskulen (1-7) og ungdomssteget (8-10) kvar for seg. Det betyr at kommunen kan organisere skulekvardagen slik at 1-7. og 8.-10 sluttar til ulike tider utan at dette utløyser ekstra kostnad for kommunen. Dersom kommunen vel ei organisering der ein innan barnesteget får ulike sluttider, vert det utløyst ekstra utgifter til skuleskyss som kommunen sjølv må dekke. Ein har då tradisjonelt valt å organisere skuledagen slik at alle sluttar likt, noko som fører til at kommunen gjennom dette har fått lågare skysskostnader.

Dei seinare åra har ein fått endring i skulen som gjeld m.a timetal, slik at spørsmålet om fri ein dag i veka no berre gjeld 1.-3. trinn (4. klasse har fri annankvar onsdag). Elevane frå 5. klasse og oppover går no på skule kvar dag.

Alternativ for denne høyringa

Administrasjonen vil legge fram sak for TOK (Tenestutvalet for Oppvekst og Kultur), og ber difor om uttale frå alle aktuelle rådsorgan. Høyringsuttale vert teke imot og handsama administrativt (kommentert), før dei vert lagt ved saka til TOK.

Handsaming i TOK er planlagt til utvalsmøtet 15. november kl 14.00.

1) Nullalternativet.

Skuledagen ved Dalsfjord skule held fram som før, utan endring. Dette er synt i tabellen under.

	1.-4. klasse	5.-7. klasse	8.-10. klasse
Måndag	8.45-14.15	8.45-14.15**	8.45-14.15
Tysdag	8.45-14.15	8.45-14.15**	8.45-14.15
Onsdag	Fri *	8.45-14.15**	8.45-14.15
Torsdag	8.45-14.15	8.45-14.15**	8.45-14.15
Fredag	8.45-14.15	8.45-14.15	8.45-14.15

*4. klasse har fri annankvar onsdag.

** 5.-7. klasse har dei to siste skulåra vore organisert med 2 timar leksetid pr veke. Desse har vore fordelt på ulike dagar (måndag-torsdag).

- 2) Alle går på skule kvar dag. Det vert organisert ekstra skuleskyss tysdag, onsdag og torsdag.

	1.-4. klasse	5.-7. klasse	8.-10. klasse
Måndag	8.45-13.20	8.45-13.20	8.45-14.15
Tysdag	8.45-13.20	8.45-14.15	8.45-14.15
Onsdag	8.45-13.20	8.45-14.15	8.45-14.15
Torsdag	8.45-13.20	8.45-14.15	8.45-14.15
Freitag	8.45-13.20	8.45-13.20	8.45-14.15

- 3) Alle går på skule kvar dag. Dei har ulike sluttider, men i «ventetida» på skuleskyss blir det av skulen organisert til dømes leksetid/fysisk aktivitet.

	1.-4. klasse	5.-7. klasse	8.-10. klasse
Måndag	8.45-14.15	8.45-14.15	8.45-14.15
Tysdag	8.45-14.15	8.45-14.15	8.45-14.15
Onsdag	8.45-14.15	8.45-14.15	8.45-14.15
Torsdag	8.45-14.15	8.45-14.15	8.45-14.15
Freitag	8.45-14.15	8.45-14.15	8.45-14.15

*Ei slik løysing føreset at alle foreldra aksepterer at deira barn må vente på skuleskyss, og at kommunen i ventetida legg til rette for t.d leksehjelp/fysisk aktivitet. Det må understrekast at ein ikkje kan krevje slik aksept frå foreldra/føresette.

*Denne løysinga utløyser ikkje ekstra kostnader til skuleskyss, men i staden må ein pårekne auka ressursar knytt til tilsette. Saksutgreiinga etter denne høyringa vil seie meir eksakt om dette.

Høyringsuttale vert å sende til
Volda kommune
v/ opplæring og oppvekst
Stormyra 2
6100 Volda
postmottak@volda.kommune.no

Merk uttalen: «Høyring – sak om utviding av skuleveka for 1.-4. trinn ved Dalsfjord skule»

Høyringsfrist: 26. oktober 2017

Med helsing

Per Ivar Kongsvik
oppvekstsjef

Håvard Strand
fagkonsulent skule

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur.



VOLDA KOMMUNE
Dalsfjordskule

 VOLDA KOMMUNE	
Saksnr: 16/1929	Ans: Opp
Løpnr:	Havstr
17 OKT 2017	
Arkivdel: Enne 2	
Klassering P:	
Klassering S:	

REFERAT

Dato: 16.10.17

MØTE: Su/skulemiljøutval

Møtedato: 05.10.17	Møtetid: 19.00-20.00	Stad: Møterom, Dalsfjord skule
Møteleiar: Else Lill Riise		Referent: Else Lill Riise
Til stades: Ann- Elin Overvoll Lillebø, Inger Johanne Johnsen, Trygve Espeland, Rune Brudevoll, Else Lill Riise		Fråvær: Kjell Petter Wiik

SAKLISTE

Sak 01.17 – Rektor informerte om oppgåver knytt til SU/SMU. Rektor delte ut infomapper til SU/SMU medlemne.

Sak 02.17 Konstituering av Su/Smu: Ann-Elin Overvoll Lillebø vart vald som leiar og Inger Johanne Johnsen var vald til nestleiar for skuleåret 2017-18, rektor er referent, Trygve Espeland er representant frå lærarane- Elisabeth Trandal vara, Rune Brudevoll er representant for andre tilsette- Bodil Stubbmo vara, kommunal representant Kjell Petter Wiik- Ingvild Remøy vara. Representantar frå elevrådet i saker som omhandlar elevane på skulen er: Simen Dalebø Kristensen og Vemund Mårstøl.

Sak 03.17 – Endring av skuleveke for Dalsfjord skule frå 4 dagars veke, til 5 dagars veke for alle elevane 1.-10. trinn. Rektor la fram høyringsbrev i saka, og Su/SMU ynskjer alternativ to i høyringsbrevet. Elles tek ein høyringsbrevet til vitande slik det står.

Sak 04.17 Ymse – Vi vart einige om eit nytt møte på nyåret- tysdag 16.01.17.

Ref. Else

Høyring - sak om utviding av skuleveka for 1.-4.trinn ved Dalsfjord skule

Vi er ei familie på 6 personar som bur på Aksnes i Dalsfjorden. Mor og far er bønder og har begge jobbar utanom gardane vi driv(språklærer/seljar, kyrkjelydspedagog). Borna er 3, 7, 9 og 11 år. Vi ynskjer nullalternativ. Skuledagen held fram som før. Vi set veldig høgt eit avbrekk frå skuledagane med å ha fri ein dag midt i veka. Det gjev familien meir rom for familietid, småturar i nærmiljøet, ein morgon utan stress, tid til å lage mat saman, rydde hus saman, få gjort lekser i ro og mak, tannlege/doktortimar ol. Dette er tid som gjev foreldra ansvaret for borna sine og kan bruke tid saman med dei medan dei er små. Når dei vert større(4.-5.klasse og oppover) er behova annleis og struktur, vener og kontinuitet i skuledagane vert viktigare.

For dei foreldra som ikkje har moglegheit til å ha fri/barnepass onsdagane, bør ein heller kome med tilbod om SFO på frionsdagar. Dette for å gje dei familiane som er avhengige av 2 fulle jobbar valfridom til å kunne velje det.

Vår eldste gut har no to år gått kvar dag på skule, han har hatt leksetid på skulen to dagar i veka. Det betyr at han har gjort unna mykje av leksene før han kjem heim, dette gjev oss foreldre litt mindre innsyn i alle fag, men summen av lekser vert likare innan klassa, dei får jobbe samtidig. Dette opplever vi positivt.

Om det ikkje vert 4-dagars skule, er einaste alternativet etter vår meining: 3.alt. Ulike hentetider, buss/skyss heim til ulike hentetider vert vanskelegare for foreldra å organisere enn ein fast dag fri i veka. Om 2.alt vert valt, tvingar de mange fleire til å betale for SFO, noko som gjev småbornsfamiliane ei auka utgift. Den norske skulen har gratisprinsipp. Å ha 100% jobb og samstundes vere heime til kl 13.30 er ikkje mogleg. Argumentasjonen om at mange ynskjer at begge foreldre å jobbe fullt held difor ikkje mål. Det er for så vidt vanskeleg også i ei 80% stilling, å ta 12.50-ferja heim frå Volda 3 dagar i veka er omtrent umulig og tvingar då borna til SFO. Fysisk aktivitet/leksetid er meir positivt medan ein ventar på bussen, enn å vere heime åleine ein time medan ein ventar på foreldre.

Vi ynskjer nullalternativ, 3.alternativ er vårt 2.val.

Helsing Runhild Hånes Aksnes og Jan-Øystein Aksnes

Takk for tilbakemeldinga. Den vert sendt vidare til sakshandsamar.

Per Ivar Kongsvik

Oppvekstsjef

Tlf 905 26 757

www.volda.kommune.no

-----Opprinnelig melding-----

Fra: June-Kathrin Klingberg [<mailto:junekathrin@hotmail.com>]

Sendt: 24. oktober 2017 08:43

Til: Per Ivar Kongsvik <Per.Ivar.Kongsvik@volda.kommune.no>

Emne: Angående fem-dagarsveke på Dalsfjord

Hei!

Angående fem-dagars skuleveke, så trur eg tida er komen for det på Dalsfjord skule. Om me skal få med oss dei unge foreldra til å velje Dalsfjord, trur eg dette er veldig viktig. Sjølv om nokre framleis ynskjer å ha fridag, så ser me at fleire av dei unge foreldra er avhengige av å kunne vere i full jobb, og nokre vel privatskulen grunna det.

I bussvent-tid kan ein legge inn leksetid (då ynskjer eg at det er reglar og struktur, slik at det ikkje flyt for mykje ut.), og SFO kan starte i 6. time for dei som treng det. Slik gjer me det i Vanylven, og det fungerer fint. De kan sikkert ta kontakt med rektor på Myklebust om de ynskjer å høyre litt om organiseringa.

Alternativ 3 er kanskje mest aktuelt for oss, dei to skuleborna våre tek bussen heim uansett neste år når eldstemann ikkje har SFO. Men alternativ 2 er også OK.

Eg bad rektor tenkje på om ein kunne legge kulturskuleundervisning til bussvent-tid dersom dette er aktuelt for nokon av elevane. (Gitar, piano, osv). Det sparar mange for ekstra køyring over lange avstander, og ungane er der likevel og ventar. Kanskje vil fleire nytte seg av kulturskuletilbod då. Berre eit forslag.

Beste helsing

June-K Klingberg

Klubben i UDF Volda ved Dalsfjord skule har svart på høyring om utviding av skuleveka for 1.- 4. trinn ved Dalsfjord skule.

Dalsfjord skule har foretatt høyring vedr. Utviding av skuleveka for 1.-4. trinn ved Dalsfjord skule.

Vi diskuterte dei tre skisserte alternativa ut frå historikk og dei pedagogiske vurderingane som allereie ligg til grunn. Det rådande synet i klubben er at dagens ordning med fulle skuledagar fire dagar i veka vert ei belastning for spesielt dei minste elevane. Det vert lange dagar og lite å gå på.

Det vart foretatt ei røysting, og av totalt 8 frammøtte klubbmedlemmar stemte 7 medlemmar for alternativ 2 («Alle går på skule kvar dag med ekstra skuleskyss tysdag, onsdag og torsdag»). Klubben meiner også at det er ein føresetnad til iverksetting av alternativ 2 at SFO-ressursen samtidig må utvidast.

Beste helsing
Sirikit Vågen
HTV og lokallagsleiar Utdanningsforbundet Volda
900 56688

Frå: Stian Grønbech <stian.gronbech@voldaskulen.no>

Sendt: 24. oktober 2017 15:02

Til: Utdanningsforbundet Volda

Emne: SV: Høyring - Sak om utviding av skuleveka for 1. -4. trinn ved Dalsfjord skule

Hei!

Dalsfjord skule har foretatt høyring vedr. Utviding av skuleveka for 1.-4. trinn ved Dalsfjord skule.

Vi diskuterte dei tre skisserte alternativa ut frå historikk og dei pedagogiske vurderingane som allereie ligg til grunn. Det rådande synet i klubben er at dagens ordning med fulle skuledagar fire dagar i veka vert ei belastning for spesielt dei minste elevane. Det vert lange dagar og lite å gå på.

Det vart foretatt ei røysting, og av totalt 8 frammøtte klubbmedlemmar stemte 7 medlemmar for alternativ 2 («Alle går på skule kvar dag med ekstra skuleskyss tysdag, onsdag og torsdag»). Klubben meiner også at det er ein føresetnad til iverksetting av alternativ 2 at SFO-ressursen samtidig må utvidast.

Beste helsing



Stian Grønbech

Lektor

Dalsfjord skule

Direkte 70055064 Mobil 97042260

www.volda.kommune.no

Fra: Utdanningsforbundet Volda [mailto:post@Volda.utdanningsforbundet.no]

Sendt: tysdag 26. september 2017 14:31

Til: Stian Grønbech <stian.gronbech@voldaskulen.no>

Emne: Høyring - Sak om utviding av skuleveka for 1. -4. trinn ved Dalsfjord skule

Hei Stian.

I dag vart det sendt ut ei høyring om utviding av skuleveka for 1. 4. trinn ved Dalsfjord skule. Utdanningsforbundet er høyringsinstans i denne høyringa. UDF Volda vil ha tilbakemelding frå tillitsvald på Dalsfjord skule om klubben sitt syn på denne saka før vi sender inn vårt høyringssvar. Høyringsfristen er 26. oktober 2017.

Ber om tilbakemelding frå tillitsvald innan 25. oktober , slik eg rekk å samanfatte og sende inn svaret innan høyringsfristen.

Eit anna spørsmål; kjem du på ATV- samlinga på måndag 2. oktober?

Ha ein fin dag!

Beste helsing
Sirikit Vågen
HTV og lokallagsleiar Utdanningsforbundet Volda
900 56688

- Tenk på miljøet før du skriver ut denne e-posten. Denne e-post er kun beregnet for den person/de personer den er rettet til. E-posten kan inneholde fortrolig informasjon. I tilfelle feiloverføring/feilsending skal e-posten slettes. Det gjøres oppmerksom på at enhver form for bruk av opplysningene mottatt ved feiloverføring/feilsending ikke er tillatt. Ved feiloverføring/feilsending vennligst kontakt avsender eller post@utdanningsforbundet.no, eller ring 24 14 20 00.

- Tenk på miljøet før du skriver ut denne e-posten. Denne e-post er kun beregnet for den person/de personer den er rettet til. E-posten kan inneholde fortrolig informasjon. I tilfelle feiloverføring/feilsending skal e-posten slettes. Det gjøres oppmerksom på at enhver form for bruk av opplysningene mottatt ved feiloverføring/feilsending ikke er tillatt. Ved feiloverføring/feilsending vennligst kontakt avsender eller post@utdanningsforbundet.no, eller ring 24 14 20 00.

Dalsfjord, 26.10.2017

Volda Kommune
Opplæring og oppvekst

HØYRING

SAK OM UTVIDING AV SKULEVEKA FOR 1.-4. TRINN VED DALSFJORD SKULE

Vi viser til høyringsskriv datert 26.0.2017.

Det går ikkje tydeleg fram av høyringsskrivet kva SFO-tilbod som vil verte gitt ved dei ulike alternativa. FAU ved Dalsfjord skule føreset at SFO-tilbodet vert utvida i tråd med dei ulike alternativa og at 100% SFO-plass ikkje vil koste meir pga. lenger opningstid på ettermiddag. Det må vere SFO-tilbod alle fem dagane frå kl 07.00 og fram til skulestart og frå skuleslutt/"bussvent" til kl 17.15.

1) 0-alternativet

0-alternativet må tilby SFO også på onsdag for å vere eit reelt tilbod utifrå dagens behov. Jf. høyringsskrivet avsnitt merka "Begrunningar/drøftingar/oppsmmeringar".

2) Alle går på skule kvar dag. Det vert organisert ekstra skuleskyss tysdag, onsdag og torsdag.

FAU føreset at det måndag og fredag vert tilbod om bussvent (leksehjelp/fysisk aktivitet) for 1.-7. klasse kl 13.20-14.15.

Som fylgje av at skulen sluttar ein time tidlegare vil nokre familiar verte påtvinga ein ekstra kostnad med SFO. Dei av foreldra som pendlar med ferje må slutte arbeidsdagen kl 12.30, mot kl 14.00 slik det er i dag, for å sikre tilsyn med born etter skuletid. Jf. ferjerute.

3) Alle går på skule kvar dag. Dei har ulike sluttider, men i "ventetida" på skuleskyss blir det av skulen organisert til dømes leksetid/fysisk aktivitet.

I "ventetida" på skuleskyss bør det også vere kulturskuletilbod.

FAU ved Dalsfjord skule går inn for alternativ 3. Spesielt i forhold til sosial utjamning ser ein dette som det beste alternativet.

Med venleg helsing

FAU ved Dalsfjord skule

 VOLDA KOMMUNE	
Saksnr: 16/1929	Avd: Opp
Løpnr:	Shs: Haustr
26 OKT 2017	
Arkivdel: Fume 2	
Klassering P:	
Klassering S:	



SAKSDOKUMENT

Sakshandsamar: May-Lisbet Lande

Arkivsak nr.: 2018/34

Arkivkode: 033

Utvalsaksnr	Utval	Møtedato
3/18	Ungdomsrådet	17.01.2018
22/18	Kommunestyret	01.03.2018

ÅRSMELDING FOR VOLDA UNGDOMSRÅD 2017

Handsaming:

Leiar gjekk igjennom forslag til årsmelding og det var ikkje behov for å gjære endringar.

Under pkt. «Utfordringar i 2018 og saker ein vil arbeide for» vart setninga «Skulestrukturen i Volda kommune» strøken.

Setninga «Vidare arbeid med kommunereforma» var endra til Kulturbygging nye Volda. Sakene vart nummererte frå 1. til 4. utifrå ønskt prioritering.

Røysting:

Samrøystes vedteke.

Vedtak i Ungdomsrådet - 17.01.2018

ÅRSMELDINGAR FOR UNGDOMSRÅDET I VOLDA 2017

Ungdomsrådet skal kvart år utarbeide ei årsmelding som skal gå inn som ein del av dei andre kommunale årsmeldingane (vedtekter for ungdomsrådet §5).

Arbeidsområde og målsetjing:

§ 1.1 Ungdomsrådet skal vere eit:

- *Talerøyr for ungdommen i Volda kommune.*
- *Organ med avgjerdsrett i utvalde saker.*
- *Høringsorgan i kommunale saker som vedkjem ungdom.*

§1.2 Ungdomsrådet skal freiste å fremje:

- *Best mogleg levkår for ungdom*
- *Større påverknad i saker som vedkjem ungdom*
- *Auka engasjement i ungdomsgruppa*

§1.3 Ungdomsrådet skal ha lagt føre seg alle saker som gjeld ungdom sine oppvekstvilkår og

andre saker med interesse for ungdom.

§1.4 Ungdomsrådet kan på eige initiativ ta opp saker som vedkjem ungdom.

§1.5 Ungdomsrådet skal ha eige budsjett, der midlar skal gå til eigne prosjekt eller som tilskot

til andre ungdomsstyrte prosjekt.

Medlemar:

Ungdomsrådet har 11 medlemmar og 4 felles vara.

Medlemane skal veljast mellom ungdomar i alder 13 til 20 år, busett i Volda kommune. Val skal skje i september årleg.

Austeffjord og Dalsfjord skule hadde ikkje representant i vårhalvåret då ingen elevvar ynskjer vervet. Dette ordna seg i hausthalvåret etter god marknadsføring av valet på skulene ved ungdomsrådet.

Vedtektene seier at rådet skal konstituere seg sjølv og velje leiar og nestleiar.

Frå våren 2017 er Eirik Sjøhelle Eiksund leiar, nestleiar er Peter Hasfjord Bjørneset.

Haust er Elias Eide Brattli leiar og Sigurd Tverberg nestleiar.

Politisk fadder er Åshild Vik med vara Anne Natvig

Økonomi:

Vedtektene til ungdomsrådet §1.5 seier at rådet skal ha eige budsjett, midlar skal gå til egne prosjekt eller som tilskot til andre ungdomsstyrte prosjekt.

Ungdomsrådet disponerte i 2017 kr. 50.000,-. I budsjettsak PS 10/17 var desse fordelt slik:

Kr. 30.000,- til kurs og konferansar

Kr. 20.000,- vart lyst ut til Ungdomsmidlar.

Ungdomsmidlane var lyst ut ved skulestart. Volda folketeater fekk tildelt kr. 6125,-. Volda Paintball sende også søknad men ungdomsrådet meinte søknaden var mangelfull og bad om ytterlegare informasjon, med frist for tilbakmelding 1.august, rådet mottok ikkje tilbakmelding og ein valde å sjå vekk frå søknaden.

Ungdomsrådet var tatt opp til ny vurdering 16. november det vart satt av kr. 5000,- til innkjøp av nye genserar til ungdomsrådet. Kr. 2000,- var sett av til profilering av facebook.

Restmidlar på kr. 6875,- vart fordelt til Ørsta/Volda Pride.

Oppsummering:

Ungdomsrådet i Volda skal ha møte ein gong pr. mnd. med unntak av i skuleferien.

Rådet hadde 8 møter i 2017, eit møte vart avlyst.

I tillegg til saksarbeid har ungdomsrådet hatt fyljande tema og aktivitetar på møta sine.

- *Ungdomens spørjetime i Volda kommunestyre 26.01.17*
- *November: Tre utsendinga til Barne- og ungdomskonferanse i Bodø*
- *November: Fellesmøte for ungdomsråda på Søre Sunnmøre i Volda. Ulsteinvik var vertskap for samlinga*
- *November: to utsendingar til Ungdomens fylkesting*

Andre utval ungdomsrådet har delteke i:

- *1. representant i arbeidsgruppa for StudiebygdA*
- *1. representant i arbeidsgruppa for Ungdata*
- *1. representant i Mellom bygninga i Volda*
- *1. representant i samarbeidsgruppe for Nynorske festspela*
- *1. representantar i gruppa for ekstern kulturbygging nye Volda*
- *1. representant i gruppa for Kulturprisen i Volda*

Saker som ungdomsrådet har hatt spesiell merksemd på:

- *Lokale til ungdomsklubben*
- *Miljøplan*

Utfordringar i 2018 og saker ein vil arbeide for:

- 1. Lokale til Ungdomsklubben i Volda**
- 2. Volda Campus Arena**
- 3. Miljøplan - tiltak**
- 4. Kulturbygging nye Volda**

Administrasjonen si tilråding:

Saka vert lagt fram utan tilråding

Vedleggsliste:

Forslag til årsmelding

Saksopplysningar/fakta:

Årleg skal ungdomsrådet utarbeide ei årsmelding som skal leggjast fram for Volda kommunestyre. Ungdomsrådet skal også sette opp ei prioritert liste over saker dei vil arbeide ekstra med i 2016.

May-Lisbet Lande

Koordinator

Utskrift av endeleg vedtak:

Servicekontoret

ÅRSMELDINGAR FOR UNGDOMSRÅDET I VOLDA 2017

Saksopplysningar:

Ungdomsrådet skal kvart år utarbeide ei årsmelding som skal gå inn som ein del av dei andre kommunale årsmeldingane (vedtekter for ungdomsrådet §5).

Arbeidsområde og målsetjing:

§ 1.1 Ungdomsrådet skal vere eit:

- Talerøyr for ungdommen i Volda kommune.
- Organ med avgjerdsrett i utvalde saker.
- Høyringsorgan i kommunale saker som vedkjem ungdom.

§1.2 Ungdomsrådet skal freiste å fremje:

- Best mogleg levекår for ungdom
- Større påverknad i saker som vedkjem ungdom
- Auka engasjement i ungdomsgruppa

§1.3 Ungdomsrådet skal ha lagt føre seg alle saker som gjeld ungdom sine oppvekstvilkår og andre saker med interesse for ungdom.

§1.4 Ungdomsrådet kan på eige initiativ ta opp saker som vedkjem ungdom.

§1.5 Ungdomsrådet skal ha eige budsjett, der midlar skal gå til eigne prosjekt eller som tilskot til andre ungdomsstyrte prosjekt.

Medlemar:

Ungdomsrådet har 11 medlemar og 4 felles vara.

Medlemane skal veljast mellom ungdomar i alder 13 til 20 år, busett i Volda kommune. Val skal skje i september årleg.

Austefjord og Dalsfjord skule hadde ikkje representant i vårhalvåret då ingen elevar ynskjer vervet. Dette ordna seg i hausthalvåret etter god marknadsføring av valet på skulene ved ungdomsrådet.

Vedtektene seier at rådet skal konstituere seg sjølv og velje leiar og nestleiar.

Frå våren 2017 er Eirik Sjøhelle Eiksund leiar, nestleiar er Peter Hasfjord Bjørneset.

Haustr er Elias Eide Brattli leiar og Sigurd Tverberg nestleiar.

Politisk fadder er Åshild Vik med vara Anne Natvig

Økonomi:

Vedtektene til ungdomsrådet §1.5 seier at rådet skal ha eige budsjett, midlar skal gå til eigne prosjekt eller som tilskot til andre ungdomsstyrte prosjekt.

Ungdomsrådet disponerte i 2017 kr. 50.000,-. I budsjettsak PS 10/17 var desse fordelt slik:

Kr. 30.000,- til kurs og konferansar

Kr. 20.000,- vart lyst ut til Ungdomsmidlar.

Ungdomsmidlane var lyst ut ved skulestart. Volda folketeater fekk tildelt kr. 6125,-. Volda Paintball sende også søknad men ungdomsrådet meinte søknaden var mangelfull og bad om ytterlegare informasjon, med frist for tilbakmelding 1.august, rådet mottok ikkje tilbakmelding og ein valde å sjå vekk frå søknaden.

Ungdomsrådet var tatt opp til ny vurdering 16. november det vart satt av kr. 5000,- til innkjøp av nye genserar til ungdomsrådet. Kr. 2000,- var sett av til profilering av facebook. Restmidlar på kr. 6875,- vart fordelt til Ørsta/Volda Pride.

Oppsummering:

Ungdomsrådet i Volda skal ha møte ein gong pr. mnd. med unntak av i skuleferien.

Rådet hadde 8 møter i 2017, eit møte vart avlyst.

I tillegg til saksarbeid har ungdomsrådet hatt fyljande tema og aktivitetar på møta sine.

- Ungdomens spørjetime i Volda kommunestyre 26.01.17
- November: Tre utsendinga til Barne- og ungdomskonferanse i Bodø
- November: Fellesmøte for ungdomsråda på Søre Sunnmøre i Volda. Ulsteinvik var vertskap for samlinga
- November: to utsendingar til Ungdomens fylkesting

Andre utval ungdomsrådet har delteke i:

- 1. representant i arbeidsgruppa for Studiebygda
- 1. representant i arbeidsgruppa for Ungdata
- 1. representant i Mellom bygninga i Volda
- 1. representant i samarbeidsgruppe for Nynorske festspela
- 1. representantar i gruppa for ekstern kulturbygging nye Volda
- 1. representant i gruppa for Kulturprisen i Volda

Saker som ungdomsrådet har hatt spesiell merksemd på:

- Lokale til ungdomsklubben
- Miljøplan

Utfordringar i 2018 og saker ein vil arbeide for:

Lokale til Ungdomsklubben i Volda

Volda Campus Arena

Miljøplan

Skulestrukturen i Volda kommune

Vidare arbeid med kommunereforma



SAKSDOKUMENT

Sakshandsamar: Sonja Håvik

Arkivsak nr.: 2014/739

Arkivkode: 033

Utvalsaksnr	Utval	Møtedato
23/18	Råd for likestilling av menneske med nedsett funksjonsevne Kommunestyret	01.03.2018

ÅRSMELDING 2017 FOR RÅD FOR LIKESTILLING AV MENNESKE MED NEDSETT FUNKSJONSEVNE

Administrasjonen si tilråding:

Årsmelding 2017 for Råd for likestilling av menneske med nedsett funksjonsevne vert teken til vitende.

Samansetjing:

Råd for likestilling av menneske med nedsett funksjonsevne har fem medlemmer, med varamedlemmer, og er oppnemnd av kommunestyret og dei funksjonshemma sine interesseorganisasjonar for perioden 2015-2019.

Leiar: Sølvi Dimmen - SP

Nestleiar: Kari Gamlem – Norsk revmatikarforbund

Medlemmer: Reidar Haug - AP

Solfrid Nautvik – Ørsta/Volda Handikaplang

Stein Conradsen – ADHD Volda Norge

Vara: Janette Mikalsen – Norsk foreining for utviklingshemma

Sveinung Dale – Volda/Ørsta HLF

Reidun Åslid Bjørlykke – LPP Volda/Ørsta Landsforreninga for pårørende innan psykisk helse

Asbjørn Vollset – Astma og allergi Volda/Ørsta

Anne-Grete Eiken – AP

Ester Kessebom Lien – Krf

Arne Oddmund Torvik - Frp

Arbeidsområde:

Rådet skal drøfte saker som er viktige for funksjonshemma og kome med uttale til aktuelle saker som er under arbeid i kommunen.

Aktivitet:

Råd for likestilling av menneske med nedsett funksjonsevne hadde fem møte og handsama seks politiske saker og hadde oppe 12 orienteringssaker.

Fylgjande saker vart handsama av Kommunalt råd for funksjonshemma i 2017:

Møte 20.02.2017

Politiske saker:

Årsmelding for Råd for likestilling av menneske med nedsett funksjonsevne 2016.

Orienterings- og drøftingssaker:

- Orientering om konferanse for kommunale råd for likestilling av funksjonshemma:
 - Orientering om TT-ordninga
 - Rådsarbeid
 - Tilrettelegging i praksis
 - Frihet til å leve
 - Våg å Leve! Et liv utan grenser?
- Sentrumsprosjektet Mellom bygningane

Møte 13.03.2017:

Politiske saker:

- PPT- avtale om regionalt samarbeid

Møte 08.05.2017:

Politiske saker:

- Høyring - "En mer effektiv og fremtidsrettet hjelpemiddelformidling"

Orienterings- og drøftingssaker:

- Konst. ass. helse- og omsorgssjef Ingunn Gjengedal og leiar for butenestene Oddbjørg Langøyr orienterte om helse- og omsorgssektoren og tenesta for funksjonshemma.
- Eigedomssjef Kjell Magne Rindal orienterte om tilrettelegging for høyrselshemma i kommunale bygg.
- Tilrettelegging for rullestolbrukarar ved Volda kyrkje. Kyrkjevevje Jostein Stråbø orienterte om planar for området rundt Volda kyrkje.
- Nav - Informasjon til våre samarbeidspartar
- Årsmelding for Råd for likestilling av menneske med nedsett funksjonsevne 2016
- Melding om politisk vedtak, plangodkjenning - PBL §12-12 . Reguleringsplan turveg Rotevatnet.
- Pasient- og brukarombudet i Møre og Romsdal - Årsmelding 2016

Møte 25.09.2017:

Møtet vart avlyst fordi rådet ikkje var vedtaksføre.

Møte 20.11.2017:

Politiske saker:

- Årsbudsjett 2018 og økonomiplan 2018-2021
- Møteplan for politiske møte
- Universell utforming - Volda legesenter

Orienterings- og drøftingssaker:

- Informasjon om akutt-tilbud psykisk helsevern for born
- KS - Universell utforming - tips ved befaring av publikumsbygg og opparbeidet uteareal
- Prosjektrapport - Framtidig legevakt på Søre Sunnmøre

Rune Sjurgard
Rådmann

Inger-Johanne Johnsen
sektorsjef kultur og service



SAKSDOKUMENT

Sakshandsamar: Sonja Håvik

Arkivsak nr.: 2014/737

Arkivkode: 033

Utvalsaksnr	Utval	Møtedato
3/18	Eldrerådet	12.02.2018
24/18	Kommunestyret	01.03.2018

ÅRSMELDING FOR ELDRERÅDET 2017

Handsaming:

Ingunn Rusten Øye kom med slik tilføyning under møte 13.02.2017, siste setning:

..... og velferdsteknologi.

Røysting:

Eldrerådets årsmelding 2017, med tilføyning frå Ingunn Rusten Øye, vart samrøystes vedteke.

Vedtak i eldrerådet - 12.02.2018

Årsmelding for Volda eldreråd 2017 vert teken til vitende.

Administrasjonen si tilråding:

Årsmelding for Volda eldreråd 2017 vert teken til vitende.

Samansetjing av eldrerådet 2017:

Eldrerådet har 5 medlemmer, med varamedlemmer, som er valde av kommunestyret.

Eldrerådet perioden 2015-2019:

Leiar: Roger Nedreklepp
Nestleiar: Ingunn Rusten Øye
Medlemmer: Einar Børtveit
Jorunn Øvstebø
Inger Johanne Halkjelsvik

Vara: Deogratias Mucocori
Reidun Eide
Inge Kløvning
Kirsten Homberset
Hilda Fløtre

Arbeidsområde:

Eldrerådet er rådgjevande organ for kommunen i alle saker som vedkjem eldre.

Aktivitet:

Eldrerådet hadde fire møte i 2017 og handsama 8 politiske saker og 12 orienteringssaker.

Møte 13.02.2017

Politiske saker:

- Felleskjøkkenet – kommunestyresak 172/16, budsjettvedtak. Leiar for sentralkjøkkenet og konst. ass. helse- og omsorgssjef Ingunn Gjengedal, orienterte om rutinar kring matstell på omsorgssenteret. Eldrerådet gav helse- og omsorgssektoren oppdrag om å gi tilbakemelding om matinstruks og rutinar i matomsorga for eldre.
- Årsmelding for eldrerådet 2016.

Orienteringar/drøftingar:

- Pårørandeutval – Eldrerådet oppmoda sektor for helse- og omsorg om å danne eit pårørandeutval.
- Aktivitetsvenn.
- Ingunn Rusten Øye orienterte om orienteringsmøte om tvungen helsehjelp etter pasient- og brukarrettslova kapittel 4A
- Eldrerådet drøfta sentrale tema frå informasjonsmøte i regi av Herøy eldreråd og var samde om å ha merksemd på kvardagsrehabilitering.

Møte 08.05.2017

Politiske saker:

- Folkebibliotekene og eldres digitale deltakelse. Eldrerådet bed Volda kommune om å legge til rette for digital opplæring for eldre, i heile kommunen.

Orienteringar/drøftingar:

- Ergoterapeut Inger Anne Brevik og fysioterapeut Randi Heltne Alfsvåg frå sektoren helse- og omsorg, orienterte om kvardagsrehabilitering.
- Konst. helse- og omsorgssjef Svein Berg-Rusten orienterte om velferdsteknologi og status for Volda kommune i høve implementering av velferdsteknologi.
- Konst. helse- og omsorgssjef Svein Berg-Rusten, orienterte om Eldrematkonferansen 2017. Vidare orienterte Svein Berg-Rusten om planar og prosess kring omlegging av kjøkkendrifta på Volda omsorgssenteret.
- Invitasjon til dialogmøte – Leve hele livet.
- Roger Nedreklepp orienterte om godkjenning av reguleringsplan turveg Rotevatn.
- Årsmelding 2016, frå Pasient- og brukarombudet i Møre og Romsdal.

Møte 25.09.2017

Politiske saker:

- Eldrerådet kom med uttale til høyringa av revidert «bustadsosial handlingsplan 2017-2020.
- Eldrerådet slutta seg til framlegg om lokal forskrift om rett til sjukeheimplass eller tilsvarande bustad med heildøgnstenester.
- Eldrerådet kom med innspel til revisjon av forskrift for handsaming av avfall og slam i Ørsta og Volda kommunar.

Orienteringar/drøftingar:

- Fylkeseldrekonferansen 26.10.17 – invitasjon og påmelding. Frå eldrerådet møtte Inger Johanne Halkjelsvik.

Møte 20.11.2017

Politiske saker:

- Årsbudsjett 2018 og økonomiplan 2018-2021. Konst. helse- og omsorgssjef Svein Berg-Rusten orienterte om årsbudsjettet for helse- og omsorgssektoren. Eldrerådet bad kommunen om å prioritere å auke bemanninga i helse og omsorg i budsjettet.
- Møteplan for 2018 vart teken til vitende.

Orienteringssaker/drøftingar:

- Konst. helse- og omsorgssjef Svein Berg-Rusten orienterte om distribusjon av varmmat utanom institusjon.

Rune Sjurgard
Rådmann

Inger-Johanne Johnsen
sektorsjef kultur og service



SAKSDOKUMENT

Sakshandsamar: Sonja Håvik

Arkivsak nr.: 2018/329

Arkivkode: 033

Utvalsaksnr	Utval	Møtedato
1/18	Valnemnda	01.03.2018
25/18	Kommunestyret	01.03.2018

SUNNMØRE FRILUFTSRÅD - VAL AV STYREMEDLEM OG VARAMEDLEM, SAMT UTSENDINGAR TIL ÅRSMØTA.

Administrasjonen si tilråding:

Kommunestyret vel følgjande representantar til styret i Sunnmøre friluftsråd for to år:

Styremedlem

Varamedlem

Kommunestyret vel følgjande utsendingar til årsmøte i Sunnmøre friluftsråd (ein av kvart kjønn) for resten av kommunevalperioden:

1.

2.

Varautsendingar:

1.

2.

Vedleggsliste:

Sunnmøre friluftsråd. Medlemskap i Sunnmøre friluftsråd, datert 26.01.2018.

Vedtekter for Sunnmøre friluftsråd.

Uprenta saksvedlegg:

Årsbudsjett 2018 og økonomiplan 2018-2021.

Saksopplysningar/fakta:

Kommunestyret vedtok 14.12.2017, i k-sak PS 145/17, å søkje medlemskap i Sunnmøre friluftsråd.

Innmelding i Sunnmøre friluftsråd, kostnad ca. 150.000 kr. Dekning disposisjonsfondet.

Medlemskap i Sunnmøre friluftsråd er i tråd med overordna mål i kommuneplanen sin samfunnsdel og folkehelse som eit overordna og førande prinsipp i Volda kommune.

Sunnmøre friluftsråd er eit interkommunalt samarbeidsorgan etter § 27 i kommunelova mellom kommunane Giske, Haram, Norddal, Skodje, Stordal, Sula, Vestnes, Ørskog, Ålesund og Stranda. Kommunane Ulstein, Volda og Ørsta vert nye medlemskommunar under årsmøtet 14.03.2018.

I følgje vedtektene til Sunnmøre friluftsråd har kvar medlemskommune rett til ein representant i styret og to utsendingar til årsmøtet i tillegg til styrerepresentanten. Dei fleste er politisk valte representantar. Nokre få er tilsette i kommunen. Til styremøta møter ein person frå kvar kommune, og til årsmøta tre personar.

Sunnmøre friluftsråd ber Volda kommune om å velje følgjande for 2 år:

1. Styremedlem i friluftsrådet
2. Personleg vara for styremedlem

Vidare å velje for heile kommunevalperioden:

1. To utsendingar til årsmøte i friluftsrådet
2. To varautsendingar til årsmøtet i friluftsrådet

I følgje vedtektene § 5 skal helst begge kjønn vere representert.

Volda kommune sitt medlemskap i Sunnmøre friluftsråd skal formelt godkjennast av årsmøtet 14. mars 2018. Årsmøtet vert halde på Eidet omsorgssenter på Eidet i Haram kommune.

Rune Sjurgard
Rådmann

Inger-Johanne Johnsen
sektorsjef kultur og service

Utskrift av endeleg vedtak:

Dei som vert valt.

Sunnmøre friluftsråd

Til: Ørsta, Volda og Ulstein kommunar

Dato: 26.01.2018

Medlemsskap i Sunnmøre friluftsråd

Det er svært gledeleg at kommunestyra i Ørsta, Volda og Ulstein kommunar har vedtatt å søkje medlemsskap i Sunnmøre friluftsråd frå 2018. Etter vedtektene skal nye medlemmar formelt godkjennast av årsmøtet. Styret og årsmøtet har tidlegare vedtatt at friluftsrådet skal arbeide for å få alle kommunane på Sunnmøre med som medlemmar. Det er altså grunn til å rekne med at de blir ønska hjarteleg velkomne. Årsmøtet blir på Eidet omsorgssenter på Eidet i Haram den 14. mars.

I fjor søkte Stranda medlemsskap og vart invitert som deltakar på årsmøtet. Saka om godkjenning av medlemsskap vart sett øvst på saklista, slik at også den nye kommunen fekk røysterett på resten av årsmøtet. Slik ønskjer vi å gjere det i år også og inviterer med dette styremedlemmar og utsendingar frå Ørsta, Volda og Ulstein til årsmøtet 2018.

Kvar medlemskommune i friluftsrådet har rett til **ein representant** i styret og **to utsendingar** til årsmøtet i tillegg til styrerepresentanten. Dei aller fleste er politisk valte representantar. Nokre få er tilsette i kommunane. Til styremøta møter altså ein person frå kvar kommune, og til årsmøta tre personar.

Vi ber dykk så snart som råd om å velje følgande for 2 år:

1. Styremedlem i friluftsrådet
2. Personleg vara for styremedlem

Vidare å velje for heile kommunevalperioden:

3. To utsendingar til årsmøta i friluftsrådet
4. To varautsendingar til årsmøta i friluftsrådet

Send beskjed til friluftsrådet raskt om kven som er valt og kontaktinformasjon til representantane.

Friluftsrådet er eit interkommunalt samarbeidsorgan for kommunane;



Giske



Haram



Norddal



Skodje



Stordal



Stranda



Sula



Vestnes



Ørskog



Ålesund

Stikk UT!

Turkassetrimmen Stikk UT! er ein stor suksess i alle medlemskommunane til dei to friluftsråda i fylket og har blitt svært viktig i folkehelsearbeidet. Vi ønskjer å inkludere også Ørsta, Volda og Ulstein i sesongen 2018. For å greie det må arbeidet starte no, sjølv om de formelt ikkje er medlemmar enno. Sesongen statar 1. mai, men før den tid er det ein stor jobb som må gjerast for å få alt klart.

Friluftsrådet tek seg av nettsider, kart, kartbrosjyre og materiell, men kommunane bestemmer kva for turmål som skal vere med (maks. 15) og sørger for at turforklaringane blir lagt inn i fylkets nettportal Morotur. Arbeidet med nettsider, kart og kartbrosjyren er svært tidkrevjande og har alt starta. Den ferdige kartbrosjyren skal sendast ut til alle husstandane i medlemskommunane seinast siste veka i april, helst litt før. Også leveringstida på utstyr kan vere lang. Vi har altså berre tida og vegen.

Vi ønskjer at de kjapt gjer følgjande:

1. Bestemmer kven av dei tilsette i kommunen som skal vere Stikk UT!-ansvarleg (oftast folkehelsekoordinator, leiar i frivilligsentralen, den som har ansvar for friluftsliv i kommunen.)
2. Etablerer Stikk UT!-gruppa som plukkar ut turmåla som skal vere med i 2018. Gruppa blir leia av den tilsette i kommunen og kan bestå av representantar for idrettslag, turlag og andre frivillige. Alle delane av kommunen bør vere representerte med turar i så mange bygder som råd. I alle fall ein, gjerne fleire, av dei maks. 15 turane må kunne gjennomførast med rullestol/rullator/barnevogn. (Maks. 15 turar fordi nokre skal bytast ut kvart år. Dette er viktig for å halde på variasjonen, kunne la turar «kvile» der slitasten på stien blir stor eller om det blir andre problem.)

Turane som blir valt skal gå til etablerte turmål. Der må vere parkering til minst 5-6 bilar ved starten, og eventuelle grunneigarar må gi samtykke til at dette blir ein Stikk UT!-tur.

Medlemmane i Stikk UT!-gruppa får ansvar for ein eller fleire turar kvar. Det inneber oppsetting av skilt, event. merking med retningspilar undervegs på stien, turkasse (om der ikkje er frå før), turkode og turbok. Sistnemnde må bytast ut når/om den blir fullskriven i løpet av sesongen. Friluftsrådet syter for alt materiellet.

Turane skal variere i vanskegrad, med flest grøne og blå turar etter graderingsmalen i merkehandboka. (Sjå vedlegg). Målgruppa for Stikk UT! er folk flest, men vi har også turar å strekkje seg etter. I hovudsak er det raude turar for godt vante turfolk i god form. Vi har berre hatt ein svart tur (for erfarne fjellfolk med godt utstyr) i tidlegare sesongar.

Friluftsrådet er eit interkommunalt samarbeidsorgan for kommunane;



Giske



Haram



Norddal



Skodje



Stordal



Stranda



Sula



Vestnes



Ørskog



Ålesund

3. Gi friluftsrådet beskjed om kva for turar som skal vere med så snart det er bestemt, helst så tidleg som råd i februar. Medlemmane/leiar i Stikk UT!-gruppa legg inn turforklaring med bilde i Morotur.
4. Leiar i Stikk UT!-gruppa gir friluftsrådet beskjed om behovet for utstyr: Kor mange skilt av kvar fargekode (grøn, blå, raud og svart), tal på retningspilar, turkasser, turbøker osb. Friluftsrådet leverer ut utstyret i god tid før sesongstart.

Når det er langt frå hovudvegen til der turen startar, er det somme stader nødvendig med Stikk UT!-skilt både ved hovudvegen og der stien startar frå parkeringsplassen.

Vi ser fram til å få med Ørsta, Volda og Ulstein i Stikk UT! og dei andre tilboda frå friluftsrådet. Informasjonen i dette brevet gjeld det som hastar, resten tek vi etter kvart. Ikkje nøl med å ta kontakt om noko er uklart. Dagleg leiar kjem gjerne på besøk og orienterer om friluftsrådet ved høve om de ønskjer det.

Beste helsing
Sunnmøre friluftsråd

May Britt Haukås
Dagleg leiar

Vebjørn Krogsæter
Styreleiar

Friluftsrådet er eit interkommunalt samarbeidsorgan for kommunane;



Giske



Haram



Norddal



Skodje



Stordal



Stranda



Sula



Vestnes



Ørskog



Ålesund

Vedtekter

(Gjeldande frå årsmøte 22.03.2017)

§1 - MEDLEMMAR

Sunnmøre friluftsråd er eit interkommunalt samarbeidsorgan etter §27 i Kommunelova mellom kommunane Giske, Haram, Norddal, Skodje, Stordal, Sula, Vestnes, Ørskog, Ålesund og Stranda.

Nye deltakarkommunar skal godkjennast av årsmøtet.

§2 - FORMÅL

Oppgåvene til Sunnmøre friluftsråd er i samarbeid med medlemskommunane, offentlege etatar på ulike nivå og interesserte organisasjonar å arbeide for:

- a) Sikring, tilrettelegging og drift av friluftsområde av ulike slag til bruk for ålmenta.
- b) Å skape større forståing for nytten av friluftsliv.
- c) Å betre friluftskulturen.
- d) Å stimulere til friluftsliv for alle.
- e) Å legge til rette for fysisk aktivitet for barn og unge.
- f) Utarbeide planar som skal ligge til grunn for rådet sitt arbeid.
- g) Vere ein pådrivar for medlemskommunane i friluftslivssaker og ein høyringsinstans i prinsipielle friluftssaker.

§3 - ORGANISASJON

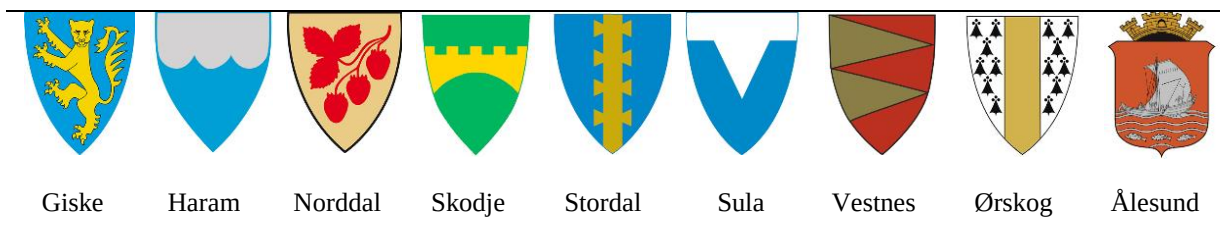
Årsmøtet, styret og arbeidsutvalet er dei faste organa til Sunnmøre friluftsråd.

Styret og administrasjonen står for den dagleg drifta.

§4 - ØKONOMI

Deltakarkommunane skal betale tilskot til verksemda til Sunnmøre friluftsråd. Årsmøte fastset eit årleg pr. capita tilskot basert på folketal frå Statistisk Sentralbyrå frå føregåande år.

Friluftsrådet er eit interkommunalt samarbeidsorgan for kommunane;



Budsjettframlegg som inneber meir enn 2% reell auke i tilskota frå medlemskommunane krev 2/3 fleirtal på årsmøtet.

Framlegg til arbeidsprogram og budsjett for neste år skal sendast til medlemmane til orientering.

Friluftsrådet kan ikkje ta opp lån eller pantsette eigedom utan at dette er godkjent av medlemskommunane på førehand.

§5 - ÅRSMØTET

Årsmøtet er høgste styresmakt i friluftsrådet. Ordinært årsmøte skal haldast innan utgangen av mars kvart år.

Kvar medlemskommune kan sende 2 representantar med røysterett til årsmøtet, helst ein av kvart kjønn.

Kommunane skal velje dei 2 representantane med vararepresentantar for heile kommunevalperioden. Medlemmane i styret har røysterett på årsmøtet.

På årsmøtet kan følgjande møte med røysterett.

- 2 representantar frå kvar medlemskommune
- Medlemmane i styret

Årsmøtet er også ope for andre interesserte.

Årsmøtet avgjer i kvart enkelt høve om andre frammøtte skal ha talerett i ei eller fleire saker på årsmøtet.

Årsmøtet er vedtaksført når det etter vedtektene er lovlegg innkalla og kunngjort.

Årsmøtet vert innkalla etter vedtak i styret og med minst 4 vekers skriftleg varsel.

Ordinært årsmøtet skal:

1. Godkjenne innkalling og sakliste
2. Velje ordstyrar og sekretær
3. Handsame årsmeldinga til styret
4. Godkjenne den framlagde rekneskapen med revisjonsmelding
5. Fastsette neste års medlemskontingent. Ein auke utover 2% frå året før krev 2/3 fleirtal på årsmøtet.
6. Handsame innkomne framlegg
7. Handsame framlegget til neste års budsjett

Friluftsrådet er eit interkommunalt samarbeidsorgan for kommunane;



Giske



Haram



Norddal



Skodje



Stordal



Sula



Vestnes



Ørskog



Ålesund

8. Velje:

- Styre med vararepresentant (1 styremedlem + 1 personleg vararepresentant frå kvar medlemskommune).
Kvar kommune bør stille med ein representant/vararepresentant av kvart kjønn.
- Leiar og nestleiar i styret mellom medlemmane i det alt valte styret.
- Revisor.
- Valnemnd på 3 medlemmar og 1 varamedlem.
- To personar til å godkjenne møteprotokollen frå årsmøtet.

Revisor og medlemmane av valnemnda vert valt for eitt år.

Medlemmane i styret har ei funksjonstid på to år, maksimalt 8 år samanhengande. Årsmøtet bør sjå til at det er minst 40% av kvart kjønn i styret. Så langt råd skal halvparten av styremedlemmane vere på val kvart år.

Vararepresentantane til styret vert valt for same tidsperiode som tilsvarende styremedlem.

Alle val skal vere skriftlege dersom det ligg føre meir enn eitt framlegg.

Når kandidatar skal veljast enkeltvis og ingen av kandidatane oppnår fleirtal, dvs. minst halvparten av røystene, skal det gjennomførast omval mellom dei to kandidatane som fekk flest røyster. Er det etter omvalet like mange røyster på kvar kandidat, skal valet avgjerast ved loddtrekning.

Alle vedtak på årsmøtet vert avgjort med vanleg fleirtal. Unntaket er sakene som etter vedtektene krev kvalifisert fleirtal.

Ved stemmelikskap i saker som krev vanleg fleirtal avgjer dobbeltstemma til leiaren, sekundært vara for leiar.

§6 - EKSTRAORDINÆRT ÅRSMØTE

Ekstraordinært årsmøte kan innkallast med minst 2 veker skriftleg varsel etter vedtak i styret, eller når minst halvparten av medlemskommunane krev dette skriftleg.

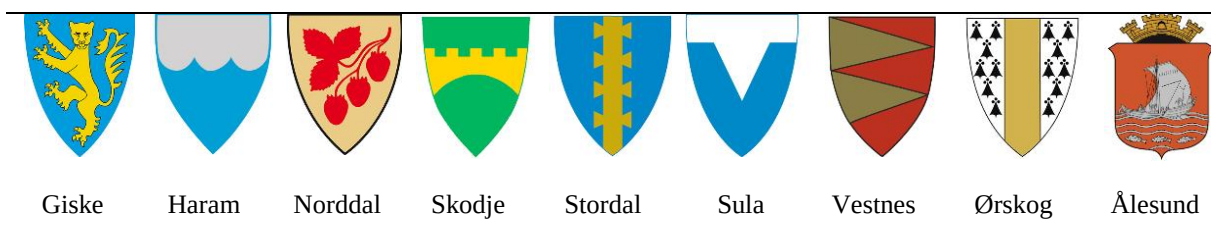
Saklista skal leggjast ved innkallinga.

Ekstraordinært årsmøte kan berre handsame dei sakene som er nemnde i innkallinga.

§7 - STYRET

Styret er samansett av eitt medlem frå kvar medlemskommune.

Friluftsrådet er eit interkommunalt samarbeidsorgan for kommunane;



Styret har leiaransvaret for friluftsrådet mellom årsmøta.

Styret er vedtaksført når minst halvparten av medlemmane er til stades. Alle vedtak i styret vert gjort med vanleg fleirtal. Dersom det vert like mange røyster for og imot, avgjer leiaren med dobbeltstemme.

Styret vert leia av leiaren. Nestleiar tek over dersom leiar ikkje kan møte.

Leiaren avgjer når styret skal møtast. Styret kan også innkallast når eit fleirtal av styremedlemmane ønskjer det.

Styret kan velje eit arbeidsutval blant medlemmane. Arbeidsutvalet kan ikkje gjere bindande vedtak i andre saker enn dei styret på førehand gir fullmakt til.

Arbeidsoppgåvene til styret er m.a:

1. Å fremje oppgåvene til friluftsrådet i samsvar med vedtekter og årsmøtevedtak.
2. Å leie den vanlege drifta i friluftsrådet og ha ansvar for økonomistyring i samsvar med vedtatt budsjett.
3. Å tilsette medarbeidarar.
4. Å kunne gi fullmakter (økonomisk og juridisk).
5. Å ha ansvar for at det vert ført rekneskap, og ført protokoll over alle møter og forhandlingar.
6. Å sende referat frå årsmøtet til alle medlemmane i friluftsrådet, til fylkeskommunen og til Friluftsrådernes landsforbund.
7. Å førebu årsmøtesaker med framlegg til vedtak om arbeidsprogram, budsjett og kontingent.

§8 - VEDTEKTSENDRINGAR

Endringar av vedtektene må gjerast på årsmøtet og krev minst 2/3 fleirtal.

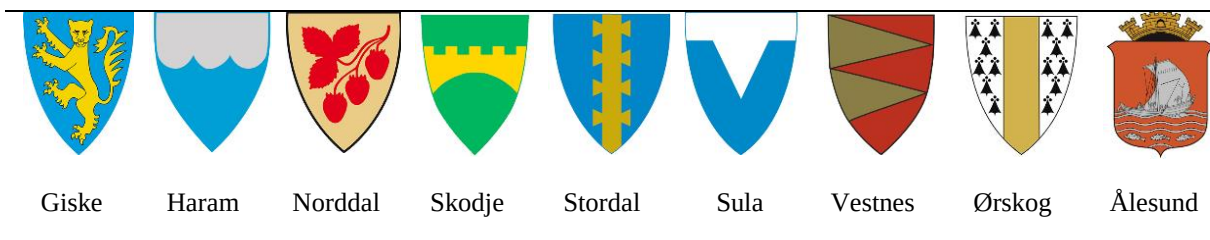
§9 - UTMELDING

Eit medlem kan melde seg ut av friluftsrådet etter lovleg fatta vedtak i kommunen.

Utmeldinga blir først gyldig når kommunen har betalt medlemskontingenten også for det året utmeldinga tek til å gjelde.

§10 - OPPLØYSING

Friluftsrådet er eit interkommunalt samarbeidsorgan for kommunane;



Opplysning av friluftsrådet kan berre vedtakast på eit ordinært årsmøte og med minst 2/3 fleirtal.

Framlegg om oppløysing må vere oppført på saklista som medlemmane må ha fått tilsendt minst 14 dagar før møtet.

Blir oppløysing vedtatt med minst 2/3 fleirtal, skal det haldast ekstraordinært årsmøte 3 månader seinare med oppløysing på saklista.

Dersom friluftsrådet blir oppløyst skal alle omsettelege aktiva seljast. Saman med andre kontante midlar skal verdiane delast mellom medlemskommunane, i høve til kontingenten frå kvar enkelt.

Friluftsrådet er eit interkommunalt samarbeidsorgan for kommunane;



Giske



Haram



Norddal



Skodje



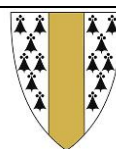
Stordal



Sula



Vestnes



Ørskog



Ålesund

Fargekode	Passer for	Høydemeter og lengde *
	Nybegynnere, krever ingen spesielle ferdigheter (Dersom tilrettelagt for rullestol/barnevogn, merkes dette med eget symbol)	< 300 m < 5 km
	- De med litt erfaring i terreng - Middels trente turgåere - De med grunnleggende ferdigheter	< 600 m < 10 km
	- Erfarne turgåere - De med god utholdenhet - Godt turutstyr og gode fjellsko - Kunnskap om kart og kompass	< 1 000 < 20 km
	- Erfarne fjellfolk - De med god utholdenhet - Godt turutstyr og gode fjellsko - Kunnskap om kart og kompass	Ingen maks høyde eller lengde

*Med høydemeter mener vi samlet stigning for hele ruten. Lengde beskriver den totale lengden i km på løypa fra et angitt punkt til et annet, dvs. én vei og ikke tur/retur. For rundturer finnes et eget symbol og da brukes hele rundturens lengde i antall km.

Sti type	Stigningsgrad og eksponering
- Asfalt, grus, skogsveier og gode stier - Stor grad av opparbeiding som gir god fremkommelighet - Hovedsak kortere turer - Underlag fast og jevnt uten store hindringer eller kryssing av stor bekk	- Moderate stigninger - Ingen bratte partier
- Kan ha noe mer krevende partier enn grønn tursti - Kan være steinete, men ingen ur - Kun enkle vad	- Moderate stigninger som kan inneholde enkelte bratte partier - Enkelte partier som kan oppfattes som luftige for folk med høydeproblemer
- Sti, åpent terreng, stein, ur og snaufjell - Bratte helninger og lengre strekninger med løs stein og myr kan forekomme - Vading kan forekomme	- Flere typer stigninger og utfordringer - Flere luftige og utsatte partier - Kan inneholde tekniske utfordringer med noe klyving og bruk/støtte av hendene
- Lange turer på mer krevende stier enn "rød sti" - Krevende vading kan forekomme	- Toppturer med bratte og vanskelige partier med ujevnt underlag - Luftige partier og passasjer/partier med utsatt klyving - Smale egger, sva, ur etc.

Fra: May Britt Haukås[may@friluftsrådet.no]

Sendt: 26.01.2018 09:36:31

Til: Ørsta postmottak; Postmottak Volda; Ulstein Postmottak

Kopi: Birger Honningsvåg; Janet Roelofs; Jarle Hauge Steffenssen (Jarle.H.Steffenssen@alesund.kommune.no); Jostein Dalen; Modolf Hareide (modolf.hareide@skodje.kommune.no); palma.ovrebust@stordal.kommune.no; Skafti Ingi Helgason (vikingliv@gmail.com); Solveig Linge Stakkestad (solveig@linge.bz); trygve.holm@sula.kommune.no; Vebjørn Krogsæter (Vebjorn.Krogsaeter@haram.kommune.no)

Tittel: Viktig informasjon om Stikk UT! og medlemskap i Sunnmøre friluftsråd

Hei! Vi syns det er svært hyggeleg at Ørsta, Volda og Ulstein vil bli med i Sunnmøre friluftsråd. Medlemskapet må formelt godtakast av årsmøtet i mars, men det er all grunn til å tru at de blir tatt svært godt imot 😊.

Vi vil gjerne inkludere Ørsta, Volda og Ulstein i tilboda frå friluftsrådet frå første dag, men skal vi klare det med turkassetrimmen Stikk UT! må ein del ting gjerast raskt. Vi vil også invitere dykk til å delta på årsmøtet til friluftsrådet den 14. mars. De finn informasjon om begge delar i vedlagte brev. Eg ber om at informasjonen blir delt med alle den er relevant for.

Ser fram til å høyre frå dykk, ha ein fin dag!

Beste helsing

logo-med-lite-emblem

May Britt Haukås

Dagleg leiar

Mobil 977 09 653

PS 26/18 Orienteringssaker



Korleis kan helsefremmande arealplanlegging bidra til attraktivitet i Volda?

I Volda kommune sin samfunnsdel er folkehelse eit overordna og førande prinsipp. I tillegg er det eit av åtte hovudtema i planen. Volda kommune held på med rullering av kommuneplanen sin arealdel. For å få til ynskja utvikling er det viktig at arealdelen fylgjer opp målsettingar i samfunnsdelen. Men korleis får ein til helsefremmande arealplanlegging? Og korleis kan helsefremmande arealplanlegging bidra til attraktivitet i Volda?

For å sette i gang tankeprosessar og gje nokre svar på desse spørsmåla har administrasjonen invitert Michael Fuller-Gee til kommunestyremøtet 1. mars. Michael Fuller-Gee er sjefsarkitekt og byplanleggar i Arendal kommune. Han har tidlegare arbeida som sjefsarkitekt i Husbanken og fyrsteamanuensis på Universitetet i Agder og på NMBU Ås. Han er involvert i byutviklingsprogram i EU og vert engasjert som ekstern hjelp i ulike byutviklingsprosjekt både nasjonalt og internasjonalt. Han er oppnemnt som jurymedlem for "Statens pris for bærekraftig by- og stedsutvikling: Attraktiv by". Michel Fuller-Gee er for tida ein av dei mest etterspurde føredragshaldarane innan samfunnsplanlegging. Hans føredrag treff eit behov for å sjå framtidige løysingar for barn, unge og eldre i eit større perspektiv, og utfordrar politikarar til å ta tydelegare politiske grep som fremmar folkehelse og meir bærekraftige løysningar.

Føredraget for Volda kommunestyre vert finansiert av midlar frå prosjektet «Nærmiljø og lokalsamfunn som fremmar folkehelse», som Volda kommune er med i.

Føredraget vert heldt i kinosalen på samfunnshuset. Føredraget vert lagt fram som ein orienteringssak for kommunestyret, men er opent for alle interesserte.

Som eit framhald av føredraget til Michael Fuller-Gee vert kommunestyret invitert til eit heildags temamøte på samfunnshuset onsdag 14. mars. Tema for dette møtet vert «Senterstruktur og funksjonsfordeling», og både politikarar, næringsliv, grunneigarar, fylkeskommunen, ungdomsrådet og andre vil verte invitert til dette møtet. Nærare program for dagen kjem seinare, men kommunestyret bør halde av dagen.



OS 7/18 Ungdommens spørretime

OS 8/18 Orientering om barnehagedagen



SLUTTRAPPORT

Kortversjon

Til orientering i kommunestyret



PROSJEKTINFORMASJON

Prosjekttittel: <i>Skulebakken</i>	Saksnr.: <i>2012/1980</i>	Prosjektleder: <i>Pål-Are Vadstein</i>
Byggherre og avdeling: <i>Volda kommune v/kommunalteknisk avd.</i>	Prosjektnr.: <i>701504</i>	Type prosjekt: <i>Vegbygging</i>
Entrepriseform: <i>Generalentreprise</i>	Innkjøpsform entreprise: <i>Open anbudskonkurranse</i>	

EVALUERING AV PROSJEKT

Evaluert av: <i>Pål-Are Vadstein</i>	Evaluert dato: <i>22.11.2017</i>
Signatur: 	



1. INNLEIING

1.1 PROSJEKTINNHOLD

Bygging av ny kommunal veg på Lauvstad i Volda kommune, som eit trafikktryggingstiltak grunna bratt og uoversiktleg opprinneleg veg. Omlag 500 m ny veg, i for det meste ny trasé utanfor opprinneleg vegområde. I tillegg er det utført enkel opprusting av opprinneleg veg, som no fungerer som gangveg.

1.2 KONTRAKTER PÅ PROSJEKT

	Firma	Innkjøpsform	Kontrakt
PROSJEKTERING	Nordplan AS	Avgrensa anbodskonkurranse	NS 8401
UTFØRING	Volda Maskin AS	Open anbodskonkurranse	NS 8406

2 ØKONOMI

2.1 PROSJEKTERING

Kontraktssum (eks. mva.)	Fakturert totalt (eks. mva.)	Avvik mellom kontraktssum og faktisk fakturert
65 000,-	133 776,-	- 68 776,-
Grunngjeving på eventuelt avvik mellom kontraktssum og faktisk fakturert		
- Diverse omarbeiding på linjer i høve reguleringsplan, som var gjeldande prosjekteringsgrunnlag. Bl.a. omarbeiding og justeringar av veglinjer i samband med gjennomføring av frivillige avtalar om grunnnerv. - All møteverksemd: Alle møter vart halde utanom kontraktssum, då møteomfanget på dåverande tidspkt. var uvisst. Møter vart difor fakturert etter medgått tid. - Overvassberekning: Vi vurderte etterkvart at det ville vere formålstenleg å gjennomføre grundigare berekning av overvass-kapasiteten i området, som følgje av mistanke om at eksisterande rør kunne vere underdimensjonert. - Som følgje av sjukmelding i byggherre-organisasjonen, vart administrative tenester til ein del av gjennomføringa av anbodskonkurranse leigd inn frå Nordplan, for å oppretthalde den gode framdrifta på prosjektet. Dette arbeidet utgjorde ein del tillegg. Dette viser at det kan koste dyrt for byggherren om ein nøkkelperson som prosjektleiareren vert sett ut av spel. - Viktig å understreke at vi i utgangspunktet trass alt fekk inn eit svært gunstig tilbod frå Nordplan. Kr 65 000,- for detaljprosjektering av Skulebakken er utruleg rimeleg, og til opplysning var nest beste prosjekteringstilbod over dobbelt så dyrt (eks. opsjonsdelen). Totalt kr 133 776,- + mva. for prosjektering etter alle tillegg, må kunne vurderast som ein låg prosjekteringskostnad på dette prosjektet.		

2.2 UTFØRING

Kontraktssum (eks. mva.)	Fakturert totalt (eks. mva.)	Avvik mellom kontraktssum og faktisk fakturert
5 126 242,-	4 864 859,-	+ 261 383,-



Grunngjeving på eventuelt avvik

- Positivt at prosjektet vart rimelegare enn kontraktssum.
- Godt arbeidsgrunnlag.
- Godt samarbeid med entreprenør, der vi fann ein fin balanse mellom å skilje kontraktarbeid og tilleggsarbeid, og der vi suksessivt drøfta alternative løysingar for å halde kostnader nede.
- Flink entreprenør som kom med mange gode innspel.
- God kontroll av fakturaer opp i mot faktisk utført.
- Kritisk til kvart tillegg som vart bedt om.

2.3 TOTALVURDERING ØKONOMI

Økonomistaben har utarbeidd ei oppstilling (tabell nedanfor) på prosjektet som vurderer reell/faktisk prosjektkostnad opp i mot finansieringsplan. Altså ei samanlikning mellom rekneskap og budsjett på prosjektet.

Forklaring til tala i tabellen:

- Når ein tek føre seg heile prosjektet si levetid frå 2015 til 2017, så er samla løyving kr 5 590 000,- eks. mva.
- Av samla lånefinansiering er der brukt kr 246 382,- i 2016 og kr 5 161 414,- så langt i 2017.
- Dette gir då ein ubrukt rest på kr 182 204,- pr. dags dato.

Volda kommune									
Investeringsprosjekt 701504 Skulebakken Haugen Lauvstad									
Teknisk sektor, eining for drift og anlegg									
		REKNESKAP				BUDSJETT			
		701504 Rekneskap 2015	701504 Rekneskap 2016	701504 Rekneskap 2017	701504 Forbruk totalt	701504 Budsjett 2015	701504 Budsjett 2016	701504 Budsjett 2017	701504 Budsjett totalt
Konto	Kontotekst								
Utgifter:									
01150	Matvarer			2 717	2 717				0
01200	Anna forbruksmateriell, råvarer og tenester			13 486	13 486				0
01950	Avgifter på eigedom			8 000	8 000				0
02300	Nybygg, vedlikehald, byggetenester	0	142 106	4 953 400	5 095 506	400 000	150 000	5 040 000	5 590 000
02700	Konsulenttenester		104 275	125 559	229 834				0
02800	Grunnkjøp (m/avgifter og gebyr)			60 318	60 318				0
03509	Kjøp av tenester frå Volda kommune			34 944	34 944				0
04290	Moms-utgift investering med kompensasjon	0	26 069	1 267 567	1 293 636	100 000	50 000	1 233 932	1 383 932
07290	Moms-kompensasjon investering frå 2014	0	-26 069	-1 267 567	-1 293 636	-100 000	-50 000	-1 233 932	-1 383 932
Samla utgifter		0	246 382	5 198 424	5 444 805	400 000	150 000	5 040 000	5 590 000
Finansiering:									
06500	Høg mva-sats §11.1 - Sal av varer og tenester			-37 010	-37 010				0
09100	Bruk av årets opprinnelege låneopptak	0	-150 000		-150 000	-400 000	-150 000	-5 040 000	-5 590 000
09101	Bruk av tidlegare års låneopptak	0	-96 382		-96 382				0
Samla inntekter		0	-246 382	-37 010	-283 392	-400 000	-150 000	-5 040 000	-5 590 000
Kontrollsum		0	0	5 161 414	5 161 414	0	0	0	0
Volda kommune, 22.11.2017/ 23.11.2017									
Økonomistaben/ Gunnar L. Lillebø									

Merk! Økonomistaben har ikkje fått med sjølve grunnkjøpet i sitt oppsett. Moglegens pga. at det enno ikkje er iverksett betaling for dette. Dette må difor trekkjast frå den sokalla ubrukte resten nemnd i punkt over. Dette betyr at ein på dette prosjektet endar opp med i underkant av kr 100 000,- i ubrukt rest, etter at det er utført utbetaling for grunnerverv til grunneigarane.



3. FRAMDRIFT

3.2 FRAMDRIFT UTFØRING

Kontraktsfesta ferdigstillingsdato/ev. produksjonstid	Faktisk ferdigstillingsdato/ev. produksjonstid	Avvik mellom kontrakt og faktisk framdrift
17 veker	23 veker Start anlegg: 23.01.2017 Slutt anlegg: 07.07.2017	-6 veker
Grunngjeving på eventuelt avvik		
Prosjektet vart omlag ein månad forseinka, i tillegg til at enkelte sluttarbeid måtte utsetjast til etter sommarferien, bl.a. det å få på plass veglysa. Både på asfaltfirma og rekkverksfirma vart det litt ekstra ventetid med, som følge av at deira arbeid skulle gjerast i absolutt høgsesong. BKK Enotek var på dåverande tidspunkt i full omorganisering, og det er klart at dette påverka framdrifta på gatelys-monteringa. I tillegg var det litt tilleggsarbeid som entreprenør måtte ta seg av undervegs i anlegget, så framdrifta kan for så vidt forsvarast. Uansett; forseinkinga var u dramatisk. Vi hadde god kontroll på dette, og det som ikkje var heilt ferdig til fellesferien var ikkje noko prekært. Det var lyst tilnærma heile døgnet, så vi var ikkje avhengig av å t.d. få på plass veglysa før ferien. Det var rom for å utvise forståing og godt skjønn for litt utsetjing av endeleg ferdigstilling. Det vart sett trafikk på vegen i god tid før fellesferien. Det var ingen grunn til å lage store vanskar rundt dette ovanfor entreprenøren, som hadde spelt på lag med byggherre gjennom heile anleggsfasen.		

3.3 TOTALVURDERING AV FRAMDRIFT

14 månader frå oppstart prosjektering til ferdig utbygd veganlegg vil eg vurdere som godkjent for dette prosjektet.

4 HMS

4.1 SAMLA VURDERING AV HMS

For lite fokus på SHA-planen i prosjekteringsfasen, noko som resulterte i ein heller dårleg utarbeidd SHA-plan frå prosjekterande firma si side.

Likevel er mi erfaring at entreprenør hadde eit seriøst og profesjonelt forhold til HMS, med eit velfungerande internkontroll-system. Det vart gjennomført vernerunder, utarbeidd HMS-rapport og SJA risikoanalyse. Eg veit at det også var rutiner på RUH (rapport om uynska hending).

Entreprenør hadde generelt tilstrekkeleg sikring av anleggsplass. I brakkerigg var naudsynste HMS-dokument på plass. Ingen tilbakemelding frå publikum om manglande sikring.

5 KVALITET

5.1 RUTINER FOR KVALITETSSIKRING AV SLUTTPRODUKT

Kontraktsarbeidet er gjennomført etter NS 3420, og arbeidet var såleis detaljert beskrive på førehand, i både omfang, metoder og utføring. Standarden inneheld krav til material og utføring.



Byggemøte med synfaring kvar 14. dag. Enkelte synfaringar inn i mellom desse. Pga. lang reisetid til byggeplass, vart det færre synfaringar enn normalt, men hadde god og nær dialog med entreprenørens anleggsleiar.

Manglar, feil og avvik som vart oppdaga av BH sjølv eller av entreprenørens anleggsleiar vart diskutert suksessivt og med raske avklaringar, slik at vi raskt fekk lukka sakene.

6 SAMARBEID OG KOMMUNIKASJON

6.1 SAMARBEID MELLOM BYGGHERRE OG DEI ULIKE AKTØRANE

Det har vore eit godt samarbeid mellom dei ulike aktørane i dette prosjektet. Saker som har oppstått undervegs har vorte raskt teke tak i frå alle partar si side.

Vi har stort sett hatt sams oppfatning av omfang og forståing for prosjektet, og det har vore heller lite usemje om kva som inngår i kontrakt og ikkje inngår i kontrakt.

Byggherre har hatt god dialog med grunneigarar og publikum elles. Det vart gjennomført orienteringsmøte sommaren 2016, eit halvår før vegbygginga tok til. Etter dette har det vore heller få spørsmål og tilbakemeldingar på prosjektet, noko som eg vurderer som positivt. Grunnavståinga vart gjennomført med ein god tone mellom partane.

Relevante dokument er lagt inn i ephorte. Totalt ligg det kring 85 dokument i ephorte i dette prosjektet, der ein finn dokument frå reguleringsplanprosessen, anbodskonkurransar, protokollar, møtereferat, vernerunder, diverse e-postkorrespondanse, grunnervev m.m. Prosjektet skal såleis vere gjennomført i samsvar med krav i offentlegheitslova.

Notat

Til: Kommunestyra på Sunnmøre
Frå: Folkevaltnettverket i regi av Demokratiprojektet til Sunnmøre Regionråd IKS
Dato: 7. februar 2018, Grodås, Hornindal kommune
Tema: Referat frå gruppearbeid knytt til fjerde samling i Folkevaltnettverket.
Vedlegg: Foredraget til:

- Marianne Andreassen, adm. dir i Lånekassen
- Rådmann Andreas Chr. Nørve, Vanylven kommune

Folkevaltnettverket i regi av Demokratiprojektet til Sunnmøre Regionråd IKS hadde sin fjerde samling ved Raftevoll Hotell i Vanylven kommune. Representantar frå alle kommunar møtte, med unntak av Ørskog og Vestnes.

Det vart gjennomført to foredrag:

- Marianne Andreassen, adm. dir i Lånekassen
- Rådmann Andreas Chr. Nørve, Vanylven kommune

Ordførar i Hornindal kommune, Stig Olav Lødemel ønska velkomen til eiga kommune.

Med utgangspunkt i dei to aktuelle foredraga vart det gjennomført to gruppearbeid, med gruppepresentasjonar.

Alle deltakarar er oppfordra til å gi eige kommunestyre ein muntleg rapport fra samlinga, og ordførar er oppfordra til å gi delegatane taletid til orienteringssaka.

Interkommunale grupper

Oppgave:

Korleis kan de som folkevalte få til at digitalisering blir:

- ..ein naturleg arena for medvirkning, og
- ..ein naturleg del av kommunal organisasjonsutvikling.

Tilbakemelding frå gruppene er lista opp nedanfor:

..ein naturleg arena for medvirkning

- TV
- Fokusere på arbeidet som skal endrast, arbeidaren skal ikkje fjernast – nye oppgåver.
- Involvere arbeidarane det frå fyrste dag.
- Informere om evt. naudsynt skulering t.d. vaksarar som kan verte «overføldige» pga robotar – omskulering til andre oppgåver.
- Meir involvering og eigarskap.
- Kva arbeidsoppgåver er det du gjer som du kan digitalisere, og kva kan du ha lyst til å gjere i staden – Medbestemmelse – kan minske motstand? NB Unngå «Styringsretten».
- Eks. Apper
- Logisk oppbyggd
- Innbyggjarane kunne gi tilbakemelding på tenester.
- Han en kanalstrategi for medvirkning
- Vi som folkevalte må (vise vilje) være positive til forandring/utvikling
- Etterspørre kostnadseffektivitet i tenesteyting – eks. omfordeling av rutineprega oppgåver som kan digitaliserast.
- Etterspørre kvalitetsundersøkelser på servicenivå i forskjellige tenesteområder – utarbeide kvalitetsbegrep.
- Begynn med dei ienkle ting på ein gang (og maratonløp ☺)
- Spørr de ansatte om kva det er som kan innførast nå (enkelt)
- Lage veien mens vi går
- Facebook – info ut/chat
- Politiske møter – web m/chat
- Streaming av andre politiske møter, med mulighet for å gi innspel.
- Utvikling vi ikkje kan stoppe
- Snakke positivt om det (framsnaking)
- Opplæring
- Tas i bruk av politikere, digiale møtereistreringar/reiserekningar.
- Vi må skape digitale møteplassar, t.d. kommuneappen, Twitter, Facebook, Snapchat
- Rom for fleksibilitet
- Lytte til dei som skal yte/gjennomføre tenestene.
- Skjema må vere tenlege, ot t.d. stoppe viss ein ikkje har lagt inn nødvendige opplysninger.
- Trepartsamarbeid
- Forankring i det politiske systemet
- Samarbeid med frivilligheita

..ein naturleg del av kommunal organisasjonsutvikling

- Endre «kultur» og haldningar.
- God leiing
- Tydelige som politikarar
- Opplæring/vidareutdanning/kurs for tilsette.
- Kompetanse-oversikt over ansatte
- Tenke kvalitet i bestillinger og løysningar
- Samspel/samarbeid (leiing/adm/tilsette/tilittsvalte/politikarar)
- Strategimøte
- Haldningsendring, sjå fordelane, Vi – ikkje eg, Kollegialt
- Skape endringsvilje – vere meir dynamisk
- Positive politikarar
- Bestilling frå politikare med tidsfrist
- Steg for steg
- IT-kompetanse for å få ting til å fungere på tvers av alle fag
- Politikere må fokusere på at adm. holder seg oppdatert på aktuelle digitale løysingar, og legger til rette for opplæring.
- Tenke langsiktig
- Rom for prøving og feiling
- Bruk av sosiale medier
- Ryddige heimesider
- Dialog mellom ulike partar.
- Oppleve medeigarskap. Ein må ha rådmannen på lag.
- Bruke media
- Plan for kompetanseutvikling.
- Informering om kva som er gjort
- Effektivisering (kva for effektar har vi fått)
- Politikarar:bestille tiltak for digitalisering
- Bruk av Skype (mindre aktuelle saker)
- Kompetanse- og handlingsplan for digitalisering
- Forstå og kjenne ulike arb. prosessar
- Etablere gode 3.partssamarbeid
- Ta større del i utvikling av planar og løysningar (jfr. Skodje kommune)
- Bidra til innsalg av (endring) digitalisering som virkemiddel for å optimalisere og nå mål.

Kommunale grupper

Formålet med gruppearbeid i eiga kommunal gruppe er at ein skal kunne diskutere korleis dagens innlegg er relevant for eiga kommune og eigen situasjon. Det er også gitt ei forventning til ordførar og deltakarar at det blir gitt eit muntleg referat frå samlinga til eige kommunestyre.

Oppgåve:

Kva for moment/kunnskap i dagens to foredrag er viktig å ta med heim til eige kommunestyre?

For kvart einsild moment: Korleis kan de som politikarar implementere dette i politikk eller administrasjon?

Tilbakemelding frå gruppene er lista opp nedanfor:

Kva for moment/kunnskap i dagens to foredrag er viktig å ta med heim til eige kommunestyre?

- Fleire «kalde hender» gir fleire «varme hender» - t.d. helse og skule)
- Ikkje ta dei store spørreundersøkingane. Mindre for å få meir nyansert svar.
- Ikkje tenkje økonomi, men mål/resultat.
- Brukar/behov øverst – løysingar deretter.
- Definere brukarar som kundar
- Definer hovedkanalar for kontakt
- Bruke kampanjer for å stimulere til auka bruk
- Enkle og intuitive platfomer/grensesnitt (sjølvforklarande)
- Tenke oppgåver – prosess, ikkje nødvendigvis økonomi
- Starte med oppnåelige mål.
- Gjennom politiske vedtak kan vi (1) initiere prosessar i kommunen, (2) sørge for at tilsette får medeigarskap til prosessen gjennom kunnskapsformidling og behovskartlegging, (3) Vise kva muligheiter som finst no, for å vidareutvikle og tilpasse desse.
- Kompetanseplan
- Ansvarliggjere for iverksetting
- Få med alle tilsette og brukarar
- Største utfordring: Motstand mot endring
- Bestilling til rådmannen om å spørre ansatte om hvilke arbeidsoppgåver som kan digitaliseres (eks. reiserekning).
- Begynne med oss sjølv, som lokalpolitikere kan vi kanksje punche egne møter.
- Involvere ansatte, forsøk på «bottom up».
- Positive støttende politikere
- Poengtere at det handler om flere «kalde hender» for å få flere «varme hender».
- Kartlegge/status for kva som er digitaliserg.
- Sjå på kompetanse – kven set kompetensen for å drive digitalisering.
- Bruke rådmannen i Vanylven til gjesteforeleser.
- Små skritt gir endring.
- Konkrete prosjekt eks. reiserekningar.
- Utnytte samarbeidsmuligheiter
- Rettigheter uten skjønn trenger ikkje omsøkes.
- Lover og forskrifter kan endres.
- Kundefokus – også ved forbedringsarbeid.
- Rådmannen frå Vanylven kjem til Ørsta neste K-styremøte
- Lage oversikt over starttiltak.

- Kva kan digitalisering/kvar starte (Kneist/Kveik – Ørsta, partsamansett gruppe)
- Forankring, framsnaking.
- Innføringane er i små steg – langt opp og fram til store innsparringar.
- Ta i bruk teknologien ein alt har og vidareutvikle den.
- Lær opp folket til å nytte digitale hjelpemiddel (80kr ved personleg oppmøte, 40kr per telefon, 3kr per digital bruk).
- Reiserekning
-

Korleis kan de som politikarar implementere dette i politikk eller administrasjon?

- Bruk rette kompetanse for behovet innad i kommuna. Sjå kva ressursar ein har.
- Bedre intranett i kommuna.
- Vidareføre informasjon frå kommunestyra på video
- Sette dagsorden
- Tydelig kommunikasjon
- Styrke trepartsamarbeidet
- Vi må utnytte potensialet som ligg i samarbeid mellom kommunane betre – også mellom dei ulike etatane i eigen kommune.
- Vi må bli meir effektive i måten vi yter tenester til innbyggjarane på.
- Regelmessige folkemøte i krinsane for å få innspel på ulike planar.
- Digitalisering implementert i alle planar og prosessar.
- Ta det opp på politisk plan (låse alle skuffer).
- Tiltak må visast att i budsjettet.
- Vi må vere pådrivarar – passe på at det kjem inn i sakshandsaming.
- IKT – har kompetanse på huset og er med i planlegging.
- Mobilar til heimebassert, forenklar kvardagen.
- Cromebook til elevane
- Vil ha «Helsesys» - Helsesyster tilgjengelig

Innovasjon og tydelig kanalstrategi

Sunnmøre Regionråd IKS

Marianne Andreassen, adm. dir. Lånekassen

Felles utfordring: Nå brytes trendene

Vi må få til mer for mindre i offentlig sektor



Styring og ledelse under svake pressmekanismer

- Ikke «røde tall» eller tap av markedsandeler
- Ikke konkurranse, men vi utnytter likevel ikke samarbeidsmulighetene
- Ikke krise
- Svak kultur for ta ut gevinster som innebærer ubehagelige omstillinger
- Sterk kultur for å unngå feil, svakere kultur for å ta muligheter med risiko
- Svake strukturer for løsninger på tvers





Solid drift



Utvikling og
innovasjon



Mer samhandling
på tvers

Innenfor trangere økonomiske rammer

- ABE-reformen
- Områdegjennomganger
- Andre typer kutt



1 087 465 kunder



Visjon: Lånekassen skal bli oppfattet som Norges mest moderne offentlige virksomhet



Samfunnsansvar: Vi skal gi unge mennesker et godt møte med offentlige tjenester, og slik bidra til at de utvikler en god forståelse av rettigheter og plikter



Tydelig kanalstrategi



**Lett å finne
Lett å forstå
Lett å få til**



Løsninger i digital kundefront



2006

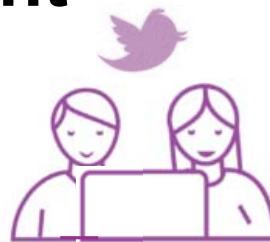
Elektronisk utbetaling
til konto

Postkasse på Dine sider



2008

Digital søknad
for elever på
videregående



2009

Digital søknad om
støtte for alle

Lånekassen på
Twitter



2011

Lånekassen på
Facebook



2013

Elektronisk
signering

Helårig avtale
om støtte



2014

Månedlig betaling
Fleksibel forfallsdato
Avtalegiro



2015

Nye Dine sider



2016

Elektronisk
signering for
foreldre til elever
under 18 år



2017

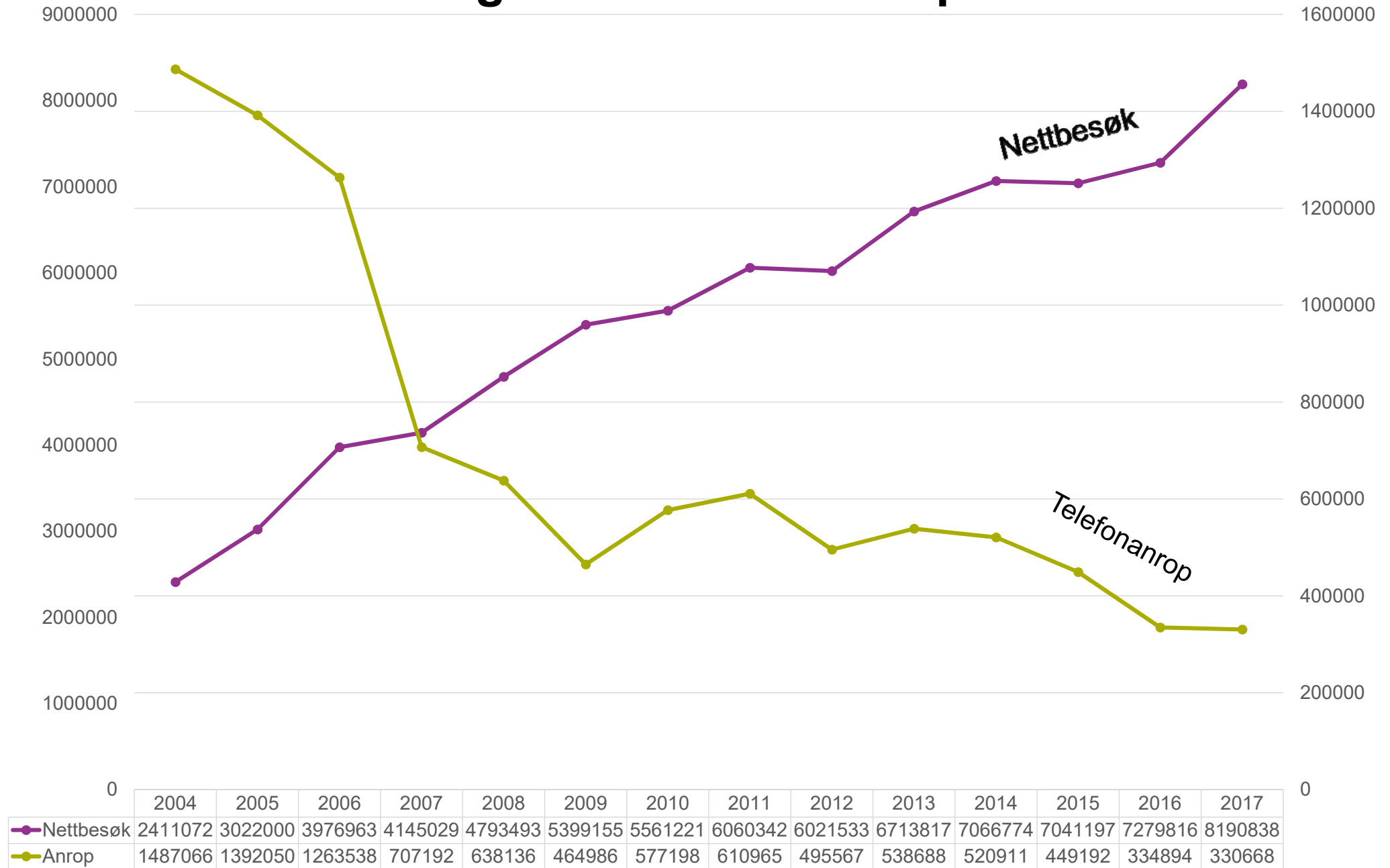
E-signering
med BankID
på mobil

Digitalt enevalg

99 % har digital dialog med oss
8,1 mill. besøk på lanekassen.no
3,5 mill. innlogginger til Dine sider



Nettbesøk og antall telefonanrop 2004-2017



Kundeinnsikt

Intern kunnskap og erfaring

- Kundesenteret
- Erfaring og summing i sosiale media
- Datavarehus

Analyser

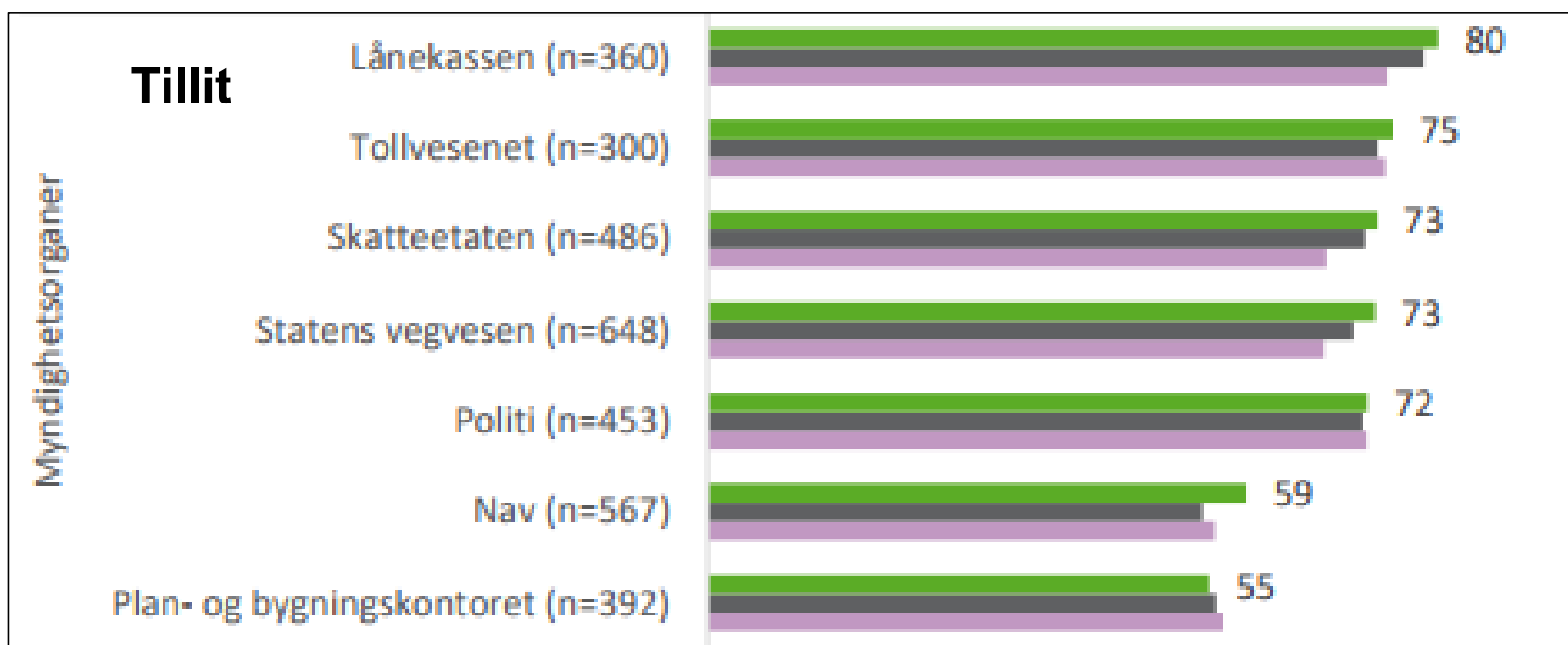
- Nettanalyse
- Henvendelseslogg
- Innbyggerundersøkelsen (Difi)

Direkte fra kunden

- Brukertesting
- Spørreundersøkelser
- Beta
- Kundereiser



Innbyggerundersøkelsen 2017



Faktorer som påvirker tilfredshet med Lånekassen

Smilefjesene indikerer hvor fornøyde brukerne er med de ulike faktorene.

Stor betydning

 Forstå informasjon >

Middels betydning

 Digitale løsninger >

 Finne informasjon >

 Svært fornøyd

 Fornøyd

 Delvis fornøyd

 Nøytral/misfornøyd

Mest innovativ 2017: Lånekassen en av to offentlige virksomheter

Dette er Norges 25 mest innovative virksomheter

By INNO MAG Newsroom - 14. June 2017  0

- Vi mener at dette er Norges desidert mest omfattende oversikt over hvem som faktisk ER innovative i motsetning til de som nøyer seg med å prate om innovasjon. ★² Vi

jurvleder Truls Berg, InnoMags ansvarlige redaktør

Klarspråkpris for 2017: formidling av et vanskelig budskap





Kunnskapsdepartementet
(Norge) ✓

@kunnskapsdepartementet

Home

About

Posts

Videos

Events

Notes

Photos

Community

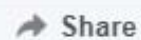
Create a Page



Like



Follow



Share



...



Kunnskapsdepartementet (Norge)

November 1 at 9:35am · 🌐

Lånekassen fyller 70 år i november. Kunnskapsminister Henrik Asheim forteller om betydningen av Lånekassen for det Norge vi lever i i dag.
#Lånekassen70år



21K Views



Like



Comment



Share



...



Marit B. Gjevik, Tonje Taylor and 122 others

Chronological ▾

70 Shares

View 3 more comments



Adrien Lenerand Simon Murud

Like · Reply · November 1 at 1:09pm

Forfatter Agnes Ravatn brukte pengene på øl, kaffe og romandebut. Askil Holm skaffet seg eget studio og ble musiker. Hva skulle vi gjort uten Lånekassen?

Kassasuksess

FAKTA

Lånekassen

ET STATLIG FORVALTNINGSORGAN underlagt Kunnskapsdepartementet. Lånekassen gir stipend og lån til utdanning i Norge og utlandet. Renten i Lånekassen er markedsstyrt.

LÅNEKASSEN I ÅRSTALL:

1947- BYGGER LANDET: Lånekassen åpner med tre ansatte og kontor i Oslo. 7200 personer får innvilget lån.

1956- GRATIS: Man kan søke om stipend (hvis mor og far ikke kan hjelpe deg).

1972- OPPRØR: 68'erne er sinte fordi forskerens inntekt skal gjelde. Behovsprøvingen avvikles.

1988 - LIKESTILT: Kvinner som blir mamma i studietiden, får mulighet til fødselsstipend.

1995 - ONLINE: Lånekassen får sine første Internettider.

2003 - SKJERPINGS: Studentene får lån, som delvis omgjøres til stipend hvis de tar eksamen.

TEKST: MARGRETHE ZACHO HAARDE
Frikansjournalist

ILLUSTRASJON: TORD TØRPE

Jeg lurte på hvordan jeg kom meg fra Volda til Oslo. Vi hadde jo ingen penger. Jon Kornberg er 91 år og pensjonert lege. Det siste hadde han antagelig ikke vært hvis det ikke var for at akkurat høsten 1947, da Kornberg hadde fått plass på medisinstudiet i Oslo, så åpnet Statens lånekasse, 2200 norske menn og kvinner fikk innvilget tidens første, norske studielån. De fleste av dem skulle bli leger eller tannleger. – Det eneste problemet var at utbetalingen ikke kom før i november. Kornberg husker det tydelig, 1900 kroner skulle rekke til hele det første studieåret.

– Moren min ordnet sånn at jeg fikk låne 350 kroner av en hun kjente, som bodde i Oslo. Da hadde jeg til mat og husleie gjennom høsten.

Fra studenthybel til Vuitton-veske
Hvis du googler «Jeg brukte studielånet mitt til» får du opp mange historier som beviser at en god del av de 472,7 milliarder kronene som er utbetalt de siste 70 årene, er gått til alt annet enn pensumbøker og husleie.

Regissør Askil Vogt, for eksempel, brukte pengene på å gå på kino i Paris, ifølge et gammelt Aftenposten-intervju. Bloggeren Pilotfrue skrev for et par år siden en anekdote der hun fortalte at hun brukte sin første stipendutbetaling på en veske fra Louis Vuitton. Det er et bilde av vesken under innlegget, og i bildeteksten står det: «Sender en stor takk til Lånekassen. Min aller første Louis Vuitton.»

Musiker Askil Holm skaffet seg et musikstudio, og forfatter Agnes Ravatn satt på kafe i Bergen mens forelesningene gikk sin gang uten hennes nærvær. Lånekassedirektør Marianne Andreassen sket mindre ut. Hun hadde hybel på Sogn og lav sigarføring.

– Jeg tror min generasjon studenter var en mer homogen masse, og at vi tok til takke med litt enklere forhold. I dag kommer studenter i mange flere utgaver. De er unge og eldre, med barn eller uten barn. Mange bor ikke gjerne i egen leilighet midt i sentrum, som på en studentby tilknyttet universitetet.

Etter krigen var det stort behov for friske krefter i norsk arbeidsliv, derfor var det bred politisk enighet om å etablere Statens lånekasse for utdanning. Siden den gang har den statlige organi-

Der man en gang sirlig registrerte lån med håndskrift i store protokoller, er det nå bare et fåtall av avtaler og transaksjoner som er rørt av menneskehånd. – Ingen statlig organisasjon i Norge er mer digitalisert enn Lånekassen, forteller Andreassen.

Faresignal

Tallene viser at gjennomsnittsstudenten får utbetalt nærmere 560.000 kroner i lån og stipend i løpet av fem år i det norske utdanningssystemet. Det er knapt hva mange av dem ville godta som startlønn når de kommer ut i arbeidslivet. Andreassen kan godt se at Lånekassens rolle har endret seg. – I fremtiden vil vi kanskje ha noen flere eldre låntagere. Omstruktureringer i arbeidslivet fører til behov for omskolering. Der kan vi spille en viktig rolle, mener hun og peker på endringene i oljebransjen som et eksempel.

– Samtidig ser vi at flere unge leier seg på foreldrene og får støtte hjemmefra enn tidligere.

– Hva tenker du om det?

– Det er et faresignal, fordi det kan tyde på at vi går mot større forskjeller igjen, som Lånekassen i utgangspunktet er til for å utjevne.

Må jobbe mer

– Det ville være underlig om ikke studentene tok del i den økende velstanden. Økonomiprofessor ved Norges Handelshøyskole i Bergen, Kjell G. Salvanes, mener at han selv neppe hadde hatt professorbrillene så godt plantet på nesen om ikke det hadde vært for Lånekassen. – Det er likevel ingen tvil om at dagens student er mindre avhengig av Lånekassen enn mange i min generasjon. I dag er Lånekassen en betydelig mindre del av gjennomsnittsstudentens budsjett. De reiser til Syden og har mer enn fire puber å velge mellom når de skal ta seg en øl, sier Salvanes og mimrer tilbake til den gangen han selv frekventerte Bergens uteliv uten de altfor store valgmulighetene.

– Studenter i dag jobber mye mer enn de gjorde før og tjener penger selv ved siden av studiene, i tillegg til hva de måtte få fra foreldre.

Vi gjør som pappa

I etterkrigs-Norge, som i dag, ville politikerne at flere av dem som kom fra familier uten høyere utdanning, skulle brette opp ermene, bryte den sosiale arven og bli med å bygge landet. Lånekassen skulle være en viktig brikke i denne mobiliseringen.

Samtidig begynte man å stille spør-

det bli slutt på. Og hvorfor skulle ikke alle tvinges til å gå på skolen i minst ni år og få samme grunnlag for en videregående utdanning? Slutt på den forskjellen, og.

– Hvis vi går til forskningen er det vanskelig å slå fast hvor stor betydning Lånekassen har hatt for rekruttering til høyere utdanning. Grunnskoleerfaren har antagelig vært like sentral. Det vi vet sikkert, er at den viktigste faktoren når unge mennesker bestemmer seg for utdanning, er den samme i dag som for 70 år siden: Foreldres bakgrunn, og da særlig det far valgte, sier Salvanes.

– Men hvis faren din har høy utdanning, mange barn og høyt forbruk, så kunne det blitt vanskelig uten Lånekassen?

– Det skulle vi tro ja, for bankene åpner selv sagt ikke opp for en student uten sikkerhet.

På den andre siden har vi nøyaktig de samme tallene å vise til når det gjelder sosial mobilitet, som amerikanerne. Der er det vanlig at foreldrene sparer til barnas universitetsutdanning. Andreassen gir økonomiprofessoren rett i at det fremdeles eksisterer skjevhet i rekruttering til høyere utdanning.

– Foreldrenes bakgrunn spiller en rolle, men å si at Lånekassen ikke har gjort noen forskjell de siste 70 år, med tanke på å gi mennesker fra økonomisk svake familier mulighet til utdanning, faller på egen urimelighet, mener Andreassen og lurte på om det er mulig å tenke seg at forskjellene hadde vært like små i det norske samfunnet uten Lånekassen og utbygging av høyere utdanning.

– Sosial mobilitet er komplekst, men det er ingen tvil om at mange mennesker de siste 70 årene hadde manglet penger å leve for under utdanning, hvis Lånekassen ikke hadde vært der.

Flaks i loddtrekning

Jon Kornberg tror ikke hans egen klassereise hadde vært mulig uten Lånekassen.

– Faren min bygget havneanlegg hele sommerhalvåret og var ikke hjemme. Moren min tok seg av ungene. Vi hadde ingenting. Høyere utdanning var ikke noe jeg snakket med foreldrene mine om, sier Kornberg og legger til:

– Jeg manglet faktisk noen poeng for å komme inn på medisn, men fikk plass gjennom en loddtrekning. Det er ingen tvil om at jeg har vært heldig.

– Hva med de andre søsknene dine?

– De har vært veldig flinke de, og. Men jeg er den eneste i flokken som tok høyere utdanning.

FAKTA

Så mye låner en typisk masterstudent

SÅ MYE LÅN HAR DU I DAG ETTER FEM ÅR VED ET NORSK UNIVERSITET: Totalt vil du motta i underkant av 560.000 kroner. Hvis du tar alle eksamen, kan inntil 40 prosent gjøres om til stipend. Da vil total gjeld være i underkant av 335.000 kroner.

SÅ MYE LÅN HAR DU HVIS DU TAR EN FEMÅRIG MASTER VED UNIVERSITET UTENFOR NORDEN: Totalt, forutsatt at du får maks støtte til å betale skolepenger, som man gjerne må på utenlandske studiesteder, mottar du i overkant av 1,2 millioner kroner. Etter endt utdanning vil gjelden være på ca. 790.000 kroner.

KILDE: Lånekassen

Dette brukte vi Studielånet på:



AGNES RAVATN (34)
Forfatter

Øl og kaffe

– Jeg var ikke på en eneste forelesning, men satt på kafe i Bergen og drakk øl og kaffe. Jeg brukte også noen penger på bøker og CD-er, forteller forfatter Agnes Ravatn som debuterte med romanen *Veke 53* i 2007. Samme år som hun avla sine siste eksamen og fikk en bachelor i Nordisk. – Har du hatt bruk for utdanningen din?

– Ja, har jeg det? Studietiden var en viktig tid for meg, men ikke av de grunnene jeg hadde forventet. Jeg trodde at jeg skulle møte masse intelligente, spennende mennesker, også syntes jeg bare de satt der i russegeser og kastet lapper til hverandre.

– «Dette gidder jeg ikke», tenkte jeg, «meg får dere ikke se mer til.» Også forsvant jeg ut av livene deres uten at de i det hele tatt hadde lagt merke til at jeg var der. Ravatn ler høyt.

– Jeg var nok litt naiv på den tiden og hadde allerede hatt et år ved Skrivekunstakademiet i Bergen hvor jeg hadde utnevnt meg selv til en intellektuell.



ASKIL HOLM (38)
Låtskriver, musiker og lærer ved Universitetet i Agder

Musikkstudio

– Jeg og en kompis hadde veldig lyst til å starte plateselskap og designbyrå og det var ikke riktig noe støtte til sånt. Du kan derfor si at det også var et «studielån». Men jeg tok medlevitenskap ved NTNU og fikk etter hvert en bachelor.

Holm er usikker på om musik-

arriøren hadde blitt det den er blitt uten Lånekassen. – Alle dører var låst i forhold til at vi var totalt uten sikkerhet. Ikke hadde noen av oss rike foreldre heller. Etter hvert begynte vi å levere til TV2 og NRK, og så kom sikkerheten. Den gangen fantes det ikke en utdanning som var tilpasset det vi drev med.

– Var studielånet nok?

– Det holder ikke så langt, men vi jobbet dag og natt. Jeg sov i studioet. Jeg husker at studielånet gjorde at jeg endelig hadde råd til å kjøpe PC, printer og en mobil med kontantkort.



JENS JOHAN HJORT (53)
Leder i Den Norske Advokattforening

Motorsykkel

– Studielånet ble pent fordelt mellom Akademika der jeg kjøpte jukseboke, Holmenkollbanen, kunst og food. Etter hvert ble jeg lei av trikelen og da kjøpte jeg meg en tung riskoker, altså en japansk motorsykkel for pengene.

– Har du betalt ned lånet?

– Jada, jeg slo opp med Lånekassen da jeg kom i panikkalderen, sånn rett etter 40. Det var faktisk litt vemodig.

– Hvorfor Jus?

– Nordmarka var egentlig ganske avgjørende. På den tiden var det ingen som førte fraværskontroll på studiene, så jeg var mye på ski. Det bar karakterene på 1. avdeling sterkt preg av.



BJØRNAR MOXNES (35)
Politiker og leder av Rødt med master i sosiologi

Studentfester

– Skal vi se her, jeg har fortsatt 182.000 kroner i gjeld og skal etter planen være

ferdig med å betale

– Hva brukte du

– I min tid fikk

hele semesteret i

var veldig mye pe

husker at jeg bruk

på å markere stud

elig måte. Dette v

en pause og da jeg

igen seks år sene

månedlige utbeta

ordnede former.

– Kunne du lev

– Nei! Jeg jobb

desken i Klasseka

– Noen mener i

tiden tok til takke

livsstil og dermed

kassens tilskudd?

– Ja, men i dag

der unge mennesk

går ikke lenger. Je

største mottagere

trollig er Olav Tho

nær nok studenth



SVEIN STØLEN (9)
Rektor ved Univers professor i kjemi

Å leve livet

– Jeg brukte studi

leve. I motsatt rek

– Det var ikke s

– Nei, så via en

etter hvert søndag

Det gikk ut på å ri

tater i alle divisjo

tabeller. Veldig go

– Kunne du bli

uten Lånekassen?

– Nei, med min

helt nødvendig. J

støtte hjemmefra

leve i.

– Hvorfor valgt

– Det var realfa

Og jeg ville gjerne

doktorgrad og 8,5

Japan og var der s

TILBAKE TIL UNGDOMMEN
THE KEY BROTHERS

POPSENTERET
Lille, Oslo, Bergen

Pris: 100,-/Gratis for honnør
Studentene betaler selv



10. NOV
Dørene åpner
kl 12.00



Utvikling og innovasjon

- Skape verdi for kundene og faglig merverdi for departementet
- Forbedre tjenester og arbeidsprosesser
- Aktiv gevinstrealisering
- Regelutvikling som understøtter tjenesteutvikling



Fremtidens kundeopplevelse - ett eksempel

I dag



I morgen

Digitale tjenester er åpne 24/7

«Alle» tjenester er tilgjengelige 24/7

Jeg må finne frem i fragmenterte prosesser

Jeg opplever sømløse prosesser

Jeg får informasjon

Jeg får tjenester

Jeg bruker den kanalen Lånekassen tilbyr

Jeg bruker den kanalen jeg ønsker

Jeg får samme informasjon som alle andre

Jeg får relevant informasjon i riktig kontekst

Jeg søker om ytelser jeg har krav på

Jeg trenger ikke søke på tjenester jeg har rett på

Jeg oppgir samme informasjon om meg selv til flere

Jeg oppgir samme informasjon om meg selv kun en gang

50 millioner brukere på verdensbasis:



75 years



35 years



13 years



4 years



3 years



1/2 year



35 days



10 days

(Digital) transformasjon

**Standardbrukeren svekkes
«masseindividualisering»**

**Tjenester i et
livshendelsesperspektiv**



Forbedring, utvikling og innovasjon - organisering

- Drift
- Kontinuerlig forbedring
- Utvikling og innovasjon



Skaffe kompetanse utenfra og bruke kompetanse internt på tvers





**Tydelig ansvar og roller
i samspill med en fleksibel
arbeidsform med bruk av
kompetanse på tvers**

**Godt samarbeid med tillitsvalgte, men fremdrift
fremfor harmoni**

A word cloud on a purple background featuring various Norwegian terms related to workplace culture and networking. The words are arranged in a non-uniform, overlapping manner. The most prominent words, shown in larger fonts, are 'yammer', 'una', 'produktteam', 'superbrukernetttverk', 'faglunsj', and 'erfaringsutveksling'. Other visible words include 'meetups', 'teamarbeid', 'kompetansenettverk', 'faggruppemøter', 'mellomlederlunsjnettverk', 'feeder', 'medsitt', 'internseminarer', 'fagdag', 'allmøterlunsj', 'ledersamling', 'google', 'brukerråd', 'kaffemaskinen', 'pluralsight', 'mellomledersamling', 'avdelingsmøter', 'td', 'blogger', 'scrummer', 'delve', 'servicenow', 'plansesjon', 'webinarer', 'tech', 'tb', 'fagnettverk', and 'brukernettverk'.

yammer

meetups teamarbeid kompetansenettverk faggruppemøter mellomlederlunsjnettverk feeder medsitt internseminarer fagdag allmøterlunsj ledersamling google brukerråd

kaffemaskinen pluralsight mellomledersamling avdelingsmøter td faglunsj blogger scrummer delve servicenow plansesjon webinarer tech tb fagnettverk

produktteam

una

superbrukernetttverk

erfaringsutveksling

Forbedring, utvikling og innovasjon: arbeide i ulike modus

Modus 1



Tenke maraton

Modus 2



Tenke sprinter

Innovasjon og utvikling

Kontinuerlig forbedring

Idéfase
Utprøving/testing
Forstudier
Prosjekter
Realisering

Løpende endringer
innenfor
eksisterende
løsninger - mange
små skritt

Investeringsplan: Ledergruppens prioriteringsverktøy

		2017		2018			
Type	Tiltak	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
Kontinuerlig forbedring / produktutvikling							
Nytt TD/TB år og andre pålegg							
Helhetlig kundeopplevelse, effektive kundetjenester og -dialog	Målbilde og handlingsplan helhetlig kundeopplevelse						
	Nye lanekassen.no						
	Ny tildelingsprosess (dagens nettsøknad)						
	Kundeoppgaver						
	Fremtidige betalingsløsninger						
Analyse og informasjon, innsikt og kunnskap	Målbilde og handlingsplan BI / virksomhetsetterretning						
	Effektivisering vha kunstig intelligens						
	Grunnlag for «"Kun en gang"»						
	Enkelttiltak og utredning "åpne data"						
	Målbilde og handlingsplan LK som ekspertorgan						
	Satsingsforslag til KD						
	Kartlegging integrerte tjenestekjeder						
Tekniske forutsetninger og drift	Alternativer til P360 i Modulis						
	Digitalt førstevalg: Muligheter ved innføring av sikkerhetsnivå 4						
	Nye driftsavtaler						
	Anonymisering av testdata						

Konseptfase

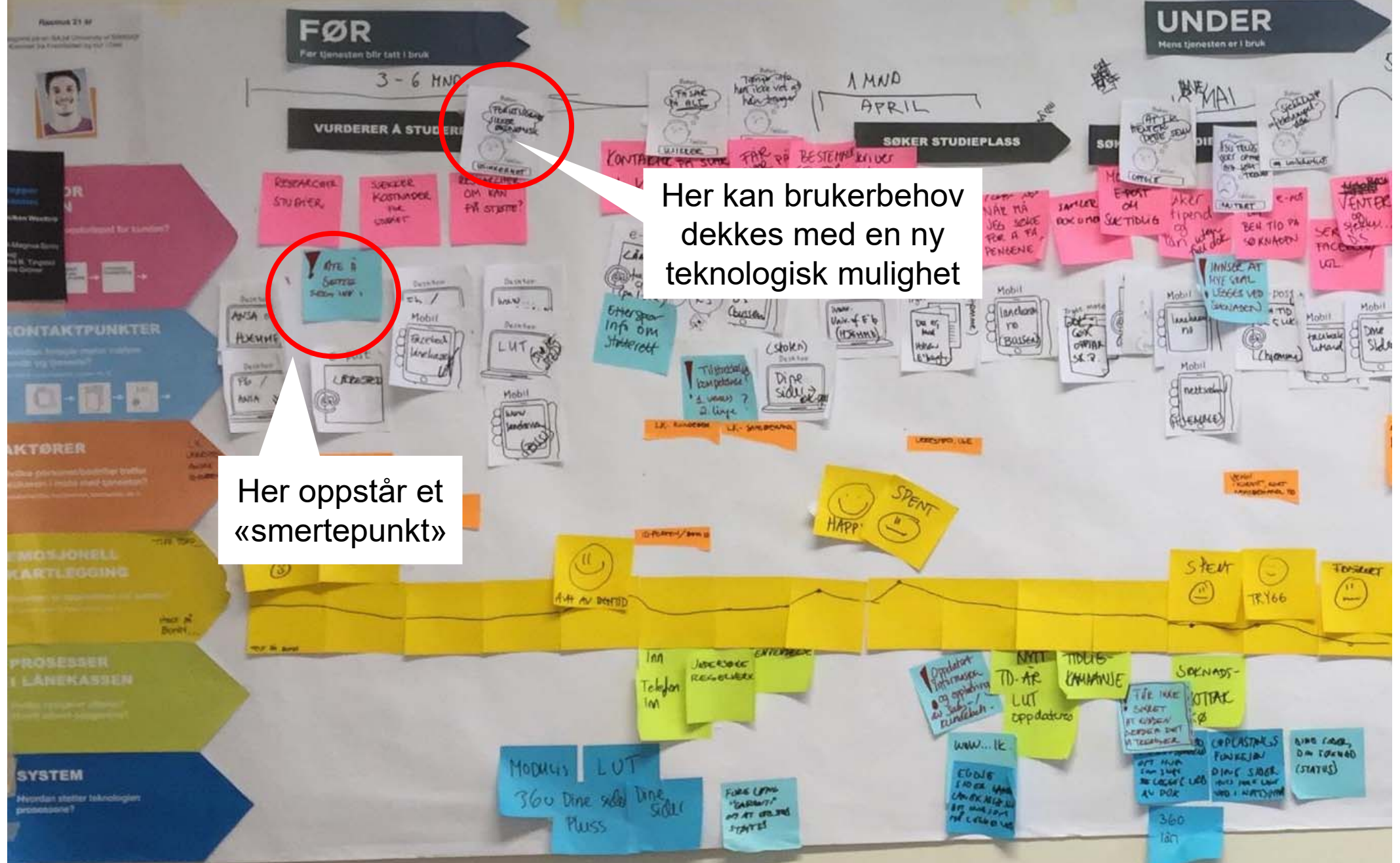
Planfase

Gjennomføringsfase

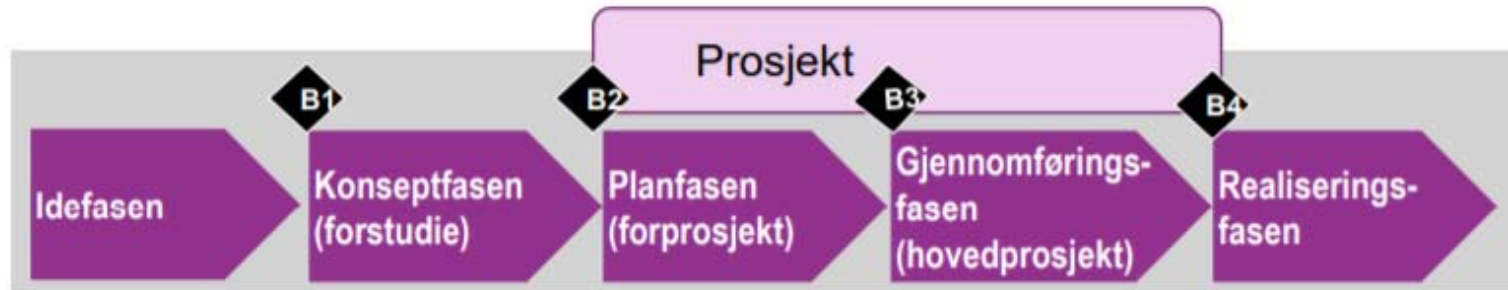
Autonome arb.grupper

Skravert område = ikke besluttet

Bruk av kundereise (tjenestedesign)



Metoder i utviklings- og innovasjonsarbeidet



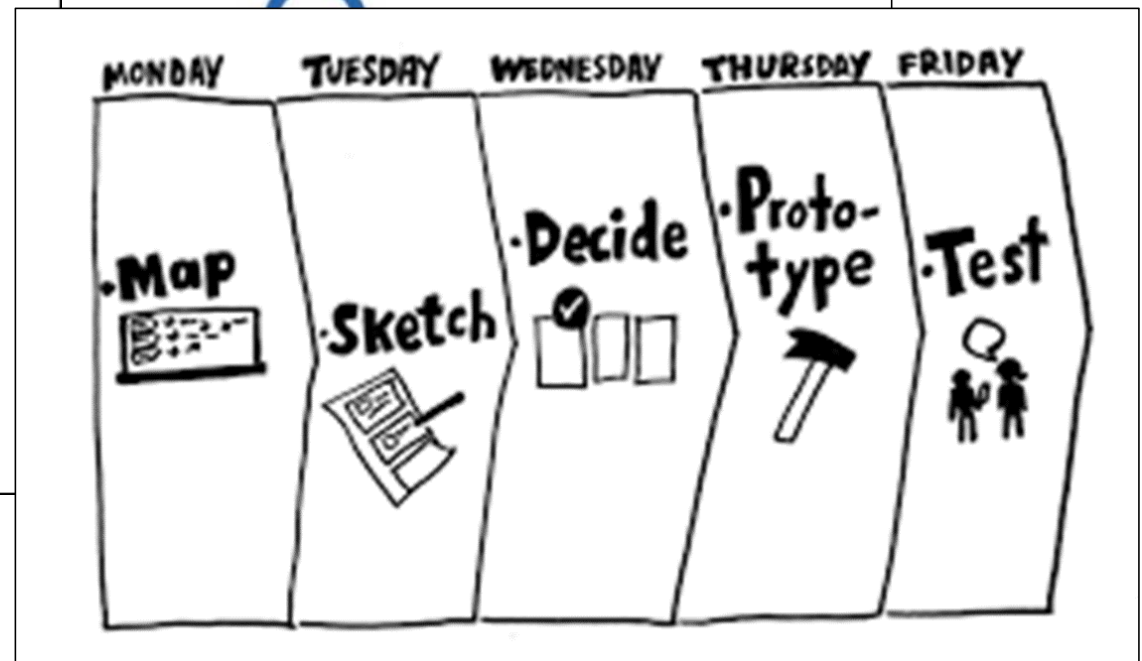
Utredningsinstruksens punkt 2-1

En utredning skal besvare følgende spørsmål:

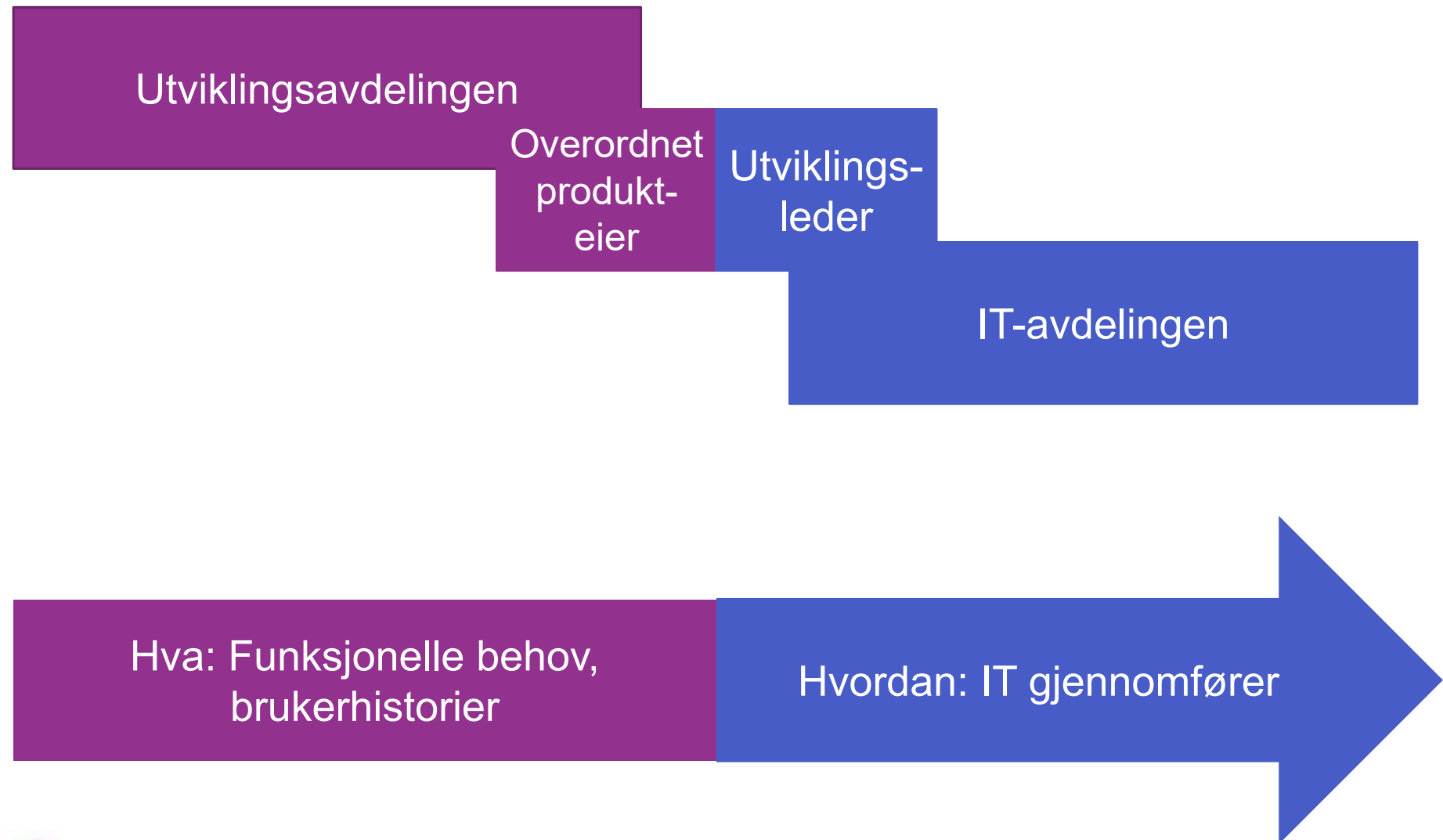
1. Hva er problemet, og hva vil vi oppnå
2. Hvilke tiltak er relevante?

Smidig utvikling

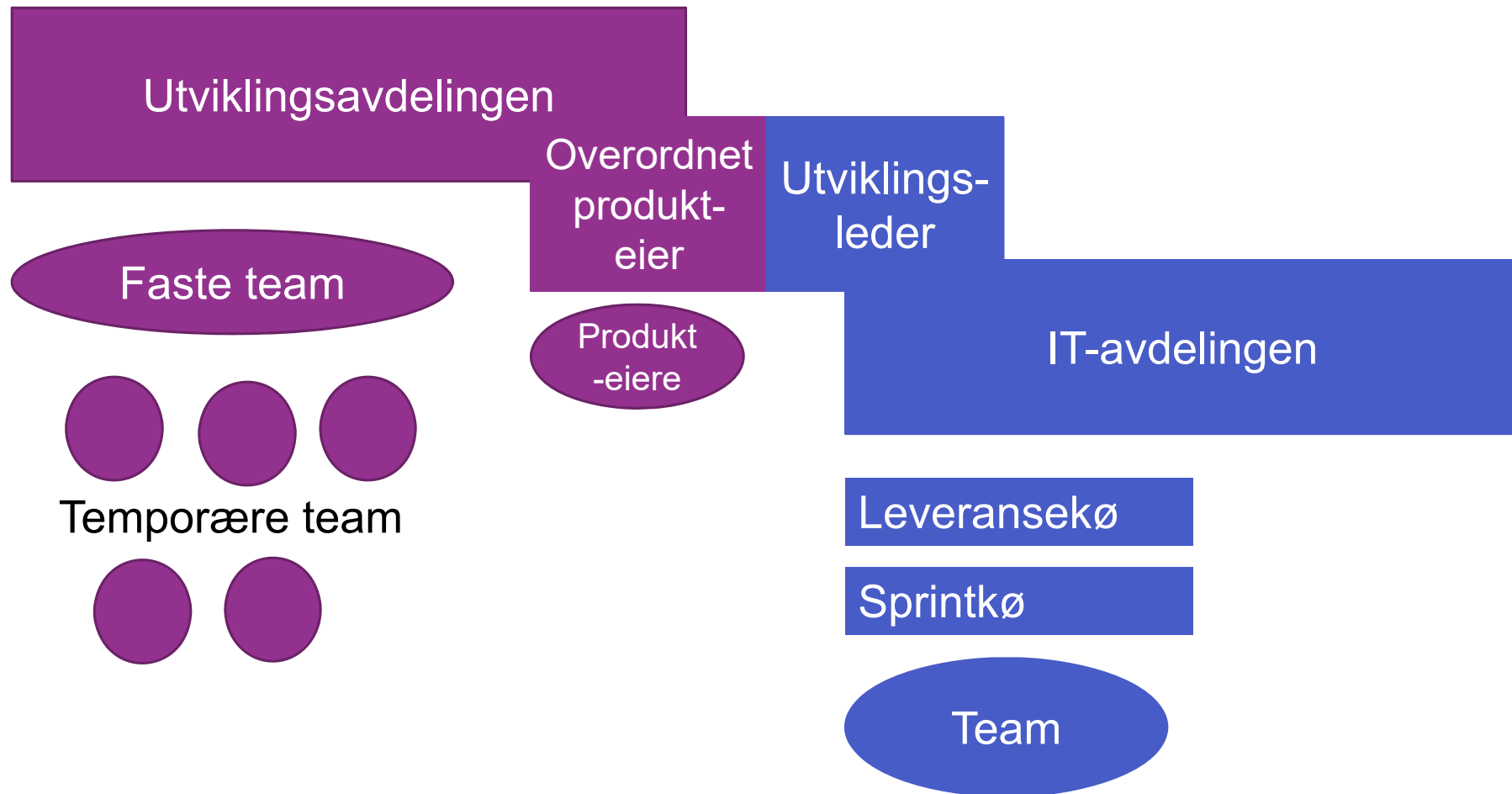
Daglig gjennomgang



Organisering - utviklingsavdelingen og IT-avdelingen styrer utviklingsprosessene



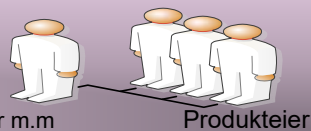
Organisering – utviklingsavdelingen og IT-avdelingen styrer utviklingsprosessene



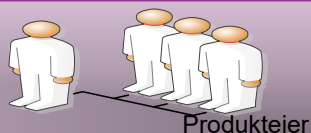
Funksjonell side med produktteam

TD/TB (2 prod.eiere)

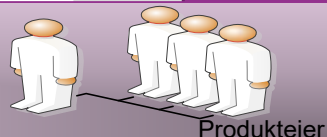
- Funksjonelle ressurser
- Saksbehandler
- Fagansvarlig
- Regelverksforvalter
- Brukerstøttemedarbeider m.m



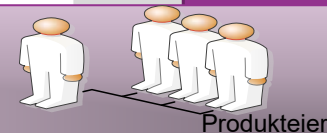
Lån



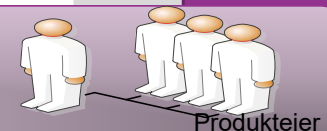
Lærested



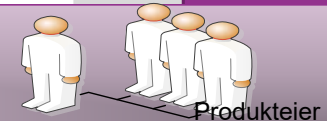
Kundefront



Nettsøknad og Kundeopplysninger



Datavarehus



Overordnet produkteier

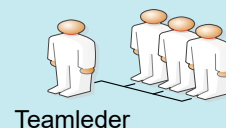


IT med utviklingsteam

Utviklingsleder

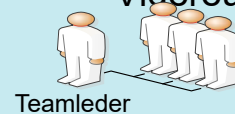


Forvaltningsteam

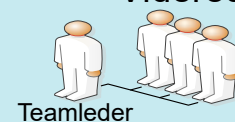


- Løsningsarkitekter
- Utviklere
- Stabiliseringstestere

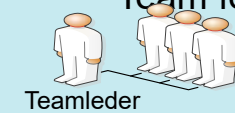
Videreutviklingsteam 1



Videreutviklingsteam 2



Team for tekniske tiltak



Utviklingsavdelingen

Faste team

Administrasjon

Forretnings-
utvikling

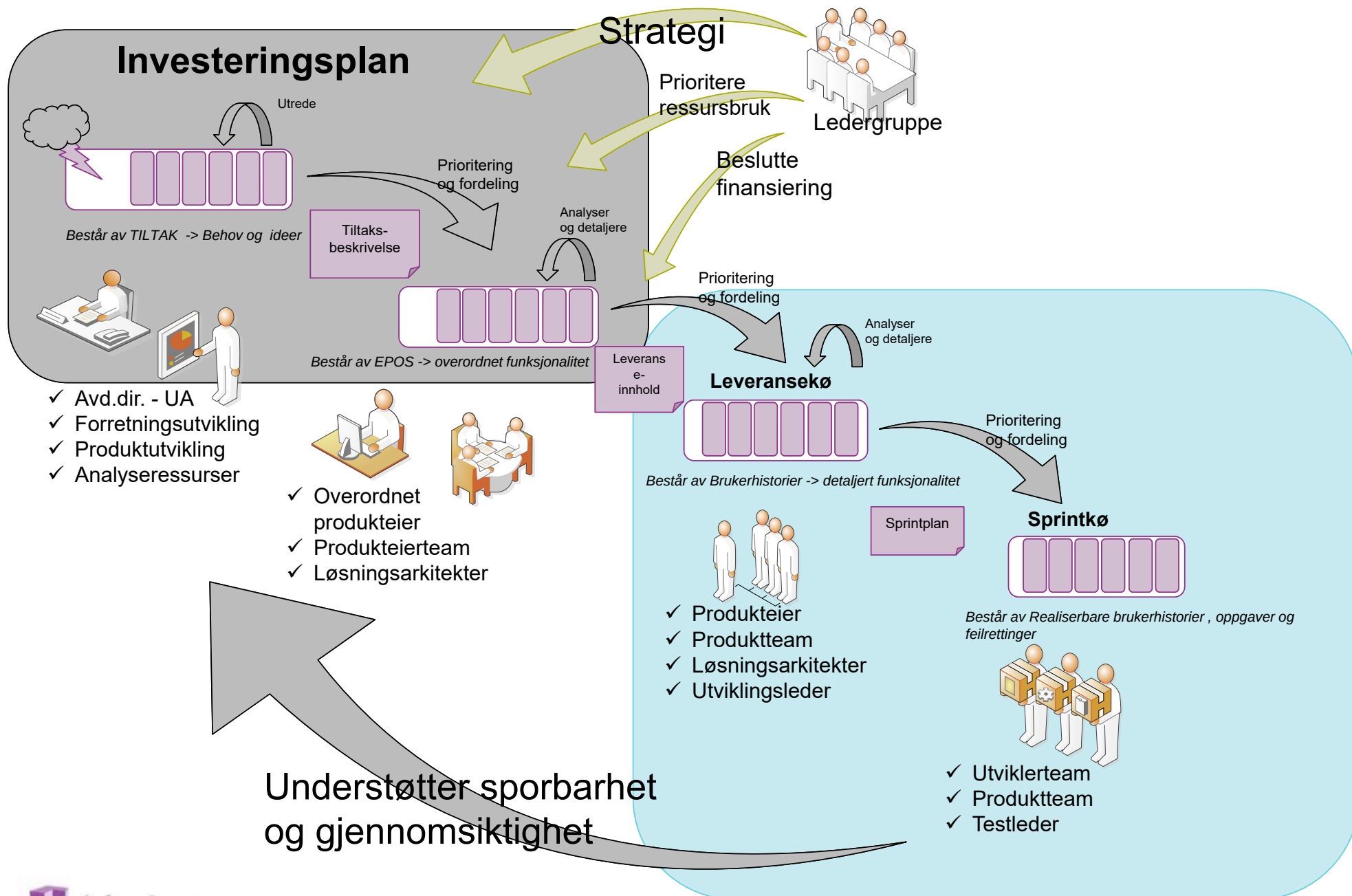
Produkt-
utvikling

Analyse og
kunnskap

Støtte-
budsjett og
utredning

Regel

Temporære team



Være i forkant: Involvere medarbeidere i utprøving

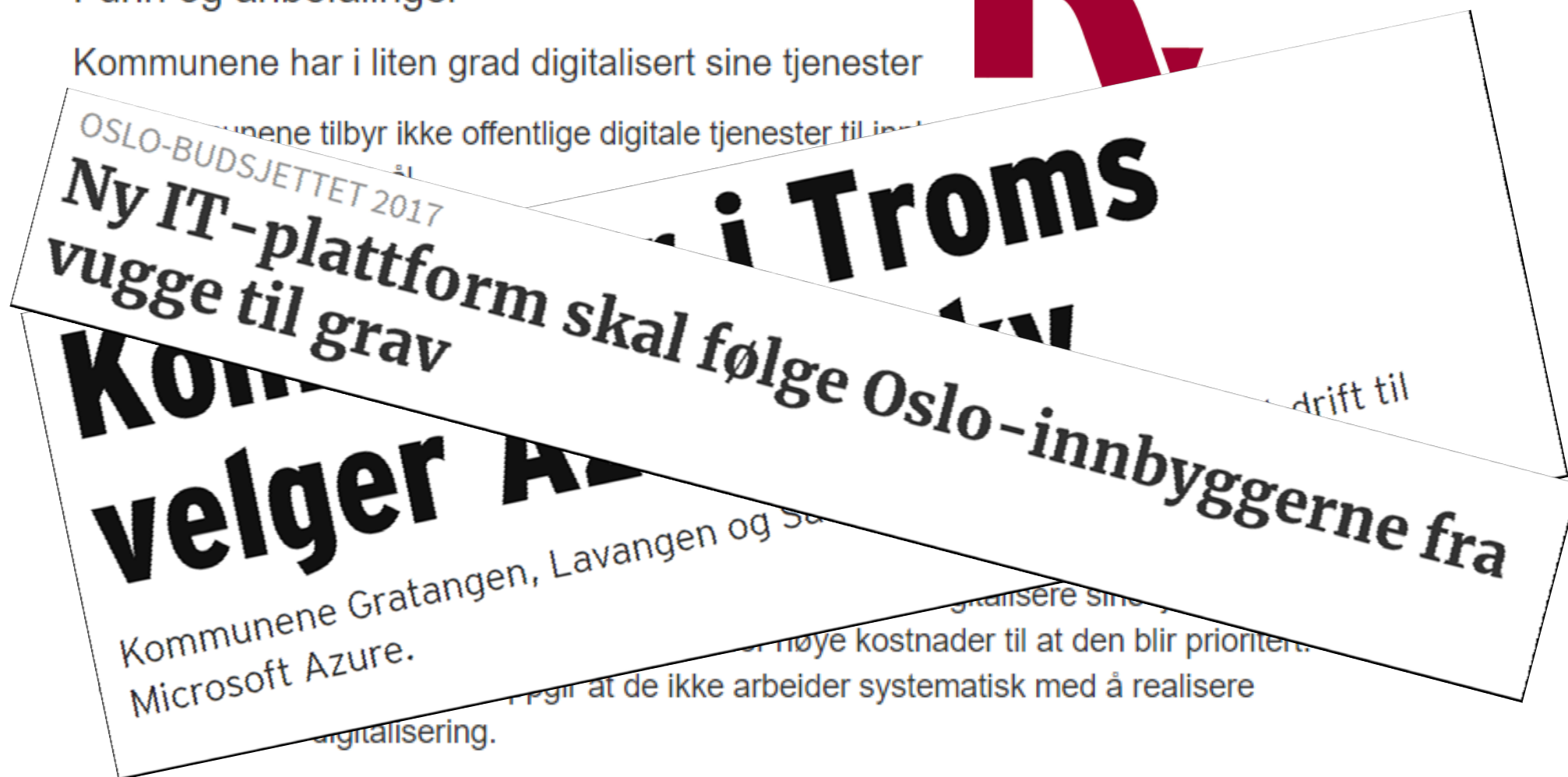
Lånekassen er
på «sky»



Funn og anbefalinger

Kommunene har i liten grad digitalisert sine tjenester

R. 2016



Aktiv gevinstrealisering

Ta ut gevinster i forkant

Tre prognosegjennomganger
i året: manuelt arbeid skal ned

Årlig helhetlig effektivitetsgjennomgang



**Å være resultatvinnere for innbyggere
og samfunn er viktigere enn å være
budsjettvinnere**



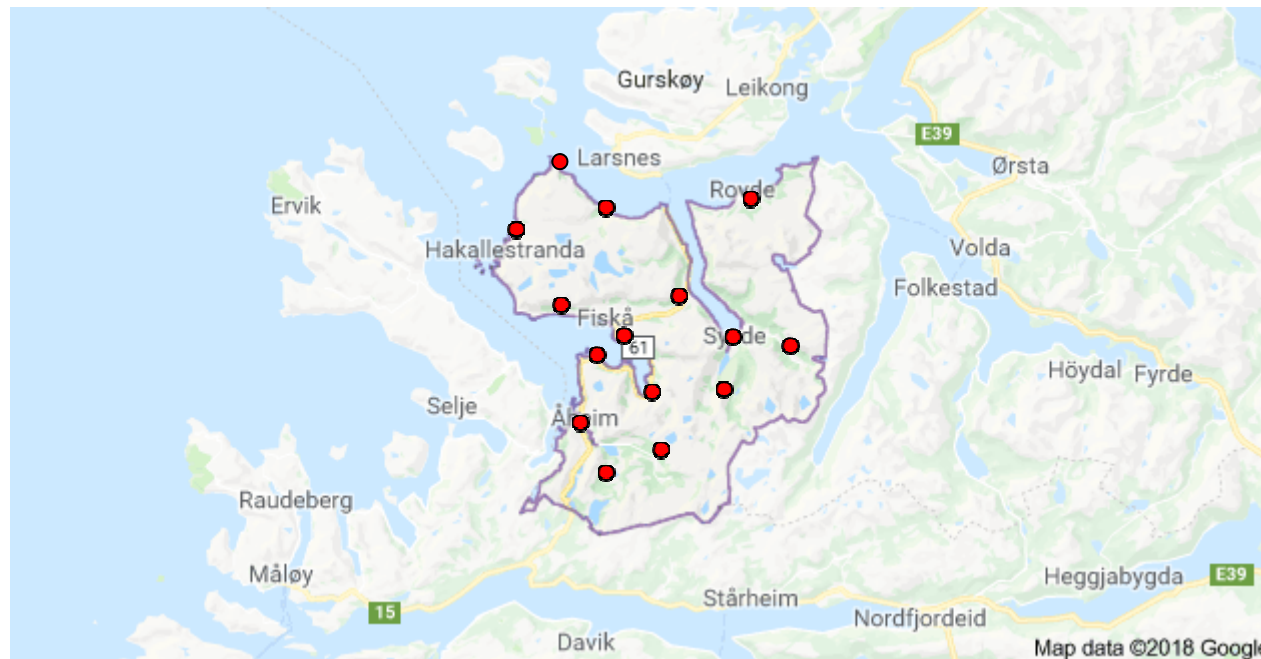
Digitalisering – korleis lykkast



Vanylven kommune – litt om meg

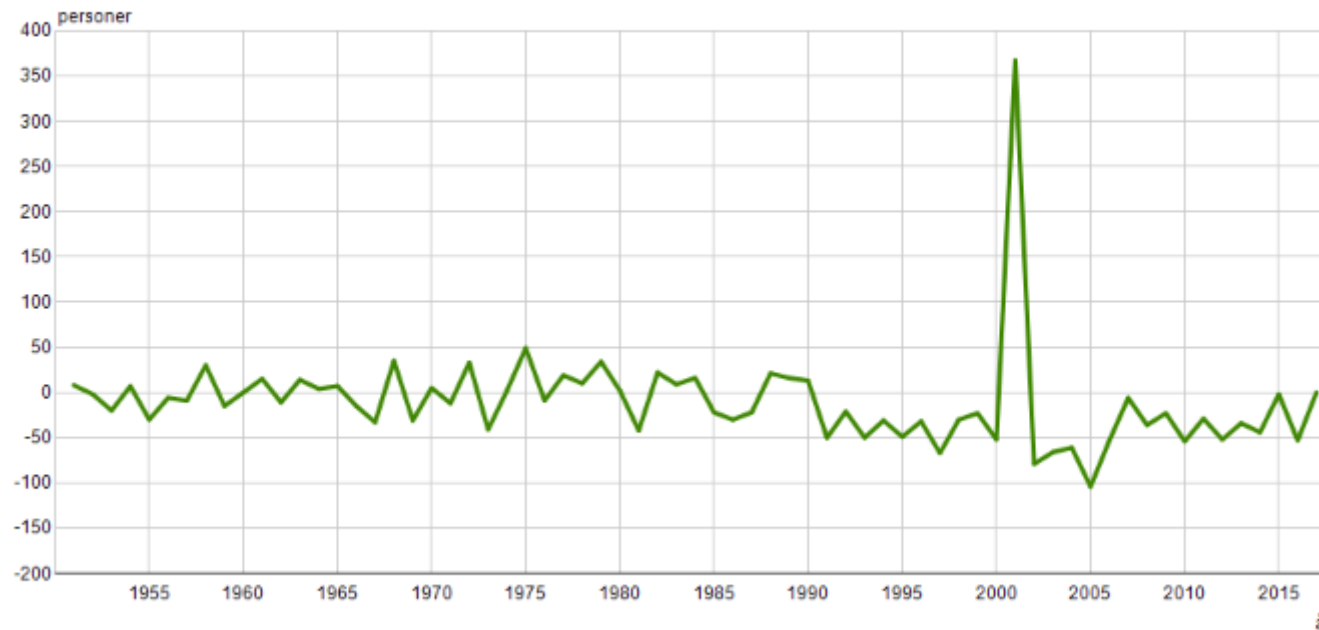


Vanylven kommune – ei øy i regionen?



Vanylven – negativ folketalsutvikling

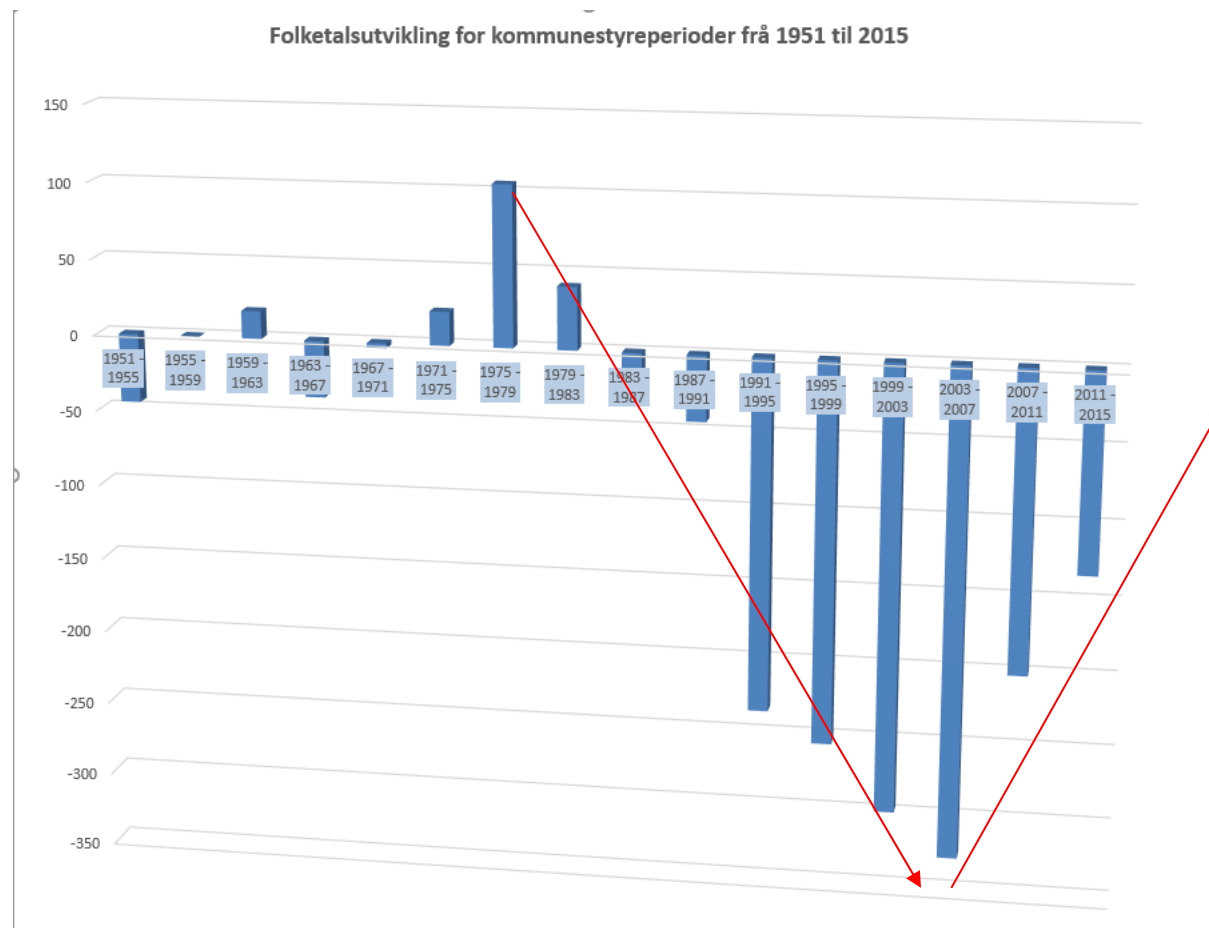
Folkemengde og endringer, etter region, statistikkvariabel og år



Kilde: Statistisk sentralbyrå



Vanylven – kan vi sjå noko anna i tala?



Digitalisering – korleis skal vi lykkast



 **VANYLVEN**
– ein grunn til å smile

Digitalisering – korleis skal vi lykkast?

- forankring hos dei tilsette
- kostnadsanalyse av arbeidsprosessane
- kompetanseplan for kommunen
- digitaliseringsstrategi med handlingsplan

Kvifor er det slik?

- det er berre ei oppskrift.

Digitalisering – forankring hos tilsette



 **VANYLVEN**
– ein grunn til å smile

Digitalisering – forankring hos tilsette

Det er vanskeleg å skulle forklare at arbeidsprosessar kan effektiviserast gjennom bruk av digitale verktøy.

Reis

el

56a94...

Verkøy

gsnr	4150235
iode	201508
fall	19.08.2015
snr	51157
kkonto	39721041496

ag	Sats Val	Val	Belep
00	4,10 NOK	82,00	82,00
		82,00	82,00
		82,00	
		0,00	
		82,00	

Sign

Imagine capturing all the details of your receipts with a single click on your mobile



Digitalisering – vurdering av reiserekningsmodul

Uttale frå ein arbeidstakar som har gått frå reisrekning på «papier» til reiserekning på «mobil»:

«Det går fortare å fylle ut reiserekning på papier» - Håvard Moe



KS KONSULENT



Digitalisering – vurdering av reiserekningsmodul

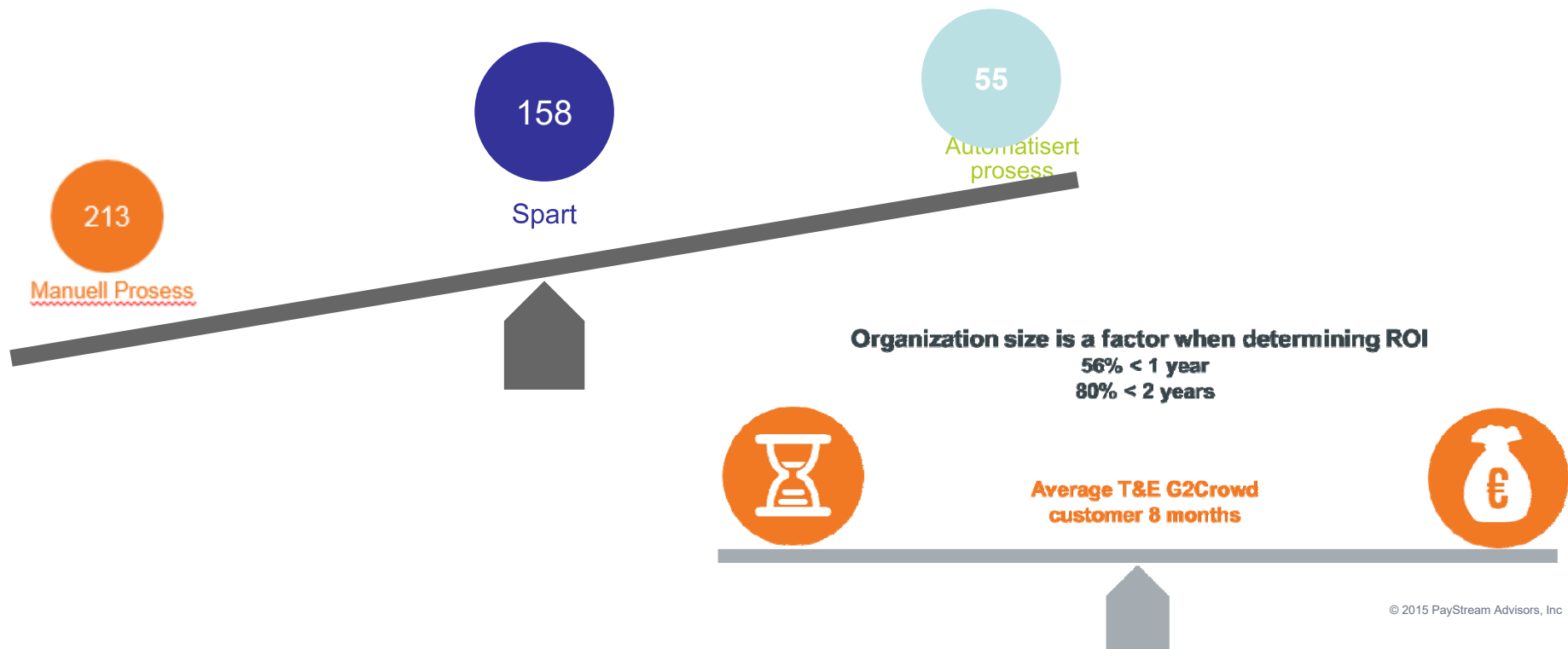
Er det riktig at det går like fort for Håvard Moe å fylle ut på papir, og korleis skal du eventuelt argumentere i mot dette?

Digitalisering – kostnadsanalyse

Dette kan kommunane gjere på to måtar:

1. Konkrete tidsmålingar av arbeidsprosessane
2. Finne tidsmålingar eller analysar gjort av andre

Kostnadsanalyse av reiserekninger i kroner



Kostnadsanalyse av reiserekningar

Kva betyr ei innsparing av kr 158 per reiserekning for den enkelte kommune.

Vanylven kommune har 550 reiser, og vi sparar kr 90 000 per år.

Kostnadsanalyse av reiserekningar

Det vil seie at ein kommune på 50 000 innbyggjarar vil spare kr 700 000 på å leggje om til dette systemet.

Men hugs. Mange tilsette vil likevel vise til at det går «like fort å fylle ut reiserekning på papir».

Kompetanseplan

Kva kompetanse må kommune sette fokus på for å lykkast med digitaliseringa:

- leiarutdanning
- medarbeidarskap
- leggje til rette for fagutdanningar

Kompetanseplan - leiarutdanning

Leiar i kommunal sektor møter ein kompleks kvardag med eksterne og interne utfordringar og krav.

Vi må ha fokus på s
kommunen å ha ku
endring, læring, sa
digitalisering og inn



Stad: Vanylven kommune



Omfang: 2 x 10 studiepoeng



Deltid over eitt år



Søknadsfrist: 14.12.17

er nyttige for ein leiar i
som til dømes leiing,
d, brukarmedverknad,

Vanylven kommune – leiarutdanning 2018-2020

Første modul:

Organisasjonsforståing, leiing og læring i kommunal sektor,
her lærer du om:

- skiftande og komplekse utfordringar for leiarar i kommunal sektor
- innsikt i typiske leiardilemma og korleis ulike krav og forventningar kan bli handtert
- teori som verktøy for å få innsikt i ulike aspekt av endringsprosessar
- læring gjennom praksis i organisasjonen, og korleis leiar kan legge til rette for individuelle og kollektive læringsprosessar



Vanylven kommune – leiarutdanning 2018-2020

Andre modul:

Samhandling, digitalisering, implementering og evaluering i kommunal sektor, her lærer du om:

- tverrfagleg og tverretatleg samarbeid og samhandling, samt brukarmedverknad og kva implikasjonar auka forventningar om dette har for leiing
- kva utfordringar og mulegheiter digitalisering gir, og korleis leie digitale endringsprosessar
- leiarrolla når nye idear og pålegg skal bli implementert, følgt opp og evaluert

Kompetanseplan – medarbeidarskap

Det hjelper lite om kommunen har gode leiarar, prosessar og system, dersom det forventta samspelet og dei riktige haldningane til medarbeidarane uteblir.

Medarbeidarskap handlar om kva for ei innstilling tilsette har til arbeidsgjevaren, arbeidsoppgåvene og kollegaene. Samspelet vert mest effektivt viss alle medarbeidarane forstår forventingar frå leiar og kollegaer. Man unngår misforståingar, konflikhtar og «støy» som bidreg til lågare produktivitet.

Medarbeidarskap handlar òg om å ta ansvar for eigne prestasjonar og korleis ein handterer relasjonar.



Kompetanseplan – andre viktige tankar

Kommer jobben din til å forsvinne?

Automatisering og robotisering truer ikke bare jobbene til ufaglærte, også advokater, journalister og leger får konkurranse.



Kompetanseplan – fagutdanningar



ELDREPLAN: Den nye regjering bør utarbeide en fem-årig handlingsplan for et kompetanseløft i eldreomsorgen

Vi er ikke forberedt på eldrebølgen

DEBATT: Norge mangler allerede flere tusen helsefagarbeidere og sykepleiere til eldreomsorg. Og langt verre vil det bli.



Digitaliseringsstrategi med handlingsplan

E24

-2,27%
OSLO 784,79

0,25%
OLJE 67,36

1,74%
S&P 2 695,14

0,02%
EURO 9,67

0,01%
DOLLAR 7,82

17,70%
BITCOIN 7 372,73

SPID LOGG INN MENY

Digitalisering handler minst av alt om teknologi

For å lykkes med digitalisering er det viktig å se på teknologi som et verktøy for å nå målet fremfor målet i seg selv.



DIGITALISERING: Digitalisering griper stadig om seg både innen privat og offentlig sektor. Her ser vi en mann i arbeid med en server. **FOTO:** JAN HAAS NTB SCANPIX

Digitalisering – oppskrifta på å lykkast

- forankring hos dei tilsette
- kostnadsanalyse av arbeidsprosessane
- kompetanseplan for kommunen
- digitaliseringsstrategi med handlingsplan

Men kor skal vi begynne?

Vanylven kommune – kva har vi gjort

I 2010 så var det mange arbeidsprosessar som kunne effektiviserast, og få digitale løysingar.

Det var slik at uansett kva digital løysing du tok i bruk, så lykkast du.

I dag har vi fleire digitale løysingar enn det er utfordringar.

Kommunane må velje mellom i eit hav av løysingar, og kan gå lett velje feil.

Digitalisering – kva har Vanylven kommune gjort

Vi starta i 2011 med å lese inn filer frå datasystemet til helse og rett inn i økonomisystemet. Det vil seie fakturagrunnlaget som skulle fakturerast kvar månad.

Var det vanskeleg å få dette til?

- tilsette hadde optimalisert punchinga og kunne ikkje sjå ein gevinst
- leverandøren av helseprogrammet var ikkje spesielt interessert
- leverandøren av økonomisystemet var ikkje engasjert

Gav det innsparing. Ja, det gav ei innsparing på 0,5 årsverk for Vanylven kommune. Kontoret til vedkommande som gjorde denne jobben er i dag tomt.

Dei andre kommunane på Søre Sunnmøre tok dette i bruk først i 2017.



Digitalisering – kva har Vanylven kommune gjort

Vi starta i 2010 med å lese inn filer frå datasystemet til helse og rett inn i økonomisystemet. Det vil seie fakturagrunnlaget som skulle fakturerast kvar månad.

Var det vanskeleg å få dette til?

- tilsette hadde optimalisert punchinga og kunne ikkje sjå ein gevinst
- leverandøren av helseprogrammet var ikkje spesielt interessert
- leverandøren av økonomisystemet var ikkje engasjert

Gav det innsparing. Ja, det gav ei innsparing på 0,5 årsverk for Vanylven kommune. Kontoret til vedkommande som gjorde denne jobben er i dag tomt.

Dei andre kommunane i samarbeidet tok dette i bruk først i 2017.

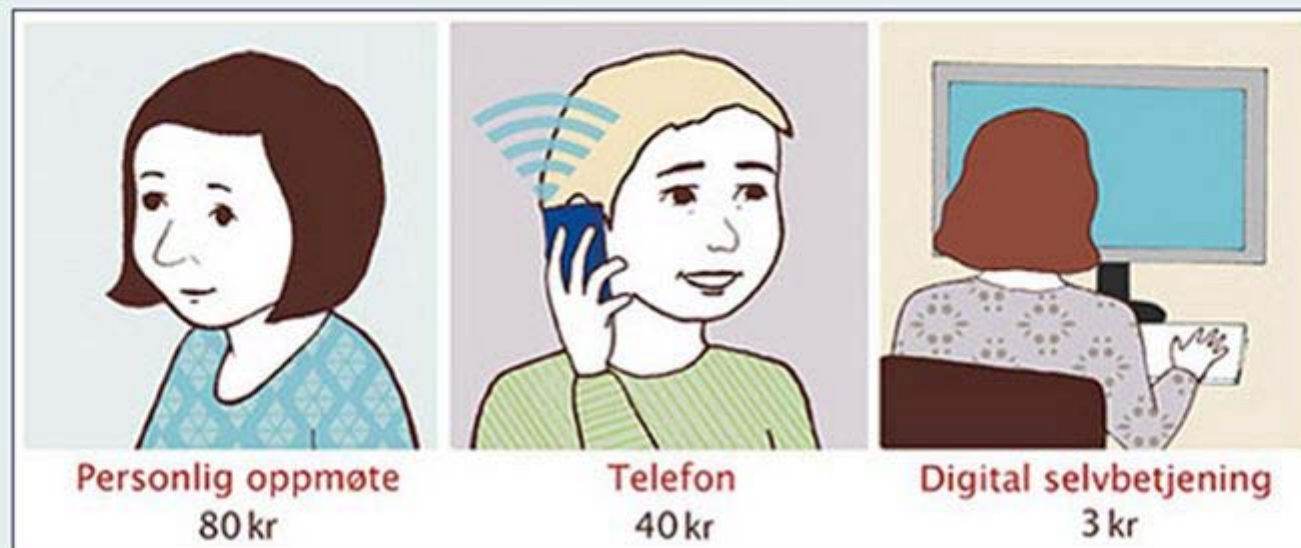


Digitalisering – kva har Vanylven kommune gjort

Vi har gjort følgjande «digitaliseringstiltak» i perioden 2010 – 2018:

År	Tiltak	Årsverk
2010 -	fakturagrunnlag frå helsesystem til økonomisystem	0,4
2011 –	fakturagrunnlag frå skulesystem til økonomisystem	0,1
2012 –	digitale reiserekningar	0,1
2013 –	videokonferansesystem	0,1
2014 –	Innlesing av lønsdata frå helsesektor til økonomisystem	0,1
2015 –	SvarInn	0,1
2016 –	eFakturarabatt	0,1
2017 –	Innlesing av filer frå NAV inn i økonomisystemet	0,1
2018 -	Full elektroniske reiserekningar utan kontroll (feb 2018)	0,1
2018 -	Intelligent «chatbot» ved sentralbordet (jun 2018)	0,1
2018 -	Innlesing av lønsdata frå skulesektoren til økonomisystem	0,1





Digitalisering frigjør ressurser

København kommune har beregnet gjennomsnittlig kostnad for kommunen ved ulike former for kontakt med publikum. Beregningene tyder på at det er mulig å spare mye ved å styre kontakten med publikum over til den digitale kanalen der dette er egnet.

Disse beregningene tar kun med de løpende kostnadene for kommunen. De tar ikke hensyn til hvordan publikum opplever nytten ved ulike kanaler, og heller ikke eventuelle investeringskostnader knyttet til etablering av alternative kanaler.

Digitaliseringsprogrammet.

Digitalisering – eFaktura

VISMA

Nettver
Bilde & Video
Kontaktpersoner
Arkiv

...nærmere 27 mrd. i året

«Dersom man legger til grunn en innsparing på 83 kroner per inngående faktura og 56 kroner per utgående faktura, anslår Visma et innsparingspotensiale på nærmere 27 milliarder per år ved full overgang til e-faktura.»



Vanylven kommune – korleis bør vi jobbe

Kva blir det snakka om no?

Det blir sagt at digitaliseringa er eit ”lappeteppe” og at vi må no må starte på nytt. Nytt sak- og arkivsystem er eit døme på ønske om å starte på nytt.

Eg trur ikkje dette er rett!

Dersom vi skal byggje grunnmuren, så må det vere infrastrukturen som ligg i grunn for digitaliseringa.



Vanylven kommune – korleis bør vi jobbe

Fokus på utvikling av arbeidsplassen, ikkje på resultat. Det vil seie at det må utarbeidast planar for:

- kompetanseheving
- brukarorientering
- medarbeidarskap

Dersom du lykkast med utviklingsarbeidet, så vil du oppnå resultat

Vanylven kommune – korleis bør vi jobbe

«Seier venter den, som har alt i orden – hell kaller man det.

Nederlag er en absolutt følge for den, som har forsømt å ta de nødvendige forholdsregler i tide – uhell kalles det.»

PROGRAM

FOLKEVALTNETTVERKET PÅ SUNNMØRE

Onsdag 7. februar 2018 – Raftevoll Hotel, Grodås i Hornindal kommune

11:00 til 11:45	Felles varm lunsj i matsalen på hotellet (møt presis).
12:00 til 12:15	Presentasjon av dagsorden og foredragshaldarar Prosjektleder Erlend Krumsvik, Sunnmøre Regionråd IKS
12:15 til 12:30	Velkomen til Hornindal kommune v/ordfører Stig Olav Lødemel
12:30 til 13:15	Hovedforedrag: « Innovasjon og tydelig kanalstrategi for bedre brukeropplevelse » Administrerende direktør Marianne Andreassen, Lånekassen
13:15 til 14:00	Kommuneforedrag: « Digitalisering i egen organisasjon – korleis lykkast? » Rådmann Andreas Christian Nørve, Vanylven kommune
14:00 til 14:30	Pause/Mingling/Mat
14:30 til 15:30	Gruppearbeid og gruppepresentasjonar
15:30 til 16:15	Kommunalt gruppearbeid og aktualisering av tema for eigen kommune
16:15 til 16:30	Oppsummering v/prosjektleder

Folkevaltnettverket

Ein del av demokratiprojektet

Raftevoll hotell, Grodås

7. februar 2018





11:00 til 11:45	Felles varm lunsj i matsalen på hotellet (møt presis).
12:00 til 12:15	Presentasjon av dagsorden og foredragshaldarar Prosjektleiar Erlend Krumsvik, Sunnmøre Regionråd IKS
12:15 til 12:30	Velkomen til Hornindal kommune Ordførar Stig Olav Lødemel
12:30 til 13:15	Hovedforedrag: «Innovasjon og tydelig kanalstrategi for bedre brukeropplevelse», Marianne Andreassen, adm. dir i Lånekassen
13:15 til 14:00	Kommuneforedrag: ««Digitalisering i eigen organisasjon – korleis lykkast?»» Andreas Chr. Nørve, Rådmann i Vanylven kommune
14:00 til 14:30	Pause/Mingling/Mat
14:30 til 15:30	Gruppearbeid og gruppepresentasjonar
15:30 til 16:15	Kommunalt gruppearbeid og aktualisering av tema for eigen kommune
16:15 til 16:30	Oppsummering v/prosjektleiar

Prosjektets formål

1. Utvikle politikerrollen for «fritidspolitikeren»
2. La digitalisering bli;
 - ..ein naturleg arena for medvirkning, og
 - ..ein naturleg del av kommunal organisasjonsutvikling.
3. Legge til rette for betre innovasjonsklima i kommunene
4. Skape grunnlag for samskaping mellom kommuner og andre samfunnsaktørar
5. Auke tillit mellom offentleg sektor og samfunnet for øvrig.

Folkevaltnettverket

Møteplan V-18

- Februar (Hornindal)
 - Lånekassen
 - «Praktisk organisering av digitalisering»
- Mars (Norddal)
 - Helseinnovasjonssenteret
 - «Helseinnovasjon i kommunene»
- April
 - Møte med næringslivet

Lokale case

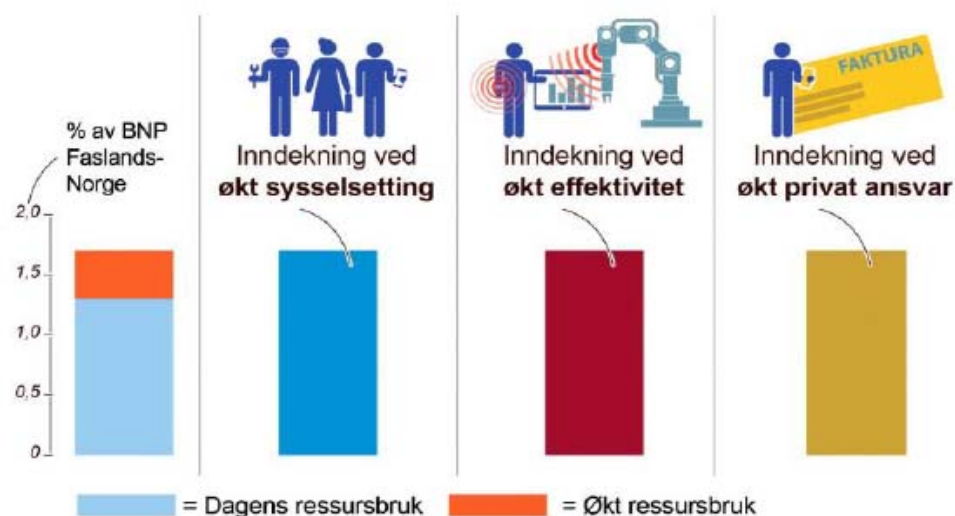
- I tillegg til foredrag frå relevante foredragshaldarar vil ein nytte lokale kommunale case i tillegg.
- Samlingane er ein kombinasjon av forelesing og gruppearbeid.

Kva er «Digitalisering»?

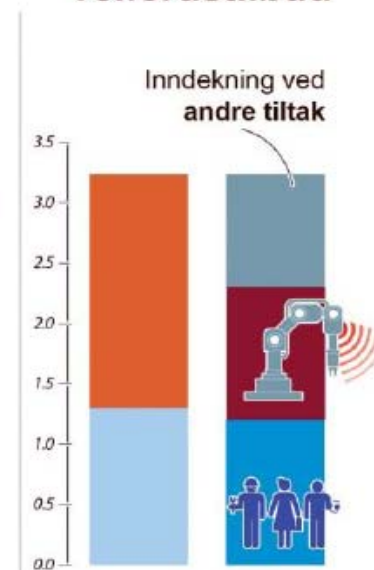
- Digitalisering en samlebetegnelse for overgangen fra **analoge**, **mekaniske** og **papirbaserte** løsninger, prosesser og systemer, til **elektroniske** og **digitale** løsninger.
- Begrepet digitalisering rommer derfor også etablering av nye IT-systemer som oppretholder rutiner som utføres manuelt, selv om noen av de største besparelsene ved digitalisering ofte kommer når rutiner ikke bare blir digitale, men også kan **automatiseres**.
- Slik begrepet blir brukt i dag, omfatter det dessuten også **oppgradering** av gamle og utdaterte løsninger, selv om gamle IT-systemer strengt tatt allerede er digitale.

Norge må jobbe mer, og mer effektivt

Litt mer enn dagens velferdstilbud



Styrket velferdstilbud



Finansdepartementet

nyhetsgrafikk.no

Interkommunale grupper

- Spørsmål til gruppearbeid:
 - Korleis kan de som folkevalte får til at digitalisering blir:
 - ..ein naturleg arena for medvirkning, og
 - ..ein naturleg del av kommunal organisasjonsutvikling.

Kommunale grupper

- Spørsmål til gruppearbeid:
 - Kva for moment/kunnskap i dagens to foredrag er viktig å ta med heim til eige kommunestyre?
 - For kvart einsild moment:
 - Korleis kan de som politikarar implementere dette i politikk eller administrasjon?

Fra: Erlend Krumsvik[Erlend.Krumsvik@sunnmoreregionrad.no]

Sendt: 09.02.2018 18:54:52

Til: Anders Riise; Camilla Storøy; Dag Vaagen; eva.hove@stordal.kommune.no; geir.inge.lien@vestnes.kommune.no; Harry Valderhaug; Jan Ove Tryggestad; Knut Helge Harstad; Lena Landsverk Sande; odd.jostein.drotninghaug@sykkylven.kommune.no; Oddvar Myklebust; Knut Erik Engh; Stein Aam; Eva Mariann Vinje Aurdal; Dag Olav Tennfjord; Jim Arve Røssevoll; Jørgen Amdam; Arne Sandnes; Vebjørn Krogsæter; stig.olav.lodemel@hornindal.kommune.no

Kopi: Ragnhild Velsvik Berge; Olaus-Jon Kopperstad; Asle Giske; anne.berit.loset@stordal.kommune.no; tone.roaldsnes@vestnes.kommune.no; Marit Elisabeth Larssen; AseHol@stranda.kommune.no; Synnøve Vasstrand Synnes; Andreas Chr. Nørve; mhmg@sykkylven.kommune.no; Anny Sønderland; Verner Larsen; Wenche Solheim; Astrid Eidsvik; Bente Glomset Vikhagen; Leon Aurdal; Rune Sjurgard; Karl Andre Birkhol; Turid Hanken; ann.kristin.langeland@hornindal.kommune.no; Postmottak Hareid; Postmottak Herøy; Sande Kommune; postmottak@stordal.kommune.no; postmottak@vestnes.kommune.no; Post giske kommune; postmottak@stranda.kommune.no; Ørskog kommune; Postmottak Vanylven; postmottak@sykkylven.kommune.no; Servicetorg Sandøy; Ulstein Postmottak; Ørsta postmottak; Postmottak Ålesund; Postmottak Skodje kommune; Postmottak Sula; Postmottak Volda; Postmottak Norddal kommune; Haram Postmottak; post@hornindal.kommune.no
Tittel: Referatsak til kommunestyret - Nettverkssamling i folkevaltnettverket 7. februar 2018 i Hornindal

Ordfører

Kopi: Rådmann og postmottak

Vedlagt dokument bør gå ut til kommunestyret som referatsak. Dette er frå nettverkssamling i Folkevaltnettverket si samling i Hornindal 7. februar 2018.

Delegatane frå dykkar kommune er oppfordra til å gi kommunestyret eit muntleg referat frå samlinga, når referatsaka er oppe til orientering i kommunestyremøtet. Eg oppfordrar ordfører om å ta med dette til dagsorden.

Dersom det er spørsmål til vedlagt dokument, ta kontakt med underteikna.

Med vennleg helsing

Erlend Krumsvik

Rådgjevar

Sunnmøre Regionråd IKS

«[Utvikling gjennom samarbeid!](#)»

Mob: 410 40 838

www.sunnmoreregionrad.no



SAKSDOKUMENT

Sakshandsamar:	Birgitte Sævik Pedersen	Arkivsak nr.:	2017/182
		Arkivkode:	033

Utvalsaksnr	Utval	Møtedato
3/18	Arbeidsmiljøutvalet	08.02.2018
11/18	Kommunestyret	01.03.2018

ÅRSRAPPORT 2017 FRÅ ARBEIDSMILJØUTVALET

Handsaming:

Røysting:

Tilrådinga frå administrasjonen vart samrøystes vedteken.

Vedtak i Arbeidsmiljøutvalet - 08.02.2018:

Arbeidsmiljøutvalet vedtek årsrapport for 2017 slik det går fram av saksutgreiinga.

Administrasjonen si tilråding:

Arbeidsmiljøutvalet vedtek årsrapport for 2017 slik det går fram av saksutgreiinga.

Samandrag av saka:

Arbeidsmiljølova (Aml.) kapittel 7 omhandlar arbeidsmiljøutval. Det er i lova regulert kva arbeidsoppgåver utvalet skal ha. Mellom anna skal arbeidsmiljøutvalet kvart år gje rapport til verksemda sitt styrande organ og arbeidstakarane sine organisasjonar.

Saksopplysningar/fakta:

Medlemmer:

Arbeidsmiljøutvalet har inneverande år hatt 10 medlemmer. 5 frå arbeidstakarsida og 5 frå arbeidsgjevarside. I tillegg har bedriftshelsetenesta Stamina Helse delteke på møta.

Personalavdelinga stiller med sekretær for utvalet.

Leiar:

Leiar for utvalet skal vekselvis veljast frå arbeidsgjevar- og arbeidstakarrepresentantane. Arbeidsgjevarsida ved personalsjefen har vore leiar i 2017.

Møteverksemd:

Utvalet har hatt fem møter, eit i februar, eit i mai, eit i juni, eit i oktober og eit i november.

Sakar til handsaming:

Arbeidsmiljøutvalet har handsama 31 saker i 2017.

Utvalet har handsama årsrapport 2016 og handlingsplan 2017 frå Stamina Helse. Det er vedteke årshjul HMT for 2017 og 2018 og utarbeidd overordna HMT –plan for 2017. Verneområda er evaluert og endra i tråd med det som er formålsteneleg. Ein har hardsama sak om systematisk IA og HMS arbeid – partsarbeid og det er lagt til organisasjonen å opprette STIM – grupper (samarbeid, tryggleik, inkludering, miljø) på dei ulike arbeidsplassane.

Arbeidsmiljøutvalet har i 2017 hatt fokus på sjukefråvær/nærvær, og at det skulle utarbeidast handlingsplanar og tiltak etter vernerundar og andre arbeidsmiljøundersøkingar. Sjukefråværsrapportar og rapportar om avvik av høg alvorsgrad har vore til handsaming og diskusjon. Ein har og blitt førelagt og handsama oppsummering av vernerundane og status for ROS (risiko- og sårbarheitsanalyse) frå dei ulike arbeidsplassane.

I tillegg til dette er det vedteke «Rutinar for konflikthandtering» og «Rutinar for varsling etter arbeidsmiljølova §2A». Sak om trugslar og vold på arbeidsplassen har vore handsama og nye forskrifter til arbeidsmiljølova som omhandlar nettopp dette, er gjort kjend i organisasjonen.

Helse og miljøkonsekvensar:

Det at arbeidsmiljøutvalet er ein aktiv del av organisasjonen sitt HMT arbeid legg tyngd til arbeidet og gjev ringverknader i organisasjonen. Det er positivt for arbeidshelse og arbeidsmiljø.

Økonomiske konsekvensar:

Inge kjende

Beredskapsmessige konsekvensar:

Ingen kjende

Vurdering og konklusjon:

Personalsjefen rår til at årsrapport 2017 for arbeidsmiljøutvalet vert vedtatt som skildra i saksutgreiinga.

Berit Lyngstad
personalsjef

Utskrift av endeleg vedtak:

Kommunestyret
Arbeidstakarorganisasjonane
HVO

Søre Sunnmøre IKT – Styremøte nr 1-2018			
Dato :	02.02.2018	Stad:	Ørsta Rådhus
Tid:	12.00 – 15.00		
Inviterte:	Andreas Nørve, Vanylven kommune (styreleiar) Dag Vaagen, Sande kommune Olaus-Jon Kopperstad, Herøy kommune Verner Larsen, Ulstein kommune Einar Vik Arset, Ulstein kommune Ragnhild Velsvik Berge, Hareid kommune Rune Sjurgard, Volda kommune Wenche Solheim, Ørsta kommune Guttorm Rimstad, dagleg leiar SSIKT		
Til stades:	Andreas Nørve, Vanylven kommune (styreleiar) Dag Vaagen, Sande kommune Olaus-Jon Kopperstad, Herøy kommune Einar Vik Arset, Ulstein kommune Ragnhild Velsvik Berge, Hareid kommune Rune Sjurgard, Volda kommune Wenche Solheim, Ørsta kommune Guttorm Rimstad, dagleg leiar SSIKT		
Ikkje til stades:	Verner Larsen		
Styret var beslutningsdyktig, jf. vedtektene			
Einar Vik Arset deltek i styrehandsaminga frå styresak 2-2018.			

Saksliste:
1. Godkjenning av innkalling, val signering av styreprotokoll 2. Godkjenning av referat frå sist møte 3. Styresak 1-2018, Nytt styremedlem Ulstein kommune 4. Styresak 2-2018, mandatet til strategigruppa 5. Styresak 3-2018, Frå strategigruppa sak 03/18: Samansetting strategigruppa 6. Styresak 4-2018, frå strategigruppa sak 07/18: Mandat frå strategigruppa til faggruppene 7. Styresak 5-2018, frå strategigruppa sak 06/18: GDPR og utarbeiding av felles rutinar internt og inn mot driftsenteret 8. Styresak 6-2018, frå strategigruppa sak 51/17: Felles Sentralbord 9. styresak 7-2018, frå strategigruppa sak 08/18: Sak/arkiv-system

Godkjenning av innkalling, val signering av styreprotokoll
Innkallinga og sakliste til styremøte vert godkjent. Dag Vaagen og Ragnhild Velsvik Berge er valt til å signere styreprotokollen. Eventuelle merknadar: ingen

Godkjenning av referat frå sist møte

Referat og protokoll frå sist styremøte vert godkjent.

Eventuelle merknadar: Ingen

Styresak 1-2018, Nytt styremedlem Ulstein kommune

Saksutgreiing:

Vedtektene til selskapet seier at rådmann eller den han/ho utpeikar være styremedlem i Søre Sunnmøre IKT:

§ 5 STYRET

1. Styret skal bestå av eitt medlem frå kvar av deltakarkommunane. Styremedlem frå den enkelte kommunen skal vere rådmannen eller den rådmannen utpeikar.

Ulstein kommune har frå 01.01.2018 ny rådmann, Einar vik Arset f 21.10.1976. Han har meldt inn endring til dagleg leiar via e-post.

Sjå vedlegg 1.1-2018.

Forslag til vedtak:

Einar vik Arset f. 21.10.1976 erstattar Verner Larsen som styremedlem i Søre Sunnmøre IKT.

Vedtak:

Einar vik Arset f. 21.10.1976 erstattar Verner Larsen som styremedlem i Søre Sunnmøre IKT.

Stemmeresultat:

Samrøystes vedteke.

Styresak 2-2018, mandatet til strategigruppa

Saksutgreiing:

Sjå vedlegg 3.1-2018

Forslag til vedtak:

Mandatet vert godkjent

Vedtak:

Saka utsettast

Vurder namn på strategigruppa

Styrets leiar lagar utkast til neste møte

Stemmeresultat:

Samrøystes vedteke.

Styresak 3-2018, Frå strategigruppa sak 03/18: Samansetting strategigruppa

Saksutgreiing:

Sjå vedlegg 2.1-2018
Forslag til vedtak: Strategigruppa ber rådmennene/styret om å vurdere kva medlemmer og samansetting ein ynskjer i strategigruppa. Det har kome forslag frå Hareid kommune om at Per Erik Akerjordet (tidlegare Hareid kommune, no SSIKT) vert erstatta av assisterande rådmann, Kariann Bigseth. Felles framlegg frå Wenche Solheim og Rune Sjurgard: Rådmann i kvar kommune peikar ut deira kommune sin medlem i strategigruppa.
Vedtak: Rådmann i kvar kommune peikar ut deira kommune sin medlem i strategigruppa.
Stemmeresultat: Samrøystes vedteke.

Styresak 4-2018, frå strategigruppa sak 07/18: Mandat frå strategigruppa til faggruppene
Saksutgreiing: Sjå vedlegg 2.1-2018
Forslag til vedtak: Strategigruppa ber om at rådmenn/styret godkjenner mandatet.
Vedtak: Utkast vert sendt på høyring til faggruppene før det vert behandla. Dagleg leiar følger opp.
Stemmeresultat: Samrøystes vedteke.

Styresak 5-2018, frå strategigruppa sak 06/18: GDPR og utarbeiding av felles rutinar internt og inn mot driftsenteret
Saksutgreiing: Sjå vedlegg 2.1-2018
Forslag til vedtak: Strategigruppa ber rådmennene om å ta stilling til om arbeidet med GDPR skal gå føre seg på ein måte det er skissert over, kven som skal vere med på arbeidet og kva mandat gruppa skal arbeide etter. GDPR gjeld frå 25.5.2018 og arbeidet må i hovudsak vere klart innan den tid.
Vedtak: Styret i SSIKT ber om at det vert satt ned ei arbeidsgruppe , bestemt av rådmenn i kvar kommune, for å sjå på minimumskrav til innføringa av GDPR i kommunane. Samt muligheit for felles malar og rutiner. SSIKT er også representert i gruppa.
Stemmeresultat:

Samrøystes vedteke.

Styresak 6-2018, frå strategigruppa sak51/17: Felles Sentralbord

Saksutgreiing:

Sjå vedlegg 2.1-2018

Forslag til vedtak:

Strategigruppa ber rådmennene om å ta stilling til vidare framdrift arbeid sett opp imot samarbeidet i Vanylven/Herøy, jamfør rapport frå arbeidsgruppa, Vedlegg 1, side 4. (vedlegg 2.1-208)

Vedtak:

Saka er av organisasjons karakter og skal ikkje behandlast i styret til SSIKT.

Saka vert sendt vidare til rådmannsgruppa.

Styret tek til etterretning at Vanylven og Herøy er pilot for prosjektet, ref sak 5 i rådmannsgruppe møte den 03.11.2017 i Volda.

Arbeidsgruppa for sentralbord av ventar vidare arbeid.

Stemmeresultat:

Samrøystes vedteke.

Styresak 7-2018, frå strategigruppa sak 08/18: Sak/arkiv-system
--

Saksutgreiing:

Sjå vedlegg 2.1-2018

Forslag til vedtak:

Strategigruppa ber rådmenn/styret vurdere sak om nytt Sak/Arkiv-system. Sjå vedlegg 4: Forslag til mandat og prosjektgruppe, side 16 og Vedlegg 5: Førebels framdriftsplan for nytt sak-arkiv-system, side 17. Framdriftsplanen syner tidkrevjande arbeid som ikkje kan vente om arbeidet skal kunne gå fram på ein **trygg** måte.

Vedtak:

Styret i SSIKT vedtar å starte utgreiings arbeidet med skifte av sak/arkiv system i samsvar med framdriftsplan i vedlegg 2.1-2018.

Stemmeresultat:

Samrøystes vedteke.

Eventuelt:

Einar Vik Arset:

SSIKT må ta i mot elevar (4 stk) frå UVS. Dagleg leiar organiserer.

Wenche Solheim:

Handlingsplan til strategiplanen. Sjå referat. Frå rådmannsgruppe møte 02.02.2018.

4 års budsjett plan for strategi prosjekt, må få oversikt over dei store prosjekt i strategiplanen.

Ragnhild:

Induct prosjektverktøy. Einar tok ein kort gjennomgang. Verner Larsen kan vise meir om løysinga seinare.

Dag:

Meiner vi må vurdere og sjå på fordelings nøkkelen. Vanylven er einig men aksepterer løysinga slik den er i dag.

Protokollen er godkjent:

Dato:

Stad:

signatur:

signatur:

Dag Vaagen

Ragnhild Velsvik Berge



SAKSDOKUMENT

Sakshandsamar:	Birgitte Sævik Pedersen	Arkivsak nr.:	2017/826
		Arkivkode:	461

Utvalsaksnr	Utval	Møtedato
6/18	Arbeidsmiljøutvalet	08.02.2018
13/18	Kommunestyret	01.03.2018

SJUKEFRÅVÆR 2017 - TILTAK 2018

Handsaming:

Røysting:

Tilrådinga frå administrasjonen vart samrøystes vedteken.

Vedtak i Arbeidsmiljøutvalet - 08.02.2018:

Arbeidsmiljøutvalet tek rapport om sjukefråvær 2017 til vitande. Arbeidsmiljøutvalet er positivt på «Prosjektet sjukefråvær 2018» og har forventningar om at ein negativ trend vil snu.

Administrasjonen si tilråding:

Arbeidsmiljøutvalet tek rapport om sjukefråvær 2017 til vitande. Arbeidsmiljøutvalet er positivt på «Prosjektet sjukefråvær 2018» og har forventningar om at ein negativ trend vil snu.

Vedlegg til saka:

Prosjektskisse sjukefråvær 2018

Samandrag av saka:

Arbeidsmiljøutvalet skal følgje nøye utviklinga i spørsmål som vedkjem arbeidstakarane si sikkerheit, helse og velferd jf. Aml. § 7-2 (1). Totalt sjukefråvær i 2017 var på 8,81%

Saksopplysningar/fakta:

Arbeidsmiljøutvalet skal følgje nøye utviklinga i spørsmål som vedkjem arbeidstakarane si sikkerheit, helse og velferd jf. Aml. § 7-2 (1). I denne samanheng kan sjukefråveret vere ein viktig indikator på fysisk og psykisk arbeidsmiljø i verksemda. Totalt sjukefråvere, eigen- og legemeldt, i 2017 var på 8,81%, dette er ein oppgang frå 2016 der totalt fråvær var på 7,79%.

Det er store variasjonar i dei einskilde sektorane. Ein må vere medviten om at på arbeidsplassar og i einingar med få tilsette, kan ein eller to sjukmelde sjølv over ei kort periode gje store utslag på statistikken. For det totale sjukefråvær vil det ikkje ha så stor innverknad.

Sjukefråvær januar til desember 2015, 2016 og 2017

Sektor	Ansvar	Ansvar(T)	2015	2016	2017
11	11	Rådmann	1,19	0,00	0,00
12	12	Samfunn og rådgjeving	2,99	30,37	4,21
13	13	Personal og organisasjon	7,98	3,77	4,33
14	14	Økonomi	5,14	4,40	2,05
20	20	Opplæring og oppvekst	6,74	6,62	7,14
30	30	Helse og omsorg	11,11	9,56	12,12
40	40	Service og kultur	3,87	5,94	3,36
50	50	Teknisk	9,71	9,73	8,28
51	51	Sjølvkosttenester	2,16	4,49	3,33
60	60	Utvikling	8,81	2,46	11,33
70	70	Barneverntenesta (vertskommune)	9,84	7,39	7,85
			8,63	7,79	8,81

Det er kvart år fokus på arbeid med nærvær. Det vert arbeidd med tiltak for å førebygge sjukefråvær og tilsette får oppfølging slik at dei, der dette er mogeleg, raskt kan kome attende i arbeid. Også i 2017 har dette arbeidet vore viktig. Målet for 2017 var eit nærvær på 92,5%, dette er ikkje nådd.

Helse og miljøkonsekvensar:

Arbeid med nærvær har positiv effekt for arbeidsmiljø og tilsette si helse.

Økonomiske konsekvensar:

Redusert sjukefråvær har positive økonomiske verknader.

Beredskapsmessige konsekvensar:

Ingen kjende

Vurdering og konklusjon:

Personalsjefen er uroleg for auka i sjukefråværet frå 2016 til 2017. Det blir i 2018 satt i gang eit prosjekt for å få ned sjukefråværet. Prosjektet startar med einingane i helse- og omsorg, startdato 26.januar. Ein startar i ein av dei største sektorane, der ein nedgang i det totale fråværet vil ha store ringverknadar. Ein har tru på at systematisk arbeid over tid vil syte for ein reduksjon i sjukefråværet.

Berit Lyngstad
personalsjef

Utskrift av endeleg vedtak:

Kommunestyret
Arbeidstakarorganisasjonane
Hovudverneombod
Sektorsjefane



PROSJEKT SJUKEFRÅVÆR 2018

Det er eit politisk og administrativt ønske om å redusere sjukefråværet i Volda kommune. Det er mange utfordringar ved det høge sjukefråværet i Noreg og i offentleg sektor spesielt. Ulike modellar er laga for å berekne kostnadene ved sjukefråværet, og mange studie har gått gjennom dei ulike tiltaka som er satt i gang for å redusere fråværet.

I all hovudsak seier forskinga dette:

- individuelle tiltak har stor effekt på den enkeltes oppleving av eigen sjukdom og mestring av denne, men dei har ikkje effekt på sjølve fråværet.
- gradert sjukmelding ser ut til å ha reell effekt på fråvær, dess høgare grad av gradert sjukmelding og kontakt med arbeidsplassen, dess raskare kjem ein heilt tilbake i jobb
- dei kommunane og avdelingane der ein har lukkast med å redusere fråværet har ein hatt stort fokus og tett individuell oppfølging, og sjukefråværet har svinga i takt med intensiteten i arbeidet. Altså det krev kontinuerleg arbeid.
- det er store kostnadar kytt til sjukefråværet, både for den enkelte, for den tenesta ein skal yte og for samfunnet forøvrig.

Kostnadar

Kva kostar sjukefråværet oss? Det finnas fleire modellar som seier noko om kroner og øre, og det er vanleg å stipulere kr 1500 pr dagsverk som er ute i sjukefråvær. Andre modellar seier noko om dei totale kostnadane, der også andre faktorar er med.

I 2004 vart det skreve ein masteroppgåve ved Trondheim Økonomiske Høgskole om sjukefråværskostnadene ved ein sjukeheim. Både dei kvantifiserbare og dei ikkje-kvantifiserbare kostnadene vart kartlagt. Som ein konklusjon på oppgåve listas opp dei viktigaste faktorane for å berekne kostnadane ved sjukefråvær:

«I denne undersøkelsen har vi kommet frem til en kostnadsmodell for sykehjem. Konklusjonen viser at sykefraværskostnadene ved sykehjem i hovedsak er: vikarkostnader, administrative kostnader, reduksjon i lønn- og sosiale utgifter, fysisk og psykisk slitasje på medarbeidere, forringelse av psykososialt og fysisk arbeidsmiljø, tap av livskvalitet for brukeren, dårligere allmenntilstand hos bruker, redusert tjeneste- og servicenivå og ytterligere sykefravær».

Det er altså ikkje berre kroner og øre ein må rekne på. Men om ein skulle satt opp eit reint reknestykke kan vi bruke «Steinkjermodellen» utarbeida av NAV Arbeidslivssenter i Nord-Trøndelag. I Helse og omsorg, der sjukefråværet er størst, vil sjukefråværet på ein sjukepleiar sjå slik ut:



Hva koster sykefraværet arbeidsplassen?

Beregningsdata for utfylling:

Årslønn	396 200
St %	100
Arbeidsgivers pensj andel	20,0
Arbeidsgiveravgift	14,1
G i folketrygda	93 634

Periode	totalkostnad	arbeidsgivers kostnad (ikke refundert)	Akkumulert kostnad arbeidsgiver
arbeidsgiver-perioden	26 521	26 521	26 521
M1 – arb giver-per	23 206	3 516	30 037
måned 2	49 727	7 534	37 572
måned 3	49 727	7 534	45 106
måned 4	49 727	12 055	57 161
måned 5	49 727	12 055	69 216
måned 6	49 727	12 055	81 271
måned 7	49 727	12 055	93 326
måned 8	49 727	12 055	105 381
måned 9	49 727	12 055	117 436
måned 10	49 727	12 055	129 491
måned 11	49 727	12 055	141 546
måned 12	49 727	12 055	153 601

I tillegg har ein altså kostnader ved vikar og administrative kostnader ved å skaffe vikaren, slitasje på dei tilsette som er tilbake på jobb, og redusert kvalitet i tenesta. Den totale belastninga kan igjen føre til dårleg arbeidsmiljø og ein ytterlegare auke i sjukefråværet.

Sjukefråværet i Volda kommune

Tabellen under viser sjukefråværet i Volda kommune for 2. kvartal dei siste 3 åra. Som ein ser har det totale sjukefråværet vore nokon lunde stabilt. Og ein ser at sektor Helse og omsorg har det høgaste sjukefråværet.

Sektor	2.kvartal 2015	2.kvartal 2016	2.kvartal 2017
Rådmannen (11)	0,00	0,00	0,00
Samfunn og rådgjeving (12)	0,73	32,11	0,00
Personal og organisasjon (13)	4,41	1,37	4,28
Økonomi (14)	5,08	6,30	1,19
Opplæring og oppvekst (20)	6,73	7,02	7,02
Helse og omsorg (30)	11,49	9,39	12,01
Service og kultur (40)	2,08	7,27	2,62
Teknisk (50)	8,32	10,01	5,27
Sjølvkosttenester (51)	1,06	6,77	2,16
Utvikling (60)	9,54	2,17	12,05
Barneverntenesta (70)	8,07	9,47	7,15
Totalt	8,44	8,11	8,37

Postadresse:
Stormyra 2
6100 Volda

Gateadresse:
Stormyra 2

Telefon:
70 05 87 00

Telefax:
70 05 87 01



Sjukefråværsprosjekt 2018 – sektor helse og omsorg

Personalstaben har drøfta problemstillinga og ønskjer å sette i gang eit målretta prosjekt retta mot sektor helse og omsorg. Om ein lukkast der, kan ein overføre metodikken til andre sektorar. Prosjektet vil innehalde ein generell del og ein individuell del.

A) Generelt fokus på sjukefråvær

Tema	Målgruppe	Mål	Ansvarleg
Opplæring	Leiarar	Alle leiarar skal ha kunnskap om fråværet i si avdeling, kostnadene ved det og utviklinga over tid	Personal og økonomi
Planlegge tema	STIM-gruppene	Leiar og IA-rådgjevar skal saman med STIM-gruppene planlegge korleis ein skal ta opp tema, og kva målsettinger ein skal sette seg og korleis ein skal involvere dei tilsette	Leiar IA-rådgjevar Personal
	STIM-gruppene Alle tilsette	Sjukefråvær skal vere tema på personalmøter 2-4 gong i året, der ein sett tema på dagsorden, ser på statistikk og kostnadar (ikkje berre økonomi), og planlegg tiltak	Leiar IA-rådgjevar Personal

B) Individuell del

Personalstaben tek ut statistikk på individnivå og finn dei med størst (risiko for) sjukefråvær. Leiar skal gjennomføre individuelle samtalar med kvar enkelt. Tema for samtalan skal vere:

- fråvær over tid (statistikk) – skape ein felles forståing av fråværet
- arbeidsevne og tilrettelegging
- den tilsette si eiga oppleving av fråvær, arbeidsmiljø og arbeidsoppgåver
- legge plan for vidare oppfølging



VOLDA KOMMUNE LØN OG PERSONALAVDELINGA

Alternativ vinkling:

Det kunne vore interessant å også kartlagt dei som har desidert minst sjukefråvær og hatt same samtale med dei: kva er det som gjer at dei ikkje er vekke frå jobb?

C) Samarbeid med legane

Når ein har gjennomført dette i heile sektoren og fått med seg nokre erfaringar, er det viktig å etablere eit formelt samarbeid med legane. Dette må gjerast i samarbeid med NAV Ørsta/Volda. I fleire rapportar blir det påpeika at legane ikkje greier å fylle portvoktar-rolla si, og at ein tilsett sjeldan blir nekta sjukmelding om ein ønskja det. Legane på si side har nok ei anna oppleving og det er viktig å få ein dialog og eit samarbeid rundt dette.

Plan for prosess:

Kva	Kven	Tema	Ansvarleg
Informasjon leiarar	Leiargruppa HO	Info om prosjekt og tilbakemelding	Personal
Leiar 1	Leiar for avdeling 1	Gå gjennom statistikk på avdeling og individuelt, vikarkostnader mm	Personal Økonomi IA-rådgjevar
STIM 1	Leiar, verneombod og tillitsvalgte avdeling 1	Leiar går gjennom statistikk på avdeling, vikarkostnader mm og: - får innspel frå gruppa - sett mål for arbeidet - planlegg personalsamling og evt andre tiltak	Leiar IA-rådgjevar Personal
Personalmøte	Alle tilsette	STIM-gruppa ved leiar presenterar statistikk, ønska mål for arbeidet, og opplegg for møtet.	Leiar STIM IA-rådgjevar

Kjelde:

SINTEF-rapport «Bedriftenes kostnad ved sykefravær» 2011-03-30

KS-rapport:



SAKSDOKUMENT

Sakshandsamar: Birgitte Sævik Pedersen

Arkivsak nr.: 2017/1260

Arkivkode: 440

Utvalsaksnr	Utval	Møtedato
8/18	Arbeidsmiljøutvalet	08.02.2018
14/18	Kommunestyret	01.03.2018

STATUS HMT - PLAN 2017

Handsaming:

Røysting:

Tilrådinga frå administrasjonen vart samrøystes vedteken.

Vedtak i Arbeidsmiljøutvalet - 08.02.2018:

Arbeidsmiljøutvalet til status HMT plan 2017 til vitande.

Administrasjonen si tilråding:

Arbeidsmiljøutvalet til status HMT plan 2017 til vitande.

Vedleggsliste:

Status overordna HMT plan 2017

Ansvar oppgåver og mynde i HMT arbeidet Volda kommune 2017

Samandrag av saka:

I juni 2017 vedtok AMU i sak 20/17 HMT plan for 2017. Som oppfølging av planen vert status lagt fram for AMU etter årsslutt.

Saksopplysningar/fakta:

Før 2017 hadde organisasjonen ei internkontrollhandbok som var vedteke i kommunestyret 2.mars 1995. Denne var moden for omarbeiding og tilpassing til gjeldande lovverk og føreskrifter. Ein overordna plan, oversikt over organisasjon, ansvars og mynde, samt plan for opplæring og gjennomføring av risikovurdering var naudsynt å få på plass for å støtte krav gjeve i lovverk og av tilsynsmyndigheit.

Internkontrollforskrifta (gjeldande frå 01.01.1997) føreset at den som er ansvarleg for verksemda pliktar å syte for systematisk oppfølging av gjeldande krav fastsett i lovverket. Internkontrollen inneheld slike krav (sitat):

Internkontroll innebærer at virksomheten skal:	Dokumentasjon
1. sørge for at de lover og forskrifter i helse-, miljø- og sikkerhetslovgivningen som gjelder for virksomheten er tilgjengelig, og ha oversikt over de krav som er av særlig viktighet for virksomheten	
2. sørge for at arbeidstakerne har tilstrekkelig kunnskaper og ferdigheter i det systematiske helse-, miljø- og sikkerhetsarbeidet, herunder informasjon om endringer	
3. sørge for at arbeidstakerne medvirker slik at samlet kunnskap og erfaring utnyttes	
4. fastsette mål for helse, miljø og sikkerhet	må dokumenteres skriftlig
5. ha oversikt over virksomhetens organisasjon, herunder hvordan ansvar, oppgaver og myndighet for arbeidet med helse, miljø og sikkerhet er fordelt	må dokumenteres skriftlig
6. kartlegge farer og problemer og på denne bakgrunn vurdere risiko, samt utarbeide tilhørende planer og tiltak for å redusere risikoforholdene	må dokumenteres skriftlig
7. iverksette rutiner for å avdekke, rette opp og forebygge overtredelser av krav fastsatt i eller i medhold av helse-, miljø- og sikkerhetslovgivningen	må dokumenteres skriftlig
8. foreta systematisk overvåkning og gjennomgang av internkontrollen for å sikre at den fungerer som forutsatt	må dokumenteres skriftlig

I vedteken HMT-plan for 2017 låg premissane for å stette krava til skrifteleg dokumentasjon i Internkontrollforskrifta. Ein samla organisasjon har følgd opp arbeidet, der samarbeid mellom arbeidsgjevar og tilsette ved verneteneste og arbeidstakarorganisasjonane, har vore avgjerande for å kome i mål.

Helse og miljøkonsekvensar:

Systematisk HMT-arbeid er ein føresetnad for å sikre arbeidsmiljøet til dei tilsette.

Økonomiske konsekvensar:

Ingen kjende

Beredskapsmessige konsekvensar:

Ingen kjende

Vurdering og konklusjon:

Personalsjefen registrerer at det er lagt ned ein stor innsats i organisasjonen for å sikre at lov og avtaleverk innanfor helse, miljø og tryggleik vert følgd. Samarbeidet mellom partane verkar godt og medverknad og innsats frå tilsette er naudsynt for å nå måla sett i HMT –

planen. Ein rår arbeidsmiljøutvalet til å ta status for HMT plan 2017 til vitande og nytte den som grunnlag for arbeidet med 2018 planen.

Berit Lyngstad
personalsjef

Utskrift av endeleg vedtak:
Kommunestyret
Arbeidstakarorganisasjonane
Hovudverneombod

HMT-PLAN FOR VOLDA KOMMUNE - 2017

Helse, miljø og tryggleikt (HMT) er lovpålagt arbeid. Hovudmålet for HMT- arbeidet er å sikre eit arbeidsmiljø som er helsefremjande og gjev full tryggleik mot fysiske og psykiske skader. Arbeidsmiljølova (Aml) § 1-1. Trygt og godt arbeidsmiljø for den einskilde vil føre til betre kvalitet på tenestene som kommunen leverer til innbyggjarane.

Den ansvarlege for verksemda pliktar å syte for systematisk oppfølging av dei krav som er fastsett i lov og forskrift.

Dei viktigaste lovene er:

- ☐ Arbeidsmiljølova
- ☐ Forurensningslova
- ☐ Brann- og eksplosjonsvernlova
- ☐ Produktkontrolllova
- ☐ Sivildforsvarslova
- ☐ Genteknologilova
- ☐ Strålevernlova
- ☐ Lov om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr
- ☐ Lov om offentlege anskaffelser
- ☐ Lov om kommunal beredsskapsplikt

I tillegg kjem m.a. Internkontrollforskrifta, kommunale planverk, rutinar og prosedyrar som den enkelte sektor og arbeidsplass må knyte HMT-arbeidet opp mot.

Hovudmål for HMT-arbeidet i 2017:

Organisatoriske mål:

Implementere og revidere overordna HMT-plan i samarbeid med verneombod og leiarar i organisasjonen.

Mål for ergonomisk og mekanisk arbeidsmiljø:

Ingen tilsette skal påførast arbeidsrelaterte muskel- og skjelettlidingar

Mål for psykososialt arbeidsmiljø:

Trygt og godt arbeidsmiljø

Mål for fysisk arbeidsmiljø:

Eit godt inneklima for alle m.o.t. støy, lys, varme/kulde og stråling

Mål for kjemiske og biologisk arbeidsmiljø:

Ingen tilsette skal bli utsett for helseskadeleg stoff og risikoavfall

Mål for sjukefråvær:

I 2017 skal nærværet vere på minimum 92,5%

Mål- og tiltaksplan 2017

AKTIVITET	MÅL	RESSURS OG MYNDE	ANSVAR	FRIST	RESULTAT
Implementere overordna HMT- plan	Alle sektorar og verneombod har kjennskap til HMT plan	Personal-avdelinga	Personalsjef og HVO, i samarbeid med sektorsjefar og verneombod	01.10.2017	Gjennomført innan fristen i samband med opplæring i kartlegging og ROS.
Starte arbeidet med å revidere overordna HMT- plan	Ny overordna HMS-plan, inkludert lover, forskrifter	Politisk handsaming våren 2018	Personalsjef og HVO, i samarbeid med sektorsjefar og verneombod	01.04.2018	Starta
Gjennomgang av verneområda	Sikre at storleiken på verneområda er overkommeleg	AMU	Personalsjef og HVO, i samarbeid med sektorsjefar / einingsleiarar og verneombod	01.12.2017	Sak i AMU november -17.
Samling med verneomboda	Kompetanse-heving	Personalsjef og HVO	Personalsjef og HVO	01.11.2017	3.mai og 16.november
Opplæring i kartlegging og risikoanalyse (ROS)	Alle arbeidsplassar skal ha kunnskap om gjennomføring av ROS analyse	Intern-opplæring og rettleiing til intern-kontroll-forskrifta	Sektorsjefar og einingsleiarar	01.09.2017	Gjennomført innan fristen.
Risikoanalyse (ROS) skal utarbeidast på i alle sektorar og på alle arbeidsplassar	Førebygge- og redusere talet på avvik og ikkje ønskja hendingar	Compilo	Personal-avdelinga og sektorsjefar i samarbeid med vernetenesta og eventuelt bedriftshelsetenesta	30.09.2017, deretter kontinuerleg	Gjennomført innan fristen.
Vernerundar	Alle arbeidsplassar skal gjennomføre vernerundar		Leiarar i samarbeid med verneombod	Årleg	

Utarbeide HMT-handlingsplan og tiltak etter vernerunde	Alle arbeids-plassar skal ha handlingsplan		STIM – møta (Leiarar i samarbeid med verneombod og tillitsvalde)	Årleg	
Starte med utarbeiding av overordna prosedyre for handtering av vald og truslar	Førebygge og hindre ikkje ønskja hendingar	Compilo	Personalsjef i samarbeid med HTV og HVO	Våren 2018	Etablering av arbeidsgruppe er starta.
Starte med utarbeiding av overordna prosedyre for handtering av mobbing og trakassering	Førebygge og hindre ikkje ønskja hendingar	Compilo Kontakt-møte AMU	Personalsjef i samarbeid med HTV og HVO	Våren 2018	Etablering av arbeidsgruppe er starta.
Starte arbeidet med revidering av etiske retningslinjer	Alle tilsette skal ha kjennskap til etiske-retningslinjer	Politisk handsaming våren 2018	Personalsjef	01.05.2018	Utsettast til ny kommune er etablert.
Få på plass og implementere varslingsrutinar og varslingsplakat	Alle tilsette skal ha kjennskap til lovverk og rutinar	AMU	Personalsjef	12.10.2017	Sak i AMU november-17. Varslings-plakat utarbeidd. Bør laminrast før utsending.
Implementere konflikthandterings-rutinar	Førebygge og hindre ikkje ønska hendingar. Tilsette og leiarar skal raskt og fagleg handtere ei sak om den oppstår	Internopplæring	Personal-avdelinga	14.11. og 06.12.2017	Gjennomført
Avklare grensesnittet mellom Personal- og organisasjons-avdelinga og sektorane, i høve oppfølging av langtidsfråvær	Nå målet om nærvær på 92,5%	Rådmann	Rådmann og personalsjef	01.01.2018	
Gjennomføre 4 møter i IA-utvalet	Oppfylging av IA-arbeidet	IA-utvalet	Personal-avdelinga	31.12.2017	2 møter, februar og desember
BHT-plan	Sikre HMS-	Personal-	Personalavdel	Årleg	Utarbeidd

	arbeidet	avdelinga saman med sektorsjefar	inga		
Brannøving	Alle tilsette skal kjenne til rømningsvegar og prosedyrar	Eksterne og interne kurs annan kvart år	Einingsleiarar	Årleg	
Brannboka	Oppdatert Brannbok på alle arbeids-plassane	Famac Web	Eigedomssjef leigetakar, driftsleiar, FTV leiar og brannvern-leiarane	Kontinuerleg	OK
Branntilsyn	Brann-førebyggjande og trygge generell branntrygg-leiken også på alle § 13 bygg	Famac Web	Brannvernet saman med Eigedomssjef og avdelinga og brannvern-leiar	Årleg	OK
Tilsyn	Alle installasjonar er godkjende etter lova. Inngå i vedlikehald- og utviklingsplan	Budsjett	Eigedomssjef	Årleg	OK
Starte arbeidet med overordna ruspolitikk og AKAN-rutinar.	Etablere heilskapeleg ruspolitikk		Personalsjef, HVO	01.10.2018	
Internopplæring i sjukefråværs-oppfølgning	Alle leiarar skal kjenne til og aktivt fylje vedtekne rutinar	Compilo	Personal-avdelinga	17.10 og 18.10. 2017	Gjennomført
Utarbeiding av HMT-årshjul 2018	Alle arbeidsplassar skal ha	Intern-opplæring og Compilo	Personal-avdelinga	28.11.2017	Vedteke i AMU november -17.
”Den vanskelege samtalen”	Trygge og tydelege leiarar	Intern-opplæring	Personal-avdelinga	13. og 14.12.2017	Ikkje gjennomført.

Volda 24.01.2018

Berit Lyngstad
Personalsjef



Volda kommune

Ansvar, oppgåver og mynde i HMT arbeidet i Volda kommune 2017

Ansvar, oppgåver og mynde i Helse, miljø og tryggleiksarbeidet (HMT) i Volda kommune

Føremål:

Alle tilsette skal ha oversikt over verksemda si organisering og korleis ansvar, oppgåver og mynde er fordelt.

Oversikta skal enkelt og eintydig vise korleis Volda kommune arbeider for å stette krav i lov og føreseigner m.o.t. helse, miljø og tryggleik.

Generelt:

Gjennom HMT-rundar (vernerundar), innmelding av avvik av uønska situasjonar og hendingar identifiserer, vurderer og følgje vi opp risiko og problem. Det er utarbeidd prosedyre for handtering av alvorleg skade og yrkessjukdom. Det er utarbeidd prosedyre for risikovurdering. Det er og utarbeidd årshjul for HMT arbeidet. Prosedyrar årshjul og andre malar i HMT arbeidet finn ein på Compilo.

Denne oversikta, saman med sektorane og dei einskilde einingane sine HMT- planar skal dokumentere Volda kommune sitt internkontrollsystem overfor tilsette og styresmakter.

Målsetjinga for HMT arbeidet er: "Å sikre eit arbeidsmiljø som er helsefremmande og gjev full tryggleik mot fysiske og psykiske skader." jf. Arbeidsmiljølova (Aml) §1-1

Organisasjonskart for Volda kommune er å finne på Volda kommune si heimeside.

Oversikt over medlemmer og varamedlemmer i Arbeidsmiljøutvalet ligg på Compilo (Kvalitetslosen).

Oversikt over verneombod er å finne på Compilo (Kvalitetslosen).

Roller og ansvar i HMT arbeidet i alfabetisk rekkefølge:

AREIDSOPPGÅVE	ANSVAR
Arbeide for gjennomføring av eit fullt forsvarleg arbeidsmiljø. Delta i planlegging av verne- og miljøarbeidet, og følgje nøye med utviklinga i spørsmål som vedkjem arbeidstakarane sin tryggleik, helse og velferd jf. Aml § 7.2	Arbeidsmiljøutvalet

Avvikshandsaming	Leiarane
Beredskapsplan	Rådmannen
Brannboka i formålsbygga ligg i Famac web	Eigedomssjef
Brannvernøving	Einingsleiar i bygget. For rådhuset er det personalsjefen
Dagleg ansvar	Personalsjefen
Førebygging brann	Eigedomssjef, leiarar og brannvernleiarar på det einskilde brannobjekt
HMT arbeidet i sektorane og på den einskilde arbeidsplass	Sektorsjefar og leiarar
HMT planar overordna	Rådmannen og hovudverneombod
HMS-system / planar for kvar arbeidsstad og følge opp måla i IA-avtalen	Partsamansette IA/HMS grupper, beståande av leiar, tillitsvald og verneombod, jf. AMU sak 15/17
Ivareta arbeidstakarane sine interesser i saker som vedkjem arbeidsmiljøet. Sjå til at verksemda er innretta og vedlikehalde, og at arbeidet vert utført på ein slik måte at omsynet til arbeidstakarane sin tryggleik, helse og velferd er tatt i vare jf. Arbeidsmiljølova.	Verneomboda
Koordinator for verneomboda og kontaktperson til arbeidsgjevar	Hovudverneombodet
Krav til systematisk helse,- miljø,- og sikkerheitsarbeid jf. Aml kap. 3 § 3.1(2)	Arbeidsgjevar i samarbeid med tillitsvalde (inkludert i dette er verneombod og AMU)
Nærværsarbeidet	Leiarar, tilsette, tillitsvalde, verneombod og politikarane
Oppdatering av lov, forskrift, planar og system på Compilo (Kvalitetslosen)	Personalavdelinga og den einskilde leiar
Oppdatering av verneområde og oversikt over verneombod	Hovudverneombod
Oppføring avvik i Famac	Sektorsjefar og einingsleiarar etter delegasjon
Oppføring avvik i Compilo (Kvalitetslosen)	Alle
Opplæring grunnkurs HMT for verneomboda	Personalavdelinga og Hovudverneombod
Opplæring HMT for leiarane	Personalavdelinga

Opplæring i Internkontroll og verneutstyr	Sektorsjefar og leiarane
Overordna administrativt ansvar	Rådmannen
Politisk ansvar	Kommunestyret
Risikovurderingar	Sektorsjefar og leiarane
Skademelding	Leiarane
Systemrevisjon	Rådmannen
Val av verneombod og hovudverneombod	Arbeidstakarorganisasjonane

HMT- RUNDEN/VERNERUNDEN:	
Gjennomføring	Sektorsjefar og leiarar i samarbeid med verneombod
Oppføring avvik som skal utbetrast i FAMAC	Leiarar
Lukke avvik	Sektorsjefar, leiarar, eigedomsavdelinga og politikarane



DET KONGELEGE KOMMUNAL- OG MODERNISERINGSDEPARTEMENT

Ifølgje liste

Dykkar ref

Vår ref

Dato

17/4034-4

19. desember 2017

Forskrift om samanslåing av Hornindal kommune og Volda kommune til Volda kommune er fatsett

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) har i dag fastsett forskrift om samanslåing av Hornindal kommune og Volda kommune frå 01.01.2020. Namnet på den nye kommunen er Volda kommune.

I tillegg til å fastsette namn på den samanslåtte kommunen og tidspunkt for når samanslåinga trer i kraft, fastset forskrifta talet på medlemmer i kommunestyret. Vidare blir det gitt overgangsreglar for lokale forskrifter, kommunale planar og reglar om forliksråd og eigedomsskatt.

Forskrifta er vedlagt, og er kunngjort på Lovdata. Forskrifta trer i kraft straks.

Med helsing

Siri Halvorsen (e.f.)
avdelingsdirektør

Tonje Areng Skaara
utgreiingsleiar

Dokumentet er signert elektronisk og har derfor ikkje handskrive signaturar

Kopi

Finansdepartementet
Møre og Romsdal fylkeskommune
Sogn og Fjordane fylkeskommune

Postadresse
Postboks 8112 Dep
0032 Oslo
postmottak@kmd.dep.no

Kontoradresse
Akersg. 59
www.kmd.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org no.
972 417 858

Avdeling

Saksbehandlar
Tonje Areng
Skaara
22 24 72 58

Adresseliste

Fylkesmannen i Møre og Romsdal	Fylkeshuset	6404	MOLDE
Fylkesmannen i Sogn og Fjordane	Njøsavegen 2	6863	LEIKANGER
Hornindal kommune	Postboks 24	6761	HORNINDAL
Kartverket	Postboks 600	3507	HØNEFOSS
Skattedirektoratet	Postboks 9200 Grønland	0134	OSLO
Statistisk sentralbyrå	Postboks 8131 Dep	0033	OSLO
Volda kommune	Stormyra 2	6100	VOLDA

Forskrift om samanslåing av Hornindal kommune og Volda kommune til Volda kommune

Fastsett av Kommunal- og moderniseringsdepartementet 19. desember 2017 med heimel i kommunelova § 3 nr. 3 og inndelingslova § 17, jf. kongeleg resolusjon 27. oktober 2017 nr. 1666.

§ 1. Hornindal kommune og Volda kommune blir slått saman til ein kommune frå 1. januar 2020. Namnet på kommunen er Volda kommune.

§ 2. Kommunestyret skal ha 33 medlemmer, inntil kommunestyret eventuelt gjer anna vedtak i medhald av kommunelova § 7 nr. 3.

§ 3. Vedtekter og forskrifter som er gjeldande i Hornindal kommune og Volda kommune skal framleis gjelde for vedkomande område inntil nye lokale vedtekter og forskrifter er fastsett av kommunestyret. Frist for fastsetting av nye vedtekter og forskrifter er 1. januar 2021.

§ 4. Fellesnemnda skal sørge for at samansettinga av forliksrådet til kommunen er i samsvar med domstollova § 27 og § 57 i perioden frå samanslåingstidspunktet til nytt forliksråd trer i funksjon. Fellesnemnda kan slå fast at funksjonstida for dei eksisterande forliksråda i kommunane skal videreførast slik at den nye kommunen har to eller fleire forliksråd i ein periode.

§ 5. Kommuneplanar og kommunedelplanar etter plan- og bygningslova kapittel 11, inkludert arealdelen, gjeld inntil dei blir erstatta av nye planar som er vedtatte av det nye kommunestyret. Reguleringsplanar etter kapittel 12 i lova gjeld inntil dei blir erstatta av nye planar eller at dei blir vedtatt oppheva.

§ 6. I ein overgangsperiode frå 1. januar 2020 til 31. desember 2021 får Volda kommune unntak frå eigedomsskattelova slik at eigedomsskatteregima som gjaldt i Hornindal kommune og Volda kommune kan videreførast for vedkomande område i overgangsperioden i den grad desse var i samsvar med eigedomsskattelova. Ved etterfølgjande endringar i eigedomsskattelova må dei vidareførte eiendomsskatteregima innrettast i samsvar med lovendringane.

Dei vidareførte eiendomsskatteregima kan justerast i løpet av overgangsperioden i den grad den tidligare kommunen kunne gjort dette innanfor rammene av eigedomsskattelova, og formålet er gradvis å oppnå harmonisering av regelverket innad i den nye kommunen.

Frå og med 1. januar 2022 skal eigedomsskatten i Volda kommune vere harmonisert og i tråd med eigedomsskattelova.

§ 7. Forskrifta trer i kraft straks.

Fra: Skaara Tonje Areng[Tonje-Areng.Skaara@kmd.dep.no]

Sendt: 19.12.2017 15:29:06

Til: Postmottak Volda

Tittel: 17/4034-4 Forskrift om samanslåing av Hornindal kommune og Volda kommuner til Volda kommune er fatsett

Se vedlagte saksdokumenter.



SAKSDOKUMENT

Sakshandsamar:	Birgitte Sævik Pedersen	Arkivsak nr.:	2015/2368
		Arkivkode:	G30

Utvalsaksnr	Utval	Møtedato
5/18	Arbeidsmiljøutvalet	08.02.2018
16/18	Kommunestyret	01.03.2018

ÅRSRAPPORT OM BRUK AV BEDRIFTSELSETENESTE I VOLDA KOMMUNE 2017 FRÅ STAMINA HELSE

Handsaming:

Vedlegget til saka vart sendt i etterkant av møtet.

Røysting:

Tilrådinga frå administrasjonen vart samrøystes vedteken.

Vedtak i Arbeidsmiljøutvalet - 08.02.2018:

Arbeidsmiljøutvalet tek «Årsrapport 2017 for Volda kommune frå Stamina Helse», bedriftshelsetenesta til vitande.

Administrasjonen si tilråding:

Arbeidsmiljøutvalet tek «Årsrapport 2017 for Volda kommune frå Stamina Helse», bedriftshelsetenesta til vitande.

Vedleggsliste:

Årsrapport 2017 for Volda kommune frå Stamina Helse

Samandrag av saka:

Bedriftshelsetenesta skal kvart år levere ei oppsummering som viser kva teneste vi har motteke gjennom året. Som det går fram av søylediagram med kommentarar side 2 og 3, er det meste også i år gått til psykososialt arbeid. I tillegg har ein del gått til arbeidshelse og helsesertifisering.

Saksopplysningar/fakta:

Volda kommune har ein avtale med Stamina Helse om 230 timar bistand per år.

I tillegg til denne avtalen har kommunen i 2017 kjøpt tilleggsteneste.

Desse arbeidsplassane har fått bistand frå bedriftshelsetenesta: Barnevernet, Rus og Psykisk helseteneste, Heimenester Omsorgsbustader, Førebygging Rehabilitering og legeteneste, Sjukeheimen 2., Oppigarden barnehage, Austefjorden barnehage, Sollia barnehage, Øyra skule, Personal- og organisasjonsavdelinga ,Teknisk avdeling, og Utvikling.

Noko av kostnadane med arbeidet er delvis dekt gjennom førebyggings- og tilretteleggingstilskot frå Nav arbeidslivssenter.

Helse og miljøkonsekvensar:

Overvaking av og tiltak i høve arbeidsmiljø i samarbeid med bedriftshelsetenesta er viktig i arbeidet med helsefremmande arbeidsplassar.

Økonomiske konsekvensar:

Budsjetterte og kjende.

Vurdering og konklusjon:

Personalsjefen ser på bidrag frå bedriftshelsetenesta som ein viktig del av HMT arbeidet i organisasjonen. Det vert rådd til at arbeidsmiljøutvalet tek rapporten til vitande.

Berit Lyngstad
personalsjef

Utskrift av endeleg vedtak:

Kommunestyret
HVO
Arbeidstakarorganisasjonane
Stamina Helse
Sektorane

Årsrapport 2017 for Volda kommune

RAPPORT FRA STAMINA HELSE

Oppdragsgiver

Volda kommune
/ Solfrid Teigen

Distribuert til

Berit Lyngstad, personalsjef
Solfrid Teigen, kontaktperson
Robert Lorvik, hovudverneombod

Utarbeidet av

Anja B. Dahl, KAM

Oversendt kunde: 16.01.2018

1. Innledning

Årsrapporten er ei oppsummering av dei tenester Stamina Helse har bistått med gjennom året. Tenesten skal dekke virksomheita sine behov for HMS-oppfølgning og bistand i henhold til Arbeidsmiljølova § 3-3, Forskrift om organisering, leing og medverknad kapittel 13 og Forskrift om systematisk HMS-arbeid § 5.

Rapportar/notat som beskriv utførte oppdrag er oversendt løpande i året som er gått.

2. Rådgivere fra Stamina Helse

Kundeansvarlig i 2017 har vore Anja B. Dahl

Andre rådgivarar som har bistått i 2017 er:

- Odd Jonny Telseth, bedriftssjukepleiar/yrkeshygienikar
- Øystein Habostad, bedriftslege
- Berit Krøvel, bedriftssjukepleiar
- Ligita Laimina, bedriftslege
- Ole Johan Dybvik, yrkeshygienikar
- Mats Bjørneset, bedriftssjukepleiar
- Ragnhild Garshol, bedriftssjukepleiar/psykososial team
- Kristine Velle Rishaug, ergoterapeut
- Ann-Magritt Grønningsæter, bedriftsfysioterapeut/psykososialt team
- Tove Remme Reitan, bedriftssjukepleiar/psykososialt team
- Britt Helen Rognstad, bedriftsfysioterapeut
- Solveig Dahl, bedriftsfysioterapeut
- Marita Rogne, bedriftssjukepleiar
- Geir Helge Solevåg, yrkeshygienikar

3. Aktivitetsoversikt for 2017

Oversikt over avtalte og gjennomførte aktiviteter finnes i vedlegg.

Abonnement:



Systematisk HMS:

- Årsrapport
- Statusrapport
- AMU-møter
- Oppfølging samarbeid/koordinering
- Handlingsplanarbeid 2017
- Handlingsplanmøte for 2018

Sjukefråver:

- Dialogmøte
- Kartleggingsmøte – sjukefråversprosjekt
- IA-møte

Arbeidshelse inkl helsesertifisering:

- Helsesertifisering røykdykkarar
- Helsesertifisering førarkortattest
- Vaksinerings
- Arbeidsmedisinsk poliklinikk
- Formstøyping av øyrepropper

Helsekontrollar:

- Gruppehelsesamtalar nattevakter
- Helsekontroll nattevakter

Ergonomi:

- Arbeidsplassvurdering
- Ergonomi, gravidoppfølging

Psykososialt:

- Støtte/avklaringssamtaler
- Arbeidsmiljøprosess forarbeid
- Felles informasjonsmøte for ansatte – arbeidsmiljøprosess

Yrkeshygiene:

- Rådgeving
- Støymåling

Volum:



Arbeidshelse inkl helsesertifisering:

- Vaksinerings
- Undervisning

Psykososialt:

- Arbeidsmiljøkartlegging inkludert førebuing, gjennomføring og oppsummering

Diagramma: Viser leverte tjenester i 2017 i prosent for de ulike tjenesteområdene, både abonnement og volum.

Volda kommune har førehandsbetalt kr 206.991, noko som tilsvarar 230 timar. Dette utgjer abonnementet. Leveransane som ligg under abonnement er trekt herifrå. På nokre tenester, t.d. kurs, er det avtalt ein pris. Desse blir omrekna til timar. Årets abonnement vart brukt opp og forbruket gjennom året har blitt rapportert, jamfør avtalen.

I tillegg vart det levert tenester for kr 112. 999. Desse tenestene er i stor grad fakturert til einingane sjølve. Sjølv om oppdraga i hovudsak er fakturert utanom, vil der vere nokre timar til administrasjon av desse oppdraga som går frå abonnementsdelen.

Følgande avdelingar har fått bistand frå Stamina Helse i 2017:

- | | |
|--|---|
| • Barnevernet | : ergonomi |
| • Rus og Psykisk helseteneste | : psykososialt og organisatorisk |
| • Heimetenester Omsorgsbustader | : ergonomi, psykososialt og org. og sjukefråver |
| • Førebygging Rehabilitering og legetenest | : ergonomi |
| • Sjukeheimen 2. etg | : psykososialt og organisatorisk |
| • Oppigarden barnehage | : arbeidshelse og ergonomi |
| • Austefjorden barnehage | : ergonomi |
| • Sollia barnehage | : sjukefråversprosjekt (oppstart –pågår 2018) |
| • Øyra skule | : psykososialt og organisatorisk |

- Personal- og organisasjonsavdelinga : arbeidshelse og ergonomi
- Teknisk avdeling : arbeidshelse, helsesertifisering
- Utvikling : arbeidshelse

4. Samarbeidet i 2017

De områdene det har vært mest samarbeid om i 2017 har vært psykososialt og arbeidshelse. Stamina Helse opplever eit aktivt samarbeid der kunde har god bestillarkompetanse. Dette gjer det enklare for Stamina å levere formålstenlege leveransar og produkt.

5. Anbefalinger for 2018

Stamina Helse ønsker å bidra til at dere når dei målene dere setter dere for HMS-arbeidet. Vi ønsker at dere skal oppleve en mest mulig effektiv og god utnyttelse av de rammene som ligger til grunn i avtalen, og at de tiltaka som gjennomførast er målretta og bidreg til opplevd meirverdi. Dette ønsker vi å vektlegge også i kommende periode.

Stamina tillet seg å legge ved informasjon om samsvarsvurdering. Dette kunne vere aktuelt på sektornivå. Dette for å danne ei oversikt til sektorledarane kva risikovurderingar som er «på plass» og kva en bør jobbe meir med av risikovurderingar og kartleggingar – jamfør Arbeidsmiljølova og Interkontrollforeskrifta. Elles er risikovurdering av vold og trusler, bilkøyning og farleg verktøy viktig å ha fokus på. Handlingsplanen for 2018 inneheld noko av desse risikovurderingane.

Stamina Helse takkar for mange spennande oppdrag og gode dialogar i 2017, og ser fram til vidare samarbeid.

6. Referanser

[Arbeidsmiljølovens § 3-3](#)

[Forskrift om organisering, ledelse og medvirkning kapittel 13](#)

[Forskrift om systematisk HMS-arbeid \(internkontrollforskriften\) § 5](#)

Vedlegg: Beskrivelse av aktiviteter, med utgangspunkt i handlingsplanen

Tabell 1: Viser avtalte og gjennomførte aktiviteter i 2017, med utgangspunkt i avtalt handlingsplan.

Tjenesteområde	Avtalt aktivitet	Gjennomført aktivitet
Systematisk HMS-arbeid		
Handlingsplanmøte	Nov/des for 2018	17.12.2017
Oppfølging/statusmøter	Statusrapportering	02.05.2017 + 28.06.2017 + 16.10.2017
Møter i AMU/utvalg	X 4	09.02.2017 + 11.05.2017 + 30.06.2017 (ekstraordinært) + 30.11.2017
Årsrapport	Innen februar	30.01.2017
Systematisk HMS		Risikovurdering brannmannskap og feiing
Psykososialt arbeidsmiljø, organisasjonsutvikling		
Kartlegging av arbeidsmiljø		Øyra skule Sjukeheimen 2. etg
Ergonomi		
Arbeidsplassvurdering/ rådgivning		Teknisk Omsorgsbustader Austefjord barnehage Oppigarden barnehage Barnevernet
Fysisk, kjemisk, biologisk arbeidsmiljø og inneklima		
Kartlegging/ måling		Støymåling - teknisk
Rådgivning		Rådgivning - asbest
Helsekontroll		
HK arbeidshelse	Brannmannskap Feiarar Gruppehelsesamtale nattevakter Teknisk etat Vaktmesterar	Februar + august + sept 08.06.2017 + 15.06.2017 5 nattevakter til helsekontroll
Arbeidshelseoppfølging		
Helsesertifisering	Røykdykkarar	August + september
Fysisk testing ifm helsesertifisering	Røykdykkarar	
Arbeidsmedisinsk poliklinikk		9
Vaksinering/ reiserådgivning		10 stk vaksinering – teknisk
Sykefravær		
Sykefraværsforebygging	Oppfølging av gravide i jobb	4 stk
Sykefraværsutvalg	IA-møte x 2	13.12.2017
Individoppfølging/dialogmøter	Ved behov/ønske	X1
Sjukefraversprosjekt		Sollia barnehage

PS 27/18 Delegerte saker frå avdelingane

Delegasjonssaker frå avdelingane

DS 14/18 Ferdigattest, tomannsbustad og garasje Gbr 11/101

DS 15/18 Ferdigattest Gbr 12/54

DS 16/18 Ferdigattest, tilbygg Gbr 17/14

DS 17/18 Melombels bruksløyve Gbr 17/180/0/10

DS 18/18 Løyve til endring Gbr 17/241

DS 19/18 Igangsettingsløyve, parkeringsplass og ombygging Gbr 18/24

DS 20/18 Mellombels bruksløyve, på delar av tiltak Gbr 19/83

DS 21/18 Ferdigattest, ny bueining Gbr 19/160

DS 22/18 Ferdigattest, rehab. pipe Gbr 19/471

DS 23/18 Ferdigattest, øyra skule Gbr 19/877

DS 24/18 Ferdigattest, rehab. pipe Gbr 19/903

DS 25/18 Løyve til tiltak, felles garasje Gbr 19/493 og 19/991

DS 26/18 Igangsettingsløyve, 2 stk tomannsbustadar Gbr 19/1006

DS 27/18 Ferdigattest, bustad Gbr 21/142

DS 28/18 Ferdigattest, einebustad og garasje Gbr 27/12

DS 29/18 Løyve til tiltak Gbr 30/232 - Mesanin Prestegata 33

DS 30/18 Løyve til tiltak. ombygging Gbr 46/17

DS 31/18 Igangsettingsløyve, tilbygg Gbr 48/11

DS 32/18 Ferdigattes, tilbygg Gbr 54/1

DS 33/18 Ferdigattest, rehab. pipe Gbr 106/4

DS 34/18 Løyve til tiltak, rehab. pipe Gbr 106/4